

2186

مؤافی

خیوه خانی
أبو الفارزی بهادر خان

تورک شجره سی

(شجره 'تورک')

چاغاتای شیوه سندن تورکیه تورکی شیوه سته نقل ایدن
دوقتور رضا نور

استانبول — مطبعه عامره

۱۹۲۵ م. ۱۳۴۳ هـ

بائناتج

بو اثر توركارك منشائے دائر بر اثر در . چنگيز خان سلاله سندن .
خوارزمي عرب محمد خان اوغلو ابوالغازي بهادر خان طرفندن .
هجري ۱۰۷۴ء ، ميلادي ۱۶۶۳ تاريخنده يازيلشدر . اثرك پترسبورغ
آسيائي موزه سنده « داهل Dahi » اسميله معروف بر نسخه سيله .
قازان ، برلين و « گوتنهغن » ده بولنان و بو آدرله معروف اولان .
پرر نسخه سي داها واردر . الك مهم نسخه لر بونلر اولوب خيوه ده .
بولونمش اولان برديكر نسخه سيله پترسبورغ كتبخانه ايماطوري سنده كي .
« يارچوف » نسخه سي قصورلي و خطا ليدر .

بهادر خان بر پادشاه اولديني حالده ملتسندن لياقتلي بري .
بولامديغندن و نسلك ضايع اولمامسي خصوصنده كي هيتندن دولايي
بو اثری بالذات يازمشدر . مقدمه سنده ديوركه : « هيچ كيمسه ظن
ايمه سين كه بن بو كتسابي كندى نسلمى يوكسالتكم ايچين حقيقتي

و اثرده اوتره لر شو صورتله اشارت ايناشدر :

o = و

ou = و

eu = و

u = و

یوزارق یازدم . ذاتاً حق بنی ممتاز یاراتشدر ، بوگا احتیاج یوقدر .
بن برتون حقیقی اولدینی کی یازدم . تاگری باگا خصوصاً اوچ
شی وردی : ۱ - عسکرلک فنی ، قانون ونظاملری ، بر اوردویه
قوماندا ایتمک صنعتی ، بر اوردوی یوروتمک و حرب نظامنه صووق ،
دوستلر و دشمنلرله سویلهشمک اصولی ؛ ۲ - هر دورلو شعر ایله
تورک ، عرب و عجم دیلارینی ؛ ۳ - موغولستان ، توران ، ایران
و عربستانده حکم سورن پادشاهلرک تاریخینی بیلمک .

ایران ، عراق و هندستانده بنم قدر شاعر یوق دیرسهم یالان
سویلهرم ؛ فقط کزدیکم و احوالی ایشتدیکم یرلرک هیچ بریسنده ،
مسلمانده ویا کافرده ، بنم کی عسکر کورمدم و ایشیتدم .

۱۸۷۱ م . تاریخنده پترسبورغ شرق لسانلری مکتبی مدیری
یارون دهمهزون Baron Desmaison داهل نسخهسنی دیگر نسخهلرله
دقتله قارشیلادیردقدن صوکره چاغاتای شیوهسی اوزرینه عیناً
باصدیرمش ، ۱۸۷۴ م . ییلنده عینی نسخهیی فرانسهجهیه ترجمه
ایدوب تورکجهسی ایله برابر و ایکی جلدی بر کتاب حالنده اولهرق و
« Histoire des mongols et des tartares » تاریخینی
نامیله نشر ایتشدر . بو سعی اثناسنده (دهمهزون) آشاغیده کی اثرلرده
مراجعت ایتشدر :

- ۱ - موغوللر و چینگیز خان قبیلهلری تاریخینی . فضل الله
رشیدالدین (پترسبورغده باصیلشدر ، ۱۸۶۱ م .) .
- ۲ - روضة الصفا . میر آخوند .

- ۳ - حبیب السیار . خوند میر .
- ۴ - خلاصة الاخبار .
- ۵ - تاریخ جنابی .
- ۶ - نخبه التواریخ و الاخبار . محمد افندی اوغلو محمد . تورکجه .
- ۷ - تاریخ رشیدی . محمد حیدر .
- ۸ - ظفرنامه . شرف الدین علی یزدی .
- ۹ - کتاب الحیر (کامل) فی التاریخ . ابن الاثیر .
- ۱۰ - تاریخ ابوالحیر خانی . مسعودی ابن عثمان کوهستانی .
- ۱۱ - تاریخ مقیم خانی .
- ۱۲ - تاریخ تیموری . میر شریف راقم .
- ۱۳ - مطلع السعیدین و مجمع البحرین . سمرقندلی عبدالرزاق
ابن اسحق .
- ۱۴ - عبدالله نامه .
- ۱۵ - B.bliothèque orientale d'Herbelot
- ۱۶ - شرفنامه شاهی . حافظ طائیش (عبدالله خانک زمانی .
بوکا عبدالله نامه ده دیرلر) .
- ۱۷ - شرف نامه . کورد تاریخینی - بتلیس «توره» سی شرف .
- ۱۸ - Description de la Chine, par: Mailla
- ۱۹ - چینگیز خاندن تیمورلنکه قادار مغوللر تاریخینی . Histoire
des mongols, depuis Tchinguiz-Khan jnsqu' à
Timour-Lanc, par: D'ohsson

و عجمجه کملرله دولدوروب آنا ديلدن بر چوق کملری اونوتمشز .
واقعا بوصوچ بزده دکل ، داها اول یعنی مسلمانلقدن صوکره چاغاتای
لهجه سسنه بو اجنبی کملری صوققله باشلامش ایدیسده بز بونده پک
افراطه وارمشدق . برکت ویرسین ، او قومشلدن داها طبیعی یورومش
اولان کویلیارمز او آنا ديلندن پک آز غیب ایدوب چوغنی صاقلامشدرده
کندیمزی بوسبوتون غیب ایتکدن بزى قورومشدر . تورکک تورکیهده ،
تورکستانده ، ماوراءالنهرده ، قریمده ، قازاقده ، قیرغیزده ، قافقاسده ،
چین ایچنده ، ایران ایچنده ، هند ایچنده ، عراقده ، الح . . . هپ
بر اولدیغنی ، تورک و تاتارک ایکی قردهشدن باشقه بر شی اولدیغنی ،
چینگیزو آقصاب تیمور [تیمورلنک] ک بررتورک بویوک قوماندانی و اولو پادشا
هلی اولدیغنی ، تیمورلنکه عثمانلی تورککری پادشاهی آرمسنده کی محاربه نك
ناصلسه ظهوره کلمش بر قارداش غوغاسی اولدیغنی آرتق آکلایورز
و تورکیه سیاستی آرتق طبیعی مجراسنی بولش اولویور .

مرکزی آسیاده کی تورککری بز اونوتوب اجنبی ، ایرانده کیلری
عجم ظن ایتمشز . اورلرده کی تورککرسه بزى روم ، اولکه مزى روم
دیاری ؛ بزى آیری بر نسل تصور ایتمشز .

بوکون تورک دیلینک تورکیه [اسکی عثمانلی] شیوه سی بوتون
دیگر تورک شیوه لرندن داها ایجه لشمش ، نازکله شمش و مکملله شمش
اولدیغندن اونده موجود و تورک دیلینه آغیر و کوچ کلن عربی و فارسی
آتارق لرلینه چاغاتای شیوه سنده آلان موجود اولان کملری آلارق
و تورکیه شیوه سنه کوره دیلک صرفنی و قاموسنی یاپارق بوتون تورک

L'histoire des Khans (Tsars) de Kassimoff, par: — ۲۰
Véliaminoff-Zernoff, St. P. 1870.

Monnaies Boukhares et khiviennes, par: Vélia- — ۲۱
minoff-Zernoff, St. P. 1859.

Histoire générale des Huns, des Turcs et des — ۲۲
Mongols, G. Senkowsky.

۲۳ — شیبانی نامه . مونغوللر و تورکک تاریخی . چاغاتایچه ،
قازان . ۱۸۴۹ .

Histoire des mongols. Quatremère — ۲۴

Histoire de la Horde d'or. Hammer — ۲۵

بو کتابلری خلقمزه بیلدیرمک ، تدقیق و مطالعه لرینی توصیه
ایتکم مقصدیله بو اثرلری ده بورایه درج ایتدم . کاشکی همترا اولونسده
بویجته داتورتکجه ، عربجه ، عجمجه ، آلمانجه ، فرانسزجه ، روسجه ،
انگلیزجه نه قدر اثرلر وارسه هپسی بریدیلو غرافی حالنده درج ونشر
اولونسه ، ملته پک مهم بر خدمت ایدلمش اولوردی . بز شونی
دیهبیلرزه که بوخصوصده پترسبورغ و موسقووا کتبخانه لری زنکیندر .
اوراده تورکجه یه نقل اولوناجق مهم اثرلر واردز .
اثره برده شجره جدولی علاوه ایدلمشدر .

*
**

بزلر بیلیم ناصل غفلتله ایسه ، تورکککی عثمانلیلردن عبارت ظن
ایدردک ! ینه بیلیم ، ناصل عقلله ایدی که او کوزل دیلیمزی عربجه

برنجی باب

آدمدن موغول خانه پدر [۱]

ایلك انسان آدمدر . بیک ییل یاشادی . صاغلغنده ذریقندن
قورق بیک کیشی کوردی . وقتانده آدم یرینه اوغلو شیئی (chéis)
براقدی . شیث پیغمبر اولدی . دوقوز یوز اون ایکی ییل یاشادی .
اوده اولورکن اوغلو آنوشی براقدی . آنوش ۹۱۲ سنه یاشادی .
اولورکن اوغلو قاینانی یرینه براقدی . قاینان ۸۴۰ ییل یاشادی .
اوده اولو آتاسی آدمک یولنده یورویوب اولورکن اوغلو مهلائیل
یرینه قودی . بوزمانده آدم اوغولاری چوغالمش اولدقلرندن مهلائیل
بابل اولککسندہ سوس Sous اسمیله بر شهر قوردی . اوستو
اورتولو اولر و اطرافنده کویلر یاپدیردی . اوندن اول او یوق ایدی .
انسانلر داغلرده ماغارلرده و اورمانلرده اوتورورلر ایدی . ایلك حکم
ویروب آهالی یه یر یوزینه یاییک ، مناسب یرلر بولدقجه اکین اکوب
کویلر یاپک دیدی . مهلائیل ۹۲۰ ییل بو دنیا ده قالدی . اوده

[۱] بو بابی ، خرافاتی چوق اولدیفندن ، خلاصه طریقیله آلام . دیگر
یابلر عیناً در . حتی چوق دفعه کتابک عینی تعبیرلری آلوب یاننه ایضاحات ویردم .

اولورکن اوغلو یارد Yared ی رینه قودی . بوده ۹۶۰ ییل
 یاشادقندن صوکره اوغلو آخنوخی Akhnokh رینه براقدی . سربانی
 دیلنجه آدی Akhnoukh ایدیهده انسانلره دین ، حکمت و طب
 اوکرتدیکندن عرب اوکا ادریس دیدی . تا گری آخنوخی اوزمانکی
 خلقه پیغمبر یاپدی . سکسان ایکی ییل پیغمبرلک ایدوب خلقی دوغرو
 یوله کوتوردی و نهایت تا کرینک امریله عزرائیل کلوب اونی قنادینک
 اوستونه قویهرق جنته کوتوردی . ادریسدن صوکره اوغلو ماتوشالاخ
 رینه کچدی . خلقه عدالت اجرا ایتدی . چوق ییل یاشادقندن
 صوکره اوغلو لامه رینه کچدی . عمری قاچ ییلدر معلوم دکلدر ،
 فقط اوزون بر عمر سوردی . اولورکن اوغلو نوحی رینه براقدی .
 نوح ۲۵۰ یاشنده پیغمبر اولدی ، ۷۰۰ ییل خلقی حق دینه سوق
 ایتدی . بو قدر زمان ظرفنده آنحق ارکک و قادین سکسان کیشی
 ایمان ایتدی . نوح ده قیزوب بد دعا ایتدی . جبرائیل کلوب دیدی که :
 « تا گری تعالی دعا کی قبول ایتدی ، بوتون یر یوزینی صویه بوغوب
 خلق بوغولاجق ، سن بر کمی یاپ ! » . نوح حق تا گری به ایمان
 کتیره نلر ایله بر کمی یاپدی . صوکره یردن صو چیقدی ، کوکدن
 یاغمور یاغدی . نوح اوچان قوشلاردن ، آياغیله یوروین حیوانلاردن
 برر چیفت آلدی ، سکسان کیشی ایله کمی به پندی . دیگر جانلی
 مخلوقاتک هپسی بوغولدی . آندن صوکره تا کرینک امریله یر صوی
 ایچنه چکدی . کمی موصل جوارنده جودی داغنک اوستنه اوطوردی .
 آلتی آی و اون کون کمیده قالمشلردی . کمیدن چیقیدیلر . داغک

اتکننده اوطوردیلر . هپسی خسته لاندیلر . نوح ایله فاریسی ، اوچ
 اوغلو و اوچ کلینی آئی اولدیلر ، دیگر هپسی اولدیلر . نوح
 هر اوغلونی بر یره کوندردی : هام آدی اوغلونی هند یوردینه ، هام
 آدی اوغلونی ایرانه ، یافت آدی اوغلونی شمالی قطب طرفنه . نوح
 بونلره دیدی که : « آدم اوغوللاردن سزدن باشقه کیمسه قالمدی ،
 اوچکیز اوچ یورته توره یه جکسیکیز . نسلکیز چوغالنجه او یرلری
 یورت قیلوب اوطوریکیز ! » . یافتی بعضیلری پیغمبر اولدی ، بعضیلری
 اولدی دیرلر .

یافت باباسنک امریله جودی داغندن کیدوب ایتیل (وولغا) واییق
 (اوزال) صولری یاقلارینه واروب ایکی یوز الی ییل اورالرده
 اوطوردی ، صوکره وفات ایتدی . بونک سکیز اوغلو وار ایدی .
 نسلی چوغالنجه چوغالمشدی . اوغولارینک آدلزی شونلردر : تورک ،
 خازار ، ساقلاب ، روس ، مینغ ، چین ، کیاری ، تاریخ .

یافت اولورکن بویوک اوغلو تورکی رینه قویوب دیگر اوغولارینه :
 « تورکی کندیگیزه پادشاه بیلوب اونک سوزندن چیقمايیکیز ! » دیدی .
 تورکه یافت اوغلو لقبی ویردیلر . تورک پک عالم ، پک عاقل ایدی .
 باباسنک وفاتندن صوکره بر چوق یرلری دولاشوب نهایت بر یری
 خوش بولوب اورده اوطوردی . آلان اورایه ایسیغ کول -
 Issigh - koul دیرلر . چادری ابتدا یاپان پادشاه بودر . تورکلرده
 آلان بر طاقم عادتله واردرکه اوندن قالمشدر .

تورکک دورت اوغلو واردی ؛ آدلری : طوطوق ، حاقال ،

بارساجار، املاق ایدی. تورک اولورکن پادشاهلانی بویوک اوغلو طوطوقه ویردی.

طوطوق عقللی، قدرتی، عادل بر پادشاه ایدی. تورکلرک بر چوق عادتلیخی او ایجاد ایتدی. عجلرک برنجی پادشاهی کیومارس ایله هم عصردی. بر کون آوه چیقوب بر کییک ووردی، کباب ایدوب یرکن برپارچه ات یره دوشدی، اتی یردن آلوب ییدی. ات چوق لذتلی کلدی. اوراسی طوزلاق ایدی. اوندن صوکره ییکلره طوز قویدورتدی. بو صورتله ایلك طوزی او کشف ایتدی. ۲۴۰ ییل یاشادقن صوکره اولدی. اوغلو ایلجه خان یرینه کچدی، اوده چوق ییلر پادشاهلق ایتدکن صوکره اولدی. یرینه اوغلو دیب باقوی خان اوپوردی. «دیب» ک معناسی تخت یری، باقویکی ایل اوقلوسی (مملکت بویوک) دیمکدر. چوق ییلر، کوزل کونلر کوره رک پادشاهلق ایتشدر. اوندن صوکره اوغلو قویوق خان تخته چیقدی، عدالتله حکم سوروب اولورکن تختی اوغلو آلنجه خانه براقدی. آلنجه خان ده چوق سنه سلطنت ایدوب نهایت اوده خلک وارا دوردینی یره واردی.

نوحدن آلنجه خانه قدار بوتون یافت اولادی حق دینده ایدیلر. آلنجه خان زمانده مملکت معمور و خلق زنکین ایدی. اوزبکلرک بر مثلی وارد، دیرک: «آیت سمیرنجه صاحبی قاپار». اوزمان اونلرده بر عادت واردی که برینک بر اوغلو، بر قیزی، آغا بک ویا اینسی

(کوچوک قارداش) ویا دیگر بر قیمتایی اولسه اونک هیکنی (قورچاق) یاپار، اوندن صاقلار ایدی. آره صره او قورچانی اوپوب سووب اوقشایارق بو فلانک صورتی دیرلر ایدی. بو بیک اوکنه ییکنک ایلك لقمه لینی قورلر ایدی. یوزلرینی کوزلرینی بیکه سورتوب اوکنده یره اکیلرلردی. ایشته بویله لکله خبرلری اولقسزین پوت پرستایی میدان کتیردیلر.

آلنجه خانک ایکی اوغلو وار ایدی، ایکیز دوغشلردی. بویوکنک آدی تاتار، کوچکنک آدی موغول ایدی. آلنجه خان قوجه نیجه اولککسنی بو ایکی اوغلو تقسیم ایتدی. بو ایکی قارداش بوتون عمرلرنجه خوش کچندیلر. اول تاتاردن، صوکره موغول خاندن بحث ایده جکز.

تاتار خان بر چوق سنه حکم سورددکن صوکره اولدی. یرینه نسلندن یدی کیشی بربری آردنجه تخته کچدیلر. تاتار خاندن صوکره اوغلو بوقا خان کچوب اوزون بر مدت حکم سوردی. اوندن صوکره اوغلو یلنجه خان کلدی. اوندن صوکره اوغلو آتسز خان تخته نیجه ذوق و صفادن صوکره اوده کیتدی. یرینه اوغلو آتسز خان تخته چیقدی. عمرینی آو اولامق ویا اولامق (محاربه ایتک) ایله کچیردی. اوندن صوکره اوردو خان پادشاه اولوب نیجه ییللر راق و قیمیز ایچوب خطایک (ختای) قیمتلی قاشلرینی کیوب، درین ایرماقلری کچوب باباسنک کیتدیکی یولدن کیتدی. یرینه اوغلو بایدق خان کچدی.

بایدو خان زمانه قادار موغول و تاتار پادشاهلری آراسنده هیچ بر نزاع یوق ایدی . موغول اوغوللری کندی اولکلرلنده ، تاتار اوغوللری کندو اولکلرلنده پادشاهلق ایدرلر ایدی . بایدو فکر سز و خفیف مشربلی بر کنج ایدی . موغول اوغوللرینه قارشلی حرب آچدی و مملکتلرینه هجوم ایتدی . بو جنکله اثناسنده اجل کلوب یاقاسندن طوتوب باباسنک یانه کوتوردی . اوندن صوکره اوغلو سوینج خان پادشاه اولدی . بونک زمانده موغول و تاتار آراسنده کی نزاع آتشی او قادار آلوله نمشدی که بوتون آمودریا (عربلر جیحون ، لاتینلر oxus دیرلر) نک صولری دوکولسه سونمزدی . وداثما موغوللار غالب کلیرلردی .

موغول خاندن صوکره سوینج خاندن بحث ایده جکیز .

ایکینجی باب

موغول خاندن چینگیزک دوغوشنه قادار

Mogol موغول Mogoul اصلنده مونخ اول ol در . عوامک دیلنده دیکشه رک موغول اولمشدر . مؤن تورکجه قایغو دیمکدر ، اولک معناسی ایسه ساده دل در ، یعنی موغول مونغولدر [۱] ، قایغولی ساده دل دیمک اولور . موغوللردن طوقوز کیشی پادشاهلق ایتمشدر . برنجیسی موغول خان ، صوکنجیسی ایل خاندن . شرف الدین علی یزدی ظفر نامه سنک مقدمه سنده : « تورکرده هر شیشی طوقوز دفعه ، یایمق عادتدر ، زیرا موغول خانلرینک عددی طوقوزدر » دیر .

موغول خان چوق ییللر پادشاهلق ایتدی . دوزت اوغلو اولدی . بویوکی قارا خان ، ایکنجیسی اوز خان ، اوچونجیسی کوز Kouz خان ،

[۱] فرانسزلر mongol مونقول دیرلرکه ، اصلی ناصلسه اوپله سوبلرلر . دیمک مؤلفک حق واردر .

دوردنجیدی کور Kour خاندر . اولورکن یرینه قارا خانی براقدی . قارا خان باباسندن صوکره بوتون مملکته پادشاه اولدی . شیمدی آدرلی اولو داغ و کوچوک (کیچیک) داغ اولان آر داغ و قار داغده یازی کچیریدی . قیش کانجه قارا قومده سیر صوی کنارلرنده قیشلاردی . قارا خان زماننده موغوللر هپ کافر اولملاردی ، ایچلرنده بر دانه بیله حق تاگری یی طانیان بولونمازدی .

اوغوز خان

قارا خانك بویوك قاریسندن بر اوغلو اولدی که آیدن، کونشدن کوزل ؛ اوچ کون اوچ کیجه آناسنك ممه سنی ائمه دی . هر کیجه آناسنك رؤیاسنه کیرر ، « حق دینه کل ! کلزسه کسوتکی ائمه » دیردی . آناسی اوغلونه دایانامدی ، تا گرینك براکنه ایمان کتیردی . چوجق ممه ائمه که باشلادی . آناسی نه دوشنی ، نه ده حق دینی قبول ایتدیکنی هیچ کیسه یه سویله یه مدی . چونکه تورک خلقی یافتدن آلتجه خانه قادار تا گرینك برلکنه ایمان ایدرلرکن آلتجه خاندن بری خلقی زنکین اولمش ، ثروته اسیر قالمشدی . تاگری یی اونوتوب بوتون مملکت کافر اولدیلر . هله قارا خان زمانندن بری اودرجه کفره صامشلاردی که بابا ، اوغوللرندن برینك ویا براوغول باباسنك حق دینی قبول ایتدیکنی ایشیتسنه همان اولدورردی . اوزمانده موغول عادتق اویله ایدی که اوغلان بریاشنه وارمانجه آد قویمازلردی ، اوغلو بریاشنه باصنجه قارا خان مملکته خبر صالدی و بر ضیافت یاپدی . ضیافت کونی قارا خان

چوجنی مجلسه کتیرتدی ، بکاربنه دیدی که : « اوغلم بریاشنه کلدی ، نه آد قویاجقسکز ؟ » . بکار جواب ویرمه دن چوجق سوزمه کلوب : « بنم آدم آوغوزدر . » دیدی . بونك اوزرینه هرکس حیران قالوب « مادم که بو چوجق کندی آدینی کندی قودی ، اوکا بوندن کوزل آد اولماز . » دیدیلر و اونی اونغوز آدیله طانیدلر . آرتق فالنه باقوب دیدیلر که هیچ برچوجنك بریاشنده بویله سویلدیکی کورولمه مش وایشیدلمه مشدر . بونك ایچون اوزون عمرلی ، اولو دولتی ، بختیار وکنیش بر اولکيه مالک اولاجقدیر . چوجق الله ، الله دیه باغریوردی ، لکن ایشیدنلر : « بوچوجق نه دیدیکنی بیلمز . » دیدیلر . چونکه الله کله سی عربجه اولوب موغوللرک آنالرندن هیچ بریسی ایسه بو عربجه کله یی ایشیتمه مشدی . جنساب حق اوغوزی ولی یاراتمش ، آدی ، کوکلنه و دیلنه قویمشدی .

اوغوز بویونجه قاراخان اینیسی اوز خانك قیزی قاری اولارق اوکا ویردی . اوغوز قاریسنه یالکیزایکن : « سنی ، نخی یاراتان وار . آدی آله در . اونی وار بیل و بر بیل ، اونك بویوروغندن چیقما ! » دیدی ، قیز قبول ایتدی . اوغوزده اوندن آیری یاشادی و هیچ قونوشما دی . برمدت صوکره قارا خانه دیدیلر که : « اوغلم قاریسنی سومز و اوله ندیکندن بری بریرده یاتماز . » بونك اوزرینه اوکا کوز خانك قیزی ویردی . اوغوز اوگاده حق اولان تاگری یه طاماسنی تکلیف ایتدی ، اوده قبول ایتدی . اوغوز اونندن آیری یاشادی . بر قاچ سنه صوکره آوه چیقمش ایدی . دونوب کلیرکن برصو کنارینه

كەلدى، اورده چاشير يىقايان بىر طاقم قادىنلار كوردى. اونلار ك آراسنده عموجهسى كور خانك قىزى ده كوردى. ريسنى كوندرسه سىرى فاش اولور ديه قورقوب قىزى بىر كوشهيه چاغىردى و آندويىردى كىن سوكره: «بابام باگما ايكي قىز آليويدى؛ فقط بن اونلارنى سومدم. سىبى بن حق يولندهيم، اونلار كافردير. چق دینه كلک دیدم قبول ایتدیله. اكر سن قبول ایتسهك سنى آلیردم.» دیدى. قىز «سن نه يولده اولورسهك بن ده او يولده اولورم.» دیدى. بونك اوزرىنه اوغوز باباسنه سويلدى، اوده بو قىزى بويوك بردوكون يابارق اوغوزه وىردى. اوغوز اونى پك زياده سوردى. بويلهجه پك چوق سنهلهر كچدى.

بر كون اوغوز اوزاق بر يره آوه كيتدى. قارا خان بوتون قاريلارنى و كلينلارنى دعوت ايتش، يىك يىرلدى. قونوشورلر كن حرمه اوغوز خانك ايلك قاريلارنى سومه بوب صوكنجىسىنى سوديكىنك سىبىنى سوردى. حرمى: «بن بيلم، كلينلار بيلير.» دیدى. خان كلينلردن سوردى. بويوك كلين: «اوغلكنز بر تاگرى وارديدى. يىزى ده او يوله كوتورمك اىستهدى. بىر قبول ایتدك. اوچونچى كلين قبول ایتدى، اونكچين اوغلىكنز اونى چوق سومر.» دیدى. بونك اوزرىنه قارا خان بىكلرى چاغىروب بر مجلس قوره رق مذاكره ایتدى. اوغوزك آوده طوتولوب اولدوراسنه قرار وىرلدى. قارا خان آداملار كوندروب آوه چيقاجغى و چابوق كلهلرنى خدمتچيلرىنه بيلديردى.

اوغوزك كوچوك قارىسى ده بو سوزى ايشيتمىشدى. همان امين

بر آدام صالديروب وقعهى اوغوزه بيلديردى. اوغوز همان يورده آداملار كوندروب: «بابام عسكر طرپلايور، اوزرىمه كلوب بى اولدورم جكدرم. بى سوهن باگما كاسين، اونى سوهن اوگما كيتسين.» ديه خبرلر سالدى. آهالينك چوغى قارا خان طرفنه كيتدى و آرى اوغوز خان طرفنه كچدى. قارا خانك اينيلر (كوچوك قرده شار) يىك بر چوق اوغوللارنى وارلدى، هبسى اوغوز طرفنه كچدىله. بو، كيمسهك علقنه كلزدى. اوغوز خان بونلره اوغور آدىنى وىردى. اوغور تور كچه ياپوشغور دىكدر. يعنى سوتك كرىواتى آرى ايكن يوغورت اولونجه ناصل بر برينه ياپوشور برله شيرسه اويله كلوب ايكي قوللاريله اوغوزك اتيكىنه ياپيشد قىلرندن و امامه اويولدينى كى يعنى اوياتارسه ياتلدينى، قالقارسه قالىلدينى كى، بونلره اوغور يعنى اويان كيمسهلهر ديديله.

ايكي طرف صف ترتيب ايدوب اوروشديلر. اوغوز غالب كلى. اوته كىلر قاجديلر. جنكده قارا خانك باشنه بيلنمه بن بر طرفدن براوق كلوب اونى اولدوردى. اوغوز خان باباسنك تختنه اوطوردى.

اوغوز ملتى حق دینه دعوت ایتدى. كلنلارنى براقدى. كليله نلرى اولدوروب چوچقلارنى اسير ایتدى. قارا خانه تابع بر چوق قىيلهلهر وارلدى. بوندن باشقه، ينه آرى پادشاهلرى اولان بر چوق قىيلهلهر وارلدى. بونلر كوچوكلارى بر بويوك قىيلهلهك اطرافنه طوپلانيرلردى. قارا خانك حق دىنى قبول ايدن قىيلهلهرى اوغوز خانه قوشولدى، كافرلكده قالانلر باشقه خانلره قوشولديلر.

اوغوز خان هر سنه موغول ايلنده كى خانلره اوروشور و غالب

کلیردی . نهایت هپسینی ضبط ایتدی . اورادن قاجوب قورتولانلر
تاتارلر خاننه صیغیندیلر .

تاتارلر او زمانلر جورجیت یاقینلرندە اوطورورلر ایدی .
جورجیت دینن یر بویوک بر یر اولوب کویلری ، شهرلری واردی
و خاتایک شمانده ایدی (اصلنده تیمور قازیقدر ، تورکجه شمال تیمور
قازیق دیمکدر) . هندیلر و داجیقلر اورایه چین دیرلر . اوغوز خان
بو یوردک اوزرینه یورودی ، تاتارخانیه بویوک بر جری ایله اوغوزخان
قارشیلادی . اوغوز خان غالب کلدی و اول قادار غنیمت آلدی که
یوکلە تەجک حیوان بولامادی . اورده بر هنرلی کیمسه واردی ،
بر آرابه یاپدی . هر کس ده اونک کبی آرابه لر یاپوب ماللری بوکلتدیلر .
آرابه یه قانق دیدیلر (بزم آناطولیده ده قانغی دیرلر ، ایکی تکرارکلی
بر جنس آرابه در) . اولجه آرابه نك نه کندیسى ، نه ده آدی یوقدی .
قانق دیمه سنک سبی یورورکن غانق ، غانق ایتمه سیدر . ایجاد ایدن
آدامه ده قانقلی آدینی ویردیلر . قانقلی قبیله سی بونک نسلدندر .

اوغوز خان یتیمش ایکی ییل موغوللر و تاتارلر ایله اوروشسیدی ،
یتیمش اوچونجی سنه سی هپسینی حق دینه کتیروب اطاعته آلدی .
بوندن سوکره خیطای ، جورجیت ، داجیقلرک یتیمش دیدکلی
تاغوت و قارا خیطایی آلدی . قارا خیطای کنیش بر مملکت اولوب
آهالیسی هندیلر کبی سیاهدر و موغولستاندن باشلا یوب هندستانه
خیتای آراسندن جنوبه دوغرو اوزانوب محیط دکیزیه دایانیر .
بو دکیز کنارنده کی یوکسک داغلرده بر چوق قبیله لر واردی .

بونلرک پادشاهینک آدی «ایت باراق» ایدی . اوغوز خان ایت باراق
خان اوزرینه یورودی ؛ فقط ایت باراق خان غالب کلدی . اوغوز
خان قاجدی . محاربه میدانندن بری طرفه آقان ایکی بویوک ایرماغک
آراسنه صیغینوب قاجان اوردوسنی طوپلادی .

او زمانلر بویوک پادشاهلر نزدنده عادت ایدی که اوزاق بر جنسکه
کیدرکن قاریلرینی ده برابر آیلرلردی . نوکر [ضابط ، خدمتی]
لری ده بویله یاپارلردی . اوغوز خانک بر بکی ده قاریسینی آلوب
کلشیدی ، جنسکه اولدی ؛ فقط قاریسی قاجوب اوردوگاهه کلدی .
ایلری درجه ده یوکل اولدیغندن کلرکلز تولغا (طوغورمه آغریسی)
طوتدی . اورتاق پک صوووقدی ، بارینه جق بر یر یوقدی .
چوروک بر آغاجک ایچینه کیروب بر اوغلان دوغوری . اوغوزه خبر
ویردیلر . اوغوز : « بونک باباسی بزم خدمتمزده اولدی ، تاساجیسی
یوقدر ، بزم اوغولوم اولسون . » دیدی و آدینی قیچاق قویدی . اسکی
تورک دیلنده قیچاق ایچی بوش آغاج دیمکدی . بوکونکی شیوه ایله
ایچی اویوق آغاجه قیچاق دیرلر ، زمانله (ق) (چ) ه تبدل
ایتشد .

قیچاق اوغوزک یاننده بویودی . دلیقانی اولدینی وقت
اوروسلر ، اؤلقلر ، ماجارلر ، باشقوردلر هنوز حکم آلتنه
آلنامشلردی . اوغوز خان قیچاغه لزومی قادار عسکر ونوکر ووروب
تین (دژن) وایتیل ایرماقلری جهتنه یوللادی . قیچاق اوراده اوچ
یوز سنه حکم سوردی . بوتون قیچاق ایلی اونک نسلدندر .

اوغوز خاندن چينگيز خانہ قادار يعنى دورت يوز سنہ يايىق ، ايتيل و تين جوارنده حکم سوردیلر . بورالده اونلردن باشقه خلق پوقدی ، بو سبیدن اورالده دشت قیپچاق دیرلر .

اوغوز خان ایت باراقه مغلوب اولدقدن اون یدی ییل صوکره تکرار اوزرینه واروب اوروشدی و یگوب ایت باراق خانی اولدوردی ، یوردینی آلدی و خلقی حق دینه کوتوردی . کلینلری کسوب چوققلری اسیر آلارق یوردینه دوندی .

اوغوز خانک تورانه و هندستانه یوریریشی . — اوغوز خان موغول و تاتار عسکرینی طوپلایوب تلاش و سیرامه کلدی . طاشکند ، سمرقند و بخارا پادشاهلری صف یاپوب اوروشمغه جبارت ایدمده کلرندن بویوک شهرلره مستحکم قلعهلره صیغیندیلر . سیرام و طاشکندی اوغوز خان بالذات محاصره و ضبط ایتدی . ترکستانه ، اندجانه اوغولارینی یوللادی . اونلرده آلتی آیده اورالری آلوب بابالرینک یاننه دوندیلر . بورالده والیر قویدقدن صوکره اوغوز خان بخارانی ، باخی ، سمرقندی آلدی ، اورالده والیر تعیین ایتدی . بلخ مسلمان اثرلنده قبة الاسلام ، ام البلاد ، جنة الارض ، خیرالتراب نامیله مشهوردن . صوکره غور ghour اولمکسنه یورودی . بو صوک سفر قیش اثناسنده اولمشدی . داغلر قارله اورتولو ایدی ، عسکرلر کونجکله یورویورلردی . خان کیمسه نك آرقده قالماسنی امر ایتدی ، بو صورتله ایلریله یوب اورالری ده آلدی .

یاز کلنجه عسکرینی صایدی . اکسیک ایدی . سبینی صورتی ،

بیلن یوقدی . اکسیکلر برمدت صوکره کلوب خانک خصورینه چیقیدیلر . خان زده اولدقلرینی صورتی . اونلرده : « بز آرقادن کلیردک ، بر کیجه چوق قار یاغدی . کچمه ذک ، اوراده قالدق . آتلمز ، دوه لرمز اولدی . بهار اولونجه یايا اولارق کلدک . » دیدیلر . اوغوز امر ایتدی ، اونلره قارلق آدینی ویردیلر . قارلیق قبیله سی بونلرک نسلیدر . بوندن صوکره کابل و غزنه یی آلدی . صوکره کشمیر اوزرینه یورودی . او اشناده کشمیرده پادشاهلق ایدن کیمسه نك آدی یاغما ایدی . کشمیرک بویوک ایرماقلری و یوجه داغلری چوق اولدیغندن اونلره آرقا و یروب اطاعت ایتدی . بر ییل محاربه اولدی ، ایکی طرفدن چوق کیمسه لر اولدی . نهایت اوغوز خان کشمیری ده آلوب یاغمای اولدوردی ، عسکرینی قتل عام ایتدی . بر مدت اورده اوطوردقدن صوکره بدخشان اوزرندن سمرقنده کلدی و اورادن موغولستانه دونه رک واروب اوینه کیردی .

ایران ، شام (سوریه) و مصر اوزرینه سفری . — بر ییل یوردنده دوردقدن صوکره ملتنه ایران اوزرینه یورویه جکنی ، بر قاچ سنه سورمه جک بر تدارک کورمه لرینی امر ایتدی . ایکنجی سنه سی یوله چیقوب تلاش شهرینه واردی . خان اوردوسنک صوکنه خوص آدملر قویمشدی که یورغون ، آج و آداشخان (یولنی شاشیرمش) اولوب قالا نلری قوه کلبه یه کتیرسینلر . برکون بونلر عائله سیله برابر بولدقلری بر آدای آلوب خانه کتیرمشلردی . خان اوندن آرقایه نجین قالدیغنی صورتی . اوده شوپله جواب ویردی :

« ذخیره مک آزلغندن عسکرک کریسندن کایردم . حرم کبه ایدی ، دوغوردی . آجلقدن آناسنک سودی چوجغه یمه یوردی . بویله جه یوروور ایدک . بر چایک کنارنده کوردیم که بر چاقال بر سوکلونی یاقالادی . بر آغاجله چاقاله ووردیم ، سوکلونی براقوب قاچدی . سوکلونی آلوب کباب ایدوب قادینه ویریوردیم . آرقاده قودوغنکز کیشیلر تصادف ایدوب (یولوقق) بنی سزه کتیردیلر . » خان اوکا آت ، آزیق و مال (آت ، صغیر ، آشک ، قویون کبی حیوانلرک هپسنک آدی) ووروب اوردو ایله کله منی سویلیدی و اوگا قال - آچ دیدی . الان خالاچ دینیلن قبیله اونک نسلیدر . قالاچلردن ماوراءالنهرده ، خوراسانده ، عراقده چوق بولونور . ماوراءالنهرده آیماقلره تابعدرلر .

اوغوز خان تلاشدن سمرقنده و بخارایه کلوب آمو صوینندن کچوب خوراسانه واردی . او اثناده ایران یوردنده بویوک بر پادشاه یوق ایدی . کیومرث اولش ایدی . هوشنگی هنوز پادشاه ایتمه مشاردی . عربک طوائف ملوک دیدیکی شی حکم سورردی ، یعنی هر ایله برتوره (پرنس) واردی . تورکلر بو حاله « او باشینه قارا خان » دیرلرکه هر اوده بر آدم خاندردیمکدر . او اثناده ایرانک حالی بویله ایدی . اوغوز خوراسانی آلدی . اوندن صوکره عراقی ، آذربایجانی ، ارمنستانی و شامی مصره قادار آلدی . بو مملکتلرک بر قسمی جنگله آلدی ، بر قسمی حربیسز اطاعت ایتدیلر .

اوغوز خان سوریهده ایکن بر کون کیزلیجه بر نوکر (ضابط) ینه

بر آلتون یای ایله اوچ اوق ویردی . « شرقه کیت ! چولهده هنوز انسان آیاغی باصماش بریره یایی کوم ؛ فقط بر اوچنی دیشاریده براق ! صوکره غربه دون ! یایی کومدیکک کبی اوقلریده اوردی کوم . » دیدی . او ضابط امری ایفا ایدوب کلدی . بر ییل صوکره اوچ یویوک اوغلو کون ، آی ویلیدی چاغروب دیدی که : « بر یات یورده (اجنبی مملکته) کلدک . ایشم چوق ، او آلامغه وقتم یوق . شرقه کی چولهده او چوقش . نوکرلریکنزی آلوب اورایه کیدک ، اولانوب کلک . » بونلردن صوکره آدلری کوک ، داغ و دکیز اولان اوچ کوچوک اوغلونی چاغیرتوب اونلرده عینی سوزلری سویلیدی و غرب طرفنه یوللادی . بر نیجه کوندن صوکره بویوک اوغللری بر آلتون یای و بر چوق آو ایله ، کوچوکلری اوچ آلتون اوق وینه بر چوق آو ایله کلدیلر .

اوغوز خان بو آو اترلرینه داها برچوق اترلر علاوه ایدوب خلقه بر ضیافت ویردی . یای و اوقلرک بولمنی تعبیر ایتدیردی و اونلری اوغللرینه ویردی . اوچ بویوک اوغلو یایی اوچه قیروب بر پارچه سنی آلدیلر . کوچوکلرک هر بری ده بر اوق آلدیلر .

اوغوز خان فتح ایتدیک مملکتلرده بر چوق سنه لر اوطوروب دشمنلرینی یوق و دوستلرینی ممنون ایتدکن صوکره سه یلابدن مصره قدار اوزانان بو اولکلره والیلر قویوب یوردینه دوندی .

اوغوز خانک یوردنده شنگ یایمسی . — اولادلری و اوردوسیه صاغ سالم دوندیکندن بویوک بر توی (شنگ) حاضرلامالری امر

ایتدی. بویوک بر چادر یاپدیروب هر دیرکنک باشنه آلتون قاپلاتدی.
یاقوت، صفیر، زمرد، فیروزه وایخیلرله سوسلهدی. بو چادری
وصف ایچین شو شعرى سویلدیلر:

بر او دیکدی آلتون دن اول شهریار
کیم اول اودن فلک اوی قیلدی عار.
دوقوز یوز یایی (دوه)، دوقوزیک قوی (قوبون) اولتوردی (کسیدی)،
بولغار (کون) دن دوقسان دوقوز حوض قیلدوردی.
دوقوزینه عرق، دوقسانه قیمیز دولدورتدی.
بارچه (هپ) نوکرلرین چاغروب کيلتورتدی (کتیرتدی).

آلتی اوغلونه چوق اوکودلویروب، یارار بینگیلر و بیلیکلر
اوکرتدی، شهرلر و اولکلر ویردی. اوغللاری اوکا حقیقی اولادلر
یامشار، محاربهرده قوتی اولشار ایدی. بوندن صوکره نوکرلرینک
یارارلق کوسترمش اولانلرینه کویلر، شهرلر و صیغیرلر ویردی.
اوغوز خان اوغللارینه دیدی که: «سز اوچ بویوک اوغلم، آلتون
یای بولوب کتیردیکیز و قیروب بوزارق پایلاشدیکیز. سزک آدیگز
بوزوق اولسون ونسلکیزه بوزوق دیسینلر. سز کوچوکار، اوچ
اوق بولدیکیز، سزک ونسلکیزک آدی ده اوچ اوق اولسون. بو اوق
و یایک بولومسی انساندن دکل، تا گریندنر، اولیه امر ایتدی.
بزدن اول کچن ملتلر یایی پادشاه علامتی بیلیرلر و اوقلری ده پادشاهک
اچیسى صایارلردی. چونکه پای اوقی هانکی طرفه یوللارسه او طرفه

کیدر، یعنی پادشاهک اچیسى کبی در. سزه امر ایدیورم. بن اولونجه
یریمه بویوک اوغلوم کون کچسین و اونک ده یریمه کچهجک اولانلر
ایچیلرنده تخته لایق بری بولوندجه دائماً و دنیا دوردجه بوزوقلردن
سیچیلسین. دیگر بوزوقلر اونک صاغنده اطورسون. اوچ
اوقلرده صول اولسونلر و قیامت کونه قدر نوکرلکه راضی
اولسونلر.»

اوغوز خان یوز اون آلتی ییل پادشاهلق ایدوب حق رحمتنه
کیتدی.

کون خان

اوغوز خانک وزیرى اوغور آق صاقلیلرندن (اعیان) برینک
اوغلو ایرقیل خوجا آندنه بری ایدی. اوغوز خان اولونجهیه قادار
هپ وزیرى و وکیلی ایرقیل خوجا (خواجه) ایدی. بو ذات عقللی،
چوق بیلیکلی (عالم) ایدی. کون خان ده اونى وزیر یاپدی و اولونجهیه
قادار ایرقیل خوجانک سوزندن چیقمادی. ایرقیل خوجا اوزون عمر
سوردی.

بر کون کون خان ایله یالیکز ایدی، اوکا دیدی که: «باباک یوز
اون آلتی ییل حکم سوردی. هیچ بر یازک صیجاغنده کولکه
آلتیده، هیچ بر قیشک صوووغنده اوندنه اویومادی. قیلیج چالوب
تیجه یوردلر آچوب (فتح ایتک) سزک حکمکیز آلتنه قودى. سز

آلتیکز و سزدن دوه جق اولانلر هپ بر آغیز اولور و آبی کچنیر . سه کز بو اولکلر دائما الکزده قالیر . اگر آرا کزده نزاع ظهور ایدرسه ، دکل بو فتح ایدیلن یرلر ، حتی آتادن قلوب دوران یوردلر آلدن چیقار و مالکیز و حتی جانکیزده کیدر . « کون خان اوکا : » بابامه سز نصیحتلر ، عقللر ویریدیکیز ، سز بنم بابام یرنده سیکیز . سز نه یی خوش کورورسه کز بن اونی یاپارم . « دیدی . بونک اوزرینه ایرقیل خوجا دیدی که : « بابا کز سزه چوق شیلر براقدی ، سز آلتی سیکیز وهر بریکزک دورت اوغلو وار . دیمک هیکیز اوتوز شهزاده سیکیز . بنی قورقوتان بر شی وار که دنیا مالی آرا کزه فساد صوقاسین . بن سورو و مال ، بوتون ثروتی اونلره ویره جکم . آد ، لقب و مهره مالک اوله رق اونلرده ممتاز اولسونلر . پایلریخی آلتیجه آرا لرنده نزاع چیقماز . آرا کزده حرب و حق سزلق اولماز . نسللری ده دائما حق یولنده یورورلر . »

کون خان ایرقیل خوجانک سوزینی قبول ایتدی . بویوک بر قورولتای قوردی . بویوک کوچوک هر کس طویلاندیلر . اوغوز خانک براقدینی ثروتی ، اولکلری بویوکلره چوق ، کوچوکلره آز مقدار اولق اوزره شهزاده لره تقسیم ایتدی . نکاحلی قاریلردن دوغان بو ۲۴ شهزاده دن باشقه قوما (اودالق) لردن اوله بر چوق چوجقلر ده واردی ، اونلرده لایق شیلر ویردی . صوکره اوغوز خانک یاپدیردینی آلتون اوی دیکدیردی . بونک صاغ و صولنده آلتیشر آق چادر قوردوردی . صاغ طرفه قرق قولاج بوینده بر

آغاج دیکدیردی ، بونک باشنده بر آلتون تقوق (طوب) طاقدیردی . صول طرفه ده عینیلر بر آغاج دیکدیردی ، اونک باشنده کوموش تقوق طقدیردی . خانک امریلر بوزوقلر و آداملریله برابر دولو دیزکین آتلیخی سوررکن اوق ایله آلتون طوپه ، اوچ اوقلرده عینیلر کوموش طوپه نشان آتدیلر ؛ وورانلره اوندولار [مکافات] ویردی . کون خانده باباسی کی دوقوز یوز دوه ، دوقوز بیک قویون کسوب ، گوندن یاییلمش دوقوز حوضه راتی و دوقسان حوضه قیمیز دولدیرتوب بویوک بر ضیافت چکدی ، قرق کون ، قرق کیجه ذوق وصفا ایدلدی .

اوغوز خانک اوغول دطورونلرینک آدری . — اوغوز خانک آلتی اوغلو و بونلرک هر برینک دوردور اوغلو واردی . بونلردن باشقه اودالقلردن اولما اوغوللری ده واردی . کون خانک چوجقلرینک آدری : قالی ، بایات ، آلقا اولی ، قارا اولی در . آی خانکیکیلر : یازیر ، یایر ، دقدورغا و دوقکدر . ییلدیز خانک اوغوللری : اوشار ، قیرنیق ، بکدیلی (بهی دیلی) ، قارقین در . کوی خانک اوغوللری : بایندر Bayender ، باجنی ، جاوولدار و جینی در . داغ خانک اوغوللری : صالور ، ایمر ، آلا یونتلو ، اوزکیردر . دیکز خانکیکیلر : آیکدیر ، بکدوز ، آوا و قانیقدر . اوغوز خانک بو آلتی اوغلونک هر برینک اودالقلردن ده دوردور اوغوللری واردی ، بونلرک اسملری ده شونلردر . آنجیق بونلردن هانکیلرینک هانکی بابایه حاند اولدینی معلوم دکلر : کمنه ، کونه ، تورباتلی ، کرایلی ، سلطانلی ، اوقلی ،

کوکلی keuk ، صوچلی ، هراسانلی ، یورتچی ، حاجی ، توروچی ، قومی ، صوری ، قورچیق ، صوارچیق ، قاراجیق ، قازقوت ، قیرغیز ، تنکان ، لالا ، مرده ، شوی ، سایر در .

اوغوز خانك طور دندريك آدرينك معناری . — قالی ، محکم ؛
بايات ، دولتی ؛ آلقا اولی ، موافق ؛ قار اولی ، چادريله برابر کزن ؛
يازير ، قبیله رئیس ؛ یایر ، اوکنه راست کانی دویریر ؛ دودورغا ،
مملکت ضبط و ضبط ایتدی مملکتی محافظه ایتسنی بیلیر ؛ دوکمر ،
دکیمی ؛ اوشار ، ایشی چابوق یاپان ؛ قیرنیک ، قوتلی (بوکه) ؛
بکدیلی ، سوزی معتبر ؛ قارقین ، بسلهین ؛ بایندر ، منم ؛ باجی ،
غیرتلی ؛ جاوولار ، (ناموسلی) ناملی ؛ جینی ، بهادر ؛ صالور ،
قیلیجلی ؛ ایمر ، زنکینلر زنکینی ؛ آلا یونتی ، آلا آتلی ؛ اورگیر ،
آیی ایشلر کورن ؛ ایکدیر ، اولو ؛ بکدوز ، خدمتکار ؛ آوا ، بویوک
منصب صاحبی ؛ قانیق ، قیمتی دیمکدر .

کون خان یتش ییل حکومت ایتدکن صوکره آي خان یینه
اوطورطوب وفات ایتدی .

آي خان

آي خان آي ، عادل ، عالم و سرت بر پادشاه ایدی . باباسنک
و آغابکیسنک اوکودرله و اونلرک یولارندن یورودی .

آلتیکز و
سه کز بو
ایدرسه ، د
آلدن چیق
» بابامه س
سز نه یی
اوزرینه
سز آلت
اوتوز ش
فساد ص
آد ، لا
آلینجا
نسلار

قورو
خانک
مقدأ
دوغا
چو
خانا
آل

ییلدیز خان

بوده آي بر پادشاه ایدی . آي خانك طورونی ویا نیمه سی یاخود
یاناشا قرده شی (یاقین خصم) اولدینی معلوم دکدر . آي خانك
ییلدیز آدی بر آینسی وار ایدیه ده آي خاندن صوکره پادشاهلق
ایدن او دکدر . بر چوق سنه یادشاهلقدن صوکره اولورکن تختی
اوغلو منکلی یه وردی .

منکلی خان

بوده بر آي پادشاه ایدی . بوده بر چوق سنه لر یاشایوب نیجه
آت ییدی ، قیز ایچدی ، نیجه قاقوم وزیلین کورک کیمیدی . آي
وکون کبی کوزلرله یاندی . جیوه کبی قوی یورغا (ایری و قوتلی
آت) لره ، یل کبی تیز یوکوردکاره (چوق و تیز قوشان آت) بینوب
کوکلنک ایستدنکی یرلرده کزدکدن صوکره اولدی .

دکیز خان

منکلی خانك یرینه دکیز خان کچدی . بوده چوق ییل پادشاهلق
ایتدی و اوزون بر عمر سورودی . اختیارلغنده تختی اوغلو آیلخانه
ویروب کندیسى تا گری یه عبادتله مشغول اولدی .

ایلخان

ایلخان موغول ایله پادشاه اولدینی زمان اولجه سویلدیکمز کی
تاتار خانلرینک طقوزنجیسی سوینج خان تاتار ایله حکم سورمکده
ایدی . ایکسی بر چاغده ایدی . آرالرنده ووروش (جنک) ظهور
ایتمش ایدی . دایما ایلخان غالب کلیدی . سوینج خان قیرغیز خانه
بر چوق هدیهلره آداملر کوندروب دورلو وعدلر ایده رک اونی
کندی طرفنه آلدی . او وقتلر اورالرده آهالی چوقدی و بونلرک
ایچنده اُک غلبهلق اولان قبیله موغول قبیلهسی ایدی . نه وقت بر
ووروش اولسه بر ووروقله (هجوم) دشمنه موغول غالب کلیدی .
بوتون تورک ایملرنده موغولک اوقی اۆتمهین ، قولى یه تمهین بریر
یوقدی . بوندن دولای بوتون قبیلهلر موغولی کوتوله لرلر ایدی . دیگر
قبیلهلرده ایلیچیلر کوندروب اونلری ده قیرغیزلر کی قازاندی
و برلشمک اوزره قاووش (رانده وو) تعیین ایتدی و موغوللردن
اوج آلام دیدی . هپسی برله شدیلر و موغول اوزرینه یورودیلر .
موغوللر چادر و سورولرینی بریره ییغوب اطرافنه هندک قازدیلر
و بکه دیلر . سوینج خان کلدی . اوزوش باشلادی . اون کون جنک
اولدی ، اون کونده موغوللر غالب کلدی . سوینج خان ، بونک
اوزرینه بوتون خان و بکلری طوپلایوب کیزلیجه مذاکره ایتدی
و : « بز بونلره حیله یاپماز ساق حالمز خرابدر . » دیدی . ایزتسی کونی
شفقه چادرلرینی قالدیروب و فنا ماللرینی (صیغیر ، قویون و آت کی

حیوانلر) و برطاقم آغیرلقلرینی براقوب قاچدیلر . موغوللر بونلری
قدرتسز قالدیلرده قاچیورلر ظن ایده رک آرقلرندن یورودیلر . تاتارلر
دونوب جنک ایتدیلر ، بو سفر موغوللر مغلوب اولدی . اردوگاهلرینه
کنجهیه قادار اونلری کسیدیلر و ماللریله برابر اوردوگاهیه بوتون
ضبط ایتدیلر . موغوللرک چادرلرینک هپسی اوراده اولدیغندن
موغوللردن بر دانه عائله بیله قورتولمادی . بویوکلرینی قیلیجندن
کچردیلر ، کوچوکلرینک هر برینی بر کیشی اسیر اولارق آلدی .
قالانلر افندیلرینک قبیله سننک آدینی آلدیلر . بو صورتله دنیاده
موغولدن اثر قالمدی .

قیاسه دنو کوزک اُرکمه قونیه یلیکوب برلشمه لر — سوینج خان
موغولی یاغما ایتدکدن صوکره مملکته دونمشدی . ایلخانک
اوغوللری بو محاربه ده اولمشلردی ، آنجق اُک کوچوکی اولان قیسان
قالمشدی . قیسان او سنه اوله نمشدی . ایلخانک اینیسنک اوغوللردن
بری اولان نؤکوزده هنوز او سنه اوله نمش ایدی . بونلرک ایکسی ده
عینی بولوکدن اولان ایکی آدامه دوشمشلر ایدی . محاربه دن اون کون
صوکره برکیجه آتلانوب قاریلریله برابر قاچدیلر . محاربه دن اول اوردو
قوردقلری یره کلدیلر . دشمندن قاچوب کلن دورت دورلومال (دوه ،
آت ، اوکوز و قویون) بولدیلر . حسب حال ایدوب دیدیلرک : « بورده
قالسهق ، برکون اولور دشمنلرمز بزی بولورلر ، بر قبیلهیه کیتسهک
اطرافز هپ دشمن قبیلهلردر ؛ اییسی داغلر آراسنده کیمسه نک
داها یولی دوشمه مش اولان بریره کیدوب اوطورالم . » سورولرینی

سوروب داغلرە دوغرو يوروديلر . ياباني قويونلر يورودكارى
بريولى طوتوب طيرمانه رق يوكسك برداغك بوغازينه وارديلر . اورادن
تپه چيقوب ديكري يانته اينديلر . اورالرى ايجه معايينه ايتديلر ،
كورديلر كه كلكارى يولدن باشقه يول يوقدر و او يولده اوله بريول كه
بر دهوه و بر چكى بيك كوچلكه يورويه بيليردى ؛ اكر بر آز آياغى
سورچسه دوشر پارچه پارچه اولوردى . واردقلىرى ير كنيش و بر
نهایتسز اولكه ايدى ؛ ايچنده آقار صولر ، منبعلر ، دورلو اولر ،
چايرلر ، ميوله آغاچلر ، دورلو دورلو اولر واردى . بونى كورنجه
ناگرى يه شكرلر قيلديلر .

تيشين ماللرينك آتتى يره دريلرنى كيرلر ، يازين سوتى ايچرلردى .
اورايه (اركنه قون) آدى و يرديلر . اركنه نك معناسى بر داغك
كمرى ، قونك معناسى ديك در ؛ اوراسى داغك قيرى (داغك اك
يوكسك يرى) ايدى .

بوراده قبيان و نوكونك اوغوللرى چوغالدى . قبيانك اوغوللرى
اوتة كينك كيندن داها چوق اولدى . قبيانك اوغوللرينه قيات ، نوكونك
اوغوللرينك بر قسمته نوكونلر ، بر قسمته دورلو كين ديديلر . قبيان
ديه داغدن شدتله و سرعتله اينان سيلاه ديرلر . ايلخانك اوغلو كوچلى
وتر بر آدام اولديغندن اوئا بو اسمى و ير مشاردى . قيات قبيانك
جمعيدر . بو ايكي كيشينك نسللرى اوزون بر مدت اركنه قونده
قالديلر . چوغالده چوغالديلر . قبيلهلر ميدانه كلدى . هر عائله اوزوق
(عربجه عروق بو كله دن كلشدر غالبا) ناميله بر اوماق تشكيل ايتدى .

اوماق اوسى ، سونكاك ديمكدر كه توركلر برينه « هانكى اوماق ديسك ؟ »
ديرلر ، هانكى عرق ديسك ؟ ديمكدر .

دورت يوز سنه صوكره كنديلرى و سورولرى اوقادار چوغالدى كه
آرتق اورالره صيغماديلر . بونك اوزرينه كنيكاش (مذاكره) ايتديلر
و : « بابالرمزدن ايشيديردك كه اركنه قونك ديشايريسنده كنيش
وكوزل بر مملكه وارمش ، آتالرمز اوراده اوطورورلر مش .
تاتار باش اولوب باشقه قبيلهلر بزم اوروقلرى قيروب يوردمزى
آلشلر . آرتق تاگرى يه شكر ، دشمندن قورقارق داغده قاپانوب
قالاجق حالده دكاز . بريول بولوب بو داغدن كوچوب چيقالم . بزه
دوست اولانله كوروشور ، دشمن اولانله كوره شيرز . » ديديلر .

هر كس بو فكري بكنوب يوللر آراديلر . ممكن اولوب بريول
بولاماديلر . بر دميرچى : « بن بر ير كوردم ، اوراده دمير معدنى وار .
ظن ايدرسهم بر قاتدر . اكر اوني اريتيرسهك يول بولورز . » ديدى .
او يرى كيدوب كورديلر و دميرچينك سوزينى مديب بولديلر .

ملته اودون و كومور و يركىسى صالحيلر . هر كس و يركىسى
كتيردى ، بر صيره اودون ، بر صيره كومور اولق اوزره داغك
بوكونده كي چاقلاغه ايسنيف ايتديلر . داغك تپه و ديكري يانلرينده
اودون و كومور ييغىقدن صوكره دريدن ۷۰ كوروك ياپوب يتمش
يره قورديلر ؛ آتشله يوب هپسنى بردن كوروكله ديلر .

تاگرينك قدرتيلاه دمير اريوب يوكيله بر دوه كچهك قادار بر

موغول وسائر توركلرك اصل ، اسم ولقبلىرى

قزوینلی خوجا رشید [۱] دیرکه : « ایرانه حکم سورن چینگیز خان نسلندن ایلك مسلمان اولان چینگیز خان اوغللو هلاکو خان اوغلو آباقا خان اوغلو آرغون خان اوغلو غازان خاندن . غازان خان تحتہ چیقنجه پایتخت اولارق بریر تعیین ایتدی . بنی یانہ چاغیروب کندیسنه وزیر ایتدی . ایران ملکینک اداره سنی باگا تسلیم ایتدی . بر ییل صوکره باگا دیدی که : « تا گریه شکر بز مسلمان اولدق . جدید هلاکو خانک موغولستاندن کلدیکندن بری ایکی اوچ نسل کچدی . بزدن صوکره کله جکلر موغول دیلنی ، عادتلرینی ، اوروق و یوردلرینک اسملرینی اونوتا جقلردر . موغولستانده پک چوق ایللر واردر . بونلرک اوزرینه کوزل بر اثر یاز ، هپسنى طویلا ! » . بن بو بویوک ایشی یاپامایه جغمی سویلدم . « یوق . . . بو ایشک عهدہ سندن آنجق سن کلیرسک . بزده موغول دیلیله یازلمش کتابلر وار . یازلمیان بعضی وقوعاتى خاطر لایان اختیارلرده موجوددر . « دیدی و اُسکی موغول شیوه سنی بیان بش کیشی بی ده یانمه کوندردی . بو دورده خانک سراینده بر بویوک بک واردی . آدی پولاد ، لقبی چینغسانغ بهادر ایدی . خان اوگا دیدی که : « بو زمانده موغولک اصلنی ، نسلنی سندن آئی بیان یوقدر . هم موغول دیلنی بیلیرسک ، همده اوقورسک . سنده بو ایشه باق ! » . ایشته بو بک باشلرنده

[۱۱] جامع التواریخ . رشیدالدین .

بلله یوب دیشاری

یلدی . او وقتدن بری

و کون بردمیر پارچه سنی

ولونجه اولا خان بر انبور

رر وچکیچله وورور . اوندن

. بوکونه چوق اعتبار ایدوب :

کلدیکنز کون « دیرلر .

سقلری زمان موغوللارک پادشاهی قییان

نسلندن و قور . وروقتدن بورتہ چینا ایدی . بوتون قبیلهلره

ایلیچیلر کوندردرک ارکنه قوندن چیقوب کلدیکنی بیلدیردی . قبیلهلرک

یعضیسی ممنون اولدی ، بعضیسی ممنون اولمادی . باخصوص تاتارلر

بونلرک اوزرلرینه یورودیلر . صف باغلاندى ، محاربه اولدی . موغوللر

غالب کلوب تاتارلرک بویوکلرینی قیلیجندن کچیردیلر ، کوچوکلرینی اسیر

ایتدیلر . ایشته دورت یوز ییل صوکره بویلهجه قانلرینی آلدیلر ،

ماللرینی ضبط ایتدیلر و آنا یوردنده اوطوریلر .

او یورنده اوطوران تورک قبیلهلری ایچنسه تاتاردن چوغی ،

دوغوشلیسی وقوتلیسی یوقدی . موغوللر اونلری قیردقدن صوکره

آرتق اک قوتلی موغوللر اولدی و بوتون قبیلهلره باش اولدیلر ، حتی

بر طاقلری ده موغول اوروقسندن اولمادینی حالده موغولز دیهرک

کلوب موغوللرله برلشدیلر .

بول آچیلدی . او آئی ، اوکونی ، او شاعتی بلله یوب دیشاری
چیقدیله . ایشته اوکون موغولارجه بایرام ضاییلدی . او وقتدن بری
بو خلاص کونی موغولار بایرام یاپارلر . اوکون بردمیر پارچه سنی
آتشده قیزدیریرلر . دمیر قیپ قیرمزی اولونجه اولان خان بر انبور
ایله دمیری طوتوب اورسك اوستنه قور وچکیچله وورور . اوندن
صوکره بوتون بکلرده عینیه یاپارلر . بوکونه چوق اعتبار ایدوب :
« زنداندن چیقوب آتا یوردینه کلدیکمز کون » دیرلر .

أرکنه قوندن چیققدقلى زمان موغوللرك پادشاهی قیيان
نسندن وقورلاس اوروقندن یورته چینسا ایدی . بوتون قبیله لره
ایلیچیلر کوندردرك أرکنه قوندن چیقوب کلدیکنی بیلدیردی . قبیله لرك
بعضیسی ممنون اولدی ، بعضیسی ممنون اولمادی . باخصوص تاتارلر
بونلرك اوزرلرینه یوردیلر . صف باغلاندی ، محاربه اولدی . موغوللر
غالب کلوب تاتارلرك بویوکلرینی قیلیجندن کچیردیلر ، کوچوکلرینی اسیر
ایتدیلر . ایشته دورت یوز ییل صوکره بویله جه قانلرینی آلدیلر ،
ماللرینی ضبط ایتدیلر و آتا یوردنده اوطوریلر .

او یورته اوطوران تورك قبیله لری ایچنده تاتاردن چوغی ،
هوغو شلیسی وقوتلیسی یوقدی . موغوللر اونلری قیردقدن صوکره
آرتق اُك قوتلی موغوللر اولدی و بوتون قبیله لره باش اولدیلر ، حتی
بر طاقلری ده موغول اوروقسندن اولدینی حالده موغولز دیهرک
کلوب موغوللرله برلشدیلر .

موغول وسائر تورکلرک اصل ، اسم ولقباری

قزوینی خوجا رشید [۱] دیرکه : « ایرانه حکم سورن چینگیز
خان نساندن ایلك مسلمان اولان چینگیز خان اوغللو هلا کو خان
اوغلو آباقا خان اوغلو آرغون خان اوغلو غازان خاندن . غازان خان
تخته چیقنجه پایتخت اولارق بریر تعیین ایتدی . بنی یانه چاغیروب
کندیسنه وزیر ایتدی . ایران ملکک ادا ره سنی باگا تسلیم ایتدی .
بر ییل صوکره باگا دیدی که : « تا گری به شکر بز مسلمان اولدق .
جدیمز هلا کو خانک موغولستاندن کلدیکسندن بری ایکی اوچ نسل
کچدی . بزدن صوکره کله جکار موغول دیلنی ، عادتلرینی ، اوروق
ویوردلرینک اسملرینی اونوتا جقلردر . موغولستانده پک چوق ایللر
واردر . بونلرك اوزرینه کوزل بر اثر یاز ، هپسینی طویلا ! » . بن بو
بویوک ایشی یاپامایه جغمی سویلدم . « یوق . . بو ایشک عهدده سندن
آنحق سن کلیرسك . بزده موغول دیلیله یازلمش کتابلر وار .
یازلمیسان بعضی وقوعاتی خاطر لایان اختیارلرده موجوددر . » دیدی
و اُسکی موغول شیوه سنی بیلن بش کیشی یه یانه کوندردی . بو
دورده خانک سراینده بر بویوک بک واردی . آدی پولاد ، لقبی
چینگسانغ بهادر ایدی . خان اوکا دیدی که : « بو زمانده موغولک
اصلنی ، نسلنی سندن آئی بیلن یوقدر . هم موغول دیلنی بیلیرسك ،
همده او قورسك . سنده بو ایشه باق ! » . ایشته بو بک باشلرنده

اولادینی حالده او آلتی کیشی لازم کان شیلری طوپلادیلر . هجرتک
۷۰۲ نجی سنه سننده [۱۳۰۱ م .] جامع التواریخ اسمنی ویردیکم
بو اثری بیتیردم .

ایشته بن اثری یازارکن جامع التواریخ ائمه در . بوندن باشقه
چینگیز نامه نامیه اون یدی کتایم داها وار . ایشته بونلرله شجره
ترکی یازدم . بو اثر یازیلالی ۳۷۳ سنه اولمشدر . آله یکریمی اوتوز
نسخه سی وار . کتابک هپسی ده خطاطلر طرفندن یازیلیرکن برچوق
تخریفاته اوغرا دلمشدر . بوتاریخده کی داغ ، چای ، یر و انبسان
اسملری یا موغولجه ، یا تورکجه در . بو نسخه لری قوییه ایدنلر هپ
عجم ویا داجیق ایدیلر . هیچ بری موغولجه یی ویا تورکجه یی بیلمزدی .
اویله موغول اسملری واردرکه بر عجمه ، بر داجیغه اون کون
اوکر تسه کینه دیلی دوتمز . او حالده ناصل اولورده بو کتایی دوغرو
قوییه ایدرلر . بن تورک و عجم دیلیری پک آبی بیلیم . ظن ایدرم که
تورکده ، داجیقده بنم قادار بو لسانلری بیلن برکیشی یر قدر . بوندن
باشقه قالموقه کیدوب بر سنه اوطوردیم ، موغولک دیلنی ، عادتلری
آیجه اوکرندم .

بو کتایی هرکس آکلا سین دیه تورکجه یازدم . جاغاتای تورکجه
سیاه ، عربجه و فارسیدن بر که بیهل قویما یوب ، او قادار ساده یازدم که
بش یاشنده کی چوجق بیهل آکلار . اجل مساعده ایدرسه ، بو اثری
برده فارسی اولارق یازاجم .

اولا موغول اولمایان اوروقلردن صوکره موغوللردن بحث
ایده جکم :

تورک اوروقلردن اولای ایل تشکیل ایدن بش اوروقدر . اوغوز
خان بخشده سویلدی کمزکی بونلر : اوغور ، قانقلی ، قیپچاق ، قال آچ ،
قارلیقدر .

قانقلیلر . — اوغوز خان اوغوللری تورکسندن ایرلیوب
ماوراءالنهرده و خوراسانده اوطورورلردی . قیپچاقلر دون ، وولغا
و اورال طرفلرند . قانقلیلر اولای ترکمنلرله برابر ایدیلر . ترکمنلر
هر طرفه یاییلنجه قانقلیلر ایسیق کول ، چقوتلاش صولرینک کنارلرنده
اوطوریدیلر .

اورکنج پادشاهلردن تهکش خان قانقلی قبیله سنک بویوکلردن
برینک تورکان آندده کی قیزیله اوله ندی . سلطان محمد خوارزمشاه
بو قیزدن دنیاه کادی . سلطان محمد بویوک بر پادشاه ایدی . اولکه سی
بر اوجدن هندستانه ، بر اوجدن آندده جان و تورکستانه ، دیگر اوجدن
عربستانه و رومه واریردی . اورکنج پای تختی ایدی . تورکان خاتونک
بوتون آقرباسی سلطانک یاننه کلوب اسلام اولدیلر و خانک خدمتنده
قالدیلر . تورکان خاتونک خومار تکین نامنده بر آغا بکیسی واردی ،
اوده کلوب مسلمان اولدی . سلطان اوگا اورکنجک داروغه لغنی
(والیکنی) ویردی . اوندن صوکره تورکانک کوچوک هموجه سنک
اینالچیق نامنده کی اوغلوده کلوب مسلمان اولدی ، اوگاده بوتون
تورکستان ولایتی ویردی و آرتق اوگا غایر خان دینلمسنی امر ایتدی .
اوندن صوکره ده قانقلیده آدی کوک بر مهم آدام واردی ، اوده کلوب
مسلمان اولدی ، اوگا کوک خان اسمنی و بخارایی ویردی .

سلطان محمد قانقلیدن ۵۰ : ۶۰ بیک آدم کلوب نوکر اولدیلر.
آنجق ۱۰ بیک عائله چووتلاشده قالدیلر. لکن چینگز خان کلوب
یوردلرینی آلدی، هپسینی قیردی، قانقلیدن هیچ کیمسه قالمادی،
اوتیه برییه داغیلانلر آنجق اوزون بر مدت صوکره طویلانوب
بر قبیله تشکیل ایده بیلدیلر.

قارلیمار. — بونلر موغولستانک یوکسک داغلرینی یورد
ایتمشلردی. زراعت ایدرلر، حیوان بسلرلر ایدی. ایچلرندن
ایسینی پادشاه یاپارلر، او اولونجه یرینه ینه اوپله سنی کچیرلر ایدی.
بونلر غلبه لوق دکل ایدی. اُک چوق اولدقیری زمان ایکی بیک چادیر
خالقی ایدیلر. دورت بیک (دورت یوز اوله جق) ییل اوراده
اوطوردقن صوکره جینکیز خان موغول ایلنه پادشاه اولوب بوتون
اوروقلری اطاعته آلتجه بونلرده قوییلای نوپان دینن بارلاسی
ایلیچی کوندروب کندیسنه تابع اولملرینی بیلدیردی. او وقت قارلقده
پادشاه آرسلان ایدی. آرسلان خان قیزیله برابر داهار چوق
پیشکشلر آلوب قوییلای نویانه برابر جینکیز خانه کلدی. هدیه لرینی
ویروب اولونجه یه قادار قوللق ایدم جکمه آند ایچدی. جینکیز خان ده
اوگا کندی عائله سندن بر قیز ویردی ویرینه کوندردی. جینکیز خان
بکلرینه: «آرتق بوگا ناصل آرسلان خان دینر، آدی اونک آرسلان
سیراق اولسون!» دیدی. موغول لساننده داجیغه سیراق دیرلر.

ایغورلر. — ایغور دیمک یاپوشغور (برله شیر، یاپیشیر)
دیمکدر. نته کیم سوت ایچین اوییدی دیرلرکه سببی تازه سوتده یاغ

حبه جکلری آیری آیریدر، او یونجه یعنی پختیلاشنجه بریرینه یاپیشیر
آیریلمازلر. کذالک امامه اویدم دیرلر، بوده امام اوطورسه اوطوروب،
قالقسه قالقدیغندندر. (اویغه آنادولوده یوغورت حقنده اویونمق دیرلر).

روایت اولنورکه موغولستانده ایکی یوجه داغ وارمش،
بوی شرقدن غربه قادار اوزانیرمش. برینک آدی توقراتو بوزلق،
دیگر برینک اوسقونلق تیکریم ایش. بویکی داغ آراسنده موغولستانک
غربنده قوت داغ اسمیله بر داغ داهار واردر. بو اوچ داغک
آراسنده کی آراضی نک بر قسمی اون صو صولار. اولرک اسملری:
ایشکیل، اوتیکر، توقیر، اورتاندور، تولور، بادار، آدار،
اوچ تاین، قلمانجو، اوتیکندر. دیگر قسمی طوقوز چای صولار.
بو صولر بویوک ایرماقلردر. ایشته اویغور ایلی بو چایلرک آراسنده
اوطوروردی. اون چای آرسنده اوتورانه اون اویغور، دوقوز
چایده اورتورانلر دوقوز اویغور دیرلردی. بر چوق کویلری،
شهرلری واردی. چوق کوزل زراعت ایدرلردی. ۱۲۰ اوروک، قبیله
ایدیلر. بر پادشاه تعیین ایتزلردی. بوسبیدن آرالرنده آنارشی واردی.
بر کون هپسی طویلانوب قونوشدیلر: «بز ایکی بولوکز. هر بریمز
یر تور (پادشاه) قویام. کیم اونک امرینه اطاعت ایتزسه مالنی،
جاتی غیب ایتسین.» دیدیلر. اون اویغورلر مینغوتای نامنده برینی
پادشاه یاپوپ ایل ایلتر لقبی ویردیلر. دوقوز اویغورلرده کندی
اوروقلردن کول ایرکین لقیله برینی پادشاه یاپدیلر. بو ایکی
کیشینک اوغوللری یوز ییل قادار توره لک ایتدیلر. بونلردن صوکره

پادشاهلق ینه اویغورلردن اولمق اوزره باشقهلرینه کچدی . اونلرده تخته کچنجه ایل ایلتر وکول ایرکین دیرلردی . چوق سنهلر بویله کچدی . نهایت تورهلرینه ایدی قوت لقبی ویردیله ، ایدی کوندردی دیمکدر . مثلاً صیغیر ایدی ، اینک سوتی ویردی براقدی کوندردی دیمکدر . تورکار جانہ ، حیاته قوت دیرلر . تورکار : « آتک یاخود تونک (دری) قوتلو اولسون . » دیرلر ، آتک و یا دریک جانلی اولسون . دیمکدر . ایدیقوت خلقه جان ویرن دیمکدر . بوکون اوزبکلر یکیتہ ایدیقوت دیرلرکه « آرلک کیشی » ایله بر معنادر .

اویغورلر اوچ بیک (اوچ یوز !) بیل بو اولکده اوطوردیلر . ایتکلری محاربهلرده مغلوب اولوب قیلیجدن کچدیله ویا اسیرلکه دوشدیله . بوندن صوکره بر قسمی یوردلرنده قالدی ، بر قسمی ایردیش صویک کنارینه کلوب یرلشدیلر و اوراده اوچ قوله آیرلیدیله . بر قسمی بش بالغه کلوب زراعت ایتدیله و اوئلکتی معمور ایلدیلر . ایکنجی قسمی ده بش بالق جوارینه کلدیله رسده یالکز سورولریله مشغول اولوب کوچیه حالنده قالدیله . اوچونجی قسمی ایرتیش قیدیلرنده یرلشدیلر . بونلر سورو فلانده بسله میوب بالق آوی یاپار وقوندوز ، زیلین ، زردقوا و تین آولایوب آتلرینی یرلر ودریلرینی کیرلردی . یوگدن ، پاموقدن ، ایپکدن پایلمش قاشلری عهرلرنده کورمزلردی . آنالر قیزلرینه قیزارلسهلر بویله بدعا ایدرلردی : « انشالله دوهلی وقویونلی بر آدامه دوشه سکه ده آت ییر ، قیمین ایچرسک . باشکه کوتو کونلر کایر ! »

جینکیز خان زماننده اویغورلرده ایدیقوت (پادشاه) باوورجوق ایدی . جینکیز خانہ ویرکی ویریدی . جینکیز خان ماوراءالنهر طرفنه کلدیکی وقت عسکريله یاننه واروب اوکا خدمتله ایتدی . اویغورلر آراسنده تورکجه اوقومسنى بیلنلر چوق ایدی . مالیه امورینی ، دیوان حسابلرینی پک کوزل بیلیرلردی . جینکیز خان سلاله سنک سلطنتی زماننده خطایده ، ماوراءالنهرده ، خوراسانده ، عراقده دیوان رئیسلی ، دفتردارلر هپ اویغور ایدیلر . جینکیز خانک یرینه کچن اوغلی اوکدای قاآن خوراسان ، مازندران وکیلانه کورکوز اسمنده بر اویغوری تاپشورمشدی (نصب ایتمشدی) . کورکوز پک مالیه جی ایدی . اوچ ، دورن یوردک ویرکیلرینی پک کوزل تحصیل ایدر ، هر بیل اوکدای قاآنه کوندیریدی .

تکریملرک . — بونلرک یورتلری اویغور ایلنه یاقین ایدی . یوکسک داغلرک ایچنده اوطورورلردی . هیچ بر وقت موغوللره و اویغورلره تابع اولمه یوب مسنقل کچنیرلردی . جینکیز خان زماننده بیک چادیرلق ایدیلر . خان بونلره ایلچی کوندروب : « تا کیری باکا اولو دولت ویردی . دون طرفنده کی اوروقلرک هپسی باکا تابع اولدی . سن نه واب ویره جکسک ؟ » دیدی . بو ائنده تکرینلرک توره (یرنس) سی چنایچک بؤکای آدلی کوروله جک بر کوزل قیزی واردی . باشنده بوکای اولمق اوزره بر چوق هدیه لرله کلوب خانہ تابع اولدی . خانده اوکا بر چوق آرمغانلر ووروب یرینه کوندردی . جینکیز خان بوکای آلدی واونی دیگر قاریلرینک هپسندن زیاده

سودی. جنکیز اولدکدن صوکره اوغلو اوکدای قآن ده بوکایی آلدی. اوده اوئی دیگر قاریلرندن زیاده سودی.

قیرغیز و کهم کهم هوتلر. — اوغوز خانک قیرغیز نامیله بر طورونی واردی. کهم کهم جوتلر اونک نسلندندر. فقط شیمدی قیرغیزلر آزدر. صوبه و اوتیه اختیاجی اولان هراوروق قیرغیزه کلش و اونلره قاریشوب اوئی آلمشدر. هانکی اوروقدن اولدقلرینی آنجق اونلر بیلیرلر.

قیرغیز و کهم جوتلرک یوردی ایکی ولایتدر؛ بری برینه یاقین اولوب برینه سهله نکه، دیگرینه آنقارا موران دیرلر. اوراده بواسملرده ایکی بویوک صو واردر. قیرغیزک بر طرفنده اییر وسینیر دنیلن ایکی ولایت واردر.

موغللر و داجیقلر یو تره لرینه پادشاه دیدکاری کبی قیرغیزلرده توره لرینه اینال دیرلر. جنکیز خان زماننده بونلرده اوقوس اینال نامیله بر پادشاه واردی. خان اوکا بورا نامنده کی ایله چیسنی کوندردی. اوروس اینال ایله چینی کوزل قبول ایتدی. ایله چینی کوندیرکن کندیسیده خان زردینه کیتمدی ایسه ده بویوک آداملرندن بر چوغی و بر چوق هدیه لرله کوندردی. واطاعت ایتدیکینی بیلیدردی. هدیه لر ایچنده برآق دوغان واردی که بر آیاغی موردی و کوزی قیرمزی ایدی.

اورمانقوتلر. — بونلرک یوردی صیق اورمانلردی. بوندن دولانی آدرینه اورمانقوت دیدیلر. بونلر قیرغیز ولایتنه یاقین

ایدیلر. جنکیز خانه تابع اولدیلر. اورمانقوت نامیله دیگر بر قبیله داها وار ایدیه ده بونلره هیچ بر آقربالقلری یوقدی و بو ایکنجیلر مستقل ایدیلر. موغول نکوز اولادندن ایدیلر. اورمان ایچلرنده چوق اوطوردقلرندن بونلرده او اسمی آلمشدر.

تاتارلر. — تاتارلرک آدی اسکیدن و شیمدی ده مشهوردر. یتیش بیک عائله ایدیلر. بر چوق اوروقلری واردی. هراوروق آیری یاشاردی و آیری اوطورردی. هربری بز فلان اوروقدن دیرلردی. اک مهم قبیله لر خیتایه یاقین بویور - ناقر دینن یرده اوطورورلر و خیتای پادشاهلرینه تابع ایدیلر. بعضاده خیتایه عصیان ایدرلر. خیتای اوزرلرینه عسکر چکوب اونلری اطاعت آلتته آلدی.

بونلرک بر چوق قبیله لری آنقارا موران دینن ایرماغک کنارنده اوطورورلردی. قیرغیزک آرقاسندن کچدکدن صوکره بو ایرماغه بر چوق صولر برله شیر و بویوک بر چای اولوب آجی دکزه آقار. منصبنده دکز کنارنده کویلری چوق بویوک بر شهر واردر که سورولری چوق اولان کوجیه لر بورالرده اوطورورلردی. آتلی پک ایری و هپسیده آلا اولورلر. بو شهره آلاچین دیرلر و جوارنده برکوموش معدنی واردر. بوشهرک قازانی، طاباغی، بوتون قابلری هپ کوموشدندر. اوزبکلرک آلا آتلی، آلتون اوجاقلی بر یورت واردر دیدکاری ایشته بوشهردر.

جنکیز خان اولدکدن صوکره قیرغیز یوردی و آنک اطرافنده کی

یورتلرک ھېسی تولى خانه تابع اولشلردر . اوده اولونجه اوغوللارینه قالدى . تولى خانك بويوك قاريسى وبوتون اوغوللارينك آناسى سقور قوقتاى بيگه وصى ايدى ، حكم اونك آئنده ايدى . بوخان خاتون اوچ بكنك قومانداسى آلتىده اوچ بيك عسكرى كىلره يىنديروب آلاچينه كوندردى وديدىكه : « اكر الكزدن كىرسه شهري ياغما ايدك ، يوق ممكن دكسه شهر حقنده ابي معلومات كتيرك . » اوزون برمدت كچكدن صوكره اوچ بيك كيشيدن ايكي بيك يدى يوزى اولش اولوب آنجق اوچيوز كيشى ايه كىرى دونديلر و خان خاتونه ديديلر كه : « بو شهر حقنده هر نه كه ايشيتديسه كنز دوغرودر . اورادن چوق كوموش آلمشوق . لكن آغىرلاشدىغىمزدن كىلرى آقيني يىكوب صويك يوقارى طرفنه يوروتهمدك . ھېسى ايرماغه آتدق . ھواسى صىجاق وپك فنا اولديغىدن آدملىرمز قىرلدى . »

اويراتلر . — توركلر بويوك صولره چاي ديرلر . داجيقلر سه كچكىن . رقد ، بويوكنه رودخانه ، عربلر وادى ، موغوللر موران ديرلر . موغولستانك شرقنده سكز صو واردركه اونلره سكز موران ديرلر . بونلرک ھېسى آنقارا مورانه دوكلور . موغوللر بو صولرک آرالرنده اوطورورلر ايدى .

سكز صويك آدلرى شونلردر : كوك موران ، اؤن موران ، قارا اؤسون ، ۲ سابىقون ، آقري موران ، اؤرموران ، جاغان موران در . اويراتلرک يرلى بو صولرک آرالرنده ايدى .

جىنكيز خان زماننده اويراتلرک تورھسى قوتوقا بكي ايدى . ايكي اوغلو اولوب برينك آدى اينالچى ، ديكرينككى تورالچى ايدى . قوتوقا بكي ابتدا جىنكيز خان قارشى قومش ايسهده صوكره اطاعت ايدەرك قىز آلوب قىز ويردى .

تورغاوتلر ، قىربىر و نولسلر . — بو اوچ اوروقكده اصلى اويرات اصلنددر . تورغاوت ديكر ياقا دىمكدر . چونكه قوريلر وتولسلر ايله برابربونلر موغولستانه چيت (حدود) اولاق سەلەنگەنك اوير طرفنده اوطورورلر ايدى .

توماقلر . — توماقلرده اويرات اوروقلرندن برىدر . قىرغىز ولايتنه ياقين بۇرقوچين توكوم دىنيلن يرلرده اوطورورلردى . جىنكيز خان زماننده بكلرى اولان تاتولا صوفار خانه بيت ايتديلر .

بولغاچىلر و كىرە موچىلر . — بربرينه خيصم ايكي اوروقدر . قىرغىزه ياقيندرلر . جىنكيزه تابع اولشلردى .

تولەنگوللر ، اوراسوتلر و كىرە موچىلر . — بونلرده خيصمدرلر . بونلرک اچلرندن پك چوق ھكىملر يتشمشدر . علاجلى طانيرلر ، يارەلرى كوزل تيار ايدرلردى . يوردلرى اورمانلر ، معيشتلرى آوجىلق ايدى ، آو اتى يىرلردى . زىيلين ، زردووا ، آس ، تين ، قوندوز ، كىيك ، بالق وساثره اولارلردى .

نيمانلر . — بو أسكى بر قىيله اولوب غلبه اتى و سورولرى چوق ايدى . بونلرک تاريخلرني آبي يىلمىورز ؛ آنجق قارقش تورك شجره سى - ۴

يورتلار ھېسى تولى خانە تابع اولشلاردى . اوده اولونجە اوغولار ىنە قالدى . تولى خانك بويوك قارىسى وبوتون اوغولار ىنك آناسى سۈر قوقتاى بىگە وصى ايدى ، حكم اونك ائىدە ايدى . بوخان خاتون اوچ بكنك قومانداسى آلتىدە اوچ بىك عسكىرى كىنرە بىندىروب آلاچىنە كوندردى وديدىكە : « اكر الكزدن كىرسە شەرى ياغما ايدك ، يوق نمكن دكلسە شەر حقندە اى معلومات كتىرك . » اوزون بىمدت كچكدن صوكرە اوچ بىك كىشىدن ايكى بىك ىدى يوزى اولش اولوب آنجق اوچىوز كىشى اىە كىرى دوندىلر وخان خاتونە دىدىلر كە : « بوشەر حقندە ھرنەكە اىشىدىسە كىز دوغرودر . اورادن چوق كوموش آلمشق . لكن آغىرلاشدىغىزدن كىلىرى آقىنتى يىكوب صوبك يوقارى طرفنە يوروتەمدك . ھېسنى ايرماغە آتدق . ھواسى صىجاق وپك فنا اولدىغىزدن آداملرمز قىرلدى . »

ايراتلار . — توركلر بويوك صولرە چاى دىرلر . داجىقارسە كچكىن — رۇد ، بويوكنە رودخانه ، عربلر وادى ، موغوللر مۇران دىرلر . موغولستانك شرقندە سىكز صو واردركە اولنرە سىكز موران دىرلر . بونلر ھېسى آنقارا مورانە دوكلور . موغوللر بو صولرك آرالرنده اوطورورلر ايدى .

سىكز صوبك آدلىرى شونلردى : كوكموران ، اۋن موران ، قارا اۋسون ، ۲ سابىقۇن ، آقرى موران ، اۆرموران ، جاغان موران در . اويراتلر ىرلىرى بو صولرك آرالرنده ايدى .

جىنكىز خان زمانندە اويراتلر ىنك تورەسى قوتوقا بكى ايدى . ايكى اوغلو اولوب برىنك آدى اينالجى ، دىكرىنكى تۇرالجى ايدى . قوتوقا بكى ابتدا جىنكىز خانە قارشى قومش ايسەدە صوكرە اطاعت ايدەرك قىز آلوب قىز وىردى .

نورغارونلر ، قىرىلر و نولاسلر . — بو اوچ اوروقك دە اصلى اويرات اصلندىر . تورغاوقت دىكر ياقا دىمكدىر . چونكە قۇرىلر و نولاسلر ايلە برابر بونلر موغولستانە چىت (حدود) اولاق سەلەنگەنك اوير طرفندە اوطورورلر ايدى .

نوماقلر . — توماقلردە اويرات اوروقلرنىن برىدر . قىرغىز ولايتنە ياقىن بۇرقوچىن توكوم دىنلىن ىرلردە اوطورورلردى . جىنكىز خان زمانندە بىكلىرى اولان تاتۇلا صۇقار خانە بىت ايتدىلر .

بولغامىنلر و كىرەمىنلر . — برىنە خىصىم ايكى اوروقدر . قىرغىزە ياقىندىرلر . جىنكىزە تابع اولشلردى .

نولەنگونلر ، اوراسونلر و كىرەمىنلر . — بونلردە خىصىمدىرلر . بونلر ىچىلرندىن پك چوق ھكىملر ىتىشمىددر . علاجلرى طانىرلر ، يارەلىرى كوزل تىمار ايدىرلردى . يوردلىرى اورمانلر ، معىشتلىرى آوجىلق ايدى ، آو ائى يىرلردى . زىبلىن ، رزدووا ، آس ، تىن ، قوندوز ، كىيك ، بالق و سائرە اولارلردى .

نابىمانلر . — بو ائسكى بر قىبىلە اولوب غلبەلىق و سۈرۈلى چوق ايدى . بونلر ىنك تارىخلىرىنى ائى بىلىمىوز ؛ آنجق قارقىش تورك شجرەسى - ۴

آدلى بر پادشاهلرى واردى . او اولونجه اينيسى يرينه كچدى ، اونك آدى اينان ايدى . جنكيزخان زمانده پادشاهلرى تاينغ خان ايدى .
ونك اوغلنك آدى ده كوجلوك ايدى . يوردلرى موغولستانده قارا قوروم دنيان يردر . يوردلرندە زراعت ايتزلردى .

كرايتلر . — كرايت قارا باران ديمكدر . بر آدامك يدى اوغلو واردى ، يديسنكده يوزى قارا ايدى ، ايشته بونلردن دوغانلر كرايت ديديلر . اسكى برقبيله در . غلبه لق وسوروجه زنكين برقبيله ايدى . مستقل ايديلر . او وقت بونلردن قوتلى برقبيله يوق ايدى . يوردلرى نايمايه ياقين اولديغىدن اونلرله دائما ووروشورلر وكاه باريشيرلر ايدى . بونلر ك مارغوز آدى بر بويوك پادشاهلرى ، اونكده قورچاقور نامنده بر اوغلو واردى ، بوگا بويروق لقبى ويرمشلردى . بر چوق اولادى اولدى ، برينك آدى ده طوغرقل ايدى . خيتاي پادشاهلرى اوگا اونغ لقبى ويرديلر كه ولايت پادشاهى ديمكدر . جينكيز خانله اوروشان اونغ خان بوايدى .

اونغوتلر . — خيتايليلر يورتلرينك اطرافندە يوكسك بر ديوار چويروب بوديوارك ايكي اوجنى تاده كيزه كتيرمشلردى . انسانك بوديوارى ييقمغه قدرتى يتمزدى . كروان كيروب چيقمق ايچين بر ايكي ير براقشيلر ، اورالرده دهمير قاپيلر ياپمشلردى . عرب بوديواره «سد» دير ، توركلر تورقورقا ، خيتايليلر اونغو ديرلر . اسكندر ياجوج و ماجوج قارشى بويله بر سد ياپديردى . نوشيروان ايسه شماخيدە بويله بر سد ياپديردى كه بوگا آلان دهمير قاپى ديرلر .
خيتاي پادشاهلرى بوسدك قاپيلرينك محافظه سنى برمعاش مقابلندە

تورك قبيله لرندن بر قسمنه تكتليف ايتديلر ، اونلرده قبول ايتديلر و بو وظيفه بابادن اوغله كچرك او وقتدن برى دوام ايتدى . ايشته بونلرله اونغوت ديرلر .

موغول ديلنده اونغوتك (ت)سى (ى) در ، يعنى نسبت ادايتدر . توركه (جى) اداثنه مقابلدر ، اونغوجى يعنى سدجى ديمكدر . جينكيز خان زمانده بونلر دورت بيك چادير خلقى ايديلر . بكلرينك آدى آلاقوش تكين ايدى .

جينكيز خان ، خيتاي اوزرينه يوروديكي زمان آلاقوش تكينه آدام يوللادى ، كنديسنة بيعت ايتسنى بيلديردى ، اوده بيعت ايتدى . بويله جه جينكيز خان خيتاي اوزرينه يوروديكي وقت آلاقوش تكين سدك قاپيلرىن آچدى . جينكيز خان قوشولوب خيتايه واردى .

هيتايلر . — خيتاي يوردى ايكي قسمدر : بونلر ك برينه قارا خيتاي ديرلر ، بو قبيله دن بر چوق كيشى پادشاهلرندن خوشنود اولمايه رق قاچوب قيرغيزده يرلشديلر . قيرغيزلر بونلرى اجنبى صايوب ماللرينه آل اوزاتديلر . اورادده اوطوره ميوب ايميل دينن يرم كوچديلر ، شهر ياپوب اوطورديلر . زراعتله مشغول اوله رق ايميلى معمور ايتديلر .

اوتده بريده مالنى غيب ايتمش ، آچ قالمش نهقادار انسانلر وارسه بوشهره كلديلر . نهايت قرق بيك اوليك برقبيله اولديلر .

بو زمانلر جورجيت دينن بر بويوك يورت واردى . بونلر قارا

خیتایلیله اوروشتی ، غالب کلوب یورتلرینی آلدیلر ، پادشاهلرینی اولدوردیلر . قارا خیتای پادشاهنک تویسی تاپهار نامنده کی بویوک بکی نوکەرلری و قبیلهسی ایله قاجوب قیرغیزلره کلدی . بو وقوعات هجرتک ۵۱۳ سنه سننده اولدی . بر آز صوکره ایمیلده قالان قارا خیتایلره کلدی . بیلگیلر ، عقللی برذات ایدی . بر ایکی سنه صوکره اوکی هر طرفه یاییلدی . بوذات افراسیاب نسلندن ایدی . (دؤسسون دیرکه ایران قدیمده حکم سورن افراسیاب خاندانی تورکدر .)

بوئشاده ، بلا [بهلا] ساغون شهرنده ایلیک نامنده برخان وارایدی . فقط طبعی ضعیف بر آدم ایدی . موغوللر بو شهره غوبالیق دیرلردی . غو کوزهل ، بالیق شهر ، یعنی کوزهل شهر دیمکدر . بو قلعه نک اطرافنده تورکلر چوق ایدی . خصوصاً قانقلیلر واردی که شهری یاغما ایتمکدن ، اکیملری بوزمقدن کری دورمازلردی . بو سبیدن ایلیک خان بکی چاغیروب اقتداری اوکا ویردی . بک ایلیکی نوکەر یاپوپ بوندن بویله ایلیک خان دکل ، ایلیک تورکمن دینمسنی امر ایتدی وغور خان لقبی ویردی . قارا خیتای دیلنده غور بویوک پادشاه دیمکدر . بوندن صوکره اند جانی ، تورکستانی وطاشکندی آلدی ، صوکره سمر قندی یاغما ایتدی . هر سنه بر ویرکو آلمق اوزنه صالح ایدوب یوردینه دوندی .

آریز اسمنده کی بویوک بکینی قوماندان یاپوپ اورکنجه کوندردی . بوبک اورکنجی ووروب قلعه یی محاصره ایتدی وبر چوق اسیر آلدی . او وقت اورکنجده پادشاه خوارزمشاهلردن

آدسز نامنده یری ایدی . هر ییل یکرمی بیک اشرفی یعنی آلتون ویرمکه راضی اولدی . آریزه یوردینه دوندی . آتسز اولونجه یه قادار بو ویرکی ویردی . اوغلی تیگیشده ویردی ، بونک اوغلی سلطان محمد ویرمدی ودوشمان اولدی .

سلطان سانجار ماضی رومدن اعتباراً مملکتنک بوتون عسکرینی آلوب تورکستانه واردرق قارا خیتایک غورخانیه جنک ایتدی . مغلوب اولدی ، بوتون اوردوسنی غائب ایدرک مروه قاپاغی اتدی .

نورخاندر (نورخان قبیلهسی) . — بونلرک هانکی تورک قبیله سندن اولدقلری معلوم دکدر . تورقاق صاقچی (محافظ) دیمکدر . بونلره واسمک ویرامی پادشاهلر کندیله یی محافظه (صاقلاتمی) ایچین بونلردن آداملر تعین ایدرلردی ، صاقچیلر آشیکده یاتارلردی ، نوبتله بکلرلر وایورلردی . نوبت بکله ینلر آرا صیرا داووللرینی چالارلر ویا بر صوپا ایله بر تختیه وورورلر ایدی که بو دوشمانه ضمناً « نوبتچی وار ، یاقالانیرسک » دیمکدی . نوبتلرینی بئیرنلر اویویان آرقداشلرینی اویاندیروب اونلره : « بئم نوبتم بیتدی ، سن دورقاق . » یعنی دور ، وور [قاقق مصدرندن] دیرلردی . ایشته بوندن دولایی صاقچیلره تورقاق (دورقاق) آدی ویرلمشدر .

مرغول قبیلهسی . — ایله خانک اوغلو قبیان واینیسنک اوغلو نکوز آرکنه قونه کیرمشلر ، اوراده چوغالمشلردی . قبیانک اولادینه قبیان ، نکوز ککیلره درلکن [دؤرلیگین] دیدیلر ، هربری آیری بر قبیله تشکیل ایتدیکلرندن بویکی آد غیب اولدی .

قیان نسلندن قورلاس اوروقدن آلانقووا اسمندە برقادین قوجەسز اولدینی حالە اوچ ارکک چوجق دوغوردی. بو اوچ چوجق بویودی، نسللری پک چوغالیدی. بونلرە نیرۆن دیدیلر. تورکچە «پاک نسل» دیمکدر. بو آدک قونماستک سببی شودر: موغوللر اوپله اعتقاد ایدرلرکە بو اوچ چوجق نوردن یاراتیلدی.

جینکیز خانک اوچونجی آتاسی قابول خانک آلتی اوغلو اولدی. هپسی ده یکیت، آر، قهرمان ایدیلر. خلق بونلرە قبیات دیدیلر، چونکە موغولچە قیان داغدن اینن سیل دیمکدر، قبیات ایسه اونک جعیدر. قابول خانک اوغوللرینک بویوکی بارتان خان ایدی. اونک اوغلو جینکیز خانک باباسی یه سوکە ی بهادر ایدی. یه سوکە ی بهادرک کوزی شهلا ایدی، موغوللر شهلا یه بورجاغین دیدکلرندن یه سوکە ی بهادرک نسل: «بز بورجاغین یه سوکە ی بهادر نسلاندیز». دیرلردی. ایشته بوسیلە قابول خانک اوغوللرندن سوکرده قبیات آدی تازەلەنمشدر. تورک اوروقترینک هپنی بولق، بیلک واسمیلرله یازمق طاقت بئر خارچندهر؛ ممکن اولدینی قادار تورک اوروقلرینی سويلدک، شمدی ده موغول اوروقلرینی اوپله جه بیلدیره جکیز:

مرکینلر یاخورد ملرینلر. — جینکیز خان زماننده بونلرک باشی توقتابکی ایدی. بونلر جینکیز خانله دوشمان ایدیلر؛ برکره جینکیز خانک چادیرینی باصوب حرمی اسیر ایتدیلر. بر دفعه ده قیرده یالکیز کیدرکن یاقالاوب جینکیز خانی اسیر ایتدیلر و فدیە آلوب براقیدیلر. قونقرا نلر. — قیان نسلندن بری وبونک اوچ اوغلو واردی.

آدلری: جورلیق مهرگن، قوبای شیرە، توسبودای ایدی. جورلیق اوق آتماده ماهر ایدی. بر کسون اینیسی قوبای شیرە یه قیزدی. ایکسی ده آتلی ایدیلر. یانی آلوب براوق قویدی. قوبای شیرە آنک بوینته اینوب باشی کیزله دی. بر مدت بویله دورددن صکره باشی چیقاردی؛ جورلیق قرده شنه آجیدی وکندی کندینه دیدی که: «آتایم ده قورقسون، اما ضرر ویرمه مک ایچین اوقمی قولاغنده کی بویوک حلقه دن کچیره یم». آتدی و اوق حلقه دن کچدی. جورلیق مهرکەنک قونقرات آدی بر اوغلو وار ایدی. ایشته قونقرات نسل بونک صلبنددر.

ایکیراسلر و آلقنولر. — قوبای شیرە نک ایکیراس (انکراس) آلقینوت نامنده ایکی اوغلو واردی. بویکی اوروق بونلرک نسلیدر. جینکیز خانک آناسی که، آدی اولوندر، آلقنوت اوروقدن ایدی. اولونه کاه اولون آ که، کاه ده اولون فوچین (چینجه در) دیرلردی.

قارانولر. — توسبودایک ایکی اوغلو واردی: بوبوکک آدی قارانوت ایدی، بو نسل اوننددر.

قورلاس و ایلیکینلر. — توسبودایک ایکنجی اوغلونک آدی قونقلوت، بونک اوغلونک آدی میسینلر ایدی؛ بونک ده ایکی اوغلو واردی: بویوکی قورلاس، کوچوکی ایلیکین ایدی. بو ایکی نسل ده بونلردندر.

اورماورنلر. — شیمدی اونلرە اویماووت دیرلر؛ اورماووت نامنده برینک نسلیدر.

قونقۇمارلار. — اورماووت اوروقسىدىن بىرىنىڭ اوچ اوغلو باردى: بويۇكنىڭ آدى مەلۇم دىكىلەر، فقط بويۇنچە خەلق اوڭا قۇنقۇمار دىدى. قونقۇ بويۇك دىمىكىر، بويۇك بىلە بويۇك بىر قارغىيە قونقۇ قارغى دىرلار. قونقۇ بويۇك دىمىكىر؛ بو آدامىك بويۇك بويۇك اولدىغىدىن خەلق اوڭا بولقۇي وىرمىشلىرىدى. قونقۇمارلار ايشتە بونىك نىسلىدىر و: « بىز قونقۇمار اوغلىز. » دىرلار؛ مېنىڭلىك ايجىكە بو اوروقىدىن ايدى. مېنىڭلىك باباسىنىڭ قويدىغىنى اسمىدى، ايجىكە ايسە موغولچە آتا دىمىكىر. توركلەر حرمت ايندىكلرى كىشىلەر آتا دىرلار. ھىكىم آتا كىي. موغوللار مېنىڭلىكى پىك سودىكلرىدىن اوڭا مېنىڭلىك ايجىكە دىمىشلىرىدى.

چىنكىز خانىك باباسى اولدىكىدىن سوكرە آناسى مېنىڭلىك ايجىكە باردى.

كرايت پادشاھى اونىغ خان (موغول مورخلىرى وان خان دىرلار) ايجىكە يە آدم كوندروب: « سىن اچىردىن، بىن دىشاردىن چىنكىزى بىتيرەلم، مالى، مىلىكىنى يارى يارى يە پايلاشام. » دىدى. اونىغ خان چىنكىزىك باباسى و كىندىسى ايلە دائىما دوست ايدى، كىندىسىنە اونىڭ دوشمانلىق ايدەجىكى عىقلانە كىزدى. بىر كون چىنكىزى خانە آدم كوندروب: « قىزىمى بويۇك اوغلو جوقچى يە وىرەجىكم، بىزە كىسىن. ذاتا ايكىمىزك مرادى دە بودر؛ دوكون ياپار، بىر قاچ كون ذوق ايدەرز. » دىدى. چىنكىزى خان اينانوب اونىغ خانىك اوينى كىدىيوردى. يولە ايجىكە يە راست كىلدى. ايجىكە

كىندىسىنە كان خەبرى آكلاتدى وچىنكىزى يولدىن چويروب اولومدىن قورتاردى.

مېنىڭلىك ايجىكە دائىما چىنكىزى خانە صادق قالىشىدىر. آناسىلە اولەندىكى وقت چىنكىزى آنچىق ۱۳ ياشىدە ايدى؛ محاربەلەردە، چىنكىزىك ائى كوندەدە، كوتوكوندە دائىما اونىڭكە برابرولمىش واونىڭ صاغىندە ايلەك موقىي اشغال ايتىشىدىر. ايجىكەنىڭ بىرنچى قارىسىدىن اوچ اوغلو باردى: بويۇكنىڭ آدى كوكچە اولوب خەلق اوڭا « تا گرىنىك تى (bute) » دىرلاردى. چىنكىزىك تىختە كچىدىكى فەلەك بويۇكچەدىن بىت ايدەجىكىز. اربولمىز. — ايكىنچى اوغلىدىر. ارلات آناسىنىڭ سو كىلى اوغلو دىمىكىر. ارلات بىر آدامىك اوغلودىكە آناسى اونى چوق سوردى. ارلات بونىك نىسلىدىر.

كىملىكىمىز. — اوچونچى اوغلو كىلىتىدىر. توركلارنىڭ پىلتىك دىدىكلرىنە موغوللار كىلىكى دىرلار. بو آدم يىلتىك ايدى، بو سىبىدىن كىلىكى نامى آلدى؛ بو اوروق اونىڭ نىسلىدىر. اولچە سويلدىكىمىزكى موغول دىلىنىدە ت ياي نىسبەت يىرنەدر توركچەدەكى « لى » كىي.

بادايدىر قىشلىقىمىز. — كىلىكىت اوروقىدىن بىر كىشىنىڭ ايكى اوغلو باردى: بويۇكنىڭ آدى باداى، كوچوكىنىڭكى قىشلىق ايدى. بونلار اونىغ خانىك بىكلرىدىن بىرىنىڭ سىرورلربنە باقارلاردى. بىر كون باداى اۋە قىضراق سوتى كىتىرىيوردى، قاينىڭ اوكنە كىلىنچە بىكك اچىردە بىرشى سويلدىكىنى ايشىتىر و قولاق وىروب دىكلار. بىك قارىسىنە دىيوردىكە: « ساۋىمى (مىغىر)، فوياقى (زىرە) حاضىرلا.

اونغ خان جينگيز خانى اوندە باصاجق . « ائىكى خانك اولرى بىرىنە ياقىندى وىر بىرلە - جينگيز اوغول، اونغ خان بابا كى اولوب - امنيت ايچىندە ياشايدى .

باداى ايچرى يە كىرۇب سوتى وىردى ، سورويە دوندى ، ايشيتىدىكى قارداشە سويلدى . بو ائىكى قارداش جينگيز كى موغول ايدىلر . كرايتلر ايسە بونلر ك نظرندە يان (يابانچى) بىر ملت ايدى . موغول پادشاهنك هلاك اولماسنە راضى اولامىوب وقعەنى جينگيز خانە آكلاتدىلر . خان بونلر ك يوزندن اولومدن قورتولدى . جينگيز خان بونلرى تارخان (ترخان) ياپدى .

تارخان دىيە هيچ وىركى يە تابع اولمايان ، هر ايسىدىكى زمان خانك يانە كىرەيلن و قياحت ايشلر ايسە قباحتنك عددى دوقوز اولمايچە جزا كورمەين آدامە دىرلر . تارخانلق دوقوز نسلە قاداردە ارثى اولارق انتقال ايدر .

اوشانلر . — موغولدرلر .

سولدرسلر . — بونلردە موغول سويندندر .

ايدورر كىتلر . — سولدرسلر دن آيرىلە بىر اوروقدر .

كىنگىتلر . — موغول اوروقلردن بريدر .

دوربانلر . — موغول پادشاهلردن يىچىن قىيان اسىندە بىرىنك

بش اوغلو واردى . كوچوكى هپسندن آيى ايدى ؛ باباسى اولمەدن بىرىنە اونى پادشاه ياپمالرىنى وصيت ايتدى . خلاق دە اونى تورەكە لايىق يىلىب خان ياپدىلر . كوچوكك آدى قىچى مەركن ايدى . دىكر دورت

قارداش خلقە « دوردىمزدن هانكىسىنى تورە ياپارسە كزاوگا راضى بىز ؛ فقط كوچوكى تورە طانمايز . » ديدىلر . لىكن آھالى اونلر ك سوزىنى دىگەلمەدى . بو سببىدن كوچە نوب يابانچى بىر قىبىلە ايچنە كىتىدىلر . بوندن دولايى بونلرە موغول دوربان ديدى . او قىبىلەدە اونلرى بو اسمەلە چاغىردى . دوربان موغولجە دورتلر دىمكدىر . بودورت قارداش اولدكن صوكرا اوغوللرى دونوب كندى قىبىلەلر نە كلدىلر .

بارىنلر و سوقوتلر (سوقاوتلر) . — دوربانك اوچ اوغلو واردى ، بويوكىنك آدى بارىن ايدى . بارىن قىبىلەسى اونك نىستىلدر . ائىنىسى اولەندى ، لىكن قارىسى چوجوق دوغورمازدى . بونك ايچىن خدمتچىسى سىودى ، او كە قالدى . قارىسى هر كون چوجوق دوشسون دىە دادا كك (خدمتچى) قارنە ووروردى . چوجوق دوشمەدى و بىر كىچە بىر ار كك چوجوق دوغوردى . قوجەسك پوستنك ائىكسندن بىر پارچە كسوب چوجنى صارارق چادىرك آرقاسندە ايلغىنلر ك ايچنە براقدى . صباحلىن قوجەسى ابدستە كىتىدىكى وقت چوجوق باغى يوردى . واروب كوردى كە كندى پوستىدر ؛ اوغلو اولدىغنى آكلادى ، آلوب آناسنە كوتوردى ، آناسى صاقلادى . بو چوجوغە سقوت آدىنى وىردىلر . ايلغىنە موغوللر سوقاى دىرلر . سوقاوت « ايلغىنلى » دىمكدىر .

كورلاروت (كورلوت) و بىر قوت (بارقوت) اوروقلرى . — موغولدرلر و قونقرا تىلرە ياقىن خىصىمدىلر . حتى ائىكى يورتلىرى اونلرلە بىر ايدى .

اوكلا ندر . — اوكلا ندر موغولدرلر ؛ لکن هانكي اوروقدن اولدقلى معلوم دكلدر .

ميراتلر (مهاجرات) . — موغوللردن و آلا نغوا نسلدنلر .

بايازلر . — بو قبيله نك اوروقلى چوقدر ؛ لکن مهملى ايكيدر : جيدين بايا اوت ، مه كرين بايا اوت . بواسملى جيدين و مه كرين اسمنده كي ايكي بويوك نهردن كلركه اولنر بونهرلك كنارنده اوطورورلردى . اويراتلره قومشو ايديلر . بايا اوتلر دقورليكن موغول ساله سندن بر اوروق (شعبه) در .

ميرلر . — اوسكى بر قبيله در . غلبه لقيديلر . خيتاييله محاربه ظهورنده جه لايرلك هپسى طويلانديلر . چاديرلى يتش كوره ن (بيك چادر بر كورن) اولدى . شعبه لرى چوق ايدى . هر اوروق بر كيشى باش بيلوب بر يورنده اوطوروردى . اك چوقلق اولان اولان اوروغى موغولستانده اؤنان دين محله اوطوروردى .

بر دفعه خيتايليلر كلوب بوغلبه لى قبيله يي وورديلر ، ايجيه قيروب قالانلرى اسير آلارق كورتورديلر . چاپولغان (چاپول ايديلن) قبيله آچ و آريق (ضعيف) قالوب چايرلرده يابانى صوغان ييرلردى .

بواثنالرده ايدى كه جينكيزك يدنجى آتا (بابا) يى دوتومينين اولمشدى . مۆنولون دوتومينيك براقدينى دوقوز چوجو غك آناسى ايدى . بويوك اوغلو قايدو خانى بر قيزه نشانلامش وقايدو نشان دوكونى ايجين قاين باباسنك ياننه كيتمشدى . دوتومينيك اوينك ياننده بر كوزل دور

ير واردى . ديكر چوجو قلى اوراده آت قوشدوروب اوينارلردى . اوروك يابانى صوغانى چوق ايدى . آچ قالان چاپولغانلر اوراسنى اول قدار قازمشلردى كه آت يوروتك ممكن اولمايوردى . بونك اوزرينه چوجو قلى آنالرينه كلوب شكيت ايتديلر . آنالرى قيزارق آته بينوب اورايله كلدى و كوردى كه حالاده قازييورلر . خدمتچيلرينه : «ووروك!» ديدى . وورديلر . جلايرلر طويلانديلر ، بويوك بر اوروش اولدى . جلايرلردن برقچ كيشى اولدى ايسه ده مونولونله برابر خدمتچيلرندن ير قسمى ده اولدى . بوندن صوكره جلايرلر مونولونك چاديرلر يي ياصوب ياغما ايتديلر . ديكر سكز چوجوغنى وداها آلارينه دوشه نلرى كاملا اولديرديلر . ايشته آچلقدن اولنر بويله لكه زنكين اولديلر .

بونى ايشيدوب قايناتاسنك يانندن دونن قايدو خان اقرباسنى ، اوروقلر يي ، نوكلرلر يي طويلادى ؛ صوكره جلايرلره ياپدقلىنك سببى صورمق ايجين آدام كوندردى . جلايرلر وقعه يه قاريشمش اولانلرى سايديلر ، هپسى بشيوز ايدى . بونلرى قاريلرى وچوجقلى ايله برابر قايدو خانه تسليم ايتديلر و : «نه ايسته رسهك ياپارسك!» ديديلر . قايدو خان اقربا يى و قبيله سى ايله مذاكره ايتدى . قبيله دن برى ديدى كه : «سنك قانك بونلرك قاتنه دكر . بونلرى كوله ايت ، بابادن اوغوله دوام ايتسين.» هر كس بوفكرى قبول ايتدى و بويله جه ياپديلر . بونلرك نسل چوغالدى . اسملرينه جلاير ديمه يوب موغول قيان اوغوللرى ديديلر . چونكه آزاد ايديلر كوله لره صاحب لربنك آدينى قويمق عادت ايدى .

چىنكىز خانك بويوك بر پادشاه اولدينى زمان دىكر جلايرلرده
كوله جلايرلره اويوب اونلر كى « موغول قىيان اوغوللرى » آدىنى
طاقىندىلر . ايشته بونلر چىنكىز خاندن صوكره اون ، اون بر قادار
نسل صوكره يعنى چىنكىز خانك دوردنچى اوغلونك طورنك
طورونته قادار بويلهجه بنده قالدىلر . هر تورهك اوينك اشىكنده
بوجلايرلردن ۱۰ - ۲۰ چادير بولونوردى .
جلايرلر اصل صوينى موغولك نوكوز نسلندن اولان دورليگىن
اوروقندىلر .

موغول پادشاهلرى

اركنه قون ايچنده قىيان ونكوزك اولادلىرى چوغالدقن صوكره
برچوق اوروقلر ظهور ايتدى . بونلر ك اكن غلبه لقايىسى قوزلاس
نامنده كى ادامك اوروقى ايتدى . بواوروقلر ك هپسى كندىلر يينه قوزلاس
اوروقندن آدى معلوم اولمايان بر آدمى پادشاه ياپدىلر .
بونلر ك اركنه قوندىن چىقدقلىرى وقت پادشاهلرىنك آدى بهرته
چينه ايتدى . او اولونجه يرينه اوغلو قوى مارال كچدى . اونك يرينه
اوغلو ايچين قىيان كچدى . اونك يرينه اوغلو تىماچ ، اونك يرينه اوغلو
قيچى مهرگن ، اونك يرينه اوغلو قوجوم بوزول ، اونك يرينه اوغلو
بوكة بندون ، اونك يرينه سام سائوچى ، اونك يرينه اوغلو قالمىچو ،
اونك يرينه اوغلو تيمور طاش ، اونك يرينه اوغلو مينگىلى هوجا ،
اونك ده يرينه اوغلو يولدوز پادشاه اولدى .

يولدوز خانك ايكي اوغلو وار ايدىسه ده ايكيىسه ده كندىسنين
اوگچه اولدىلر ؛ فقط اوغلارندن بريى دقوبون بايان اسمنده براوغول ،
ديكرى آلان ققوا اسمنده بر قيز براقشدى . يولدوز خان بونلرى
بربريله اوله نديروب بويوك بر دوكون ياپدى .

يولدوز خانك يرينه دقوبون بايان كچوب موغول ايلنه پادشاه اولدى .
هنوز اوتوز ياشنه كله دن وفات ايدوب آلتى ويدى ياشلر نده ايكي
ياش (كنج) اوغول براقدى . بويوكك آدى بلكوداى ، كوچوككنكى
بوگجهداى ايتدى . بعضى نسله لرده بولكونوت وبوكونوت يازمشلردر .

آلانقورونك غريب هپسى . — آلانقورونك قوجهسى
اولديكى وقت يولدوز خانك آغابك واينلرىنك چوجوقلىرى واردى .
بونلر ك هپسى ده قبيله ونوكلره صاحب برر پادشاه و زنكىن ايدىلر .
هپسى ده آلانقوروايى ايسته دىلر . لكن او وارهادى و ديدى كه :
« بن اصلا اوله نيمه جكم . چوجوقلرم ييكيت اولونجهيه قادار قبيله نك
باشنده بولونورم . صوكره امورى اونلره براقيرم . »

بر قاچ يىل كچمشدى ؛ بر صباح ، سحر وتى چاديرك اوست
دليكىندن كىرن برياروق (نور) ايله اوياندى . نورك ايچندن يوزى
آق ، صاحى صارى ، كوزلى شىلا (چاقير) بر آدامك چقوب كندىسنه
دوغر وكلديكى كوندائى (واضحاً ، كون كى) فرق ايتدى . آلانقوروا يانده
ياتان قادىنلرى اوياندىر مق ايچين باغىر مق ايسته دى ، دىلى طوتولدى .
داورانايىم ديدى ، آلى ، آياغى كسىلدى ؛ آما عقلى باشنده ايتدى . اول

کیشی یاواش یاواش یاننه کلدی ، یاتاغنه کیروب چیقلهشدی وینه کلدیکی دهلیکدن چیتوب کیتدی .

آلاتقووا بونی کیمسهیه سویلهمدی . کیمسه نك اینانمایاجغنی بیلوردی . بش آلتی کون صوکره اوآدام ینه کلدی و آراده بر کلکی عادت ایتدی .

برنجی زیارتدن اعتباراً آلاتقووا کبه قالمشدی . کبه لک دورت بش آی اولونجه آقرباسی سببی صورتیلر ؛ اولان شیشی اونلره آکلاتدی و دیدی که : « بن قوجه ایسته سهام باگا چوقدی . ملتک آرزو . سیله پادشاه اولدم . واقعا برقادینم آما کندیمی ، ملتیمی ، ایکی اوغلو می رسوای ایتهم . دلجه ایش یامام . برقاج کیجه چادیرمک دیشاریسندە صاقلانک ، تاگری بنی اوتانديرماق ایسته مزسه اونى سزدهه کوستیر . هم قارنمده کی چوجق دوغونجه کوره جکسکیز که هیچ کیمسهیه بکزه میه جک . بوندندە آکلارسیکیز . بنم کبه قالممده تاگرینک بر حکمتی واردر ! » دیدی . آلاتقووانک خیسیملری اینانیدیلر ، چونکه آلاتقووانک دوغرولغنی بیلورلردی . بونکله برابر ، آلاتقووانک چادیرینی بکلمکه قرار ویردیلر . نوبتله بکلرلردی . بر کیجه سحر وقتى نوبت بکله یین بر تورک آلاتقووانک چادیرینه بر نور ایندیکنی کوروب دیکرلرینی اوایندیردی . آز بر قسمی نورک کیردیکنی کوردی . بر آز صوکره نور چیقدی ، چیقارکن هپسی ده کوردی . لاکن کیشینک یوزینی کوره مدیلر . اما آلاتقووانک سوزینک چینلنی (دوغروانی) معلوم اولدی .

آلاتقووانک ارغلامی . — آلاتقووانک اوچ ارکک اوغلو واردی ، بویوکنک آدی بۇ — قوق — قاتاغین ایدی . قاتاغین قبیله سی یونلردن کلیر . ایکسجیسی بۆسقین جالچی ایدی . عینی اسمده کی قبیله بونک سلاله سیدر . اوچونجیسینک آدی بۇدانجار مؤناق ایدی ، ایشته بونی خان یاپدیلر . جینکیز خان وموغولک بر چوق اوروقلری یونک نسلیدر . بو اوچ قارداشیدن تورهمین ایللرک هپسنه نیرقون دیدیلر . نیرون پاك صوی دیمکدر ، چونکه موغوللرک اعتقادنجه بونلر نوردن دوغدیلر .

بودانجار موناقل ایکی اوغلو واردی : بویوکنک آدی بۇقا ، کوچوکنککی تۇقا ایدی . تۇقانک ذریتی اولوب اولمیدینی معلوم دکلدر .

بودانجار اولونجه اوغلو بۇقا خانى خان یاپدیلر . اوده اولونجه یرینه اوغلو دقۇوم — مەنن خان اولدی ؛ بونکده دوقوز اوغلو اولدی که سکزینی جلایلر اولدوردیلر ، یالکیز بویوک اوغلو قایدو اولمەمش ویرینه خان اولمشدی .

قایدونک اوچ اوغلو واردی : بویوکنک آدی باى سۇنقور ، اورتانجیسینک چارقا — لهن — قۇمدر ؛ تايجوت قبیله سی بونک نسلیدر . چارقالهن قومک بویوک اوغلونک آدی مۇرقا دۇکتۇ — چینه ، اونک اوغلو میمیقای یاخود هامیاقای قآن ، اونک اوغلوده قادان تایشیدر . تایشی چینجه (خیتایجه) اولوب حافظ دیمکدر که سسی کوزل اولور . بونک اوغلوده آرال ایدی . آرالک اوغلو بارغۇقایدی درکه لقبی قیریلتوق تورک شجره سی — ه

ایدی . قیریلتوق کونوجی [حسدجی] دیمکدر ؛ اوزبکله ، بری چوق
ییک ییسه وینه آرزو ایتسه اوکا قیریلدی دیرلرکه پاتلادی دیمکدر .
بو بارغوقایدی تایچوتلره باش اولوب جینکیز خانله اوزون مدت
اوروشدی .

ماریمین مهابوتلر رابته کینلر . — جاوچین قایدوخانک اوجونجی
اوغلو ایدی . چاجوت وایرته کین قییلنری اونک نسلیدر . قایدو
خان اولدکن صوکره اوغلو چارقا - لهن - قوم اوکی آناسی آلدی ،
اوندن ایکی اوغلو اولدی : بویوکی کندق چینه ، کوچوکی اولق سچین
چینه ، که ارکاک و دیشی قورت دیمکدر . نسلاری چوخالنجه چینیس
اسمنی آلدیلر : چینیس چینه نك جمعیدر ، تورجه قورتلر دیمکدر .
بونلره نهایت نوکوزده دیدیلر . بونوکوزلر اولجه سویله دیمکدر
نوکوزلردن باشقه درلر .

قایدوخانک بویوکی اوغلو بای صونقور باباسنک یرینه سجدی .
عاقل وعادل بر پادشاه ایدی . بر چوق قییلنلری کندیسنه تابع
قیلدی . بر چوق زمان پادشاهلقدن صوکره اوغلو تومه نه بی یرینه
قویوب اولدی .

تومه نه ضاهه . — آئی و اولو بر پادشاهدی . موغولک بوتون
نیرون اوروقلرینه چوق سنهلر پادشاهلق ایتدی . مملکت اونک
زماننده زنکین وراحت ایدی . دوقوز اوغلو واردی . اوغولارینک
بعضیسندن بر ، بعضیلرندن ایکی ، اوچ ، دورت اوروق میدان کلدی .
بودوقوزدن ایکسی ایکیز دوغمشدی . آدلری قابول وقاجولی ایدی .

تومه نه خانک بویوکی اوغلونک آدی چاقسوق ایدی . بونک اوچ
اوغلو واردی : بویوکی نوتا قین ، ایکسجیسی اورت ، اوجنجیسی
مانقوتدر . بونلرک نسللاری ده کندی اسملریله برر اوروق تشکیل
ایتدیلر .

ایکسجی اوغلونک آدی یاریم شیر بوقانجو ایدی . بونک نسلی ده
بر اوروق یاپدی .

اوجونجی اوغلونک آدی قاجولی ایدی . بونک ایرقجی یاخود
ارده جی بارولاس نامنده بر اوغلو واردی . بارولاس قییلنسی بوندندر .
آقساق تیمور بواوروقدندر (آقساق تیموره عجملر تیمورلنک ، فرنکار
Tamerlan دیرلر . آقساق تیموره امیر تاراغای اوغلو تیمور بهی ،
امیر تیمور ، تیمور کوره غان ده دیرلر) . بارلاسک معناسی قوماندان
دیمکدر .

دوزدنچی اوغلونک آدی سام قاجقوندر . آدورکین اوروق
بونک نسلیدر .

بشنجی اوغلو بات - که لکی در . بؤدات اوروقی بوندندر .
آلتنجی اوغلو قابول خاندنر . جینکیز خان ایله بر چوق اوروقلر
بونک نسلیدر .

یدنجی اوغلو اودور - بایان اولوب کیتوم اوروقی اوندندر .
سکزنجی اوغلو بولجار دؤغلاندر . دوغلان موغولجه آقساق
دیمکدر . بونک بر آياغی طوپالدى . دوغلات اوروقی بونک نسلیدر .
دوقوزنجیسی چنتایدنر . ییسوت اوروقی بوندندر . هپسنک

اوغاغی اولدیغندن موغوللار ایخیه اوتچیکین دیرلر . یعنی اوت ایگهسی ،
 او صاحبی دیمکدر . موغوللارک عادتجه اوغوللار اوله ندرلرکجه
 باشقه اوه کیدرلر ، صوگنده کوچکی قالیر و بابا اوجاغنک صاحبی
 (ایگهسی) اولور . موغوللار کوچوک اوغوللارینی هپسندن زیاده
 سورلردی . چهنتایک اوغوللری کاملاً جسور ویکیت انسانلردی .
 جینکیز خان ماوراءالنهره کلدیکی زمان بو چیه نویانه اوتوز بیك
 کیشی ویروب آنی سلطان محمد خوارزم شاهک تعقیبنه یوللامشدی ،
 اوده سلطان خوارزم شاهک اوغوللارینی وخزینهنه سنی ضبط ادوب ،
 بوتون ایرانی ، آذربایجانی و کورجستانی آلوب دمیر قاپیدن کچدی ،
 داغستانی ، چرکسستانی و قیپچاقی قیروب ایتیل ویاییق صولر ،
 کچهرک دورت سنهده آلا داغده جینکیز خانک یاننه واردی .
 چیه چهنتایک صوبی ییسوت اوروقندندر .

قابول نامه . — تۆمهنه خانک اوغلو اولوب یرینه کچدی .
 بونک آلتی اوغلو واردی . آدلری : اۆکین بارغاق ، بارتان بهادر ،
 قوتوقتو مهنکو ، قادن بهادر ، قوتولا قآن ، بۆدان قییات ایدی .
 ارکنه قونده چوغالنجه اوروقلر حاصل اولمشدی . قییات
 آدی قالمایوب اولنردن بو آدلر چیقدی : قونقرات ، قورلاس ، دۆزبان .
 اوج دورت بیك ! (یوز) سنه صوکره ایدی که قابول خانک بهادر
 اولان آلتی اوغلو قهرمان اولدقلرندن قییات آدینی آلدیلر . قییات
 قبیلهسی بونلرک نسلیدر .

مرتبه نامه . — قابول خان اولونجه یرینه اوغلو بهرتان کچدی .

بونک دوت اوغلو واردی : مۆنکدای ، بۆکان طایشی ، یهسسۆکهی .
 بهادور و داری طای . بودورت قارداشک اولادلری ده قییات آدینی
 آلدیلر .

یرسسۆکهی نامه . — باباسنک یرینه کچدی . بش اوغلو واردی .
 بویوکنک آدی جینکیزدر . باباسی اوگا تهمۆچین آدینی قویمشدی .
 خان اولونجه جینکیزخان دیدیلر . ایکنجی اوغلو جوجی قاسار ایدی .
 جوجی قونوق ، قاسار جاناوار دیمکدر . قاساره داجقلر دد (داد)
 دیرلر . اوچونجیسی قاقون ، دوردنجیسی تیمۆکهی ، بشنجیسی بیلغوتای
 اوتچیگین . بو بش قارداشک و نسللرندن بر چوغنک یوزلری آق ،
 کوزلری چاقیر ایدی . بوسیدن بونلره بۆرجیگین قییان دیرلردی .
 آلا نهووا دیمشدی که ، کندیسنه کلن آدام آق و چاقیر ایدی .
 ایشته دوقوز قارن صوکره ینه اونک سوزو دوغرو ایدی .

اوهوئى باب

جىنكىز خانك دوغوشندن اولوشنه قادار

جىنكىز خان

جىنكىزخان ھىرتك ۵۴۹ نى سىنە سىندە طوموز يىلىندە موغولستاندا
يىلتون يىلدوق (دىلتون بولداق) دىنلىن مىلدە دىنياه كادى . بر الى
يومتوق ايدى . ايه الى آچوب آووجندە بر پارچە پىختى قان كوردى
و باباسى يەسسوكىيە كىدوب آكلاتدى . اورادە حاضر اولانلر بونك
تەيە دلالت ايتدىكى بر دورلو بىلەمدىلر . نھايت برىسى ديدى كە :
« بوچوجق بر اولو پادشاھ اولاجق ، ير يوزىنك ھېسى آلاچق .
ئىچە ملتلىرى باشدن باشە قىراجق ، ئىچە دولتلىرى مو ايدەجك . ايشتە
بونك معناسى بودر . » . بو آدامك دىدىكى صوكرە چىقمىشدر .
باباسى اوگا تەمۇچىن آدىنى قويدى . خان اولونجە جىنكىز لقبى
آلدى .

جىنكىزك آتلىرى شونلردر : باباسى يەسسوكى بەادوردن .

موغوللار بابا ايچيگه ديرلر . يەسسو كەيك باباسى بارتان خاندەر . موغوللار اوڭا ابۇكەن ديرلر ، آتا ديمكدر . بارتان خانك باباسى قابول خاندەر ؛ موغوللار اوڭا آلەنجيك ديرلر ، ايكنىچى آتا ديمكدر . قابول خانك باباسى تومەنە خاندەر ، موغوللار اوڭا بۇداتو ديرلر ، اوچونجى آتا ديمكدر . تومەنە خانك باباسى باي سۇنقوردەر ، موغوللار اوڭا بۇدا كور ديرلر ، دوردنچى آتا ديمكدر . باي سۇنقورك باباسى قايدو خاندەر ، موغوللار اوڭا مۇرتى ديرلر ، بشنچى آتا ديمكدر . قايدو خانك باباسى دوتومەنەن خاندەر ، موغوللار اوڭا بۇتاقون ديرلر ، يدنچى آتا ديمكدر . موغوللار يدى آتايە قادار آد ويريرلر و اوندن يوقايسنە آد يوقدر . تورك و داجيقدە آصلارنى كوسترمك ايچىن يدى قارنە قادار صايىق عادتدر . اوندن يوقايسنە لزوم كورمىزلر . توركلر ديرلر كە : « بن يدى كوكبكەن برى دەميرجى يم . » ؛ ياخود : « يدى آتام بو يورددە ياشادى . » ؛ ياخود : « يدى آرقا (نسل) دن برى يارلق يوزى كورەنم يوقدر . » . داجيقلردەدە بويلە تەبىرلر واردر .

دوتومەنەن خانك باباسى بۇقا خان ، اونك باباسى بۇدا نجار خاندەر . بودا نجار خان باباسى اولارق آلانقووادن دوغمشىدر . آلانقووا يولدوز خانك طورونى ايدى ، باباسى كىنچ اولمش ، دوغوشىدن اعتباراً يقيم قالمش و ددەسى يولدوز خانك يانندە بويومشىدى . بوسىبىدن باباسىنىڭ آدى خەلقجە معلوم دكلدر .

يولدوز خانك باباسى مىنگلى — ھوجا خان ، اونك باباسى تيمور طاش خان ، اونك باباسى قاليماجو خان ، اونك باباسى سامساوجى ،

اونك باباسى بۇكە بەندۇن خان ، اونك باباسى قۇجوم بۇرول ، اونك باباسى قىيچى مەرگەن ، اونك باباسى تىياج ، اونك باباسى بەچەنە قىسان ، اونك باباسى بۇرتە چىنە در .

بورتە چىنە ايلە قىيان آرهسندە ۴۵۰ يىل واردر . بو ايكيىسنىڭ آراسىندە كچىمش اولان خانلرى بولمىق ايچىن چوق اوغراشدم سەدە موفق اولامادم . ھىچ بر تاريخدە يوقدر . بوزمان اركنە قوندە كچن زماندر ، بوسىبىلە بىلىنمىز .

قىيان ايلخانك اوغلو ، ايلخان دنكىز خانك اوغلو ، اودە مىنگلى خانك ، مىنگلى يولدوز خانك ، يولدوز آى خانك ، آى اوغوز خانك ، اوغوز قارا خانك ، قارا خان موغول خانك ، موغول آلىنچە خانك ، آلىنچە كۆيوك خانك ، كۆيوك دىب باتقى خانك ، دىب باتقى ايلچە خانك ، ايلچە تۇتۇك خانك ، توتوك تورك خانك ، تورك يافىك ، يافت نوح پىغمبرك اوغلو درلر . نوح دە لامەكك ، لامەك ماتو شالاخك ، ماتو شالاخ ادريس پىغمبرك ، ادريس مېھلايىك ، مېھلايىل قاينانك ، قاينان آنوشك ، آنوش شىت پىغمبرك ، شىت آدمك در .

يەسسوكى بەدادور اولدىكى وقت بويوك اوغلو جىنكىز خان اون ياشىدە ايدى ، جىنكىزك اينىلرى پك كوچوكدىلر .

بودا نجار خانك نسلى كاملاً يەسسوكى خانە تابع ايدىلر . موغول عادتجە پادشاھ ھرييل ملتىدن مالئك اوندە برىنى آلىر . بومالار : آت ، دوه ، صيغىر وقويوندر . بر پادشاھ اولدىكى وقت اونك بش اون اوغلو اولسە بونلردن برىنى پادشاھ ياپارلر . دىكرلرى خەلقە قارىشىر

و پادشاه هر سته مالندن بر آت و یادوه ویریر. بونلر اولوب اوغولاری
قالنججه ملتک دیگر افرادندن ناصل ویرکی آلیرلرسه اونلردنه
اویلهجه آلیرلر.

یه سسوک یه بهادوره ویرکی ویرن خاق ۳۰ : ۴۰ بیک چادیرلق ایدی.
اولدیکی وقت جینکیز خان کوچوک اولدیغندن خلق قورقادیلر؛ مال
آدم اوغلونک سسوکلیسی و ویرمک فنا، آلمق طاتلی اولدیغندن
جینکیزه ویرکی ویرمه مک ایچین عصیان ایلدیلر؛ کیتدیلر، اوزاق
بر یرده یرلشدیلر.

یه سسوک یه تابع قبیلهلر آراسنده تایجوت اوروقندن غلبه لنی
وزنکینی یوق ایدی. اوروقی ایله برابر دیگر اوروقلره باش اولوب
چکیلدی، کیتدی. اوزمان تایجوتک باشی بارغوتای قیرولدوق ایدی.
باباسی آرال، اونک باباسی قادن تایشی، اونک باباسی هامباقای قآن،
اونک باباسی مۆرقادق کوچینه، اونک باباسی چارقا لینگوم، اونک باباسی
قایدو خاندیر. قایدو خان بارغوتای - قیریلدوق ایله جینکیز خانک
مشرتک جدیدر.

یه سسوکینک قبیله سی ایکی یه آیریلدی: اوچ اولوش (قسم)
تایجوتلره ایدی، بر اولوشی جینکیزله قالدی. جینکیزله قالانلر بویوک
باباسی بارتان خانک نسلندن اولان مانقوتلرک یاریسیله دیگر قبیلهلرک
بعضیسندن یوز، اللی، اون حتی بش چادیر اولارلق قالانلردن
مرکبیدی. مانقوتلر بونلرک هپسندن چوقدی ورئیسلری قویقلار
اسمنده بری ایدی. قاتیغنیلرک باشی جویرات، خاجوتلرک باشی

ایسه قبیات ایدی. بونلر کاملاً تایجوتلره اویمشیلردی (رشیدالدینه
کوره خاجوت قبیله سی جالچوت و سالجیوت اولاجقدیر). یه سسوک یه
حرب حالنده اولان مهرکیتلرده تایجوتلره التحاق ایتدی. آقینجیلق،
چاپولجیلق ینه دوام ایتدی.

جینکیز خانک ۱۳ - ۴۰ یاشنه قارار یامریغی ایشدر. — جینکیز
خانک آناسنک آدی اولون ایدی. ایکی لقی واردی: اولون - ا که
یاخود اولون فوجین دیرلردی. موغولجه ا که اولو دیمکدر، فوجین
خیتای دیانده خاتون دیمکدر. داجیکجه بانو دیرلر. اوزبکجه بای -
بچه دیمکدر که اوصاحبی معناسته در. اولون اؤلقتوت اوروقندن ایدی.
عقللی، تدبیرلی، کورکولی برقادیندی.

بودورده قونغ قمار اوروقند، بر اختیار واردی که اونک قادار
یاشلیسی یوقدی. آدی مینکیلیک و لقی ایچیکه ایدی، هرکس اوکا
اعتبار ایدر ایدی. موغوللر بابایه ایچیکه دیرلر، اوکا اعتبار ایتدکلرندن
آدینه مینکیلیک بابا دیمک اولان مینکیلیک ایچیکه دیدیلر. تورکار
سودکلری کیمسه لره بابا دیرلر (چاغتایجه بابایه آتا دیرلر، بویکی اسم
مرکزی آسیاده ایکی مبارک ذاتک اسمیدر).

یه سسوک یه اولدکدن صوکره، اولون ا که مینکیلیک ایچیکه ایله
اوله ندی. بوسایه ده قونغ قمار اوزوقی جینکیز خانه قوشولدی
(تابع اولدی).

بن اوزبکده، موغولده حکم سورن پادشاهلرینک، اونلرک
بکلرینک اصلنی و یاپدقلری ایشلری و سسویلدکلری سوزلری کاملاً

یازوب بر بویوک تاریخ میدانہ کتیرہ جک ایدم . خستہ دوشدم .
خستہ لغمک اوزادیغنی کورونجه « أولورسہم کتاب قالاجق . بندن
باشقہ بونلری بیلن یوق . خصوصاً یادکار خاندن باگا قادار عائلمزی
نہ یابانجی یورتلردہ وحی نہدہ بزده بر بیلن یوقدر . اگر بونلری
مزارہ کوتورورسہم بیلدیگمدن نہ فایدا حاصل اولاق ؟ » دیوب یانمہ
دورت یازیحی کتیرتدم . آدمدن جوجی خانہ قادار اولان وقوعاتی
کاه اُسکی تاریخ کتابلرینہ باقہرق ، کاه ذہمندن سویلیہرک یازدم .
چونکہ بوتون بو وقوعاتی ایچہ ازبردن بیلیردم . شیبیان خاندن باگا
قادار هیچ بر کتاب یوزینہ باقادم ، ہپسی خاطرمدہ ایدی ؛ اما ذکام
آزالمغہ باشلادی . کاه اوطوروب ، کاه یاتوب سویلردم . بوسیدن اثری
مختصر یاپدم . ہر نہ قادار مختصر ایسہدہ کافی درجہدہ وقوعاتی حاویدر .
جینکیز خان ہنوز ۱۳ یاشندہ ایکن تايچوت قبیلہسی ونیرونلرک
اکثریسی ایلہ حال حربہدہ ایدی ، چوق جینکیز ایتدیلمر . لکن بری
دیگری تاملہ مغلوب ایدوب بتیرہمہدی .

بارس ییلینک باشندہ (۱۱۹۳ میلاد - ۵۹۰ ہجری) جینکیز
خان قرق بر یاشنہ کلدیکی زمان ایدی کہ تايچوتلرک نیرونلر ، بابا اوزلر ،
مہرکتیلر و تاتارلر کبی دیگر دہا بر چوق قبیلہلرلہ برلہ شوب کندی .
اوزرینہ یورودکلری خبرینی آلمشدی . جینکیز خان اوزمانلرک
ضعیف دکلدی . آرتق ایینی کوتونی کورمش ، صیجاق و صوغوقدن
کچمش ، آجی وطاتلی یی طاتمش ایدی . بوتون قبیلہسنی چادرلری ،
ماللری ایلہ برابر بر یرہ ییغدی . ۱۳ اوروقی واردی . اولردن

۱۳ کوران (Kourène) (اوردوکاہ) یاپدی . ہربری بربرینہ تماس
ایتمک اوزرہ دائرہ شکیلندہ دیزدی . اورتالرینہ ماللرک ایلرینی
قویدوروب باغلاتدی ، فنالرینی اُردوکاہدن دیشاریدہ براقدی . دوشمان
کلنجه عسکرینی آتلانیدردی و اُردوکاہہ آرقا ویرمک اوزرہ صف
دیزدی . جینکیز خان ۱۰ بیگ ، یاو (دوشمان) ۳۰ بیگ ایدی .
اوروشدیلر . سرت و اوزون بر اوروش اولدی . جینکیز خان غالب
کلدی . دوشمان ۵,۰۰۰ : ۶,۰۰۰ کیشی غائب ایتدی . تايچوتدن دیری
اولارق آلہ کچن بویوکلری باغلاتیدردی و ادنالرینی کورندن دیشاریدہ
براقدی . یتیش قازان صوقاینتوب ہربرینک ایچنہ الی آیانی باغلی
اولدینی حالہ بر کیشی یی باشندن صوقوب آیاقلری دیشاریدہ قالمق
اوزرہ پیشنجهیہ قادار اولیلہ براقیلردی .

اوندن سوکرہ آتلاوب تايچوت یوردینہ واردی ، یاغما ایدوب
بویوکلرک اُرکک چوجوقلرینی قول ، آشانی طبقہسنی دہ سوروب
کندی قبیلہسنہ الحاق ایتدی . بو غلبہ ایلہ جینکیز قوتلندی . اوکی
بوتون موغولستانی طوتدی .

جینکیز خانک کرایت یارشاہی اونغ خانہ محاربہ وظفیری . —
جویرات قبیلہسنندہ چاموقا چہچہن اسمندہ بری واردی . چہچہن
عقلی دیمکدر . بوگا عربلر عاقل ، داجقلر باخرد ، موغول و اوزبکلر
چہچہن دیرلر ؛ شیمدیکی زماندہدہ کوزل سوزلر سویلہینہ چہچہن
دیرلرکہ عقلی دیمکدر ، چونکہ عقلی اولماسہ ناصل کوزل
سوز سویلر .

بو چاموقا چه چهن بر کون اونغ (اونك) خانك بويوك اوغلو، شنگونك ياننه كيدوب ديدى كه: «سز بابا اوغول جينكيزى كنديكزه دوست بيليرسيكز، حال بوكه او، كيزليجه نايمن خانلرى تايانك خان وبويوروق خان ايله عليكزه سوزلهشمكده و «اوچز بر اولوب اونغ خان ايله اوغلونى اورتادن قالديرالم» ديمكده در. هيچ كيمسه بيم كى جينكيز خانك سرينه واتف دكلدر. برنجيسى جينكيزله اقرابيم. ايكنجيسى بر يرده دوغوب برابر بويودك، صوكره هپكزده بخي بيليرسيكز.»

چه چهنك بوييله ديمه سنك تاثيريله، كرايت يوردى ايله نايمن يوردى كه قومشو اولدقارندن دائما حال حربده ايديلر، بوسيله بريرينه قارا دوشمان ايديلر. بابا اوغول چه چهنك سوزينه اينانديلر. آنجق باباسى اوغلنه ديدى كه: «يەسسوكى و اوغلو جينكيز بزه اوقادان ايسلكر ايتديلر كه اونلر تجاوز ايمه دن اولانلر تجاوز ايدمه ميز. بو جاموقا چوق سوزلى بوزوق بر آدامدر، اونك سوزينه اينانوب دوستله دوشمان اولمق دوغرو دكلدر.»

اونغ خانك «بزه چوق ايسلک ايتديلر» ديمه سنك سبى شوايدى: كرايت قبيله سنك مارغوز خان اسنمده بر پادشاهى واونكده قوجاقور و كوزر آدى ايكي اوغلو واردى. بابالرى اولونجه ممالكتنى بوايكي اوغول آرالرنده تقسيم ايتمشلردى. قوجاقورك بش اوغلو واردى. آدلرى صيره سيله: اونغ خان، ارکه قارا، باي تيمور، ماميشاي و جا كه مبودر. بونلرک هپسى ده قهرمان ايديلر. بابالرى اونلرى اوله نديردكدن

صوكره اولدى. بابالرن دن قالان يرلرى ومالارى آرالرنده تقسيم ايدمه ديلر. بر چوق بولوكره آيرلديلر. آز انسان وچوق توره ميدانه كلدى. اونغ خان ايله جا كه ميو برطرف، ارکه قارا ايله ديكر ايكي قارداش بر طرف اولديلر. محاربه ايتديلر. اونغ خان غالب كلدى. ارکه قارا فراره مجبور اولوب نايمنلره صيغيندى. نايمندن يارديم آلوب كلدى، اونغ خانى قوغوب مملكتى آلندن آلدى. اونغ خان يەسسوكيه صيغيندى. يەسسوكى خان ارکه قارانك اوستنه يورويوب اونى قاچيردى و اونى باباسنك يرينه اوطورتدى. ايركه قارا عاججاسى كور خانك ياننه كيتدى. كور خان اونغ خانه برچوق آداملر كوندروب ديدى كه: «سز بش قارداش قالديكز. بو زمانه قادار آرا كزده هر نه قدار ايسلک و كوتولك اولسه ده اونوتوب مملكتى آرا كزده تقسيم ايدك، راحت اوطورك.» اونغ خان قبول ايمه دي. عاججاسى ايسه قيزوب اونغ خانك اوستونه يورودى. اونغك آشاي طبقه آهاليسى محاربه ايمدى. از آدامله قالنجه محاربه دن واز كچوب ينه يەسسوكيه واردى. يەسسوكى خان ينه قارا خانك اوزرينه يورويهرك اونى اولدوروب اونك خانى خان قىلدى. بوندن صوكره اونغك دولتى، قوتى آزالمادى، هر كون بويودى.

ايشته اونغ خان بوايلىكلرى نهايت اونوتوب و «قيزى ويره جكم» ديمه جينكيزى اوينه دعوت ايدوب كانجه باشنى كسمكى قرارلاشديردى. قيزينك آدى چاقور بهيكي ايدى. بو قداى قونجات نامنده برينى چاقورتا (دعوتجى) كوندردى. آدى بو قداى ايدى؛ فقط اونغ خانك

« به کاوول » ی ایدی . به کاووله موغوللر قونجات دیدکلرندن بو سببله اوگاده بوقدای قونجات دیرلردی .

اونغ ایله جینکیزك اولری یاقین ایدی . جینکیز خان چاموقانك سوزندن ، سهنگونك حیلله سندن غافل ایدی . یانه ایکی کیشی آلوب اونغ خانك اوینه کیتمك اوزره یوله چیقدی . لاکن یوله مینکیلیك ائچیکه راست کلدی . ائچیکه اونغك حیلله سنی ، مرانی آکلاتدی . اونك اوزرینه جینکیز بوقدایه « بوکونلر آتلم آریق ، برقاچ کون سوکره خبر کوندریرم . » دیوب ائی معامله ایله یوللادی .

بوندن بش آلتی کون کچجه جینکیز خانه ایکی کنج کلدی . بویوکنك آدی بادای ، کوچوکنککی قیشلیق ایدی . جینکیز خانه : « سزه سویله بهجک برسوزمز واردر . » دیدیلر . خان : « سویله یك ! » دیدی . بادای دیدی که : « بن کرایت بؤکه جهرانک صیغیرتماجیم . دون اولرینه سوت کرتوردم . قاپینک اوکنده دورورکن بوکه جهران قاریسی آلاقه دیوردی که : « بوقدای جینکیز خاندن دونوب کلنجه خانمز برکنکاش (مذاکره) یادی . جینکیز خان بزم حیلله مزدن خبر آلمش اولاجق ، آرتق حیلله ایله موفق اولماز ممکن دکلدیر . یارین کیجه آتلانوب یوله چیقمالی و دان (سحر) یری آغارمادن اوینی باصمالی دیدی . بن بوسوزی ایشیدنجه همان سوتی ویردم و ایشی سزه آکلاتایم دیه قوشارق کلدیم . »

جینکیز خان بو خبری ایشیدنجه اطرافنده اوطوران قبیله سینه خبر صالدى . کوچ ایدوب بالجونا بولاقله (بولاق - منبع) کیتمه لرینی

امر ایتدی . کندى کوچنى ده اورایه یوللادی . کندىسی سلاحلى آداماريله قالدى . هپسى ایکی بيك بشيوز کیشی ایدی . بوتون کیجه آتلینك دیزکینلرینی طوتارق بکله دیلر . کونش هنوز ایکی میزراق بویو یوکسه لمشدى . دوشمان کلدی . اون ایکی بيك کیشی ایدی . صف یاپوب اوروشدیلر .

جینکیز خانك یاننده قویولدار چه چن اسمنده حکیم برمانقوت واردی . اوگا نه دورلو حرکت ایتک لازم اولدیغنی صوردی . اوده : « بن قبیله مله کیدوب دشمنك آرقاسنه توغمی دیکیم . سز آلدن (آلین ، جبهه) ووروک . » دیدی . قویولدار دشمنك آرقاسنی آلدی ، جینکیز آلدن اوروشدی . کرایتار طوپ طوپ اولوب اوچ هجوم یاپدیلر ، پوسکور دیلیدیلر . دوردنخیستنده اونغ خانك بویوک اوغلو سهنگون هجوم ایتدی . موغوللرک صفلرینی بوزدی . لاکن بو آراق سهنگون برمزراقله یوزندن یارالاندى . بونك اوزرینه همان اوراجقده کرایتارک چوغنی اولدیردیلر ، بر چوغی ده یارالی اولارق چکیلیدیلر .

جینکیز خان دیدی که : « بز بوراده دورورسه ق بزه زیان واردر . چونکه کرایتار چوق امداد آلاقلردر . بوقادار یتر ، آووله (یعنی کوچلرک اولدیغنی یره) کیده لم . » دوشمانی اورالرده براقوب چکیلدی . یک زیاده ضایعاته اوغرامش اولان دوشمان جینکیزی تعقیبه مقتدر اولامادی . جینکیز خان بالجونا بولاقلنده کی کوچلرینك یانه یه تدی . لکن بالجونا بولاقلرینك صوبی کافی درجه ده اولمادیغندن اوراده اوطو . رامایوب کوچله برابر قوللا صوبینك کنارینه وارهرق اوراده اوطوردی .

نەر بويىچە برآز يورودى ، آوولار كوردى وبونلرە كيم اولدقلىرى
صوردى . قۇتقيرات اولدقلىرى جوابى آلدى . بونلرە تورەسى اولان
تورك آمۇلە خبر كوندروب ديدى كە : « ھېچ بر زمان آره مزده
فنالق اولمادى . براق دە كلەلم . اكر باكا دوست اولورسەك دولتمە
شريك اول ، دوشمان اولورسەك ايشتە بن كلدم . » . بونك اوزرىنە
قونقرا تارك ھېسى كلوب جينكيز خانە بيعت ايتديلر .

بوندن صوكرە خان قولاً صوينى براقوب تونقا نۇر صوينى كىنارینە
كلەرك راحتجە اوطوردى . برادن كرايتلر پادشاهی اونغ خانە
الدورگين اوروقندن آرقای جقن بەادور اسمندە برى اياچى كوندروب
ديدى كە : « ايكي دفعە يوردىكى آلدوروب بابامك ياننە كلەك . ايكي سىندە دە
بابام واروب اولەككى آلوب بابا كك تختى ساكا وىردى . كىندە دە
بش آلتى ىردە آيىلكلر ايتدم . » وبوايىلكلرى يىرىر صايدى كە بز
يازسەق سوز اوزار . نھايت : « بن سىندن يورت ومال اىستەمە يورم
وبر صوچوم يوق . نەدن بنى وكنىدىكى راحتسىز ايدرسك . بر آرابا
ايكى تىكرلىكى اولمايىچە يوروماز . سىنك دولتىكى طاشيان آرابانك ايكى
تىكرلىكىدىن برى اوغلو ك ايسە برى دە بن ايدم . نىچىن دولتىكى
دەويرىرسك ؟ » ديدى .

اونغ خان اياچى يە : « سوزلرە دوغرو ، تمام . بنم ھېچ دىەجكم
يوق . بوايشلرى ياپان سەنگوندر . اوگا كيت . جوابى او وىرسين . »
ديدى . آرقای سەنكونە كىتدى وجينكيزك سوزلىرىنى آكلاتدى .
اودە جواب اولارق : « ووروشورز . تاگرى ھانكىمىزە وىرسە
اوقازانير . ايشتە سوزلرە جوابم ! » ديدى .

جينكيز يە بر چوق دفعە اياچى كوندروب صلح تىكليف ايتدى .
اونغ خان بارىشمايدى . جينكيز خان امدىنى كسوب اونغ خان اوزرىنە
آتلاندى . اونغ خان دە ايشىيدوب قارشى كلدى . اوروشىدىلر .
جينكيز خان غالب كلدى . اونغ خان ايله اوغلو سەنكونە ھىبرى بش
آلتى كىشى ايله بر طرفە قاچدىلر . كرايت يوردى كويلرى ، داوارلىرى
چوق ، اكينجىلىكى (زراعتى) ايلرى ، زىنكىن بر مملكت ايدى .
جينكيز خان بونلرە ھېسەنە صاحب اولدى .

اونغ خان نايمانلرە پادشاهی تيانغ خانە كىدىيوردى . نايمان يوردىنە
كلنجە تيانغ خانك قورو سقماجو و تانىكان اسمندە ايكي بويوك بكنە
راست كلدى . كرايتلر نايمانك اسكى دوشمانلرى ايدىلر . بونلرى خانە
جانلى كوتورورسەك بزى دە اولدورور دىوب اونغ خانلە معيتك ھېسنى
اون اۇسسقون دىنيلن اومحلدە اولدوردىلر . اونغ خانك باشى تيانغ
خانە كوتوردىلر . لىكن تيانغ خان قىزوب : « بويە بويوك بر پادشاهی ،
ھىم ياشىندە اعتبار ايتىمىزىن ، نەيە اولدوردىكىز ؟ جانلى كىتىرمەلى
ايدىكىز ! » دىەرك ياپدقلىرى ايشى عىيلادى .

تيانغ خان اونغ خانك باشنە كوموش قايلاندىردى و يوزى قاپى
طرفندە اولمق اوزرە دائما اونى تختك اوستونە قودى . بركون
اونغ خانك قورو كلەسىندن دىلىنك دىشارى چىقوب قىمىلدايدىنى
كوزولدى . اون كون ايچندە بوچال اوچ دفعە تىكرر ايتدى . نايمانك
اختيارلىرى بونى فنايە علامت صايدىلر .

سنگون تىت يوردىنە كىدوب اورادە بر قاچ يىل قالدى . بركون

تېتلىلر سەنكۈنى طوتوب اولدورمك ايستەدىلر . سەنكۈن بونى خېر
آلدېغىندىن قاقچارق خوتانە [خەن] كىتدى . خوتانە قالاچ اوروقىندىن
قىلىچ قارا اسمىندە بىر پادشاه وار ايدى . سەنكۈنى طوتوب اولدوردى .
باشنى ، قارىسى وچوچقلىرى ايله برابر جىنكىز خانە كوندردى .

جىنكىز خانە ارطاسى . — جىنكىز خانە بويوك بىر دولت مىسر
اولدى . كىندىسەنە ياقىن اوطوران قىيلەلر قوتلىلرى ھىوز تىبىت
ايتدى ايسەدە قوتىزلر ھەم ھېسى تىبىت ايتىش ايدى . ھىرتك ۵۹۹
(۱۲۰۶ يىلاد) سەنەسەندە دوموز يىلەندە و ۴۹ ياشىندە نىمان كەھرە
دىنلەن مىللەدە خان اعلان اولوندى .

جىنكىز خان بويوك بىر دوكون ياپدى . قونقارمار اوروقىندىن
مىنگىلىك اچىگەنك اوغلو كوچكە كەلدى . خەلق بو كوچكە يە تا كرىنك
بوتى دىرلردى . جىنكىز خانە دىدى كە : « باگا تا كرىدن امر كەلدى
ودىدى كە » تەمۈچىنە وار ، كىندىسەنە خەلقنە يىلدىر كە بو كوندن اعتباراً
اوگا تەمۈچىن دىمەسەنلر . بوتون ىر يوزىنك پادشاھلغى اوگا وىردەم .
آدى جىنكىزدر . »

جىنكىز (جىنگىز) ك جەمەيدىر . مەناسى اولو ، قاتى وسىرت در .
كوچكە اوپلە بىر آدم ايدى كە موغولىستان قىشلىنك سىرت صوغۇقلىرىندە
چىپلاق ويالىن آياق دولاشىردى و دىردى كە : « آرادە بىر كە باگا
خەلپىدن بىر بۇز ات كەلر ، بىز ، كو كەلدىر ، تا كرىلە قونوشور كلىم . »
جىنكىز خانەك نايما نەلە ووروشناسى و اوزلرى ھەممى آتە ارطاسى . —

نايمان پادشاھى تيانگك خان اونغوت قىيلەسى بىكى آلاقوش تىكىنە آدم .
يوللادى و دىدى كە : « جىنكىز خانە بىعت ايتەسەن . او اونك اوروقىنك
اؤلورلىنى اولدوردى . آشاغىلرىنى كىندىنە اويدوردى . كرايتلر يورتىزك
بىر بويوك قىيلەسى ايدى . باشدە خانى اولق اوزرە اولورلىنى قىردى ،
آشاغىلرىنى كىندىسەنە بىعت ايتدىردى . كوچوك قىيلەلر قورقودىن .
واروب بىعت ايدىرلر . اسكى حكما : « بىر پالاسك اوستەنە اون درووش
سىغار ، لىكن ايكي پادشاه ىر يوزىنە سىغماز . » دىرلر . آرتق نوبت
يا سىنكدر ، يا بىندر . او اوستىمىزە كەلەدن اول بىر ايكىمىز بىر اولوب
آللەھ لوارلم . »

آلاقوش تىكىن بوسوزلرى ايشىدىر ايشتمىز اى بىر آدمانى جىنگىز
خانە كوندروب وقوعاتىن خېردار ايتدى . بونك اوزرىنە جىنكىز خان
پىكلرىنى چاغىروب كىنكاش ايتدى . بىكلر ك چوغى : « آتلىمىز آروقدىر
(ضعيف) . سەمىردىلرى وقت نايمان اوزرىنە يوروملى بىز . » دىدىلر .
لىكن جىنكىز خانك باباسىنى (يعنى كىندى عموچەسى) دارىتاي
اوتچىگىن : « سىز آتلىرىكىزك آرىقلىغى بىھانە ايدىورسىز . بوكونكى ايشى
يارىنە سالان آدماملر ك ايشى ھىچ بىتمىز . سىزك آتلىكز آرىقسە بىم
قىيلەمك آتلىرى سەمىزدىر . ھىكزە بىن آت وىرەم . » دىە باغىردى .

ھىرتك ۶۰۰ نىچى سەنەسەندە (۱۲۰۳ يىلاد) سىچان يىلەندە
جىنكىز خان تايانغ خانك اوزرىنە يورودى . چىپەنۇيانى پىششىدار
قوماندانى ياپشىدى . او بىر اسىر طوتوب جىنكىز خانە كوندردى .
جىنكىز خان اسىرى استىجواب ايتدى . اونغ خانك آلتاي صويى

کنارنده اولدیغنی و یاننده مهرکیت ، اویرات و جویرات اردولری ده بولوندیغنی و هپسنگ بردن جینکیز خان اوزرینه یوروپه جکلریغنی اوکرنیدی .

جینکیز خان یا قلاشماق اوزره ایکن تایانغ خان خبر آلوب قارشى چیقدى . خان ایزجیلری واسطه سیله بونی خبر آلتجه بولندیغنی یرک دها صولنده بر یرده صف قوردی . اینیسی جوجی قاساری صاغ قوله باش یاپدی . بویوک اوغلو جوجی خانى صول قوله قوماندان تعیین ، کندیسى مرکزك قوماندانلغنی درعهده ایتدی .

جنگ باشلادی . سچردن غروبه قادار ووروشدیلر . تایانغ خان آغیر بر صورتده یارالاندیغندن اوردوسی قاجدی . ووروش بر داغ آتککنده اولمشدی . تایانغ خانى ، پک ضعیف اولدیغندن ، آت اوستنه قویوب چیقارامدیلر . بر قاج کیشی کندی صیرتلرنده داغک تپه سته چیقاردیلر . خان کندیسى غائب ایتمشدی . سؤال جواب ویرمیوردی . خاندن امیدلرینی کسنجه بکلر دیدیلرکه : « توره مزدن ، اومزدن ، یورد مزدن آیریلوب دوشمان یوردنده خور یاشامقدن ایسه اولمک اولادر . » . تایانغ خانى اوراده براقوب داغدن اینوب جینکیز خانله تکرار اوروشدیلر . ینه بر چوغی قیریلدی . آز قالنجه جینکیز خان اونلره : « قانکیزی ، مالیکیزی باغشلام . نورکهر ایشته سزک کبی اولور . ییدیککیز اکمک و طوزی حق ایتدیکیز ، یکیتسیکیز . یاییکیزی براقوب کلوب تسلیم اولک ! » دیدی . و بوسوزی بش آلئی دفعه تکرار ایتدی . ینه قبول ایتدیلر . بر کیشی قالنجه یه قادار اوروشه

اوروشه اولدیلر . بونلرک اولدیکنی کورونجه تایانغ خانک یاننده قالمش اولانلر خانى بر آته آلوب قاجدیلر . لکن یولده تایانغ خان اولدی . اوغلو کوجلوك اوروورشدن صاغ چیقمشدی . باباسنگ بویوک آغا بدیسى بویروق خانک یاننه کیتدی .

چاموقا مهرکیت ارطسى . — جویرات چاموقا چه چندن بحث ایتدکدی . سنگون خانى اغفال ایدن ، اونغ خان اولدکدن صوکره نایمان خانى آزدیران هپ او ایدی . نایمان خان ده اولدکدن صوکره آوینه دونمشدی . چاموقا کلنجه جویراتلر طویلانوب مذاکره ایتدیلر و دیدیلرکه : « جینکیز خان بزم افندیمز (ایکه) و یاقین خیسیممز . کرایت اونغ خان و نایمان تایانغ خان نه مز ایدیلرکه اونلره اویوب جینکیز خانه اوق آتدق . بوایشلرک هپسنى یاپان چاموقا چه چندر . بوندن کچمزسه ک راحت یوزی کورمه یز . » و چاموقایی طوتوب آلئی و آیاغنی باغلادیلر ، جینکیز خانه کوتوروب تسلیم ایتدیلر . خان چاموقانک بوغوم بوغوم کسيلمه سنى امر ایتدی و اویله جه یاپدیلر . کسر ایکن چاموقا : « جینکیز بنم الیمه دوشسه یدی اونى بوصورتله اولدورمک نیتنده ایدم ؛ فقط کولک آرزوسى اولمدی . » دیوردی .

جینکیز خانک مهرکیت رتانهوت بورتلرینی ارطسى . — جینکیز تایانغ خانى باصدیغنی زمان کوز ایدی . او قیشی اوندک کچردی . یاز کلنجه مهرکیت اوزرینه یوردی . مرکوت توره سى توقتا بکی نامنده بریدی . تایانغ ایله برابر جینکیزله اورووشمشدی . کندیسى ضعیف کوروب قاجدی و نایمان بویوروق خانه کیتدی . جینکیز خان مهرکیتی آلدی

و دولته الحاق ایتدی . اورادن تانغوت اوزرینه یورودی . تانغوت توره سی قلعیه قاپاندی . جینکیز آز بر مدت ایچنده قلعهی آلوب یرله برابر ایتدی . تورعی اولدوردی . بوولایتلره والی براقوب یوردینه دوندی .

جینکیز خانك نامانه بوزورده خانه اوزرینه بورویشی . تانغوتدن دونوب اوقیش اوند قیشلادی . بهارده بویروق خان اوزرینه یورودی . نامانه یاقنیلانمشدی . بویروق خان بوندن خبردار دکل ، یرقاچ کیشی ایله کییک آوینه چیقمیشدی . جینکیز خانه راست کلدی . جینکیز بویروق طوتوب همان باشینی کسیدی . تانغوت کاشی (کاشین) یاخود هیا پادشاهلغی اولوب پایتختی هیاچه اودی شیمیدی هینغ هیادر . بویروق طوتدینی محل تورکلرک اولو داغ دیدکاری و کوچوک آلتای صیرا داغلرینی غریبه اوزاتان وبالقاش کولنک شالنده واسکی تورکستانی سبیه دن آیران محدر .

تایانغ خانك اوغلو کوچلوك ومهرکیت توقتا بکی و اوغولاری جه لاوون وماجار بویروق خانله آوه چیقمامشلر ، آوولده [چادیرلرک بولوندینی یر] قالملاردی . بویرق خانك یاننده کیلردن بری قاچوب کلدی ، وقوعاتی بونلره خبر ویردی . کوچلوكه توقتا بکی قاچوب ایرتیشه کیتدی . جینکیز خان بونلرک چادیرلرینی وقبیلهلرینی ضبط ایدوب کندی اوردوسنه دوندی .

قیزغیزلرک یعنی . — جینکیز خان طاوشان ییلنده قیزغیزلره

آلتان و طورمش اسمنده ایکی ایلیچی کوندروب بیعت ایتهلرینی تکلیف ایتدی . قیزغیزلرک پادشاهی اوروکس اینال ایدی . اک بویوک بکلرندن بر چوغنی بر چوق هدیه لرله جینکیز خانه کوندروب بیعت ایتدی . هدیه لرک باشنده آیاغی ، بونی و کوزی قیزیل ؛ کندیسی آق بر دوغان واردی .

جینکیز خانك کومبارك و توقتا بکینک اوزرینه بورویشی . — قیشی اوند کچیردکدن صوکره یازین کوچلوك آرقاسندن یورودی . ایرتیشه یاقلاشنجه اویرات قبیله سنه راستلادی . بونلرک بکی قوتوقه بکی ایدی . وعینی زمانده بکلری آرسلان نامنده بری اولان قارلوق قبیله سنه ده راستلادی . بونلر کندیلرینی ضعیف کوردکلرندن جینکیزه بیعت ایتدی . وقلاووز اولدی . ایرتیش کنارلرنده کوچلکه توقتا بکینی بولدی . بونلر قاچدی . فقط یتیشوب توقتا بکینی اولدوردیلر . کوچلوك قورتولوب تورکستانده قارا خیتای گور خانه صیغندی . گور خان اوکا پک اکرام ایتدی ، قیزی ویردی و اوغوللغه قبول ایتدی . بوسفردن دونوب جینکیز اوردوسنه قایتدی .

ایرغورلرک یعنی . — ایرغورلرک پادشاهی ایدیقوت قارا خیتای پادشاهی گور خانه تابع ایدی و اوکا ویرکی ویریدی . گور خان شادکهم نامنده بر نوکهرینی ایرغورلره داروغا (والی) تعیین ایتشدی . شادکهم موقعی قویله دکدن صوکره ظلمه باشلادی . اوقادارکه ایرغورلر طاقت کوتوره مز اولدی . بو ائشاده جینکیزک نامی دنیای طوتمشدی . بوکا رغماً ایدیقوت شادکهمی اولدوردی . فقط جینکیز خانه بر ایلیچی

کوندروب دائماً کندیسنه محبت بسله دیکنی و اولونجهیه قادار اطاعت و خدمتته دوام ایده جکنی بیلدیردی . چینگیز خانده دوربای آندده بر ایلچی کونده روبر ممنونیت بیلدیردی . ایدیقوت بر چوق هدیه لرله کلوب خانی زیارت ایتدی . چینگیز خانده اوکا زیاده النفات ایتدی . بونک اوزرینه ایدیقوت عرض ایتدی که : « جهان پادشاهنک کرمندن امید ایده رم که بن بشنچی اوغلو اولایم . » چینگیز خان بو سوزدن آکلادی که قیزی آلق ایسته یور . بر قیزی اوکا ویردی . ایدیقوت موغولجه دولتی دیمکدر .

چینگیز خانک ضیای ، ناراضیای و غیره میت اولکه لرینی ضبطی
 بوتون موغولستانی حکمی آلتنه آلدقن صوکره چینگیز خان موغول بکلرینک هپسینی طویلا یوب دیدی که : « خیتای پادشاهی آلتان خان آتالرمه و آقربالرمه فنا معاملهلر ایتدی . بن تا کرینک عنایتیله خیتای واروب آتالرمک اوجنی آلاجم . » . بکلر خانک بو سوزینی کوزل بولوب تحسین ایتدیلر . و : « اوکجه ایلچی یوللایلم . اگر اطاعت ایتمزسه اوستونه وارالم . » دیدیلر .

چینگیز خان چاقار حوجا نامنده بر نوکهرینی (ضابط) آلتان خانه ایلچی وعینی زمانده شو خبری کوندردی : « تا کری یر یوزینک پادشاهلغنی باگا ویرمشدر . اوکم بوتون جهانی طوتدی . سن که آلتان خانسک ایلچیمی کوروب شوزمی ایشیدنجه باگا تابع اول ، بنی اولو پادشاه بیل . اگر بویله یامازسه ک بویوک بر اوردو ایله اوزریکه کله جکم .

صیناشیرز ؛ باقلم جناب حق دوات تاجنی کیمک باشنه ، نکبت پالاسنی کیمک اوستنه قور ؟ ! » .

چاقار حوجا آلتان خانک اوردوسشنه واروب چینگیز خانک سوزلرینی برریرر آکلادی . آلتان خان قیزوب چاقار خوجایه شویله جواب ویردی : « چینگیز خان بنی باشقه تورکاردن بیلمه سین . اگر اوروشمق هوانسندده ایسه ترکلسین . بن حاضرم . » چاقار حوجایی کری یوللادی .

چاقار حوجا خیتایک بوالرینی ، قوناقلرینی ، داغلرینی ، صولرینی کوزلجه کوروب بلله یه رک قایتدی . چینگیز خانه آلتان خانک جوابنی تبلیغ ایتدی .

چینگیز خان بونک اوزرینه بویوک اورود ایله آلتان خان اوزرینه یورودی . آلتای خانده ساکن اولدینی شهردن حسابسز بر عسکرله چیقدی . یولی صراطدن اینجه بر کچید واردی . عسکرینی اورایه اتعییه ایتدی .

چینگیز خان خیتایه کیرمش یورو یور واکونه کلنی یاقیوردی . آلتان خانده بر بکنی مهم بر قوتله چینگیز خانک قارشیسنه کوندردی . چینگیز خان اوردوسندن بر کیشی قاچوب بوبکک اوردوسنه کلدی . و دیدی که : « چینگیز خان صایبسز بر عسکرله کله رک خیتایک بر بویوک شهرینی آلوب آهالیسنی قتل عام ایتدی و شهری یاقدی . کلوب دورویور . بن اووقت قاچدم . » . بونک اوزرینه بک چینگیز خان اوزرینه یورودی . بونی خبر آلان چینگیز خانده یورودی . ایکی

اوردو قارشى قارشى يە كەلدىلەر. اوروشدىلەر. جىنكىز خان غالب كەلۈپ
 آلتان خانك بكنك اوردوسى قىلىجىدىن كىردى. خىتايك بر چوق.
 قاهەلرئى آلدى. و آلتان خانك بولندىنى كچىدە باردى. اورادە
 محاربەلر اولدى. آلتان خان اوتوز بيك كىشى غائب ايتدى. بونك
 اوزرىنە چكىلوب خان باليق (پكىن ، پەكىنگ) يولنى طوتدى .
 خار باليقەدە حكىم سورن خانلرك ھېسىدە آلتان خان آدىنى طاشىرلردى .
 بونك اوزرىنە جىنكىز خىتايك بر چوق ولايتلرئى دھا ضبط ايتدى .

جىنكىز خانك آلتانە خانە بارىشوب اونك قىزىنى آلاىم قاتنامسى . —
 آلتان خان خان باليقە واردقەن صوكرە ايشىتتىدە كە جىنكىز خان بر
 چوق ولايتلرئى، شەر وكويلرئى آلمش، خان باليق اوزرىنە يورويور .
 بىكلرئە مجلس قوردى و جىنكىز خانلە ووروشمەنك ويا بارىشمەنك
 ھانكىسەنك مناسب ارلدىغى كىشكاش ايتدى . چىنغ سەنغ پولاد آغا
 اسمەندە بر وزىرى باردى . چىنغ سەنغ وزىر دىمكىدەر . بووزىر
 دىدى كە : « اوروشمەن بارىشمق اولادر . چونكە صلەدن صوكرە
 جىنكىز خان يوردىنە دوزر . باشمىز راحت اولور . اووقت اۆلۈلۈرى
 وبىكلرى طوپلار ، يورت مصلحتى اچىن بويوك بر كىشكاش ياپارز .
 يورده علاج وىرمەن لازمدر . » . آلتان خان بووزىرك سوزىنى
 معقول كوروب جىنكىز خانە ايلچى كوندردى . كىنچ بر قىزى باردى .
 اونى بر طاقم ھەدىلەرلە برابر جىنكىز خانە پىشكش چكىدى . جىنكىز خان
 ايلچى يە رعايت ايتدى . قىزى كىندىسى قارىلغە آلدى . صلح امضا
 ايدوب يوردىنە دوندى .

آلتان خان مملكتنى پك خراب بولمىشىدى . تىمىنگ شەرىنە
 چكىلدى . بوشەرى آلتانك باباسى بنا ايتدىرمىشىدى . پاك مستەحكەم
 بر شەردى . چورەسى ۴۰ فرسخ اولوب بويوك بر صويك كىنارندە
 ايدى . بر انسان سحر ايلە بر باشندن بر قايىغە پىنسە آقشام نمازندە
 اوبر باشنە وارىردى . قلەنك اطرافنە اوچ استەحكەم داھا ياپىلمىشىدى .
 ايشتە بودرجە مستەحكەم ايدى .

آلتان خان خان بالىنى اوغلونە وىروب كىندىسى تەمىنگ شەرىنە
 كىتدى . خان بالىقەن حركت ايدركن قارا خىتاي سردارىنى بەضى
 قباحتلرئىن دولاي اولدورتمىشىدى . بو سبىدن قارا خىتايك بر چوق
 يھادرلر آلتان خانك اوغلونك يىلقىنى (آت ، قاطر و أشك) ،
 قويونلرئى ، دوه وصيغىرلرئى سوروب جىنكىز خانە التحاق ايتدىلەر .
 بوندن صوكرەدە قارا خىتايدىن بر يھادر خروج ايدوب خىتايك بر قاج
 ولايتنى آلدقەن صوكرە جىنكىز خانە ايلچى كوندەرەك بيعت ايتدى .
 جىنكىز خان بونلرى حسن قبول ايتدى . ايشتە اوراق بر سبىلە آلتان
 خانك بر چوق بىكلرى نانكورك ايدوب جىنكىز خان اوردوسنە
 التحاق ايتدىلەر . آلتى آى صوكرە آلتان خانك اوغلودە — احوالى
 قرارىز كورەرك — خان باليق حكومتى بىكلرىنە تودىع ايلە باباسنك
 يانە كىتدى .

جىنكىز خان آلتان خانك عجزىنى ايشىدوب ساموقا يھادور وىنكار
 يھادور نامندە ايكي بكنى بويوك بر اوردو ايلە خان بالىقك ضبطنە
 يوللادى . يولەدە خىتاي خەلقنك اكثرىسى بوايكى سردارە التحاق

ايتدىلار . بوشانداه آلتان خان بالىقىدە آچلق اولدىغىنى ايشىيدوب ايكي بكيلىه وبر مقدار چرىدە ويروب لزومى قادار يىپەجك كوندرمىشى . بونلر يولدا جينكىز خانك بكلرىنە راست كلدىلار . بويوك بر اوروش اولدى . جملەسى آشاقلارلە برابر جينكىز عسكرىنك الله دوشدىلار . آلتان خان بوخبرى ايشىدنجە زهير ايجوب اولدى .

جينكىزك عسكرى خان بالىقى ضبط ايتدى و اورادە آلتان خانە عاىد برچوق خزىنەلر بولدىلار . بكار بونلرى جينكىز خانە بىلدىردىلار . جينكىز خان قوتوقو نويانى ايكي بكيلىه خان بالىقە كوندردى . بونلر اوچ بىك خزىنەنى يوكلەيوب جينكىز خانە كتىردىلار .

جينكىز خان بش سنە ايچىندە خيتايك اكثر ولايتلرىنى آلدى . داروغالار تعيين ايدوب يوردىنە دوندى . اورادن آلان تانغوت دنيلن آقاشين ولايتى اوزرىنە يورودى واورالركدە ھېسنى ضبط ايتدى . جينكىز خان تىكرار خيتاي اوزرىنە سفر ايدوب بواولمىكەنك دھا قالمش اولان ولايتلرىنە آلمق فكرندە ايدىسەدە شو سىبدن دولاي بوندن واز كچدى : تايانغ خان اولدىكدن صوكرە اوغلو كوچلوك توركستانە قاچش ايدى . اوردە جينكىزك بعضى دشمنلرى اتفاق ايدوب كوچلوكى پادشاھ اعلان ايتدىلار . كوچلوك سلطان محمد اياچى كوندردى ، اونى گورخان عليھنە سوق ايتدى . او وقت توركستان قارا خيتاي گور خانە عاىد ايدى و كوچلوك توركستانك يازىسى اونك الندىن آلمشىدى . بونى خبر آلان جينكىز : « بويلا بويوك بر دشمن مملكتىمك بر طرفندە تورەيوب دوروركن اوزاق بر سفرە كىتمەم مناسب دكلدر . » دىھرك خيتاي اوزرىنە حركتدن واز كچدى .

بوشانداه جينكىز خان مەركىت توقتا بىكىنك اينىسى قودونك اوچ اوغلو ايلە برابر قاچوب نايماي يوردىدە اوتوروب قىتنە چىقارمىغە چالاشدقلىرىنى خبر آلدى . اوزرلىرىنە سىقوبداي بەھادورلە قوتقترات دۇغا چارى بويوك بر اوردو ايلە كوندردى . جم موران نھرى كنارندە اوروشولدى . قودونك عسكرىنى قىردىلار : ھجرتك ۶۱۳ سنەسپىندە (۱۲۱۶ ميلاد) وقوعبولان بو جنك مەركىتلرك سسلطنتنە نہايت وىردى .

تومانلر اوزرىنە بورغول نويانك كوندرلمى . — جينكىزك خيتاي سفرى اثناسىندە تومان قىيلەسى عصيان ايتشىدى . دونوشدە اوزرلىرىنە بورغول نويانى كوندروب قىردىردى . بورغول اسيرلرلە كرى دوندى .

جىنگىز خانك چوققىلرى ، قارىلارنى وقومالرى . — جينكىزخانك قارى وقوما (اودالق) لرى بشيوزدن زيادە ايدى . بوتون قارىلرى خان قىزى وياقارىسى ايدى . بونلرك ايچىندە مرتبەلرى بويوك اولانلرى بش دانە ايدى . بونلردن برى بۇرتە فوجىن ايدى . بورنە فوجىن قونقىرات اوروقلردن برىنك تورەسى داي نۇيانك قىزى اولوب جينكىزك اوغوللرىنك آناسى ايدى . ايدىنجىسى آلتان خانك قىزى گونجو ، اوچونچىسى تايانغ خانك قارىسى گوى صو ، دوردىنجىسى مىسقولون وبشەنجىسى يىسۇكان ايدى . بوسوك ايكىسى تاتار ايلندىن بر آدمك قىزلرى ايدى كە برى اولونچە دىكرى قىزقارداشنىك ىرىنە جينكىزك قارىسى اولمشدى .

جینکیز خانك دورت اوغلو واردی : بویوکی جوچی خان ،
ایکنجیسی چاغاتای خان ، اوچنجیسی اوکهدای قاآن ، دوردنجیسی
تولی خان در . جوجینك معناسی مسافر ، اوکهدایك معناسی یوجه ،
تولینك معناسی آینه دیمکدر .

بونلرک هریرینی برایشه مأمور ایتشدی . جوچی بی حضوره
قبول ، دوکون و اوپون کی مراسمه تعیین ایتشدی . یعنی ماینجی
پامشدی . چاغاتایه یارغو آلدیرمق ایشنی ویرمشدی (عدلیه ناظری) .
اوکهدای مالیه ناظری ، تولی حریه ناظری پامشدی .

بودرت اوغلوندن باشقه ینه نکاحلی قاریلرندن بش اوغلو داها
واردی . خیتای سفرندن دونوشنده اوراسنی آلمادی دنیلن یره قادار
بوبش اوغلو ایله آغا بکی واینسینك اوغولرینه پای ایدوب ویرمشدی .

خان اصل اولکهنی دورت اوغلو بیننده تقسیم ایتدی . وهپسنی
طوپلایوب اونلره بو نطاتی ویردی : « بربریکزله بوزوشمايك ، دائماً
خوش کچينك . » صادقندن (اوق نیه سنی) بر اوق چیقاروب
قیردی ، صوکره برقاچ اوقی بربرینه باغلايوب : « بونی قیرایله جك انسان
واری ؟ » دیه صوردی و هیچ کیمسه قیرامادی . بونك اوزرینه :
« ایشته بواوقلر سزله بکزمه . اگر هپکز برله شوب بریکزی
پادشاه یاپوپ آنك امرندن دیشاری چیقمازسه کز سزی هیچ بر
کیمسه قیراماز . اگر بربریکزله غوغا ایدر ، آیریایرسه کز بر اوق
ناصل قیرارلرسه سزی ده اویله برر برر قیرارلر . » دیهرک کوزل اوکودلر
ویردی .

هیچنویانی کومبولرک اوزرینه بولمادی و ارنك کومبولرکی
أولمورمسی . — نایمان تایانك خانك اوغلو کوجلوك قاچوب قاراخیتایده
کور خانه صیغینمشدی . اوراده اونکله ده بوزوشوب کور خانك
ولایتلرینی آلمش وموغول و تاتار ایللرندن جینکیز خانه دشمن
اولانلری اطرافنه طوپلامشدی . جینکیز خان بونی ایشیدنجه ییسوت
اوروقندن چپهنویانی بویوک بر اوردو ایله اوزرینه کوندردی . ایدیلن
محاربه ده کوجلوك مغلوب اولوب آز بر عسکرله قاچاییلدی . چپه
تویان دیکرلرینی قیروب کچیردی . عائله سیله ارکک چوقلرینی اسیر
ایتدی . کوجلوكی تعقیب ایدوب بر قاچ کون صوکره یتیشدی .
عسکرینی ونوکرلرینی اولدوردی . کوجلوك آنجق اوچ کیشی ایله
تکرار قاچاییلوب بدخشان وادیسده صاری قول دنیلن محله واردی .
چپهنویان ینه تعقیبه دوام ایتدی . فقط بو سفر بر دورلو ایزینی
یولامایوردی . نهایت برکون بر قوش آرقاسنده دولاشلان بر آدامه
راست کلدی و اوکا صوردی . اوده : « سزك سویلیدیکنز کی اوچ
آدام شو طرفه کیتدی . » دیدی . بونك اوزرینه چپه نویان ایلغوب
(سرعتله آرقاسندن کیتمك) کوجلوكی طوتدی وباشنی کسوب جینکیز
خان تزدینه قایتدی . بر چوق انعام آلدی .

هینکیز هانك محمود بالواجی سلطان محمد خوارزمشاهه ایلچی
کونمورمسی . — جینکیزخان محمود بالواجی سلطان محمد خوارزمشاهه
کوندروب دیدیرتدی که : « تا کری مشرقدن تاسنك اولککه قادار
اولان یرلری باکا ویردی . سن بنم اوغولم اولوب ایملکه غیرت

قیلاسیک که مسلمانان را احترام نده قایلیندر . . . یالواج سلطان محمد بوسوزلری عرض ایتدی . بر کون سلطان محمد یالواجی چاغیروب : « سندن برشی صوراجم . دوغروسی سویله . سنک خانکک خیتانی آلمایی طوغرومی ؟ » دیدی و قولندن قیمتلی بر انجی حیقاروب یالواجه ویردی . محمود یالواج جوابنده دیدی که : « تا کری حقیچین سویلارم . بنم خاتم دوغرو سویلر . بو سوزک دوغرو لئی سزه هم تر معلوم اولور . » سلطان محمد بو سوزدن پک غضبه نوب محمود دیدی که : « به محمد سن بیلیر میسک که بنم مملکتیم نه قادیار کنیش ، بتم دولتیم نه قادیار قویدر . سنک خانک کیم اولویور که کندیسینی بندن اولو عدایدوب باگا اوغولوم دیور . اونک عسکری نه قادیار در که کندیسینی بندن اوستون طوتویور ؟ » . محمود یالواج زیاده سیله قورقوب : « جینکیز خانک عسکری سنک عسکریکک یاننده آیک ایشیغنک کونشک ضیاسته نسبتی کیدر . » دیدی . بونک اوزرینه سلطان محمد اوفککسی کجی ویالواج اونک غضبندن قورتولدی .

بونک اوزرینه ایکی طرف بر برینک دوستنه دوست ، دشمننه دشمن اولوب یکدیگرینه فنالی ایتیه جککرینه عهد و آند ایتدیلر . وجینکیز خانک ایلیچلری کیتدیلر . جینکیز خان ممنون اولوب سلطان محمددن فنالق کدکجه اوکا برشی یانماغه قرار ویردی . حتی او ائشاده بغداددن خلیفه ناصر جینکیز خانه ایلیچ کوندرمشدی اوگا ده هیچ التفات ایتمدی . حاصلی بو معاهده بی بوزمنی خاطرینه کتیرمدی . حال بوکه سلطان محمد غایر خانه امر ویرمش ، جینکیز خانک ایلیچلرینی ، تاجرلرینی اولدوزتمکه یاشلامشدی . ۱۲۶۵

سلطان محمدک مبینکیز خانک ایلیچی و تاجرلرینی اولدوزتمسی . او وقتلر توران و ایران آوده سنده کی آراضی اوقادار امنیت ایچنده ایدی که بر آدام باشنه آلتون دولو بر طایاق قویوب مشرقدن مغربه قادیار یوروسه اوکا هیچ بر کیمسه درقونمایه جسارت ایده مزدی . موغولستانده شهرلر یوقدی . تاجرلر دائمًا قوماش ، بز ، کورک و سائر متاعلری اورایه کوتورورلر ، فصله کار ایدرلریدی . بو هوسله ماوراءالنهر بازارکلری برلشوب بر چوق متاعلرینی یوکلک یوب جینکیز خانک اوردوسنه کلدیلر .

جینکیز خان بازارکلردن برینی چاغیروب ماللرینی کوسترمه سنی و بهالرینی سویله مه سنی امر ایتدی . بازارکان بر آلتون دکن شینه اون آلتون بها ییچدی . جینکیز خان حدت ایدوب دیدی که : « بو آدام او یله خیال ایدر که کتیردیکی اشیایی بز هیچ کورمه مشز و زده یوقدر . » صوکره خرینه دارینه قاش کتیرمسی امر ایتدی . خزینه دار بیک صندوق صیرمائی قاشلر کتیردی . و او بازارکانک اشیاسنی کاملاً یاغما ایتدیردی . صوکره دیگر بازارکلری ده کتیردی و اونلر ده ماللرینک فیئاتی صورتی . اونلر : « اگر بواشیا خانک خوشنه کیتدیه همسینی پشکش ایدیورز . یوقسه بورده صاتیلق اشیامز یوقدر . » دیدیلر . بونلرک سوزی خانک خوشنه کیدوب اشیالرینی صاتین آلدی . و ائمانی اون قات فضله ویردی (بر تنکلاک نیرسه سینه اون تنکلاک نیرسه ویروب) چوق انعاملر ایتدی و قوناقلیغه تعین ایتدی . بکرینه بازارکلره هر برینک بر آدام قوشماسنی امر ایتدی . بصورتله ۴۵۰ کشیلاک بر آلاهی حصوله کلدی .

جنكيز خان سلطان محمد خوارزمي (خوارزم) محمود، بخارالی علی حوجه و اوترارلی یوسفی ایچی کوندردی. و دیدی که: «سلطان محمد سویله یک بزه خوارزم تجارلی کادی. بز اونلره انعام ایتدک. بزده اونلره تجار کوندریورز. حسن معامله ایتسینلر وینه بزه کوندرسینلر. بز بابا اوغولز. تا کری جهانی ایکیمزه ویرمشد. بز ایی کچینیرسهک یوللر امین اولوب مسلمانلر راحت وسعادت ایچنده یاشارلر.» بویلهچیلرله بازرکانلری ده یوللادی.

بوهیت اوتراره واردی. اوترارک والیسی سلطان محمدک دایسی اینالجیق ایدی. سلطان محمد اوکا غایر خان آدینی قومشدی. بازرکانلر غایر خانک نزدینه واردیلر. بونلرک آراسندن بری اینالجیق طانیدی. بوسیلله اوکا غایر خان دیموب اینالجیق دیدی. غایر بوندن قیزوب هپسنی توقیف ایتدی و سلطان محمد اوتراره جاسوسلر کلدی، نه یاپایم دیه صورتی. سلطان محمد هیچ دوشونمکمزین بر امر کوندردی که اونلکه هپسنی اولدورسون، مللرینی ضبط ایتسین. والی امری در عقب اجرا ایتدی.

بازرکانلردن بری قاچوب جنکیز خانه وقعیهی آکلاتدی. جنکیز خان پک زیاده غضبه نوب بکلرینی طوپلادی. کنکاشوب سلطان سلطان محمد اوزرینه یورومکه قرار ویردی. عسکر طوپلامغه باشلادی و سلطان محمد اعلان حرب ایتدی.

عربی مابله سلطان محمد خوارزمشاهک درویشمسی. — جنکیز

خان بویوک اوغلو جوجی بی تورکستان اطرافنه یوللامشدی. اوراده کوچلوکدن آیریلوب کلن مختلف اوروقلردن قبیلهلر واردی. سلطان محمد خوارزمشاه جنکیزک کندی اوزرینه کلدیکنی ایشتدیکی اثناده عسکر طوپلایوب سمرقنده، اورادن خوجنده کلدی. اوراده جوجی خانک تورکستان جوارینه کلوب بعضی قبیلهلری ووردیغنی ایشتیدی. وهان اوقبیلهلرک چادیر قوردتلری محله دوغرو سرعتله ایلریله دی. و اویره کلدی. فقط کوردی که قابلی و قاماج دنیلن ایکی صو آراسنده بر چوق اولولر یاتیور. آرالرنده بریسی هنوز جان چکیشیوردی. اوندن خبر صور دیلر. اوده: «جوجی خانک کلدیکنی ایشیدوب قاچار ایکن دون بوراده آرقامزدن یتیشوب بزى ووردی اولمیانلری اسیر ایدوب کیتدی.» دیدی. بونی ایشیدنجه سلطان محمد خوارزمی جوجینک آرقاسندن سوردی و ایرتسی کونی اوکا یتیشدی. بونی کورن جوجی خان بکلریله کنکاشدی. بکلر دیدیلر که: «جنکیز خان بزى سلطان محمدله اوروشمغه یوللامادی. یاغما ایدک دیدی. یاپدق. بز آزه، اونلر چوق. سرعتله کیتلی یز. آرقامزدن آز کیشی یتیشیرسه اونلرله اوروشورز.»

جوجی خان ایسه: «بن بابامه و اینیلر مه نه یوزله کیده رم. دشمنی اوزاقدن کوروب قاچدمی دیهیم؟! دیدی و بکلرینی دیکله مه یوب صف دیزدی. محاربه بی قبول ایتدی.

جوجی خان اوردوسنک باشنده بر چوق دفعه هجوم ایتدی. و توغقه قادار واردی. حتی سلطان محمدک قالقانده ایکی اوچ هجوم ایتدی.

سلطان محمد خوارزم شاهك عسكرى قاجق اوزره ايدى . فقط اوغلى سلطان جلال الدينك قهرمانلى ايله قاجدى . محاربه آقشامه قادار دوام ايتدى . كيجه اولونجه موغوللار هر يرد آتشلر ياقوب يورويوب كيتديلر . صباح اولونجه خوارزمليار موغوللار كيتمش بولديلر و بونك اوزرينه سلطان محمد يوردينه دوندى .

جوجى خان اولان ايشلرى باباسنه آكلاتدى . جنكيز خان چوق ممنون اولوب انعاملر وىردى .

سلطان محمد بكليله . مذاكره ايدوب هيچ برىسى اوروشمىنى مناسبت كورمدكلرن دن عسكرىنى ولايتلره كوندروب قلعهلره داغيتدى و كنديسى ده پايتخته دوندى .

سلطان محمد خوارزم شاهك دولتك غيب اولسلك سببى . — سلطان محمد بركيجه سرخوشاغنده آناسى توركان خاتونله مناسبتندن شهبه لندى كندن بخارالى (بغدادلى) شيخ مجدالدينى اولدورتدى . صباحلاين عقل باشنه كلنجه پشيمان اولوب شيخ نجم الدين كبرايه بر طبق آلتون كوندروب كناهنگ عنوقيانمسنى رجا ايتدى ؛ فقط شيخك جوابى شو اولدى : شيخك قانتك بهاسى آلتون وجواهرله اوده نه مز . بلكه اولدورنك باشى ، بنم باشم و بيكلرجه انسانك باشى كر كدر . »

بوندن براز صوكره ايدى سلطان محمد خوارزم شاهله خليفه امير المؤمنين ناصر الدين ابوالعباس (۱۱۷۹ م . ۱۲۲۴ هـ) آراستنده بوزوقلى ظهور ايتدى . سلطان محمد مقتيلردن قتلوا آلوب تهرمه د سيدلرندن

علاءالملكى خليفه اعلان ايتدى . ناصر الدين آدينى خطبه ده سويله نمكدن و باره يه يازمقدن منع ايتدى .

برده غاير خانك يالاننه قانوب هيچ دوشونمده دن جنكيز خانك ايلچى و بازركانلرى اولدوردى .

بونلردن باشقه ده بر چوق فنا شيلر ارتكاب ايتشدر كه بوراده ذكرى اوزون اولور .

جنكيز خانك بخارا اوزرينه يورويشى . — ۶۱۵ هـ رتده حسابسز بر عسكرله يوردندن قالقوب اوترار (سمر درياه آقن آريس نهرينك منصبه يدى كيلومتره مسافه ده بر شهر در) اوستنه كلدى . يولده قارلىق اوروقتك خانى آرسلان خان برچوق عسكرله كلوب التحاق ايتدى . كذا ايديقوت اويغورينك بر چوق قبيلهلرى بيش باليقدن ، آلتاليقندن ساغناق تكيين قبيله سى ايله كلوب جنكيز خانه قوشولديلر جنكيز خان او كه داي قائله چاغاتاى خانى اوتتارى محاصره يه مامور ايتدى . جوجى خانى جند اوزرينه ، آلاق نويان ايله سه كتو بوغايى بيش بيك كيشى ايله فناكت و خوجند اوزرينه يوللادى . كنديسى ده باقى عسكرى و اوغلو تولى خان ايله برابر بخارا اوزرينه يورودى . موغولجه بخارا علم و فن و ارباب علمك جمع اولدينى يرديمكدن .

جنكيز خان اوتتاردن بخارايه دوغرو كليركن بركون تاكله (سحر) برابر و آنسزين زهرنوق دنيلين قلعه نك اوكنه كلدى . قلعه آهالىسى موغوللارك قلعه ي محاصره ايتدكلرينى ايشيدنجه پك زياده قورقديلر و قلعه نك قاپلرينى قاپاتديلر . جهانكيز پادشاهك حاجب انسمنده بر

علمی واردی و مسلمان ایدی . اونی قلعه خلقنه ایچی کوندردی .
حاجب آهالی یه نصیحتلر ایتدی و قورقو ویردی . بونک اوزرینه
بوتون خلق هدیهلر آلوب جنکیز خان کلدیلر . خان خلقه حسن
معامله ایتدی . شهرک آدینی قوتلیق بالیق قوددی که موغولجه مبارک
شهر دیمکدر . شهرک اختیارلرینی براقوب کمنجارینی برابر آلوب
یولنه دوام ایتدی . نور شهرینه کلدی . نور خلقی قلعه یه قاپاندی ؛
جنکیز خان ایچی کوندردی . بر چوق ایلچیهلر شدکن صوکره آهالی
هدیهلرله کلوب خاندن حسن معامله کوردیلر . خلقه کندیلرینه
یتیشه جک قادار آزیق ، تخم ، صیغیر و سائر آلوب چیمه لرینی
وقالانلری اوردوسنه یاغما ایتدیرمه لرینی امر ایتدی و او یله جه یاپیلدی .

۶۱۶ سنه سی عاشوره آیینک اولنده ویلان ییلنده بخارایه کلوب
قلعه یی قوشاتدی . کیجه یاریسی کولک خان ، سونینچ خان و کوچلوک
خان یکریمی بیک کیشیهلر جنکیز خان اوردوسنی باصدیلر . جنکیز خان
ایشدن خبردار اولوب اوکا کوره ترتیب آلدی . پک زیاده اورو شدیلر .
عاقبت جنکیز خان غالب کلوب یکریمی بیک کیشی یی قیروب بیتردیلر .
تاک آتار آتماز شهرک مفتیسی ، ملالری ، بویوک و کوچوکاری قاپلری
آچوب خانک یانته کلدیلر . جنکیز خان آتلانوب شهره کیردی .
سوقاقلری سیر ایدوب بویوک جامعه کلدی . آتیهلر ایچری کیروب
مقصوره یه واردی .

بوجامع پک بویوک ایدی . جنکیز خان : « بوسلطان محمدک
اؤیمیدر ؟ » دیه صوردی . خلق : « خایر ، تا کرینک اؤیدر . »

دیدیلر . آتدن اینوب منبرک اوستنه چیقدی . موغوللر آتلیخی علما
و مجتهدلر طوتدوروب کندیلری ایچی ایچمهک باشلادیلر . قرآنک
یاپراقلری آتلیک آیاقلرینک آلتنه داغیلش و یایلمشیدی . اووقت
بخاراده سیدلرک بویوک بر سید واردی . قرآنی آت آیاقلری آلتند
کورونجه بر مجتهده : « بونه حالدر ؟ » دیه صوردی . مجتهدده : « نهی
سید ! صوص ! تا کرینک غضبی زمانیدر . » دیدی .

جنکیز خان جامعدن آتلانوب عیدکاهه کلدی و بوتون خلقی
طوپلادی . کرسی یه چیقوب مسلمانلرک عییلرینی صایمغه باشلادی
و سلطان محمدک عهدی بوزوب ایلچی و تجارلرینی اولدوردیکنی
سویلدی . صوکرده دیدی که : « ای خلق ! سز بویوک کنه ایلر ایشله دیکزه
تا کری تعالی بنی اوزرکزه کوندردی که سزی جزالاندیرسین . بن
تا کرینک قارا بلاسی یم . بنی سزه مسلط قیلدی . میدانده کی مالکزی
سویلمکه حاجت یوق . طوپراغه کومدیککز مالکزی قینسز قیستاقسز
(حیله سز) چیقاروب ویرک . » دیدی . هرکس کیزی و آچیمده کی
ماللرینی کتیروب ویردیلر .

بو ائشاده بر کیشی کلوب خوارزمشاهک بر چوق آداملرینک
شهرده کیزی اولدیغنی سویلدی . بونک اوزرینه جنکیز شهره آتش
ویرلمسنی امر ایتدی . کاکیر اولیانلردن ماعدا بوتون بنالر یاندی . حصاره
صیغینمش اولان بکلری آلوب اولدورتدی . بخسارا قلعه سنی یرله
برابر ایتدی . بوندن صوکره بخارا قان زمانه قادار ویران قالدی
وقا آن اونی یکیدن بنا ایتدی .

اوکدرای قازانه و ماغانای خانك غایر خانم و ورور شوب اوزاری
ضبط ایتدی. — سلطان محمد خوارزمشاه غایر خانى اللى بیک
کیشی ایله اوتزاری محافظه مأمور ایتشدی. بالآخره موغوللری
اوتزار اوزرینه یورویه جک دیه ایشیدنجه نوکهرلرندن قارا حاجب
(دوسسون بوکا قاراجه خان دیر و قوماندانلرینه خوارزم پادشاهلری
خان لقبی ویریلدی.) قومانداسنده ۱۰,۰۰۰ کیشی ده امداد
کوندرمشدی. غایر خان ۶۰,۰۰۰ کیشی ایله قلعهیه قاپانمشدی. ایکی
شهزاده بش آی شهرى محاصره ایتدیلر. شهرده خلق آراسنده
اختلال ظهور ایتدی. بونك اوزرینه قاراجه حاجب غایر خانه تسلیم
اولمى تکلیف ایتدی. بو صورتله فنا بر عاقبتدن قورتولمى احتمالی
اولاجنى سوله دی. غایرخان بو محاربه لره آصیل سبب کندی اولدیغندن
راضی اولدی. قاراجه بر کیچه کندی اون بیک کیشیسنی آلوب صوفی
قایسی دینلن قاپیدن چیقوب شهزاده لره تسلیم اولدی. فقط اوکا:
«سن کندی پادشاهیکه نه وفا کارلق ایتدککه بزه ایده جکسک؟!» دیوب
معیتیه برابر هپسنى کسیدیلر. صوفی قاپیسندن شهره کیروب بوتون
آهالی یی قیره چیقاردیلر و هپسنى کسیدیلر. غایر خان یکر مى بیک
کیشیه ارکه (حصاره) قاپاندی. هر کون اورادن چیقار، ووروشوردی.
بو محاربه لره غایر خان يك بویوک قهرمانلقلر ایتدی و جنکیز اوردوسنه
بویوک تلفاتلر ویردی. لکن کندی طرفندن ده چوق عسکر تلف
اولدی. آرتق کیمسه سی قالمایچه حصارده دشمن الله دوشدی.
اووقت غایر خان ایکی نوکهریله بر دامه چیقدی ینه محاربه ایتدی. ایکی

نوکدرده شهید دوشدی. نهایت غایر خانك اوقی توکندی. اوق پرینه
کرمید آتمعه باشلادی. بر ایکی کوله سی دیواردن کنیزلری قوباریر
کندیسنه ویریر، اوده آتاردی. صوکنده هر طرفدن آبلوقه ایدلای
و دیری دیری یاقلانوب شهزاده لره کوتورلای.

بو ائنده شهزاده لر جنکیز خانك بخارایى آلوب سمر قنده کلک
اوزره اولدیغنى خبر آلوب بر چوق عسکرلریله سمر قنده حرکت
ایتدیلر و کوك سرای دینلن یرده غایر خانى اولدوردیلر.

هرجى خانك هنر اوزرینه یورویشى. — جوجى خان اوتزاردن
سغناغه کلنجه حسن حاجى دینلن بر مسلمان نوکرنى شهره ایلچى
کوندردی و ایلچیه دیدی که: «قلعهیه کیت، خلقه نصیحت ایت.
کلوب باکا کورونسونلر، قلعهیه ویرسینلر و باکا اطاعت ایتسینلر.»
حسن حاجى قلعهیه واروب خلقه نصیحت ایدرکن بازاریلر ائی برایش
پاپیورلر صانارق و تکمیر کتیره رک اوستنه اوشوشوب اولدوردیلر.
وقایى یی قاپاتدیلر.

بوخیرى آلنجه جوجى خان يك قیزوب عسکرینه قلعهیه هجومله
آمالارینى امر ایتدی. بر ساعت ایچنده قلعهیه آلدیلر. بر حسن
حاجینك قاننى آلق ایچین اون بیک مسلمان کسیدردی و حاجى حسنك
اوغلونى اورایه والى نصب ایتدی.

بورادن صوکره جوجى خان اوزکندم کادی. آهالی قارشولایوب
هدیه لر تقدیم ایتدیلر. اوده اونلره ونده مالرینه دو قومندى. اورادن
قالقوب آستاش اوزرینه یوردی. قلعه آهالیسی دیشاری چیقوب

محاربه ايتديلر؛ فقط هېسى قيليچدن كچيرلدى. بو خبر اوزرينه جند واليسى قوتلوق خان قاچوب خوارزمه كيتدى. جوجى خان بونى ايشيدوب چهن تيمور اسمنده كى نوكرينى جند آهاليسنه كونزدردى. جندليار اطاعت ايتيوب چهن تيمورى اولدورمكه قالقشديلر. چهن تيمور حيله لر ايدوب قاچدى وبوصورتله الارندن قورتولدى. جوجى خانه احوالى آكلاتدى. جوجى خان قيزوب جندى محاصره وضبط ايتدى. چهن تيمورى اولدورمكه قصد ايتش اولانلرى اولدوروب ديكر آهالينك قانلارنى باغيشلادى. اهالى يى ديشارى چيقاروب ماللارنى عسكره ياغما ايتدردى. على حوجا عاجدقوانى يى جنده والى تعيين ايتدى. (دوسسون بو على حوجايى جنكيز خان طرفندن سلطان محمد ايلچى كيدن بخارالى على حوجادر دير)

اولو نريانه و سوكتر بوغانك فنا كته واوراده واليسى تيمور ملك طرفندره مدافعه اولرنامه موهمنده كلمه لرى. — يوقايرده ديمشككه جنكيز خان آلاق نويانله سوكتو بوغايى بش بيك كيشى ايله فنا كت وخوجند طرفلرينه كوندرمشدى. اونلر فنا كتى قوشا تديلر. اوج كون قايلارى قاپاتوب دوردقن صوكره دردنجى كوني خلق هديلرله بوايكى سرداره كلديلر. سردارلر صنعت اهلى بر طرفه، سلطان محمدك نوكرلرني ديكر طرفه آييرديلر. نوكرلرى اولدوروب صنعت اهلى داجيق خلقى ايله برابر آلوب خوجنده كلديلر.

خوجند واليسى تيمور ملك اويله بر قهرمان ايدى كه اونكه نه رستم ونده اسفنديار بوى اولچه مزدى. تيمور ملك خوجند صوينك

بر آداسنده بر قلعه يامشدى (خوجندك رود خانه سنك اورتاسنده بر قوروق [قورق] ير واردى. اورايه بر قلعه ...). كه بوقلعه اوقادار مستحكم بر قلعه ايدى كه اوكا ديولر الى بيله ايريشه مزدى. تيمور ملك بوقلعه يه بيك بيكيتله قاياندى. آلاق نويانله سوكتو بوغا قلعه يى كورونجه حيرته دوشديلر. (تانا لانديلر). بوقلعه يى ناصل آليرز ديه يكدىكرينه صورديلر.

تيمور ملك اون ايكي كى انشا ايتديرمشدى. بونلره زره كچيرمش وزرله اوستلرني اورتديرمش ايدى. اونلره اوق و تفنك تاثير ايتزدى. اولو تجربه لرني يامشدى. كنديسى ايچندن اوق و تفنك آتاردى. هر كون بونلره بينوب هر كون جنك ايدر وقهرمانلقلر كوستيرلردى. بو قهرمانلقلرى موغوللر تقدير ايدرلردى. كميلرى طوتامازلردى. نهايت اللى بيك داجيغه طاش و كيسهك (طوپراق) طاشيتديروب ايرماغى طولدير تديلر.

تيمور ملك مغلوب اولاجغنى آكلانجه بر كيجه بوتون ماللارنى، اشيا سنى تيمش كى يه يوكلادى وكنديسى ده بيك ييكى ايله او اون ايكي كى يه بينوب رود خانهك ايچندن نهر بويجه يورودى. بونى كورن موغول سردارى عسكزلرينه نهر بويجه تيمور ملكك آرقاسندن كيتمه لرني امر ايتدى. موغوللرده رود خانهك كنارندن يوروديلر. ايكي طرف اوروشا اوروشا يورورلردى. نهايت تيمور ملك فنا كت شهرينه كلدى و اوراده كميلرك كچمسنه مانع اولق ايچن نهره زنجير كرلش اولديغنى كوردى. تيمور ملك تبرله اول زنجيره اويله بر

ووردی که زنجیر کسیدلی و کیلرینی سیکردی . لکن جنکیز عسکری پیشلرینی براقادیلر و ایلریله یوب دائما ووروشدیلر . تیمور ملک اصلا راحت بولمایاجغنی کورونجه کیلرینی براقوب شیمشک سرعتیه چولدن خوارزمه دوغزو یورودی . لکن دشمن ینه پیشنی براقادی . بر چوق آلایلره آیرلشلره ینه تیمور ملکی قووالایورلردی . تیمور ملک امکانشلنی کورونجه محاربه به باشلادی و بمحاربه ده بیک عسکرینک همیسه اولدی . تیمور ملک قاجارکن آرقاسندن اوچ موغول یتشدی . آرتق اوچ دانه جک اوقی قالمش و بونک ده بریسنک پیکانی (دمیر اوجی) یوقدی . او پیکانش اوقله اوپله کوزل نشان آلدی که موغوللردن برینک کوزینی کور ایتدی . بونی کورن دیکر ایکسی کری دوندیلر . تیمور ملک خوارزمه واردی . تیمور ملک خوارزمین عسکر آلوب کاته کلدی . جنکیز خانک والیسنی اولدوروب ینه خوارزمه دوندی . خوارزمین سلطان محمدک یانه کیتدی . سلطان اوکا چوق التفاتلر و انعاملر ایتدی . تیمور ملک بعده شامه کیدوب بر قاچ سنه قالدقن صوکره خوچنده دوندی و کوردیکه جنکیز خان خوچنده اوغلو اوکهدای قانی والی نصب ایتمش . اوکهدایه کیدرکن یولده قادقان اوغلانله راست کلدی . قادقان تیمور ملکی طانیوب باغلادتدی . موغوللارله اولان اورشلرینی صوردی . تیمور ملک بی پروا جوابلر ویردی . قادقان اوغلان قیزوب تیموری بر اوقله اوردی . تیمور هان اولدی . آلاق نویان و سوکتو بوغا خوچندی آلدقن صوکره سمرقنده دوغزو حرکت ایدوب اوراده جنکیز خانه اولاشدیلر .

بهرانکیر جنکیز هانک سمرقندی ضبطی . — سلطان محمد جنکیز خانک قورقوسندن سمرقنده ۱,۱۰۰,۰۰۰ کیشیه اوتوز خان قویمشدی . بو عسکرک ۶۰,۰۰۰ ی تورک ، ۵۰,۰۰۰ ی داجیق ایدی . بونلرک هیچ بری اوروشده کوکره مش آرسلانندن ، کوپورمش فیلدن یوز چورمزلردی . سلطان بوندن باشقه سمرقنده یکریمی محاربه فیلده براقشدی . بو عسکردن باشقه سمرقنده حسابسز آهالی ده واردی . بو آهالی و عسکرک جالیشوب قلعه نك اطرافنه خندق آچمش و نهر دن خندقه صوکتیرمشلردی (بونهر زرافشاندر) .

جنکیز خان اوتزاره کلنجه سمرقندک محکمکنی و آهالیسنک چوقلغنی ایشیتمش ایدی . اوغوللرینی اوتزارک محضره سنه مأمور ایدوب نویانلرینی سمرقند حدودلرینه کوندردی و کندیسینی بخارا اوززینه یورودی . بخارانی آلدقن صوکره ده سمرقنده کلدی . اوغوللری اوتزاری آلوب ، نویانلری سرحدلری فتح ایدوب سمرقنده خانک اردوسنه یتشدیلر .

خوارزم شاهک اردوسی قلعه دن دیشاری چیقوب جنکیز خانک بر قسم اوردوسیه شدتلی بر صورتده چارپیشوب خوارزمیلر بر مقدار موغول اولدوردیلر و بر مقدارده اسیر آلدیلر . قایتوب سمرقنده کیدیلر . لکن ابرته سی کون جهانکیر جنکیز خان بالذات آتلانوب اوردوسنک باشته سکید و اوروشه کلدی . اوکون اوپله بر اوروش اولدی که خوارزمیلردن هیچ برنده دیشاری چقوب محاربه ایتکه خسارت قالمدی . بونکله برابر دیوارلرک اوزرندن آقشامه قادار شدتله دوکوشدیلر .

آقشامه دوغرو سمر قندك شيخ الاسلامي ايله قاضيى جنكيز خانك ياننه كلوب آمان ديله ديلر. خان ده اونلره حسن معامله ايتدى. شيخ الاسلام وقاضى شهره دونوب نمازگاه قايسىنى آچديلر. موغوللار هجوم ايدوب قايدىن كيرديلر وديكر قايليرى ده آچديلر. اوزمان بوتون موغوللار شهرى ياغما ايتديلر. سلطان محمدك بوتون خانلرى عسكرلريله برابر اولدورلدى. يالگىز آلب خان اسمنده برى ووروشه ووروشه بيك كيشيله قورتولوب قاچايلدى. صنعت اهلندن ۳۰,۰۰۰ كيشى يى اوغوللارينه و نويا نلرينه هديه اولارق داغيتدى. شيخ الاسلامه قاضى اللى بيك عايله يى عفو ايتديرديلر. ديكر قسم خالق ايكي يوز بيك آلتونلوق خراج آلدى. بو وقعه هجرى ۶۱۶ (۱۲۱۹ ميلادى) ده اولمشدر.

مېنگيز خانك اوغوللارنى خوارزمك فتحه كوندرمى . — جنكيز خان سمرقندى آلدقن صوكره جوجى خان ، اوكه داي قان وچاغا. اى خانى خوارزمك فتحه كوندردى . شهزاده لر بويوك بروردو ايله گنج طرفنه حركت ايتديلر. او ائنده خوارزمده خوارزم شاهينك ريدن خومار تكيين ، موغول حاجب و فريدون غورى نامنده اوچ بكي واردى . خومار تكيين سلطان محمدك آناسى توركان خاتونك قرده شى ايدى . شاه اونى اوركنجه والى تعين ايتمشدى. اوركنجهده خوارزم شاهك نوكرلرندن و كبارلرندن پك چوق انسان واردى . بونلر فللك دونوشندن غافل بر حالده اوطورورلردى . آنسزىن بر طاقم آتلى موغول كلوب قلعهنك طيشنده بولنان آت واشكلىرى

آلوب كيتديلر. آرقالرندن يوز بيك آتلى و پياده قوشوب قلعهي بر ساعت مسافه ده باغ خرم دنيلن باغچه ده يتيشديلر. موغوللرى كسوب دورور ايكن هرايكي طرفده پوصويه ياتمش اولان موغوللار بونلرك اوزرينه هجوم ايدوب اودرجه قيرديلر كه يوز بيك كيشيدن آنجق اون بيكي قاچوب قورتولايلدى . بواون بيك كيشى قلعهي قاپاندى . موغوللار تهنوره دنيلن محله قادار آرقالرندن قووالاديلر و اوراسنى ياقوب بيقدقن صوكره كيجه لهين دونديلر . صباح اولونجه بر مقدار موغول عسكرى قلعهنك اوكنه كلرك صف ترتيب ايدوب قلعهي تفتيش ايتديلر . فريدون غورى بك بش يوز كيشى ايله شهرك قايسىنك محافظه سنه مأمور ايدلدى .

جنكيز خانك اوغوللارى حسابسز بر عسكرله كلوب شهرى محاصره آلتنه آلديلر و شهره ايلچى كوندروب : « بزه تسليم وتابع اولورسه كز سزه آمان و يرير، ارلك چوجوقلر يكزى اسير ايتميز » ديديلر. آهالى بوتكليف قبول ايتدى. يدى آى اوروش دوام ايتدى. آرتق موغوللار مانجىغنه قوياجق طاش بولاماديلر. توت آغاچنى كسوب پارچهلرني آتارلردى . بر طرفندن ده جيحونى شهرك اوست طرفندن دولدوره رق كسمك و شهرى صوسز براقق پلاننى دوشونديلر و اوچ بيك كيشى يى نهرك دولديرلمسنة اك مساعد اولان يره كوندرديلر . بونى خبر آلان اوركنج محافظلرى كلوب بو اوچ بيك كيشى يى اورتايه آلوب اويله قيرديلر كه بر دانه سى بيله قورتولدى .

ايشته اوركنجى آلمق ايجين هر نه ياپديلر سه فايدا ويرمه مشدى .
تورك شجره سى - ۸

بوده شهزاده‌لر بیننده فساد ظهورینه سبب اولمشدی . محاصره‌نك
بوقادار سوردیكنی خبر آلان جنكیز خان اوكه‌دای قاآنی باش تعیین
ایدوب جوجی خان ایله چاغاتای خانك اوكه‌دایه تابع اولمهلری ویکد .
یگرلریله ضدیت اوزره اولمالری امر ایتدی . شهزاده‌لر آره‌لرنده
مخالفتی اونوتدیلر و اوكه‌دای قومانداسیله محاصره‌یه شدتله دوام ایتدیلر .
اوركنجی آلدیلر . آهالی‌ی دیشاری چیقاروب شهره هرطرفدن آتش
ویردیلر . یوز بیك عائله‌ی صنعت اهلی اولدقلرندن برابر آلدیلر .
كنج قادین وكنج ارککلی آلوب اسیر قیلدیلر . باقی خلقی عسکره
تقسیم ایتدیلر . هر نفره یکریمی دورت کیشی دوشدی . ویریلن امر
موجبجه هرکس یکریمی درت کیشینی اولدوردی .

روایت ایدرلرکه حضرت شیخ نجم‌الدین کبرا (خیوه‌لی عمرک
اوغلور) — که بوجه‌رده شهرتی بوتون دنیای طوتمشدی — بوآئنده
اوركنجده ایدی . شهزاده‌لر بوکا خبر کوندروب آت آياغی آلتندم
قالامسی ایچین بوتون عائله‌سیله برابر شهردن چیقمسی تکلیف ایتدیلر .
شیخ یالکیز اولیوب آقربا و خدمتکارلری اولدیغی بیلدیردی .
شهزاده‌لر او یله‌یسه اون کیشیله کلسین دیدیلر . شیخ اقربام اوندن
چوقدر دیدی . شهزاده‌لر پک آبی یوز کیشیله کلسین دیدیلر . بوسفر
شیخ یوزدن چوقدر دیدی . بوسفر شهزاده‌لر بیك کیشیله کلسین
دیدیلر . نهایت شیخ دیدی که ای کونده بن بوخلقک هپسیله دوست
و آشنا ایدم . فنا کونده ناصل بونلری براقایم . کله‌مه‌م . « دیدی .
بونك اوزرینه موغوللر شیخك محله‌سنه هجوم ایتدیلر . شیخ بالذات
کندی ایله بر چوقلرینی اولدوردی و آخر شهید دوشدی .

جنکیز خانك ناخشب ، ترمه‌ده و بلخ اوزرینه یوردیوشی . —
ماوراءالنهری ضبط ایتدکن صوکره جنکیز خان بهاری سمرقندده .
چکروب صوکره ناخشه‌به ، ناخشه‌بدن ترمه‌ده (جیحونك شمال
ساحلنده بر شهردر) کلدی . ترمه‌دلیر تسلیم اولدقلرندن محاربه ایله
آلدی و اهالیسی قتل عام ایتدی . بو قتل عام اثناسنده بر قادینی
موغوللر اولدورمکه کوتوردیلر . قادین : « بی اولدورمه‌یک سزه کوزل
برایچی ویریم » دیدی . موغوللر قادینه ایچینك نرده اولدیغی
صوردیلر . قادین یوتدیغی قارنده اولایغی سوبلیدی . موغوللر
قادینك قارنی یاروب ایچی‌ی آلدیلر . بونك اوزرینه بوتون اولولرک
قارنلری آچدیلر . بوسبيله قارنی یارلماق بر جسد قالماقی .

جنکیز خان ترمه‌دزدن بلخه واردی . بلخ اوزمانلر پک معمر
ایدی . بیك ایکیوز بویوک جامع ایله اوقادار حامی واردی . بلخك
عموم آهالیسی و منالاری کلوب آمان دیله‌دیلر . لکن جنکیز خان :
« سلطان جلال‌الدین هنوز دیریدر . اوصاخ اولدقچه بوخاق البت بر
کون باکا عصیان ایدر » دیوب قبول ایتدی . بلخیلر مدهش بر
صورتده ووروشدیلر . فقط آخر جنکیز خان بلخی آلدی و آهالیسی
قتل عام ایدوب قلعه‌سنی یرله برابر ایتدی .

بلخدن صوکره تولى خانى بر قاچ نویان ایله خوراسانك ضبطنه
کوندروب کندیمی طالقان اوزرینه یوردی . طالقان پک مستحکم
بر قلعه ایدی . آهالیسی اوزون بر محاصره ایچین تدارکده بولونوب
تسلیم اولمیدیلر . اوروش اولدی . یدی آبی اوروشدیلر . تولى خان

خوراسانی فتح ایدوب کیتلی بر عسکرله کلوب باباسنه التحاق ایتدی.
جنکیز بوتون بوقوتلری برلشدیروب عمومی بر هجوم اجرا ایتدی .
پک قانلی بر محاربیدن صوکره شهرى ضبط ایدوب برکیشی بيله بر اقامق
اوزره هپسنى اولدوردیلر . حتی ممهده کی چوجقلری بيله کسیر .
قلعه یی ویزان ایدوب اندرابه کلدی . بورایده آلوب خلقنى قتل
عام ایتدی و قلعه یی ده ییقدی . اندرابدن بامیانه کلدی . بامیانلیرده قلعه یه
قاپانوب بویوک بر قهرمانقله مدافعه ده بولوندیلر . بو اوروشده چاغاتای
خانك بویوک اوغلو موقناغانه براوق دکوب اولدی . بوچوجنى جنکیز
خان چوق سورددی . بوخالی کورونجه باشندن دو مانلر چیقدی و
عسکرینه زورله آلمالرینى بویوردی . عمومی بر هجوم یایوب قلعه یی
ضبط ایتدیلر . بویوک ، کوچوک و قادین ، ارکک دیمه یوب هپسنى
قیلیجندن کچیردیلر . قلعه یی یرله برابر ایتدیلر . جنکیز خان بوقلعه نك
آدینه ماوبالغ دیدی که فنا شهر دیمکدر .

جنکیز خانك سلطان جهال الدین ایلر اوروشمسی و جهال الدینك
منبرده کچوب قایمسی . — جنکیز خان سلطان محمدك آرقاسندن
چه په نویان ، سقوبدای بهادور و قونقرات دوغچار نامنده کی اوچ
جنرا نی کوندرمشدی .

ملك خان (ابن ملك) تسلیم اولاجغنى بیلدیرمش ایکن دوغچار
اینا بایوب قلعه یی محاصره ایتمش و محاربه اثناسنده قلعه دن (نشابور
قلعه سندن) آتیلان بر اوق ایله دوغچار اولمش ایدی . بوسبیدن ملك
خان جینکیز خاندن پک قورقویوری . سلطان جلال الدینك غزنین

شهرینه کلدیکنى ایشیدوب همان بر آدام کوندره رك جسورانه مدافعه
ایتمسى و کندیسی عسکريله برابر کلوب یرلشه جکنى بیلدیردی .
چینکیز خان احتیاط و دشمنك حرکاتنى ترصدایچین غزنین (غزنه) ،
غورستان ، زابل ، کابل یوللرینه شیکی قوتوقو ، ته که جهك ، مؤلقا
و اوکر قیلجاو قوماندالرنده اوتوز بیک کیشی کوندرمشدی . اوکر
قلجاو اوکر قیلیجی یعنی هزل قیلان ، اکله ن دیمکدر .

قوتوقو نویان خان ملک سلطان جلال الدین التحاق ایتک اوزره
حرکتده اولدیغنى ایشیدوب سرعته تعقبنه قویولدی و آقشام کچ
وقت یتیشدی . فقط کیجه سبيله اوروشامادی . خان ملک کیجه دن
استفاده ایدوب سلطان جلال الدینك یانته اولاشدی .

تکه جهك و مؤلقا قوتوقو نویاندن آریلوب بر مقدار عسکرله
والیان قلعه سنى محاصره یه کیتدیلر . قلعه یی تام ضبط ایتک اوزره ایکن
سلطان جلال الدین یتیشوب موقوللرک ایلری قاراقوللردن بیک کیشی یی
طوتوب هپسنى کسدى . دیگر قسمی قاچوب قوتوقو نویانه التحاق
ایتدیلر .

بوندن صوکره سلطان جلال الدین صاغ قوله خان ملک ، صول قوله
سیف الدین ملک (سیف الدین آغراق) تعیین ایتدی و مرکزی ده
کندیسی تشگیل ایدوب موغوللر اوزرینه یورودی . عسکری چوق
وهپسى ده پیاده ایدی . موغوللر آز ایدی . صف باغلا یوب آقشامه
قادر جنك ایتدیلر . کیجه لین موغوللر گچه دن وشالان انسانلر یاپوب
بونلری آت وده وهرلینك اوستنه طوتدیروب کندیلری بونلرک آرقاسنده

صاف باغلا دیلر. صباحین هجومه حاضر لاناں سلطان جلال الدین عسکری بوحالی کورونجه موغوللارک کیجه امداد آلدقلىرى ظننه دوشوب قاچغنى قوردیلر . بواثناده سلطان یتیشوب : « قورقهيك بودشمنك بر حيله سیدر . » دیدی . بونك اوزرينه عسکر جسارته کلوب اویله بر هجوم ایتدیلر که موغوللارک اطرافنی قوشاتوب ایجه قیردیلر . آنجق پك آزی قاچا بیلدی . شیکی توتوقوده بر قاچ کیشی ایله قاچا بیلوب جنکیز خانک یاننه کلدی . بومغولویتدن پك زیاده حدت ایدن جنکیز خان عسکر طوپلانغه باشلادی .

سلطان جلال الدین دونوب یوردینه کلدی . موغوللاردن پك چوق اسیر و غنیمت آلمشدی . بونلری بولوشورکن بر آن ایچین خان ملکه ، سیف الدین ملک آره سنده نزاع چیقدی . خان ملک سیف الدینک باشنه قامچی ایله ووردی . سیف الدین شکایت ایتدی ایسه ده سلطان جلال الدین لازم کلان جزای پامادی . بوندن جانی صیقیلان سیف الدین ملک بوتون غانغلی قبیله سی ایله برابر کیجه لین کلوب کرمان طاغلرینه چیقدی .

بو اثناده جنکیز خان حسابسز بر عسکر ایله سلطان جلال الدین اوزرینه یورو یوردی . بونی ایشیدن سلطان کنديسندمه مقاومت حس ایتدیکندن سند نهرندن اوتیه چکلمکه قرار و یروب کیتدی . جنکیز خان ایسه کیجه کوندوز یورو یوب غزیننه واردی . اوراده خبر آلدی که سلطان جلال الدین اوشهردن کیده لی اون بش کون اولمشدی . غزیننه والی تعیین ایدوب و سرعتله سند اوزرینه واردی . سلطان

جلال الدینک قایققلر حاضر لاتوب ایرتسی کوتنی نهری کچه جکنی اوکرندی . صباحی بکله میوب کیجه دن جلال الدینک عسکرینک اطرافنی اوچ قات اولق اوزره قوشاتدی . موغول پك چوق ، داجیق پك آزدی . صباح اولونجه سلطان آتشله صو آراسنده اولدینغنی کوردی .

جنکیز خان سلطان جلال الدین دیری طومهلری آمرینی ویره رک اوکر تیلجاو و قوتور قیلجاوی پیشدار قوماندانی تعیین ایتدی . بونلر هجوم ایدوب جلال الدین اوردوسنک صاغ و صول جناحلرینی پوسکورتدیلر . سلطان جلال الدین بش آلتیوز کیشی ایله هر طرفه آت صالوب دوکوشور و نیجه قهرمانقلر ایدردی . نهایت موغوللار طرفندن ایجه صارلدینغنی وزده یسه اللرینه دوشه جکنی کورونجه نهره آتیلوب یوزهرک او بر یاقایه کچدی .

جنکیز خان سلطان جلال الدینک قهرمانقلرینی پك زیاده تقدیر ایدوب اوغوللرینه دیدی که : « بر بابادن اوغول دوغارسه ایشته بویله دوغسون ! » .

جنکیز خان سلطان جلال الدینک خزینهنه سی و اوغوللرینی آله کچیردی . دؤربای نویانه بلانویانی جلال الدین سلطانک آرقاسندن کوندردی . بوا یکی سردار تاهندستانک کوبگنه قادار ایلریله دیلر : فقط سلطان جلال الدین بولامیوب کری دوندیلر .

جنکیز خان جوار ولایتلری فتح ایدوب والیلر تعیین ایتدکن صوکره سمرقنده دونوب قیشی اوراده کچیردی .

جنکیز خانک سلطان محمدک تعقیبه عسکر کونمرمسی . — خان

سلطان محمدك آز بر معیت ایله ترمدی براقوب آمو نهړنی کچدیکنی ایشندیکی وقت کنیدیسی باخی محاصره ایدوب چه نوپان ، سو بودای بهادر ، توغاچار وقونقراتی هر برینه اون بیک کیشی و یروب سلطانك آرقاسندن کوندرمش و : « سلطانی طوتونجهیه قادار هیچ بریده دورمایک هرکیم که اطاعت ایدرسه آمان و یریک . قارشى دورانلری اولدورک . ارکک چوققارینی اسیر ایدوب شهرلرینی یاقک . بواشی اوچ سنهیه قادار بیتیرک . بن بورده قالمایاجم . یورده دونه جکم . سزده ایشیکزى بتیرنجه چول طرفندن یورده کلیک ! » دیدی .

بکمر خاندن اذن آلوب نهړی کچهرک بلخه توجه ایتدیلر . بلخدن هراته کلدیلر . هرات آهالیسی هدیه لرله کلوب بیعت ایتدیلر . چپه نوپان ده آمان و یروب کچدی . لکن طوغاچارله قونقرات آرقاده ایدیلر . هراتک بیعت ایتش اولدینی سوزینی قبول ایتیهوب شهرى جنك ایله آلمق ایسته دیلر . آهالی مدافعهیه مجبور اولدی . محاربه اثناسنده قاعده دن آتیلان بر اوق ایله طوغاچار اولدی وعسکری کیدوب چپه نوپانه التحاق ایتدی (دوسسونه کوره طوغاچار نیشابور شهرینک قاعه سی اوکنده اولمشدر) .

موغوللر ساوه شهرینه کلدیلر . آهالی بیعت ایتدی . لکن موغوللر یوللرندن قالماق ایچین محاصره دن واز کچوب یورودیلر . آهالی تدبیرسزک ایدوب اونلرله آلاى ایتدیلر و سوکدیلر . بوندن پک دلکیر اولان موغوللر دونوب شهرى محاصره ایتدیلر و دوردونجی کونی ضبط ایدوب بر کیشی دیری قالمایجهیه قادار هپسنی کسدیلر . اورادن نیشاپور اوزرینه یورودیلر .

سلطان محمد اوتوز بیک موغولك آمو صوینی کچوب بیلدیرم کی کلدیکنی و سلطانندن باشقه برشی ایسته مه یز دیدکیرنی ایشیدنجه بوتون بکلرینی طوپلایوب مذاکره ایتدی . ارکک چوققارینی خاراندانر قلعه سنه یوللامغه قرار ویردی . اونلری یوللایوب کندیدی ده عراقه کیتدی .

نیشاپورده فخرالملک ، نظام الدین ، ابوالعالی کاتب و ضیاءالملک نامنده دورت بکنی براقوب کنیدیسی ره ی طریقله قازوینه واردی . قازوینده (قزوین) سلطان رکن الدین نامنده کی اوغلو اوتوز بیک عسکرله بولونیوردی . باباسنی قارشیلادی . سلطان محمد اوغوللرندن سلطان غیاث الدین ده آناسیله برابر خاراندانه (قارندهز) کوندرمشدی .

چپه نوپان و سو بودای بهادور نیشاپوره کلدیلر . سلطان محمدك بکلرینه تسلیم اوله لری ایچین ایلچی کوندردیلر . اونلرده بر چوق هدیه لرله اوچ کیشی کوندروب : « سلطان محمدی طوتوب کلسینلر ولایت اونلر کدر . » دیدیلر . چپه نوپانك اوغور دیلی ایله یازلمش و جنکیز خانك مهریله مهرلنمش بر بیاننامه سی واردی . اونى اونلره ویردی . بیاننامه شویله یازلمشدی : « تاگری دنیای باکا ویرمشدر . هرکیم باکا تابع اولورسه دولته آریر ، هرکیم باکا تابع اولمازسه وجودی اورتادن قالقار ، چوققاری کوله لکه دوشر . »

موغوللر نیشاپوردن قیلاغوز آلوب سلطان محمدك آرقاسندن کیتدیلر . مازندرانه واروب برچوق آدام اولدوردیلر و قلعه یی بیقدیلر . صوکره آسفراین یولنه دوشوب راست کلدکیری قیلهرک بیعت

ایندلرینه دو قونمه دیلر، بیعت ایتمه یئرینی کسیدیلر و قلعه لرینی یرله برابر ایتدیلر. نهایت سلطان محمدک آناسنک اوطوردینی ایلال قلعه سنه کلدیلر. قلعه یی محاصره ایتدیلر. اورادن ره یه کلدیلر. رهی آلوب آهالیسنی بوتون قیردیلر.

سلطان محمد بو خبرلری ایشیدنجه باریناجق بر یر بولاماز بر حاله کلدی. پک زیاده قورقویوردی. نهایت قارانداز قلعه سنه صیغینمه یه قرار ویردی. باندک کیلرک چوغی داغیلدیلر. قاراندازه کیدرکن یولده بر قسم موغوله راست کلدی. اوروشدیلر. سلطان محمدک آتی اوق ایله یارالاندی. فقط کندیمی قاچا بیلوب قاراندازه کلدی. لکن اورده ده دورهمیوب گیلان جهته کیتدی. موغوللارک آرقاسندن یتیشوب بویوک بر محاربه اولدی و محاربه نتیجه سز قالدی. سلطان محمد اونلر کلمه دن براز اول کیتمشدی. موغوللر قلعه نك محاصره سنه براز عسکر براقوب سلطانک آرقاسندن کیتدیلر. سلطان محمد گیلانده یدی کون دوردقدن صوکره ایستیداره یه کیتدی. یولده خزینه سی تلف اولدی. اوردن قُلَزَم دکنزی کنارینه کلدی و ابسکون (آبسوکون). یونلر خزر دکنزینده اوچ آدادر) آداسنه کچدی. فقط اورده ده دورامادی. فی الحقیقه سلطان محمدک اورادن کیتدیکی کون موغوللر کلدیلر. اونی بولامانجه آرتق قاراندازه دوندیلر و قاراندازی ضبط ایتدیلر. سلطان محمدک اوراده بولونان قاری وارکک چوجقلرینی اسیر ایتدیلر. اورادن ایلاله کیتدیلر. سلطانک کوچوک چوجقلری اوراده ایدیلر. ایلال قلعه سنی محاصره ایتدیلر.

روایت ایدرلرک آدمدن تا بوزمانه قادار ایلال صوسز قالماشدی. یاغور پک بول وصیقدی. قلعه ده بر چوق حوضار قازلمش صهرنجلر یاپلمش ایدی که سنه لرحه اوراده صوسز قالمقسنین قالینا بیلردی. جنکیز خانک بختی و ییلدیزینک پارلاقلغندن، خوارزم شاهک قارا بختندن موغوللارک وصولندن بری بر داملا یاغور یاغمدی. اون بش کونده صو توکندی. سلطان محمدک وزیر ناصرالدین چیقوب چپه نویانک یانه کیتدیکی آن یاغور باشلادی. اوقادار یاغدی که سیلار حاصل اولدی. موغوللر قلعه ده بولونان خزینه لری و جواهرلری آلدیلر. سلطان محمدک قادینلرینی، چوجقلرینی و وزیرینی جنکیز خانه یوللادیلر. خان وزیر و کنج شهزاده لری اولدورتدی.

سلطان محمد بو قارا خبری ایشیدیر ایشتمز بایلدی و بردها قایتوب کندیسنه کلدی. بر کفن بیله بولامایوب البسه سیله کومدیلر. بو وقعه ییلان ییلنده ۶۱۷ تاریخنده اولدی. سلطان محمد یکریمی بر ییل پادشاهلق ایتدی.

ایلالی آلدقدن صوکره موغوللر ناخچه وانی و آذربایجانی آلوب خراب ایدوب شروانه کلدیلر. شماخیدن اون قیلاووز آلدیلر. یولده بولردن برینی دیکرلرینی قورقوتقی ایچین اولدوردیلر و: «دوغریول کوستر مزسه کز سزده آرقداشکز کی اولورسکز.» دیدیلر. یوله دوام ایدوب دربنددن کچدیلر؛ فقط قیچاقلره آلانلرک برله شوب یوللرینی طوتدقلرینی کوردیلر. بونک اوزرینه سو بوتای بهادور قیچاقلره هدیه لرله ایلچیلر کوندروب کندیلرینک موغوللارله قردهش بر ملت

اولدیغنی حال بوکه آلا نلرک اجنبی انسانلر بولوندیغنی ، اونلره یاردیم ایتمه یوب موغوللرله برلک اولمالرینی سسویلهدندی . قیچاقلر بوتکلیفی قبول ایتدیلر و آلا نلردن آیرلایلر . دشمنلرینک بوصورتله آیریلارلق ضعیفلادیغنی کوروونجه اوزرلرینه هجوم ایدوب اونلری قیردیلر وبرچوق اسپر و غنیمت آلدیلر .

قیچاقلر روس جهتنه چکلدیلر و اوردن امداد آلوب موغوللر اوزرینه کلدیلر . بونی کورن موغوللر حیلله ایدوب قاجدیلر . قیچاقلر موغوللرک قورقودن قاجدقلى ذهابه دوشوب تعقیبنه قویولدیلر . اونلر اون کون قاجدیلر . اونلرده اون کون قووالادیلر . صوکره موغوللر دونوب یدی کون اوروشدیلر و قیچاقلری فنا حالده بوزوب برچوق اسپر آلدیلر . موغوللر بوغلبه اوزرینه مسرور آ جنکیز خانک یانته کیدوب بر چوق قیمتدار هدیه لرله کورونوش ایتدیلر (se présenter) و بو حله اشناسنده یایدقلى ایشلری برر برر آکلادیلر . جنکیز خان ممنون اولوب هپسنه انعاملر ایتدی و سیور غاللر (مکافات) ویردی .

جنکیز خانک تولى خانى خوراسانه اوزرینه کوندرمى . — جنکیز خان بلخی آلدقدن صوکره تولى خانى خوراسان اوزرینه کوندردی . تولى خان سکسان بيک کیشی ایله مهرو (مرو) اوزرینه یورودی . بو عسکر جنکیز خانک عسکرینک اونده بری ایدی . او وقتلرده خوراسان پک معمور بر دیاردی . خصوصیه مهرو اوقادار معمور وزنکین ایدی که کویلری بيله ثروتلرینه مغرور اولوب کندیلرینی بکلردن ،

پادشاهلردن اوستون طوتارلردی . سلطان محمدک مجدالملک نامنده بر والیسی واردی . کندیسندن بر خطا صادر اولدیغندن سلطان محمد اونی عزل ایدوب یرینه بهاءالملکی تعیین ایتشدی . سلطان محمد عراقه کلدیکی زمان مجدالملک اونک یانته کیدیوردی . بواشناده موغوللرک خوراسانه کلدکلى عراقده شایع اولدی . همان سلطان محمد آدام کوندروب موغوللر کلرسته مقاومت ایتمه یوب شهرى تسلیم ایتهلرینی امر ایتدی . بونک اوزرینه بهاءالملک مهروی ترک ایدوب یازیرقلعه سنه قاپاندی . بر چوق آهالی باشقه ولایتلره داغیلدیلر وبرچوق اجلی کلش اولانلرده مهزوده قالدیلر .

تولى خان اوردوسندن ایکی سردار بویوک برقوتله مروه کلدیلر . بهاءالملکک ناخی شیخ الاسلام بوتون آهالی ایله قلعه دن چیقوب سردارلره بیعت ایتدی و ماللر ویردی . نوینلر بوکا راضی اولوب مرودن کچوب کیتدیلر .

موغوللر مروه کلدکلى زمان سلطان محمدک ضابطلرندن تورکمن بوغا اسمنده بری بر طاقم ترکمنلرله جوار اورمانه صاقلانمشدی . موغوللر کیدنجه اورماندن چیقوب مروه کلدیلر . ونه قادار بوزولمش ، قاقش تورکمن ، داجیق و سلطان محمدک نوکرلری وارسه هپسی کلوب بوغانک اطرافنه طویلاندیلر . بوصورتله تورکمن بوغا قوتلی بر اوردویه صاحب اولدی .

مجدالملک سلطان محمدک وفاتى خبر آلیز آلماز عجله مهروه کلدی . حاکمک ذوقنى طامش اولان بوغا مجدالملکی قلعه یه صوقادی . فقط

بر مدت صوکره مجدالملک بر حیلہ ایلہ شهرہ کیردی . کیرنجہ خلق
باشلرنده بوغا اولدینی حالده مجدالملکی والی طانیديلر .

بو اثناده سرخس (سہراخس) موغوللرہ تابع اولمش ایدی .
موغوللر اورانک شیخ الاسلامی والی تعیین ایتشدی . مرو
شیخ الاسلامی سرخس شیخ الاسلامہ مجدالملکدن شکایتی حاوی
بر مکتوب کوندردی . مجدالملک یول بکجیلری بو آدای طوتوب
مکتوبی آلوب مجدالملک یوللادیلر . اوده شیخ الاسلامی اولدورتوب
آیاغندن سوروکلہ تہرک چارشیہ کوتورتوب آتدیردی .

بونی ایشیدن ویازر قلعه سندنہ قابلی اولان مروک صوگ حاکمی
بہاءالملک مازندرانہ کیدوب موغول بکترینہ مروده اولان وقوعاتی
آکلاتدی وعسکر ویردکاری تقدیرده مروی آلوب کندیلرینہ تابع
ایده جکنی ، ہریل او باشنہ بر اوربالق یوک ویرکی ویرہ جکنی
سویلدی . موغوللر بوتکلیفی قبول ایدوب اوکا یدی بیک کیشیلک
بر قوت ویردرک مروہ یوللادیلر .

بہاءالملک عسکریلہ شہرستانہ کلوب مجدالملک سکسان بیک
کشیلک بر قوتی اولدیغنی اوکرہ نجہ بر موغول ویر قلندرلہ مجدالملک
بر مکتوب یوللادی ومکتوبنہ دیدی کہ : « سن موغوللرلہ محاربہ
ایده مزسک . بن یدی بیک موغوللہ کلیورم . بزہ بیعت ایت . »
مجدالملک مکتوبی اوقوینجہ ایلچیلری اولدورتدی . یوللرہ قاراووللر (قارا قول)
قویددی . بوخبری آلتجہ موغوللر بہاءالملکی اولدوروب کیری دوندیلر .
موغوللرک قایتدقلری خبرندن صوکرہ مجدالملک و مرو آہالیسی عشرتہ

دالیدیلر . بو اثناده آمویہ والیسی اختیارالدین تورکن بر طاقم توکنلرلہ
مروہ کلوب مجدالملک بر موغول اوردوسنک مروی محاصرہ ایتک
ایچین کلدیکنی وحتی بر قسمنک آمویہ واردیغنی و اولنرک مروہ
کلہلرینی ہر ساعت بکلہمک لازم اولدیغنی سویلدی . مجدالملک بوخبردن
پیشان اولوب ہمان خلغہ مدافعہ حاضرلقلرینی کورمہلرینی امرایتدی .
اختیارالدین بر طاقم تورکنلرلہ کیدوب مروایلہ موغول اوردوسی
آراسندہ آقان بویوک نہرک کنارندہ دوردی . موغوللردن سکزیوز
کیشی توکنلرک محلہلرینہ هجوم ایتدیلر . بر چوق محلہی ییقبوب یاغما
ایتدیلر و بر چوق تورکنلری اولدوردیلر وبرقسمی اسیر ایتدیلر .

بو اثناده تولی خان نہسر و آبی وورد و سہراخسی و خوراسانک بر
چوق ولایتلرینی آلمشدی . بویوک بر اوردو ایلہ مروی محاصرہ
ایتدی . یعنی ۶۱۸ تاریخندہ محرم آینک باشندہ ایدی کہ (۱۴ شباط
۱۲۲۱ میلاد) مروک عسکری قلعه دن چیقبوب اوروشدی ویر
ساعتدہ بیک موغول اولدوردیلر . یکریمی برکون بویلہ محاربہ اولدی .
نہایت تولی خان حدتلہ نوب آتدن ایندی وپیادہ اولارق قالقانی باشنہ
قویوب قلعه قاپیسنہ دوغرو هجوم ایتدی . بوتون موغوللردہ آرقاسندن
هجوم ایتدیلر . او اثناده قلعه دن چیقبوب موغوللرلہ محاربہ ایدن عسکر
سکسان بیک کیشی ایدی . ہپسی بردن قاچوب قلعه یہ کیردیلر .
موغوللر قلعه یی یوز وایکیوز صف اولق اوزرہ محاصرہ ایتدیلر .
مجدالملک مقاومتک امکانشزلغنی کوروب چارہ سنر قالنجہ تولی خانہ
ایلچی کوندروب بیعت ایده جکنی بیلدیردی . بر چوق ہدیہلرلہ
چیقبوب خانک حضورینہ کیدہرک تسلیم اولدی .

خان مجدالملکدن شهرک مالنی، خزینہ سنی ایستہدی وایکیوزموغولی یوایشه مأمور ایتدی . صوکره شهر خلقنی کاملاً قیره چیقاردیلر . شهرک بوشالتیلیمسی تام دورت کون سوردی . صنعت اهلندن دورت یوز کیشی آلیقویدیلر . باقی قادین، ارکک ، چوجق ، اختیار بوتون آهالی بی عسکره تقسیم ایتدیلر . هر موغوله دورت یوز کیشی دوشدی . هر نفر کندیسنه دوشن حصه بی اولدوردی .

معیتندہ کی بر چوق مأمورله سید عزالدین مرودن چیقاریلوب اولدورولن آدماری یازدیلر . کویلرده اولدورولنلردن باشقه ساده شهرک اطرفنده اولدورولنلری آنجق اون اوچ کونده یازایلدیلر . بونلر بر میلیون اوچ یوز بیك کیشی ایدیلر . قلعه بی وبنلری اویله ییقدیلرکه هیچ برندن نشان قالمدی .

تولی خان مروه مروک کبارلرندن امیر ضیاءالدین اسمنده برنی والی تعیین ایتدی . اوکا « قاجان، صاقلانان آهالی بی طویلا، اگین اُک! » دیدی . بارماسی اسمنده بریسنی ده داروغا (قوماندان) تعیین ایدوب کندیسنی اوردوسی ایله نیشاپور اوزرینه یورودی .

بوندن صوکره مروه موغوللار اوچ دفعه دهاکلیدیلر ویاغما ایتدیلر . هر دفعه سنده اللی ، آلتش بیك آهالی طویلانمشدی . هپسنی اولدوردیلر .

تولی خانک نیشاپوره وارمسی . -- تولی خان نیشاپوره کانجه خلق قاضیلرخی کوندروب کندیسندن آمان دیله دیلر . خان آمان

ویرمه دی . بویوک بر محاربه اولدی . خان غالب کلوب آهالی بی قتل عام ایتدی . قادین وچوچقلره دوقونمادی . کسینلرک مقداری بر میلیون یدی یوز قرق بیك ایدی .

تولی خانک هرات اوزرینه یورومسی . -- نیشاپوری خراب ایتدندن صوکره هرات اوزرینه یورودی . هراته یاقلاشنجه زنبور آدی بر نوکرخی کوندروب شهرک بویوکلرینه شونلری تبلیغ ایتدیردی : « مقاومت ایتکسزین بزه بیعت ایدک که کندیکزی اولومدن اوغوللر . یکزی اسیرلکدن قورتاراسیکز . » بواثناده اوراده سلطان جلال الدینک ملک شمس الدین محمد نامنده بر والیسی واردی . و معیتنه یوز بیك کیشیلک بر قوت قویغمشدی . ملک شمس الدین خانک ایلدچینسی اولدوردی . مدافعه حاضرلقلرخی کوردی .

تولی خان غضب ایدوب هراتی محاصره ایتدی . یدی کون اویله بویوک بر محاربه اولدی که قان صویرینه آقدی . بو محاربه ده تولی خانک بیك یدی یوز بیك اولدی . سکزنجی کونی موغوللر بویوک بر هجوم یاپدیلر . ملک شمس الدینک عسکری قلعه دن چیقوب هجوم ایتدی . بو اوروشده ملک شمس الدین بر اوق ایله وورولوب اولدی . تولی خان اکیوز کیشی ایله هراتک قاپیسنه یول اچوب اوراده باشندن تولغاسنی قالدیروب حاقیره رق قلعه ده کی خلقه : « آی هرات آهالیسی ! بیلك که بن جنکیز خانک اوغلو تولی خانم . اکر کندیکزی اولومدن ، اوغوللریکزی اسیرلکدن قورتارمق و راحت یشامق ایسترسنه کز قلعه دن چیقوب بانا کورونک و بیعت ایدک جنکیز خانه سلطان جلال الدینه ویردیککز ویرکینک یاریسنی ویرک . » دیدی .

بوسوزی ایشیدن خلق ایکی طاقم اولدی . سلطان جلال‌الدین طاقی هر نه قدر « جنکیزه بیعت ایتمه یز و قلعه یی اونا ویرمه یز . » دیدیلر سه ده شهر خلقی قاپولری آچوب کیتدیلر ، تولى خانه کورنوشدولر . تولى خان شهره کوروب سلطان جلال‌الدینک اون ایکی بیگ کیشیسی اولدورتدی . اهالی یی عفو ایدوب ملک ابوبکر نامنده برنجی والی وکندی اوز ضابطلردن مینگتای نامنده بر موغولی ده داروغا تعیین ایدوب طالقانده اولان باباسنک یانه کیتدی .

تولى خان حرکت ایتدکن صکره ملک ابوبکر ایله مینگتای عدالتله اداره امور ایتدیلر .

بو اثناده سلطان جلال‌الدین غزنین ایله بامیان آراسنده جنکیز خانک نوپانلریله بویوک بر محاربه ایتدی . نوپانلری فنا باصدیروب موغوللردن پک چوق آدم کسدى . بو محاربه ده عراق ، عراقین ، خوراسان وماوراءالنهرده نام آلدی . بوتون عالم او یله ظن ایتدیلر که جنکیز سلطان جلال‌الدین ایله بوی اولچه مز . بوسیدن هرات اهالیسی ده ملک ابوبکرله داروغا مینگتای اولدوروب جنکیز خانه عصیان ایتدیلر . ملک مبارزالدینی والی قیلدیلر .

بو خبری آلتجه جنکیز خانک جانی صیقلوب تولى خانى آزارلادی . و « اگر سن اونلری اولدورسه ایدک بویله بر فتنه اولمازدی » دیدی . پر غضب کسیلوب ایلچیکتای نوپانی سکسان بیگ کیشی ایله هرات اوزرینه کوندردی . هراتی آلوب بر کیشی دیری بر اقاماسنی تنیه ایتدی . ایلچیکتای نوپان هراته واروب قلعه یی محاصره ایتدی .

آلتی آی (کون) دهشتلی محاربه لر اولدی . ایکی طرفدن صایبستر انسان اولدی . نهایت قلعه نك دورت طرفدن دورت قوله آیرلش وهر قوله یکریمی بیگ کیشی اولان موغوللر عمومی بر هجوم یاپارق قلعه یی ضبط ایتدیلر . قتل عام یاپوب بر میلیون آلتی یوز بیگ کیشی یی اولدوردی . قلعه یی یوله برابر ایتدیلر . هرات اهالیسندن آنجق اون بش کیشی دیری قالمشدر .

چینکیز خانک اینیلری و اوغوللری ایله موغولستانه نابتمور اییین کنطسه ایتمسی . — چینکیز خان توران وایرانی تماماً ضبط ایدوب دشمنلرینک بعضیسی اولدوردکن و بعضیسی قاجیردقدن صوکره اوفکسی کجی . فقط بو اثناده خیتایده عصیان ظهور ایتدیکی خبری کلدی . چینکیز خان همان اوغوللری ایله بکلریخ طوپلایوب کنکاش ایتدی وقرار نتیجه سنده چاغاتای خانى کش وموکران طرفنه سلطان جلال‌الدینک تعقیبنه و او که دای قآنی غزنین طرفنه سلطان سبکتکینک یوردینی خراب ایتمه کوندردی . کندیسى چینکیز خان تورانه دوندی . او که دای قآن غزنین دیارینی ضبط و سبک تکین سلاله سنی محو ایدوب تورانه قایتدی . چاغاتای خانده مأموریتی ایفا ایدوب جلال‌الدیندن هیچ بر خبر آلامانجه بر چوق غنیمت واسیرلرله بخارا و تاشگنددن سمرقنده کلدی .

چینکیز خانک اوز بوردینه دوئمسی . — بهار اثناسنده خان اوز یوردینه قایتدی . ولایتله والی و داروغالر تعیین ایده ایده آمو صوبندن کچوب بخارایه کلدی . اطرافه کوندردیکی شهزاده لر و نوپانلری ده .

کاملاً کلوب بخاراده چينکيز خانه التحاق ايتديلر. چينکيز خان بخارا خلقنه بر آدم کوندروب کنديسنه عالم بري کوندرمه لريني ، او عالم دن بعضى شيلر صوراجنى بيلديردى . بخاراليلر قاضى اشرف نامنده يريله ديگر بر واعظى کوندرديلر .

چينکيز خان بو ايکي آدمه شونلرى صوردي و آرالرنده شوييله بر محاوره اولدى :

چينکيز . — سز لر نيچين مسلمانسکيز ؟

اونلر . — مسلمانلر تا گر ينک قوليدر لر . تا گري بر در . مثلى و شريکي يوقدر .

چينکيز . — بن ده تا گري يي بر بيليرم .

اونلر . — تا گر ينک پيغمبرى واردر . تا گر ينک ايلچيسيدر . قوللرينه امريني ، نهينى بيلديرمک ايچين جناب حق اونى کوندرمشدر .

چينکيز . — بونى ده قبول ايده رم .

اونلر . — کونده بش وقت نماز قيلار ، تا گري يه قوللق ايده رز . چينکيز . — بوده کوزل .

اونلر . — اون بر آي نه وقت ايسترسهک آش ييريز . فقط بر آي کوندوزلرى ييمک ييه يز .

چينکيز . — بوده ابي .

اونلر . — تا گر ينک مکه نامنده بر اوى واردر . اکر قدر تمز اولورسه اورايه کيده رز .

چينکيز . — بونى قبول ايتهم . بوتون دنيا تا گر ينک اويدر .

يالکيز بر يري تخصيص ايتمک نه يه صانکه ؟ ...

بو محاوره دن صوکره خان بو ايکي کيشى يه رخصت ويردى . بخاراليلر کنديسندن معافيت (يارليق) ديله ديلر . اوده اونلره لطف ايدوب تارخان (ترخان) يارليني ويردى .

خان بخارادن سمر قنده کلدی . اورادن قيچاق چولنه اوغلو جوجى خانه ايلچي کوندروب ديدى که : « سوکيلي اوغلو ، عسکرکه آتلاق چولک آو حيوانلرينى اوککه قاتوب بزه دوغرو سور کتير ، کوزل بر آو ياپالم . »

اولجه سويله مش ايدک که چينکيز خان اوغوللرينى خوارزم اوزرينه کوندرديکي وقت جوجى خانه چاغاتاى خانه امر کوندرمش و او که داي قاآنى کنديلرينه باش بيلوب حکمندن ديشارى چيقيمايلرينى بيلديرمشدى . بوسيدن دولاي جوجى خان خوارزمى آلدقن صکره باباسنک بوسوزينى طوتوب قيچاغى ضبط ايتدى و آو ايتمکه اکنمکده ايکن باباسنک ايلچيسى کلدی . باباسنک امريني آلتجه همان بوتون عسکرييله آتلا نوب چولک اولرينى سورمه رک باباسنک ياننه کلدی .

جوجى خان باباسنه پک قيمتدار هديه لر کتيرمشدى . هديه لر مياننده يوز بيک آت واردي . بونلرک يکرمى بيکي کوك ، يکرمى بيکي دورو (توروق) ، يکرمى بيکي قارا و يکرمى بيکي چيسار ايدى . (فرانسزجه ترجمه سنده tigré , noir , bai-brum , gris-poumelé , gris) دنيلمش و تورکجه آصلنده دورت رنگ سويلنديکي حالده فرانسزجه ترجمه سى بش رنگ سويله مشدر . حقيقه يوز بيک آت يکرمى شير بيکن بش رنگ اولوق لازم کله سنه نظر آ تورکجه ده بر رنگ اونوتولمشدر .

« بو ترجمه كوره آتلك رنكلرينه بوز ، دمير قيرى ياخود ساده جه قير ، قارا و چييار ديمك لازمدر رضا نور) چينكيز خانده پك ممنون اولوب جوجى خانه زياده التفات ايتدى . جوجى خانده اينيلرينه طاتلى سوزلر سويله دى .

چينكيز خان اوغللريله بر چوق اولادقدن صوكره اوز يوردينه قايتدى . عائله وجوجقاريني كوروب مسرور اولدى .

بالاآخره جوجى خانه بر اولكه ناصل اداره ايديله جكي ، محاربه نه درلو ياپيلاجنى ، خلقه نه درلو معامله ايديله جكي حقنده بر چوق او كودلر ويروب آنى دشت قبيچاغه كوندردى .

تاريخ رشيدده دنيوركه : جوجى خان اوركنجه اينيلريله برابر كلديكي وقت اوكدادى قاآنه اطاعت ايمه سنى امر ايتشدى . بوندن جوجى خانك كوكلنى اينجلمشدى . اوركنجى آلدقدن صوكره جوجى خان قبيچاق ، اوروس (روس) ، چركس ، بولغار ، ماجار ، باشقورد يوردلرني ضبط ايتمكه مشغول اولدى . چينكيز خان اوز يوردينه واردقدن صوكره جوجى خانه كلمه سى ايچين پك چوق آدم كوندردى . او ائنده جوجى خان خسته اولديغندن عذر بيان ايتمش فقط باباسى عذرينه اينانمايوب فنا حالده قيزمشدى .

بركون جوجى خان كوچويوردى . آوى چوق برمحه گلشدى . كنديسى خسته اولديغندن بكلرينه آولانلاريني امر ايتمش وبكلرده آولانوب يورورلردى . چينكيز خانك يانه كيتمكه اولان بر مانغوت بونلرى كوردى . جوجى خانك بونلرله برابر آوده اولديغنى ظن

ايتدى . يولنه دوام ايدوب برمدت صوكره چينكيز خانك يانه واردى . خان مانغوتدن جوجى خانك خسته ويا صاغ اولديغنى صوردى . اوده : « خسته ويا صاغ اولديغنى بيلمم ، فقط فلان یرده آو آولايوب يورويوردى » ديدى . خان بوسوزى ايشيدنجه پك قيزوب جوجى خانك اوستنه آتلانمغه قالقيشدى و او ائنده ايسه جوجى خانك وفاتى خبرى كلدى . خان مانغوتك سوزينك يالان اولديغنى آكلايوب مانغوتى پك چوق ايزله تدى ايسه ده بولاماديلر .

چينكيز خان اوغلونك وفاتنه كونلرجه آغلادى . صوكره شهزاده لرله بر چوق آو ياپدى و آوينه دوندى . (جوجى خان سرايلى ياقينلرنده كومولشدر .)

بوائنده تانغوت واليسى شيدورقونك عسيان ايتديكي خبرى كلدى . چينكيز خان بويوك بر اوردو ايله شيدورقونك اوزرينه يورودى . عاصى والى ده بويوك بر عسكركله قارشى كلدى . بويوك بر محاربه دن صوكره شيدورقو قالجوب مستحكم برقلعه يه قاپاندى . چينكيز خان او ولايتى خراب ايدوب يوردينه دوندى . آرقاسندن شيدورقونك ايلچيسى كلدى و « اكر خان بنم قباحتمى عفو ايدر ، بنى كندينه اوغول قيلار وبونا آند ايدرسه كلير كورونوشورم . » ديديكنى بيلديردى . چينكيز خان قبول ايدوب اونا هديه لر كوندردى . ايلچى يوله چيقمش ايدى كه چينكيز خانه بر خسته لق عارض اولوب ياتدى . [۶۲۸ هجرى ، ۱۲۲۷ ميلادى] .

چينكيز خانك خسته لغى ، اوغللرينه نصيحتى وفاتى . — چينكيز

خان خیتای اوزرینه یورودیکی وقت بررؤیا کورمش، زیاده قورقشدی ویاقینده اوله جکنه قناعت کتیرمشدی . بوندن صوکره خان آنسزین خسته اولدی . ایشی آکلایوب اوغولارینی ، بکارینی طویلایوب اوکودلر ویردی . جوجی خان وفات ایتمش اولدیغندن اجتماعه اونک اوغولارینی چاغیرمشدی . ایتیدی :

« صاقین بربریکزدن دنیا ایشی ایچین اینجینه ییکیز . بریکیز کوکلکیزده دیکریکزه قارشى برکوسکونلک دویارسه همان اونی کوکندن چیقارسین که دشمن شرنندن آزاده اولاسیکیز . اوکه دای یرمه پادشاه یاپوب هیکیز اونک امرینه اطاعت ایدیکیز . ودائماً دورت یاننده حاضر اولیکیز ! اگر بن اولورسه شیدورقو کلنجهیه قدر اولدیکمی کیمسه سوله مه یکه . تا که آداملریله برابر کاسین وهپسنى اولدوروک اوندن صوکره بنم اولدوکی خلقه ییلدیرک . »

اوغوللری وبکلیله اوکه دای پادشاه طایاجقلرینه دائر عهد یابوب بر عهدنامه یازدیردی وهپسینه امضالاتدیردی .

بوندن صوکره چینکیز خانک روحی قوشی تی قفسندن اوچوب کیتدی .

شهزاده لر بابالرینک وصیتنی طوتوب اولدیکنی اعلان ایتمه دیلر . بر مدت صوکره شیدورقو عسکريله کلدی . کندیسنى و عسکرینی اولدوردیلر . بوندن صوکره خانک وفاتی اعلان ایتدیلر . چینکیز خان برکون آوایدركن بر بویوک آغاجه کلش ، آلتنده اوطورمشدی . اوطورورکن « بنی اولونجه بو آغاجک آلتنه کومک » دیمشدی .

وصیتی اوزره جنازه سنى بر صندوقه قویوب او آغاجک آلتنه کومدیلر . اورایه بورخان قالدون دیرلر . (دوسسونه کوره چینکیز خان بورقان قالدون صیرا داغلرندن برینک اوزرینه کومولمشدرکه اؤنان ، کهرولان ، تولا ایرماقلری اورادن چیقار .) زمانله چینکیز خانک مزارینک اطرافندن اوقدر آغاج پیدا اولدی که بر اوق آتیلسه کچمز ایدی . بوندن صوکره اوراسی پادشاهلر وبکارک مزارانی اولدی . چینکیز خان آلتی یوز یکرمی دورتده رمضانک اون درنده ودوموز ییلنده دنیادن کوچدی . ذاتاً طوموز ییلنده دوغمش وطوموز ییلنده خان اولوب تحته اوطورمش ایدی . ۷۳ ییل یاشادی . (چین تاریخلرینه نظر آ آتجق ۶۶ ییل یاشامشدر) ۲۵ سنه پادشاهلق ایتدی .

وفاتندن صوکره اوچ آی مدت اطرافدن آقین آقین کلوب شهزاده لری تعزیه ایتدیلر . بومدت ظرفنده حکومت امورندن اصلاً بحث ایدله دی و اوچ آی تمام اولونجه هرکس اوردوگاهنه چکلدی .

چینکیز خانک بعضی مثاللری دیلیکتری ، قانونلری ، اصوللری مراسمی . — چینکیز خان عسکرینی اون بیک کیشیلک قسملره تقسیم ایدر وهر برینه تومان آغاسی نامیله بر قوماندان تعیین ایدردی (تومان . — اون بیک دیمکدر) . بو اون بیکلری ده بیکلره تقسیم ایدر وبونلره بیکباشی نامیله بر قوماندان تعیین ایدردی . بیکلری ده یوزلره تقسیم ایدر ، قوماندانلرینه یوزباشی یاخود سده آدینی قوردی . یوزلری ده اللیه تقسیم ایدر واللی کیشینک قوماندانلرینه ایتیک باشی ، بونلری ده اونلره تقسیم وهر اون کیشینک قومانداسنه ده اون باشی دیردی .

بر قول اوردویه یعنی بر اون بیکه عاٹد اون باشیدن تۆمان آغاسنه قدر هیچ بر قوماندانك دیگر قول اوردو قوماندانلریله برلشمه سنی یاساق ایتشدی . هر قوماندان کندی قول اوردوسنه عاٹد و سلسله مراتبه تابع اولارق امر ایدم بیلیدی . نفر مراجعتی اون باشیسنه واخل . یابابیلیدی . وینه قانون قونمشدی که ارکک وقادین بزدن ایکنه یه قدر هرشیسنی صاقلایه جق و جنکه لازم اولان هرسلایحی پر قصورسز و اوروشه حاضر بر صورتده محافظه ایدم جککر . بوقانونلره رعایت ایتهمک شدتلی بر جزای موجبیدی . باباسنی دیکه مەین اولاد آغابکیسنی صایمایان اینی؛ قوجه سینه اطاعت ایتمین قادین ، قایناتاسنی اینجیتوب سوزینی طوتمایان داماد ، خیرسزلق و اشقیالق ایدن اوغرو ، فئالق ایدن هر انسان شدتله جزالاندیریلیدی . بو سبیدن چینکیز خان زماننده شو صاییلان شیر هیچ اولامشدر .

چینکیز خان عقللی و قهرمان اولانلری عسکره قوماندان ایدردی . آتیک و آجار اولانلری آتله تعیین ایدردی . عقلجه و بدنجه ضعیف اولانلری قویون چوبانی یاپاردی .

ایشته بوسبیلردن چینکیز خانك ایشی اینی کیدر، هرکون داها اینی و دولتی زیاده اولوردی .

چینکیز خان اون باشیدن تۆمان آغاسنه قدر هر قوماندان بیلده بردفیه کلوب غنی کورور بنم بیلیکمی ایشیتیرسه بویوک اوردولره باش اولابیلرلر . هرکیم بونی یامازسه او قوماندانلغه یاراماز . بویله آداملر اویله طاشلره بکزرلرکه اونی درین بر صویه آتجه آرقاسنده بر اثر برآمدن کورونمز اولورلر دیردی .

کذلک چینکیز خان دیردی که هرکیم که اونی اینی اداره ایدر بر مملکتی ده اداره ایدم بیلر . وینه دیردی که اون کیشینک اداره سنی بیلن و اونلری جنکده اینی سوق ایدن بویوک اوردولری ده حسن اداره ایدر . وینه دیردی که اوز اوینک اینجی تمیز طوتماسنی بیلن بر دولتی خیرسز و اشقیادن تمیزله مەسنی ده بیلر ، هرکیم بر بویوک یاننه واریرسه آندن سوز صورولمايجه سویله مەسین . زیرا صورولمادن سویله دیکی وقت سوزینی دیکرلرسه بویوک بختیارلقدرد . فقط سوزی دیکله نمزسه او آدم صوغوق دمیر دوکن انسانه بکزر .

چینکیز خاندن بویوله سوزلر ، مثلر چوق قالمشدر . اگر بونلری هب یازسه یدق بویوک بر کتاب تشکیل ایدردی . بوسبیدن آنجاق بر ایکیسنی ذکر ایدوب کچک .

دوردنجو باب

چينگيز خانك اوچونجو اوغلو اوكدای قاآنك ، اونك اوغوللردن
وجنگيز نسلندن ديكترلردن بوتون موغولستانده حكيم سورنلرك
تاريخي

چينگيز خان اولدكن ايكي ييل صوكره قىچاقدن جوجى خانك
اوغوللرى ، چاغاتاى خان وتولى خان ايله اوغوللرى ، شرق طرفندن
بيلكوداى نوپان و ايلچيداى نوپان وبوتون بلكر كلوب طوپلانديلر .
چينگيز خانك يازديغى وصيتنامه يي ميدانه چيقاروب اوكدايى خان
تعيين ايتك ايستهديلر . فقط اوكدای قبول ايتمه يوب « حاجام جوجى
قاسارى ، ياخود آغابكم چاغاتاي ، اونلر ايسته مزلرسه اينيم تولى
خانى خان ياپك . » ديدى وقرق كون قبول ايتمه مكده اصرار ايتدى .
نهایت بلكر بزچينگيز خانك سوزندن باشقه سنى ياپاميز ديديلر واوكدايك
صاغ قولنى ، تولى خانده صول قولنى طوتوب اونى تختك اوزرينه
اوطورتديلر .

موغول مراسمی موجبجه قدحار دولدورلدی . بویوک برشنك
یاپیلدی و قآن موغوللر طرفدن تبریک ایدلدی [۶۲۷ هجری ،
۱۲۲۹ میلادی] .

چینگیز خانك وفاتندن سوكره بعضی یرلرده فتنه ظهور ایتشدی .
قآن بونلری باصدیردقدن سوكره سلطان جلال الدین اوزرینه ایرانه
جورماغون بکی و (تومن) آیتاسی اوچ قوماندانی اوتوز بیک
کیشیلک بر قوتله که اوچ فرقه در - کوندردی . چونکه او ائشاده
سلطان جلال الدین هنددن کلش کرمان ، شیراز ، آذربایجان و تبریزی
آلش ودها بر طاقم شهرلر ضبط ایتش ، باشنه بویوک بر اوردو
طوپلایوب کوچ ، قوت پیدا ایتشدی .

جورماغون بك آیتاسی بر مقدار قوتله ایلری سوق ایتشدی .
سلطان جلال الدین کلدکارینی خبر آلوب دیاربکره اورادن کردستان
طرفنه چکلدی . کردستانده کوردلر سلطانك آتی وکورکنی آلمق
ایچین کندیسنی اولدوردیلر . بعض مورخلر درویش قیافته کیروب
قاجدیغنی و بردها کورونمه دیکنی روایت ایدرلر (جلال الدین خوارزم
خاندانك صوك پادشاهیدر) . اوندن سوكره بو عا ئله دن کیمسه قالمادی .

او که دای قآنك هینای اوزرینه بوردیوشی . — ۶۲۷ ربیع اولنده
او که دای قآن ، چاغانای خان وتولی خان صاییسز بر چریله خیتای
اوزرینه یورودیلر . قارا موران ایرماغی اوزرنده بیر شهری محاصره
ایتدی . قرق کون اوروشدن سوكره اهالی آمان دیله یوب شهری
تسلیم ایتدیلر . بوتون قتل عام ایتدیلر . آنجاق اون ایکی بیک چین

عسکری کیمیلرله قاجا بیلدیلر . ارکک چوجقلرینی اسیر ایدوب ختایک
دیگر بر شهری اوزرینه یورودیلر . قآن اون بیک کیشی ایله تولى
خانای ایلری کوندرمش کندیسنه ده آرقاسندن یاواش یاواش یورودی .
ختای پادشاهی آلتای خان بوخبری آلتجه ایکی بیکنی یوز
بیک کیشی ایله بونلره قارشى کوندردی . بو عسکر یولده تولى خانه
راست کلش و اونك عسکرینی آزکوروب هر طرفدن قوشا تیدیلر .
تولى خان ایشك مشكل اوله جغنی کوروب جدّه جیلره (یه دهه جیلره)
جدّه (سحر) یا پمالرینی امر ایتدی . یه دهه جیلر اوچ کون اوچ کیجه
سحر یاپدیلر . یازك اوصیجاغنده یا غمور سوكره او یله بر قار یاغدی
واویله بر صووق اولدی که بر چوق آدم النی قوینندن چیقاراماز اولدیلر .
تولى خان خیتایلیلرک صوؤقدن پریشان اولدقلرینی کوروب عسکرینه
هر طرفدن هجوم ایتهلرینی امر ایتدی . موغوللر هر طرفدن آت
صالدیلر . و دشمنی او یله بوزدیلر و قیردیلر که یوز بیک کیشیدن آنجاق
بش بیک کیشی قاجوب قورتولاییلدی . بوخبری ایشیدن آلتای
خان او یله قاجدی که آرتق اوندن هیچ کیمسه بر خبر آلمادی .
بعض تاریخلر سه آلتای خانك بویوک بر آتش یاقوب بوتون عا ئله سی
ایله برابر بو آتسه آتیلوب یاندی دیرلر .

تولى خان قآنه خیتای خانك اولدوکنی و خیتایی ضبط ایتدیکنی
بیلدیردی . قآن ده خیتایه کلوب فتحی اکمال ایتدی و محمود یالواجی
داروغا (عسکری والی) تعیین ایدوب قایتدی . بو ائشاده تولى
خان خسته لانوب اولدی . وفاتی باباسندن اون دورت سنه سوكره
۱۲۳۲ میلادینك تشرین اولنده قرق یاشنده وقوع بولدی .

اوکه‌دای قانک شهنشاده‌لرینی روس ، مرکس ، بولغار ،
نورانه رباشقورت و سائر ویتلرک فتحه بولماداسی . — اوکه‌دای
قاآن خیتایی ضبط ایتدیکدن صوکره ۶۳۳ ده بیچین (مایون) میلنده
جوجی خانک اوغلو باتو ، کندی اوغلو کویوک ، تولی خانک اوغلو
منسکو و جاغاتای خانک اوغوللرینی ذکر اولونان اولکلرک فتحه
بوللادی . کندیسی خیتایدن کلیرکن اوسطلر و نقاشلر کتیروب قارا
قورومده قالارق کوزل سرایلر ، اولر وکوشکلر یاپیدردی . بونلرک
اظرافنده بوتون شهنشادهلر و بکلرده کندیلری ایچون اولر یاپیدردیلر .
قاآن قویوچیلر آلتوندن وکوموشدن حوضلر و فیللر و آرسلانلر
یاپیدردی . آرسلانلرک آغزندن ، فیللرک خورطوملرندن حوضلر
شراب آقاردی . آغاجله کبسکدن دورت دیوار یاپیدردی که هربرینک
اوزونلخی ایکی کونلک یرایدی . بو دیوارلر برقلعه کبی برشی تشکیل
ایدوب برچوق قاپیلری واردی . آو ایدمچکی وقت نوکەرلری
آتلانوب اون کونلک یرلردن آلوری سورهلر ، بودیوارک ایچنه
صوقارلر ، اوکه‌دای قاآن آولانیردی .

یدی ییل اولونجه شهنشادهلر فتحه مأمور اولدقلری اولکلری
ضبط ایدوب قایتدیلر . هرات ویران حالده قالشدی . قانک آمریله
تکرار یاپیلدی وایچنه اهالی قوندی . بوندن صوکره اسکيسندن ده
معمور اولدی .

اوکه‌دای قانک رفائی . کندیسینک خیتای و شهنشادهلرک دیگر
اولکلر فتحندن صوکره قاآن اقرباسنی و اوروقی کندیسندن انعام

آلمغه و کندیسيله برابر ذوق و صفا ایتکه دعوت ایتدی . هرطرفدن
برچوق خلق کلدی . اویله بر دوکون اولدی که دنیاده مثلی کورومه
مشدی . قاآن دعوتلیرله صفالر ایدوب اونلر انعاملر ویردی . بر
قاچ کون اکلنجه دن صوکره یوردلرینه دوندیلر . بر آز صوکره قاآن
بردن خسته له نوب اولدی .

نورانه و ابرانه پادشاهی اوکه‌دای قانک بعضی عادت (قیلیر)
و ایشلری . — محمد دیننه اینانماز بری واردی . برکون قاآنه کلوب :
« بن بوکیجه بر رؤیا کوردم . دوشمده چینکیز خان باکا دیدی که :
او که دایه سویله مسلمانلری اولدورسون . » قاآن : « بو سوزی
ساکا چینکیزخانک کندیسیمی سویله دی یا خود برتیلماج ایلهمی (ترجمان)
سویله تدی ؟ » دیه صوردی . او : « خیر ، اوزی سویله دی . » دیدی .
صوکره قاآن اوکا موغول دینلی بیلوب بیلمدیکنی صوردی . بیلمدیکی
جوابی آلتجه : « بونی اولدورک . یالان سویله یور . چونکه چینکیز
خان موغول دینلندن باشقه بر دیل بیلمز . » دیدی .

اوکه‌دای قاآن قویونلرک بوغازندن کسه‌رک دکل ، کوکسنی
یارارق اولدورلمه‌سنی امر ایتشدی . برکون برمسلمان بازاردن برقویون
آلوب اوینه کیرر وقاپی اییجه قاپادقن صوکره قویونی بوغازلار .
برموغول اولک باجاسندن ایجری کوروب مسلمان (انکدی) باصدی .
آلندن و بویندن باغلا یوب قاآنه کوتوردی . قاآن ایشی اییجه تحقیق
ایدوب موغولک اولدورلمه‌سنی امر ایتدی و دیدی که : « بومسلمان
قاپیسنی اییجه قاپاتمق صورتیله قانونه اطاعت ایتدی . حال بوکه بومو غول
تورک شجره‌سی - ۱۰

قاپاسنى قاپاتمش اولان بر آدامك اوينه رخصتسىز كيرهرك قانونه حرمت ايتىدى .

بر فقير دميرچى دورت يىز ياپمش ، بر كون بونلرى الله آلوب قآنك كچهجكى يولده دوردى . قآن آتلانوب اوردن كچركن دميرچيه كوزى ايليشدى . بر ياساوله كيدوب بو آدامك احوالى تحقيق ايتىنى امر ايتدى . ياساول كيتدى . ويىزلرله برابر كلوب اونلرى قآنه هديه كىتىزمش اولديغنى سويلدى . قآن هر يىز ايچون بر اشرفى (اوقتك ليراسى) بخشش وىردى .

هيچ اوغلو ، اقرباسى اولمايان براختيار بر كون قآنك حضورينه چيقوب « اكر المده سرمايه اولسه بر تجارت ياپاردم . » ديدى . قآن « ايكيوز ياستوق آلتون (ليرا) وىرك تجارلق ايتسين . » ديدى . معيتى اركانى قآنه : « بو آدام اولوم حالنده در . اقرباسى واولادلىرى ده يوق . بوكا بوقدر پاره وىرمك مناسب دكلدر . » ديديلر . بوكا جواباً قآن ديدى كه : « بو آدام بزه بر اميدله كلىش . اونى محروم ايتمك بزه ياقىشماز . هم چابوق ، اولمهدن اول آلتونلرى الله وىرك محزون اولماسين . » ديدى . فقط خزينه جيلر پارهلى كىتوروب اختياره ويره جكلرى زمان آدامجىز اولدى .

بر كون ينه فقير بر آدام قآنه كلوب سرمايدىز اولديغنى وهىچ بر ييهجكى اولمديغنى سويلدى . قآن اوكا بش يوز ياستوق آلتون وىروب « ايشته ساكا سرمايه ! » ديدى . فقير پارهلى آلوب خرج وينه قآنه كلوب سرمايه سى اولمديغنى سويلدى . قآن ينه بش يوز

ياستوق آلتون وىردى . آز وقت صوكره ينه كلوب ينه ايسته نيجه معيت شاهانه سى ديديلر كه : « پادشاهىز بو آدامه نه قادار آلتون وىرسه كز خرج ايدر ، وىرمه مك دها ايدىر . » قآن ناصل خرج ايتديكى صورار ، ديكىرلى آلتونلرى اهالى يه صاتوب پولنى يىمك ، ايچمك و كيىمكه صرف ايتديكى سويلرلر . بونك اوزرينه قآن ديدى كه : « نه اولسه ينه بنم خزينه مه كلىر . » او آدامه تكرار ينه بش يوز آلتون وىروب چوق صرف ايتمه سنى تنبيه ايتدى . قآنك نيجه بويله قىلقلارى واردى كه هپسى يازلسه بر كتابه صيغماز .

قآنك قارى راوغوللارى . — اوكه دايك دورت نكاحلى قارىسى و آلتش دانه قوماسى واردى . بويوك قارىسنىك آدى بوراچين ، ايكنجىسنىك توراكينه ايدى . بو مەركيت قىيله سندن اولوب بعضى مورخلره كوره اوپراتك اولوسى طاپرسونك قارىسى ايدى . طاپر سونى اولدوردىكى وقت غنىمت اولارق آلتش ، اوكه داي خان كنديسنه قارى ايتمشدى . (رشيدالدينه كوره داپر اقرسون اوقخور مەركيت قىيله سى رئيسى و جنكىزك ايكنجى قارىسى قولان خاتونك باباسى ايدى . توراكينه كوزل (كوركلك) دكل ايدىسه ده قآنه كوزل كلىردى . اوچونجى قارىسى مؤنغا ، دردنجىسى حاجين ايدى .

قآنك يدى اوغلو واردى . بش سوكىلى اوغلو توراكينه دن وديكر ايكيى قومالردن ايدى . بويوك اوغلونك آدى گويوك اولوب يوردى قاماق و بعضى مورخلره كوره مينغراق و ايمىل ايدى .

اوکەدايك ولى عهدى طورونى شيرامون ايدى . (شيرامون كوجو [رشيدالدين بوكا كوجهردير] نك اوغلو ، كوجو اوکەداي قآنك اوغلو ايدى) . لکن توراكنه خاتونك اوغوللرى بابالرينك فرمانى طانيابوب گويوك خانى قآن ياپديلر . گويوك اينملى (مفلوج) ايدى . بونكله برابر اوچ اوغلو دنيايه كلش ايدى . برنجيسنك آدى حوجا اوغول اولوب آناسى قاميش ايدى . ايكنجيسنك آدى باغو اولوب آناسى ينه قاميش ايدى . قاميشك هابات آدى بر اوغلو دها واردى . اوچونجيسى اوقو اولوب اونكده اون اوغلو اولدى .

اوکەداي قآنك ايكنجى اوغلونك آدى کوتان ايدى ، يوردى تانقوت ايدى . اوچونجى اوغلونك آدى كوجو ايدى . بو عقللى ، حالم بر شهزاده ايديسهده باباسندن اول اولمش ايدى . دوردنچى اوغلو قاراچار ، بشنجيسى قاشين ايدى . قاشين دينهسنك سببى اولجه تانقوت ديارينه قاشين دينسى و جنكيز خان بو اولككى ضبط ايتدىكى زمان اونك دنيايه كلسى ايدى . قاشين اخلاقسىز ، زياده شراب اچمكه دوشكون ايدى . اچمه اچمه وجودى چورويوب كنجلكده اولدى .

الحاصل گويوك قآن باباسنك تحتته كچدى . خزينه نك قاپىسى آچوب آقرباسنه ، فقير و محتسز كيمسهلره ، بويوك كوچوك هر كسه اول قادار انعام ايتدى كه هيچ كيمسه بويلهسنى يامامش و كورمه مشدى . گويوك قآن خريستيانلره يوز ويرىدى . بر ييل پادشاهلق ايتدكن صوكره اولمشدر .

مانفو قائمه . — گويوك خان اولدكن صوكره جنكيز خان

اولادى كاملا تحتته تولى خان اوغوللردن برينك كچمه سنه راضى اولديلر . چونكه تولى خانك حرمى سؤرقوقتى بيگى خلق سويوردى . جوجى خانك اوغلو باتوده بوكا راضى اولمشدى . جنكيز خان سلالهسى ايجنده باتو قادار قوتلى ، قدرتلى برى يوقدى . باتو شهزادهلره ، نويانلره ، بكلره آداملر صالوب قيچاقده بر خان انتخاب ايدوب تحتته كچيرمك ايجين طوپلانمىلرني بيلديردى . بونلر ك بعضيلرى جنكيز خانك يوردى كه لوراندر . كنكاش اوراده نه ياپيلمالى ديوب قيچاغه كلديلر . سؤرقوقتى بيگى ايسه اوغولارينه : « عموجه كز باتونك آياقلىرى آغريور ، قيچاقده ياتيور . كيدوب كنديسنى كوروك ، خاطرىنى صورك » ديدى .

سؤرقوقتى بيگينك اوغوللرى منگو قآن ، هلا كو خان ، قۇبىلاي قآن ، موغا اوغول (تولى خانك دوردنچى اوغلونك آدى آريق بوغادر . ابوالغازى ايلريده بويله ديرسهده بوراده موغا اوغول ديور ؟!) قيچاغه كلديلر . باتو منگو قآنى كورونجه شهزادهلره ، نويانلره وبكلره : « خانلغه بن منگويى مناسب كوردم ، سز نه ديرسيكز ؟ » ديدى . حاضران همى بردن قبول ايتديلر . بونك اوزرينه باتو : « كله جك ييل جمله خلق كلورانده تكرر طوپلانوب منگو قآنك پادشاهلغنى يكيكن اعلان ايديكز . » ديدى .

حقيقه بر سنه صوكره بويلهجه طوپلانوب منگويى خان اعلان ايتديلر و يدى كون يدى كيجه دوكون ياپديلر . هر كون ايكي بيك آرابه شراب و راقى اچيلير ، اوچيوز آت و صغير ايله بيك قويون كسيلر و كباب ايديلردى (هجري ۱۴۸ ، ميلادى ۱۲۵۰) .

گویوڭ خانك اوغوللری شیرامونی کندیلرینه باش یاپوب منگو
قاآنی اولدورمکه تشبث ایتدیلر . بر کون بر چوق آرابهلره سلاح
یوکلایوب بشیوز کیشی ایله شیرامونی ایلری یوللادیلر . کندیلری ده
آردندن کلدیلر . فرصت وقتی کلنجه منگو قاآنك اوزرینه
اوشوشه جکاردی . قاآن ذوق ایله مشغول ایدی . هیچ بر شیئندن
خبری یوقدی . بو اشناده قاآنك نوکرلرندن برینك دوهسی یوقالیدی
[قاجوب غائب اولق] . (دوسسونه کوره بو آدام کیشك اسمنده
بر قاطیرجیدر) . دوهسی آرامغه چیقمش کیدرکن شیرامونك اوردوسنه
یه ته کلدی . آرابهلرده کی سلاحلری کوروب قایتدی . قاآنه خبر
ویردی . قاآن مینکه سهر نویانی ایکی بیك کیشی ایله کوندروب خبر
کتیرمسی امر ایتدی . مینکه سهر نویان شیرامونك اوردوسنه کلدی .
اونی کورن شیرامون حیقیلدی و قاآنی کورمکه کلیوردق دیمکدن
باشقه بر سوز بولامادی . بونك اوزرینه نویان : « اکر او یله یسه
بنمه برابر خانه کیده لم ! » دیدی . شیرامون مینکه سهرله قاآنك اوردوسنه
واروب قاآنی کوردی . قاآن اوچ کون شیرامون ایچین ضیافت
چکدی ؛ فقط دردنجی کونی تحتنه اوطوروب شیرامونی آرقداشاریله
برابر صیقیشدیردی . بونك اوزرینه نیتلرینی اعتراف ایتدیلر . قاآن
بونلردن سکسان کیشی ی اولدورتدی . شیرامونله برابر گویوڭ خانك
اوغوللرینی آقربالق حسینله عفو ایتدی . شهزاده لرله نویانلر و بکله
قیمتلی هدیه لر و یروب هر بریسه : « اوز اولریکزه وارک . » دهرک
رخست ویردی .

منگو قاآنك قویبوی قاآنی سهر و ههر کوهانی غریبه کی اولمک لرك
فخره یولومسی . — صاین خان (ای پرنس دیمکدر) لقیبله مشهور
اولان باتونك غیریله تحتنه چیققدن صوکره منگو قاآن دولت اموریه
مشغول اولوب شرق و غربده هنوز تابعیت آلتنه آلمامش اولان بر چوق
مملکتلری فتح ایچین قوییلای قاآنی شرقه ، هلا کوی غریبه کوندردی .
کندیسی ده حسابسز بر عسکرله چین ماچین اوزرینه یورودی . چین
یوردینی هیچ بر نقصانسز ضبط ایتدی . یالکیز بویوڭ و یوکسک
بر قلعه واردی ، او قالمشدی . اونی ده محاصره ایتدی . قیش اولدی ،
یاز اولدی . هر نه قادار غیرت ایتدیه ده بر دورلو ضبط ایده مدی . یازین
صیجاقلر کلنجه بکلر : « بو صیجاقلرده عسکرک چوغی تلف اولویور .
شیمدی کیدوب قیشین کلک کرک اولدیغی » عرض ایتدیلر . قاآن قبول
ایتدی و بو قلعه یی آلمادن کیتهم دیدی . لکن بر آز صوکره
کندیسی خسته دوشوب سکز کون یا ناقده قالدقن صوکره وفات ایتدی .
قویبوی قاآنك هله اوطاسی . — قوییلای قاآن تولى خانك
دوردونجو اوغلودر . منگو قاآن اولدیکی وقت خیتایده ایدی .
قاآنك وفاتی ایشیدیر ایشیتمز ماتم (عزاء) طوتدی . ماتمدن صوکره
یاندی کی شهزاده لر ونویانلرک اتفاق ایله خان اعلان اولوندی . عدالتله
حکومت ایلدی .
منگو قاآنك قارا قورومده کی اردوسنه تعیین ایتش اولدیغی
قوییلای قاآنك اینیسی آریق بوغاده کندیسی خان اعلان ایلدی
وقوییلای قاآنك ایلچیلرینی اولدوردی .

صاین خان اولدکن صوکره دشت قیچاقده یرینه اوغلو بورکه
اوغول خان اولمشدی . آریق بوغا بونک اوزرینه یورودی ایسهده
بوزولوب قیچاقدن قارا قورومه قاچدی .

قوبیلای قآن بو خبری ایشیدوب قارا قورومه کلدی . بوغا
قاچدی . بر مدت صوکره کندیسک ضعفی ، عجزی کوروب کیدوب
قوبیلای قآنه دخالت ایتدی و قآنده اونی عفو ایتدی . بو ائاده
هلاکو خاندن ، بورکا و آلتودن (بایدورک اوغلودر) ایلچیلر کلوب
قوبیلای قآنک پادشاهلغی قبول ایتدکلرینی بیلدیردیلر . قآن
جیحوندن شامه و مصره قادار هلاکویه ، قیچاقله صاین خانه عائد
اولان دیکر یرلری بورکایه و آلتایدن آمو ایرماغنه قادار اولان
اولکهلری ده چاغاتای خانک طورونی آلتویه ویردی .

قآن چینی تمامیه فتح ایتدی . ۳۵ ییل پادشاهلغی وارد .
عمری ۷۳ ییلدر . (دوسسونه کوره ۷۹ یاشنده ایکن میلادک ۱۲۹۴
سنهسی شباطنده تا - تو سراینده وفات ایتشدیر . خلاصه الاخبار
کوره قوبیلای قآن هجری ۶۹۳ ده ییلان سنهسنده وفات ایتشدیر)
قوبیلای قآنک یاپدینی شیلر پک بویوک و پک چوقدر . هپسی
بر کتابه صیغماز .

سجی باب

جنکیز خانک ایکنجی اوغلو چاغاتای خان و اولادندن ماوراءالنهر و کاشغرده
پادشاهلق ایدنلر

چاغاتای خان هیبتلی ، یاوز ، سیاسی ، عاقل ، عالم بر پادشاه
ایدی . جنکیز خان ماوراءالنهری ، خوارزمک بر قسمینی ، اویغور
یوردینی ، کاشغار ، بدخشان و غزنینی سند صوینه قادار اوکاویرمشدی .
بو سویله نن اولکهلرک هیچ بریسنه کندیسکیتمز ، اورالره داروغالر
کوندیرر ، کندیسکی اوکه دایک سراینده اوطوروردی . موللاسه کهکی
نامنده بر ندیمی واردی . بر کون موللا بر دعا او قویوب چاغاتای
خانک کوزونه بر اوردو کوستردی که عسکرلر و سلاهلری آتشدن
ایدی . چاغاتایک اختیاری الدن کیدوب قورقدی . وزیرلندن بریسنک
ایسه سه کهکی ایله آراسی بوزوقدی . بر کون فرصت بولوب سه کهکی
خانه کوتوله دی . باغلالتدیروب زندانه آتدیردی . موللا زندانده اولدی .
چاغاتای خان او قادار شدتلی یاساقلر (قانونلر) قویمشدی که
خلق صیقیلدی . نهایت بر خسته لغه اوغرادی . هکیملر علاجندن

عاجز قالدىلار ۶۴۰ سىنەسىندە (خلاصۋۋۋ الاخبار كورە اۆد يىلدە
[اينك يىلىدە] ۶۳۸ سىنەسى ذى القعدة سىندە) اولمشىدۇ .

چاغاتاى خانلىق قارىلىرى و اوغۇللىرى . — خانك قارىلىرى
و قوماللىرى چوق ايدى اما اصل ايگىسى اعتبارلى ايدى . بونلردە
قوتقۇرات خانى قابا نوپانك قىزلىرى يۇسسولون و توركان خاتونلردى .
چاغاتاى خانك مەھم اوغۇللىرى يۇسسولوندىن ايدى . توركان
يۇسسولونك سىيىنكىلى (كوچوك قىز قىردەش) در . يۇسسولون
اولدىكەن صوكرە چاغاتاى خان توركاننى آلمىشى . خانك يىدى اوغلو
واردى . بويوك اوغلو موتوكن اولوب يۇسسولوندىن دوغىشىدى .
دىكرلىرى سىرەسى ايله بونلردى : مۇجى ، بىلدەشى ، ساين بەلەكە ،
صارمان ، يىسۇن مونكا و بايدور . (حبيب السيره كورە چاغاتاى خانك
سكىز اوغلو واردى . برنجىسى مۇجى اولوب مىسسولون نامىندە
بر اسىردىن دوغىشىدى . ايكنجىسى ميتوكان اولوب يىنە عىنى قادىندىن
دوغىش و تالەگان قلەسىنىك محاصرەسى اشاسىندە وورولمىشى .
اوچونجىسى بىلكەشى اولوب ۱۳ ياشىندە اولمشىدى . دوردونجوسى
صاربان ، بىشىنجىسى يىسسوتەكە ، آلتىنجىسى بايدور ، يىدنجىسى
قاداقى ، سكىزنجىسى تابەق ياخود تاسجو ايدى .)

چاغاتاى خان اولدىكەن صوكرە چاغاتاى اوغلو موتوكان اوغلو قارا
هالاكو پادىشاھ اولدى . بونك وقاتىندە اوغلو مبارك شاھ يىنە كچدى .
مباركشاھ كوچوك اولدىغىدىن آناسى آرغونا خاتون وصىسى اولدى .

وبالذات حكومتى اداره ايتدى . مباركشاھدىن صوكرە چاغاتاى اوغلو
بايدار اوغلو آنگو پادىشاھ اولدى . اوندىن صوكرە چاغاتاى اوغلو
موتوكن اوغلو يىسسونتو اوغلو باراق خان (براق) پادىشاھ اولدى .
باراق خان ايكي سىنە صوكرە مسلمانلىق قبول ايتدى و سلطان غياث الدىن
لقبنى آلدى . چاغاتاى سىلالەسىدىن ايلك مسلمان اولان بودى . بوندىن
صوكرە چاغاتاى اوغلو سارمان اوغلو بىگى پادىشاھ اولدى . بىگىدىن
صوكرە چاغاتاى اوغلو موتوكن اوغلو بۇزاي اوغلو قۇداغاي اوغلو بوغا
تىمور خان پادىشاھ اولدى . اوندىن صوكرە چاغاتاى اوغلو موتوكن
اوغلو يىسسونتو اوغلو باراق خان اوغلو دوى چەچەن پادىشاھ اولدى .
صوكرە باراق خان اوغلو دوى چەچەن اوغلو كونجە ياخود كونجەك
خان تىختە كچدى . صوكرە چاغاتاى اوغلو موتوكن اوغلو بۇزاي اوغلو
قۇداغاي اوغلو تالىغاۋاۋوندىن صوكرە چەچەن خان اوغلو ايسسەن بوغا ،
اوندىن صوكرە چەچەن اوغلو گوبەك ، اوندىن صوكرە چەچەن اوغلو دوى
تىمور ، اوندىن صوكرە چەچەن اوغلو تارماشیر خان اولدى . بو خان مسلمان
اولوب بوتون ماوراءالنهر اولولرىدە اوکا باقارق مسلمان اولدىلار .
واقعا اولجە باراق خان مسلمان اولمش ايدىسەدە او اولونجە مسلمان
اولمش اولانلارك ھېسى يىنە اسكى دىنلرىنە دونمىشلىرىدى . آرتق تارماشیر
ايله برابر مسلمان اولانلار بردها دونمىدىلار . تارماشیردىن صوكرە
چەچەن اوغلو دوى تىمور اوغلو بۇران تىختە چىقىدى . بو تارماشیری
أولدورەك يىنە كچمىشىدى . صوكرە چەچەن اوغلو ابوكان اوغلو
جىنكشى ، صوكرە چەچەن اوغلو ابوكان اوغلو ايسسون تىمور خان اولدىلار .
جىنكشى ايله ايسسون تىمور بر آنا و بر بابادىن ايدىلار . تىمور

جنكشى ي اولدورمك ايچين بر ترتيب يامشدى . آناسى خبر آلوب جنكشى يه بيلديردى . بونك اوزرينه ايكي طرف حاضر لايوب محاربه ايتديلر . تيمور غالب كلوب جنكشى ي اولدوردى و عسكىنى قيليچدن كچيردى . آناسنك ده مهنسى كسدى .

بوندن صوكره اوكدداي قان نسلندن على سلطان چاغاتاى نسلنه غالب كلوب ماوراءالنهرده حكومت ايتدى . كنديسندن صوكره تخته چچن اوغلو كونجهك اوغلو پولاد اوغلو محمد ، اوندن صوكره چاغاتاى اوغلو موتوكن اوغلو بوزاى اوغلو قوداغاي اوغلو بوغا تيمور اوغلو اوروك تيمور اوغلو ياسسور اوغلو قازان سلطان خان پادشاه اولدى .

ماوراءالنهرده چاغاتاى سلاله سندن ۲۱ كيشى پادشاه اولدى . صيخ پادشاهلق ايتديلر . لكن بونلردن صوكره كلنلر بكلر طرفندن تعيين اولونور ، پادشاهلقلرى اسمدن عبارت قالير ايدى ، بر ايشه قاريشامازلر ايدى .

بو سوزك دوغرولغنى شو اثبات ايدر : قازان سلطان خان غيرتلى وشدتچى بر پادشاه ايدى . بكلر هر كورونوشه (حضوه) كيدر كن چولوق چوجوقلرى ايله حالالاشوب اويله كيدرلردى . بو سببدن عليهنه عصيان ايتديلر . توسه ب اوروقندن امير قازغان نامنده برى قالقنيوب اوزرينه يورودى ايسه ده قازان سلطان امير قازغانى مغلوب ايتدى و عونه سنى كسوب يوردينى ياغما ايتدى . امير قازغان قاجوب قورتولدى .

بو مظفريتدن صوكره قازان سلطان قارشى نام محله قيشلادى . قيش بك چوق اولديفنندن اوردوسنك آتلى كاملا قيرلدى . امير قازغان بونى خبر آلوب حسابسز بر عسكرله كلوب قازان سلطان خانله محاربه ايتدى و غالب كلدى . قازان سلطان خانى اولدوردى .

جنكيز خان اوغلو چاغاتاى خان سلاله سى تا قازان سلطان خانك وقتانه قادار ماوراءالنهرده يوز دوقوز ييل سلطنت سورديلر . هپسى ۲۱ پادشاه ايدى .

امير قازغان جنكيز خان اوغلو اوكدداي قان اوغلو قاشين اوغلو قايدو خان اوغلو دانشمندجه خانى تخته كچيردى . ايكي ييل صوكره اونى ده اولدوروب يرينه جنكيز اوغلو چاغاتاى اوغلو موتوكن اوغلو ييسسونتو اوغلو باراق اوغلو چهچن اوغلو صورغو اوغلو بايان قولو خانى خان ياپدى . امير قازغان اولدكن صوكره اوغلو عبدالله بايان قولى خانك قاريسنه عاشق اولدى و بايان قولى خانى هپچ بر صوچسز اولدوروب يرينه چاغاتاى اوغلو موتوكن اوغلو يوسسونتو خان اوغلو باراق خان اوغلو دوى چچن اوغلو ابوكان اوغلو ييسسون تيمور اوغلو تيمور شاهى كچيردى .

امير عبدالله اولدكن صوكره يكنى امير قازغان اوغلو بهسلاى اوغلو امير حسين ، تخته چاغاتاى اوغلو موتوكن اوغلو يوسسونتو اوغلو باراق اوغلو دوى چچن اوغلو كونجهك اوغلو پولاد اوغلو محمد اوغلو عادل سلطانى كچيردى . امير تيمور (ابوالغازى بونى بعضاً امير تيمور ، بعضاً تيمور بك ، بعضاً تيمور كوركمان ، بعضاً آقساق تيمور ناملريله

ذکر ایدرکه بزم تیمورلنک و آوروپالیرک تامه رلان دیدکاری مشهور
پادشاهدر .) امیر حسینی وورمغه کلیوردی . خبر آلان امیر حسین
کندی خاندن شبهه ایتدیکندن اللرینی و آیاقلرینی باغلاتوب خانی
صویه آتدیردی ویرینه دوی چچن اوغلو ایلچیکدای اوغلو دورجینی
خان تعیین ایتدی .

بر مدت صوکره باروقلاس امیر طاراغای اوغلو امیر تیمور بلخ
جوارنده امیر حسینله اوروشدی . تیمور غالب کتوب امیر حسینله
برابر خانی اولدوردی و جنکیز اوغلو اوکهدای قآن اوغلو قاشین
اوغلو قایدو اوغلو دانشمندچه خان اوغلو صویورغامش خانی خان
تعیین ایتدی . صویورغامش خان اولونجه اوغلو محمود سلطانی تخت
کچیردیله .

قازان سلطان خاندن صوکره کی پادشاهلرک آدی خاندی آما
هیچ بر ایشه اقتدارلری یوقدی . حاصلی هر یرده هر اوروق کندی
بکنی ، کندی اولوسنی کندیسنه خان یامش ایدی . اوروقلرک
صایسنجه پادشاه میدانه کلشدی . بو، طوائف ملوک دوره سی ایدی .
امیر تیمور کندی اوروقنی طوپلامش ، جوار توره (پرنس) لرله
دائما جنک ایدردی . بو دورده چاغاتای نسلندن توقلوق تیمور خان
نامنده بری کاشغارده حکم سوریوردی . سطوقی زیاده بر خان ایدی .
ماوراءالنهرده کی آنارشیدن خبردار اولوب بویوک بر اوردو ایله اورایه
یورومشدی . بر نیجه خلق کندیسنه بیعت ایتمش ، ایتمین بر نیجه
خلق ده انجق قاجارق قورتولایلمشدی . امیر تیمورله امیر حسینده
قاجشله ، نیکوده ری و هزاره ایچلرینه چکلمشلردی .

توقلوق تیمور خان بر یسل ماوراءالنهرده قالدی . ماوراءالنهری
الیاس خوجا آدی اوغلو نه ویروب کندیسکی کاشغره قایتدی . بر یسل
صوکرده اولدی . بوخبری آلان امیر تیمورله امیر حسین الیاس
خوجا خانله چارپشیدیلر . الیاس خواجه قاجوب کاشغره کیتدی .

الیاس هوجانک فرارندن صوکره ماوراءالنهرده بو ایکی امیردن
باشقه اولوکیشی قالمادی . نهایت بونلر بلخ اوستنده بربریه اوروشدیلر .
تیمور بک امیر حسینی اولدوردی . و بو صورتله بوتون ماوراءالنهرک
ایکسی (صاحب) کندیسکی اولدی . صویورغامشی ظاهرده خان
قیلمش ایسده معناً کندیسکی خان ایدی . خطبه یی اونک نامنه
اوقوتوردی ؛ فقط حکمی کندی ویریردی . یکریمی ایکی ییل یالاندن
برسلطنتدن صوکره اولوب یرینه اوغلو سلطان محمود خان تعیین ایدلدی .

سلطان محمود تیمور بکی و چوققلرینی اوقادار عزیز و محترم
طوتاردی که هیچ بر وجهله امیر تیمورک اوفاجیق بیله انجیندیک
اولمازدی . سلطان محمود کیجه کوندوز نماز قیلمقله ، اوروج طوتمقله
و تیمورک دولته دعا ایتمکه وقت کچیریدی . تیمور بک فرمانلرینک
(یارلیق) طغراسنده «عادل محمود خان امیر غازی سوزومنی» دیه
یازدیردی . ضیافتلر و بایراملرده تیمور بک خانک حضورینه کیدر
(خانه کورونوشور) ، کال ادبله دیز چوکوب اوکنده اوطوروردی .
خانه ایلچیلر کلدیکی وقت یابدقاری اصول عادت بویله ایدی .

الحاصل تیمور ۳۳ ییل سلطنت ایدوب آلتش یاشنی کچدیکی
زمانلرده روم اوستنه (عثمانلی تورکلی) یورودی . ییلدیرم

يازيد ايله اوروشدى . صباحدن كيجه ياريسنه قادار دوام ايدن بر محاربهده ييلديرم بوزولوب قاجدى . محمود خان آرقاسندن يتيشوب ييلديرى طوتدى و تيموره کوتوردى .

تيمور بر ييل رومده (توركیده) اوطوروب ييلديريله محمود خانى اولدوردرك خطبه يي كندى نامنه اوقوتدى و پاره يي كندى نامنه باصديردى . بر آرز صوكره سمرقنده قايتدى . اورادن خيتاى اوزرينه آتلاندى ايسهده اوتزاره كلنجه اوتكى دنيايه کوچدى (هجرى ۸۰۷) .

يتش بر ييل ياشادى ، اوتوز آتاي ييل سلطنت ايتدى (ميرشريف راقم : تاريخ تيموريسنده ، تيمور ۷۳۵ سنه سنده شهر سبزده شعبان آينك ۲۵ نجى بر صالحى كونده دوعدى . ۷۷۱ دن اعتباراً سلطنت سوروب ۸۰۷ ده اوتزارده ۱۷ شعبانده ۷۲ ياشنده وفات ايتدى ديور) .

توقلور تيمور خانك مسلمانده ايرلسى . — چاغاتاى خان سلاله سندن موتوكن اوغلاويسسونتو اوغلوبارق اوغلو دوى چه چن اوغلو ايسه ن بوغا لقبلى ايل خواجه ماوراءالنهرده دوعمشدى . كاشغار ، يار كنده ، آلا داغ و اويغورستانده چاغاتاى نسلندن نفوذلى هيچ بر پادشاه قالمامش اولديغندن موغول اولولرى طوپلانوب كنگاش ايدوب بخارادن ايسه ن بوغايى كوتوروب كاشغار ، يار كنده ، آلا داغ و موغولستانده پادشاه ياپديلر .

ايسه ن بوغا بويوك بر پادشاه اولدى . صاتيلمش خاتون نامنده كى قاري سندن جوجوغى اولماديغندن مينگى نامنده بر قيز واردى ، اونى

سومر و اوردوده صاقلاردى . قيز كبه قالدى . بر كون ايسه ن بوغا آوه چيغمشدى ، صاتيلمش خاتون شيره اوغول نامنده بر موغوله قيزى ويروب همان كيتمىنى و موغولستانده ساكن اولوب قالمىنى تنيه ايتدى . موغول كيتدى ؛ فقط او قيزك خاندن كبه اولديغنى هر كس بيليردى . خان آودن كلنجه قيزى صوردى . وقعە يي آكلاتديلر .

خان صاتيلمش خاتونه هيچ بر شى ديمدى . چونكه موغول عادتجه پادشاهك بوتون قارييلرينه برى باش اولور و اونلره ايستديكى كى قوماندا ايدردى . پادشاه اوكا اعتراض ايتمزدى . بو سيبدن ايسه ن بوغا صاتيلمش خاتونه بر شى ديهمدى ؛ فقط براز صوكره اولدى .

چاغاتاى نسلندن پادشاهلغه لايق آرتق كيمسه قالمامشدى . يته هر اوروق كنديسنه بر خان تعيين ايتش ، يته طوائف ملوك حاصل اولمشدى .

بو ائنده ايسه ن بوغانك امير پولادجى آدى بر بكي واردى . او مينگى خاتونك ايسه ن بوغان كبه اولارق كيتديكنى بيلوردى . طاش تيمور اسمنده برينى — كنديسنه آزيق اولارق اوتوز قويون ويروب — مينگى خاتونى آراتمغه يوللادى و كيدركن ديدى كه : « اكر سن مينگى خاتونى بولوب آوندن كتيريرسهك سا كا حدسز تنكه ويريرم . »

تاش تيمور كزدى ، دولاشدى . موغول يوردينه واردى ،

بر یره کلدی . اورانك آدینی صورتی . شیره اوغول محله سی دیدیلره .
بونك اوزرینه طاشتیمور مینگلی خاتونی و کبه لکنی صورتی . اونك
ایسه ن بوغادن بر اوغلو اولدیغنی ، آدینی توقلق تیمور قویدق لرینی ، شیره
اوغولدن ده بر اوغلو اولدیغنی و اونك آدینی تیمور ملك قویدق لرینی
اوکرندی . چوچوقلرك ایکیسی ده محله ده اوینایورلردی . بر حیلله ایله
طاشتیمور توقلوق تیمورخانی آلوب امیر پولادجی به کتیردی .

امیر پولادجی توقلوق تیمورخانی خان اعسلان ایدوب موغول
عادتجه دوکونلر یاپدی .

توقلوق تیمورخان آزوقنده کاشغار ، یارکند ، آلاتاغ و اوغورستانی ،
صوکره ماوراءالنهری ضبط ایتدی . الیاس خواجه آدلی اوغلونی
سمرقنده براقوب کندیزی قایتدی و وفات ایتدی . ایشته جنکیر
خان نسلندن کاشغاره مسلمان اولان بو ایدی . مسلمان اولماسنك
سببی ده شو ایدی : بر کون آوه چیقمشدی . آو ایدوب یورورکن
بر جماعته راست کلدی . اونلرك اللرینی آیاقلرینی باغلا یوب کتیرمه لرینی
یاسا ووللرینه امر ایتدی . او آداملری باغلا یوب کتیردیله . خان اونلره :
« سز بنم فرمانی دیکله مه یوب نه دن آو ایتدیکم یرده دولاشیرسیکیز؟ »
دیدی . حقیقه خان آو محلنده کیمسه نك دولاشماسنی و دولاشانلرك
باغلانوب حضورینه کتیرلمسنی امر ایتمشدی . بو جماعتك بویوکی
شیخ جمال الدین نامنده بری ایدی و بخارالی شیخ شجاع الدین
اولادندن ایدی . بونلر آنا و بابادن صاحب حال کلیرلردی . شیخ :
« بز یولجی یز . پادشاهك فرمانندن خبر مز یوق . که تهك دینان یردن

کلیرورز . « دیدی . خان بونلره داجیق (تاجیک) اولوب اولدق لرینی
صورتی و شیخدن : « أوت ! » جوابی آلتجه خان : « کوپك بیله
داجیقدن آیدر . « دیدی . بونك اوزرینه شیخ : « أوت ، بزده
ایمان اولسه ایدی حقیقه کوپکدن آشاغی اولوردق . « جوابی
ویردی .

بو سوز خانه تاثیر ایتش اولدیغندن بر یاسا ووله بو تاجینی آلوب
کلسنی امر ایتدی . خان قایتجه یاسا وول شیخی خانه کتیردی .
خان خلوت ایدوب شیخی حضورینه آلدی و دیدی که : « ایمانسز
کیشی ایتدن آشاغیدر دیدك . بونك معناسی نه در . ایمان نه دیمکدر؟ »
شیخ ایمانی او یله کوزل تعریف ایتدی که خانك طاشندن قاتی کوکلی
مومدن یومشاق اولدی . شیخ کفری او یله ذم ایتدی که خان کفر دن
قورقدی و آغلا یهرق شیخه دیدی : « شیمدی مسلمانلغنی آچیغه
وورسه م خلقی یوله کوتوره مه م . باکا میراث قالان مملکتلری آلتجه
یانمه کل ! » .

شیخ یوردینه کلدکن صوکره خسته لاندی ؛ فقط اوغلونه شو یله
وصیت ایتدی : « توقلوق تیمور خان اولو بر پادشاه اولاجقدر . یاننه
کیت ! سلامی سویله ! قورق ایوب بنمله یاپدینی عهدی سویله ! » .
شیخ اولدی . یرینه اوغلو رشید الدینی شیخ یاپدی .

شیخ وفاتندن بر قاچ سنه صوکره توقلوق تیمورکاشغار ، تاشکند ،
یارکند ، اوغورستان ، اندگان ، سمرقند ، بخارا و بوتون ماوراءالنهری
ضبط ایتدی . شیخ رشید الدین خانك اوردوسنه کلدی . هر نه قادر

غيرت ايتدى ايسه ده خانى كوره مه دى . بر كون سحر وقتى اوردونك
يانته كلوب باغير مرق اذان او قودى . خان بو آوازي ايشيدوب بر آدم
كوندردى . و : « حايقيران شسو آدمى آل ، كل ! » ديدى . او آدم
شيخى خانه كوتوردى . خان او كا : « حيوان ! سن بزي نه دن اويقودن
« اوياندير دك ؟ » ديدى . شيخ رشيد الدين باباسنك وصيتنى خانه سويله دى .
خان شهادت كتىروب مسلمان اولدى . بكارى ده برر چاغىروب
مسلمان ايتدى . فقط بكارندن جوراس آدى برى بو داجىك اورده
بولونان بر پهلوان ايله كوره شمه سنى و اونی يكرسه مسلمان اولاجنى
شرط قوشدى . خان هر نه قادار بويله شى اولماز ديديسه ده جوراس
طلبندن واز كچمدى . شيخ رشيد الدين : « چوق اى . پهلوانى كتيرك .
كورش طوتالم . » ديدى . پهلوان موغولى كتير ديلر . شيخ كورشه
باشلادى . و پهلوانك كوكنسه اويله بر سيلانه ووردى كه پهلوان
كندينى غائب ايدوب يره ييقيلدى . براز صوكره پهلوانك عقلى باشنه
كلدى . كلكه شهادت كتيره رك آياغه قالدى و كلوب شيخك آياغه
ييقيلدى . بو حالى كورن امير جوراس ده مسلمان اولدى . بونك
اوزرينه بوتون موغوللر مسلمان اولدیلر . ساده اوكون يوز آلتش
بيك كيشى مسلمان اولدى . چاغاتاى ايلينك ايچنده مسلمانلق آشكاره
اولدى .

بر از صوكره امير پولادجى اولدى . اوله دن اول توقلوق تيمور
خانى خانلق تختنه او طور تمشدى . كنديسى بكار بكي عنوانى طاشيرايدى .
يدى اوغول براقدى . اولديكى وقت يدى ياشنده اولان اوغلو خداداد

توقلوق خاندن باباسنك منصبى آلدى . لکن امير پولادجىك بش
آغا بكيسى و اينيسى واردى . اوچونجو اينيسنك آدى قرالدين ايدى .
پك آخلاقسز بر آدم ايدى ؛ فقط پك جسور ، پهلوان و نفوذى
زياده ايدى . حاصلى خان بر كون كورنوش خانه ده (حضوره قبول
اوداسى) اوتورور ايكن قرالدين : « امير خداداد كوچوكدر . بوقادار
بويوك بر دولته سردارلنى باشه چيقاماز . بويونجهيه قادار اونك منصبى
باكا ويريكر . » ديدى . خان قبول ايتمه دى . قرالدين كوچندى
و خينجىنى كوكلنده صاقلادى .

توقلوق تيمور خان ۷۳۰ ده دوغدى . امير پولادجى دوقلاتك
غيرتيله اون سكز ياشنده خان اولدى . ۲۴ ياشنده مسلمان اولدى .
۳۲ ياشنده ايسه وفات ايتدى .

خانك وفاتندن صوكره قرالدين دوقلات خروج ايدوب توقلوق
تيمور خانك اوغلو الياس خواجه ي اولدوردى . عيني كونده توقلوق نسلندن
بويوك كوچوك اون سكز كيشى دها كسدى . بوكاده قناعت ايتمه يوب
امين آداملرندن برچوقلرني هر زرده توقلوق نسلندن برى بولورلر سه
اولدورمكه مأمور ايتدى . بوندن صوكره قرالدين كنديسنه خان نامنى
ويروب آدينه خطبه اوقوتدى و پاره باصديردى .

توقلوق خانك هنوز مده ده و آناسنك آدى امير آغا خاتون
اولان بر چوچوغى واردى . خاتونچىز چوچغنى آلوب امير خدادادك
يانته وارمش ، اوده چوچغنى كيزله مشدى . هر نه قادار قرالدين آداملر
كوندرمش ايسه ده خداداد چوچغنى ويره مشدى . بو ائنده امير تيمور

صایسز بر عسکرله قرالدینک اوزرینه کلشیدی . بونلر محاربه ایله مشغول ایکن خداداد بو چوجغه آناکلر تعین ایدوب بونلری ده امین آداملره تسلیم ایدوب بدخشان داغنه کوندردی واورادن چیقمامه لرینی امر ایتدی .

تیمور لنگ بش دفعه قرالدینک اوستنه کلدی . هر دفعه سنده ووروشورلردی . صوک دفعه سنده ، قرالدین استسقایه اوغرا مش اولدیغندن ، تیمورک حرکتی خبر آلتجه بر قاچ کیشی ایله قاچدی . لکن بو آداملر قرالدینده آرتق بر نفسدن باشقه جانلیق اثری کورمدکلرندن اونی بر بویوک اورمانه کوتوروب بر جاریه (کنیزک) ایله کنیدیلرینه بر قاچ کونلک آزیق ویره رک براقیدیلر و قایتیدیلر . فقط تیمور لنگک کله سنک اصلی اولدیغنی بر قاچ کون صوکرا اوکرندکلرندن اورمانه کلدیلر و قرالدینی پک چوق آرادیلر سده بر اثر بولامادیلر . دونوب کلدکلرندن صوکره قرالدینک عجم ملکی نزدینه کیتدیکی معلوم اولدی .

بدخشان داغنه کوندرلش اولان چوجغک آدی خضر خواجه ایدی . آنی کتوروب باباسنک تختنه کچیدیلر . ایشته او وقتدن زمانزه قدار کاشغار و یارکندده سلطنت ایتش اولان بوتون حکمدارلر بو خضر خواجه نسلندنرکه جنکیز خان اوغلو چاغاتای خان اوغلو موتوکن اوغلو بیسسونتو اوغلو بارات اوغلو دوی چچن اوغلو ایسهن بوغا اوغلو توقلوک تیمور خانک اوغلودر .

ایمیکه یک تاریخی . — آق مانغوت اوروقدن قوتلوک قابا نامنده

برینسک بر اوغلو ایله بر قیزی واردی . قیزی تیمور بک اوغلان آلمشیدی . تیمور قوتلوغک بو قاریسندن ایدیکه نامیه بر اوغلو اولدی . ایدیکه ابتدا توقتامیش خانه نوکر اولدی . توقتامیش بوزولوب اوروس خاندن قاچدیغنی وقت سمرقنده تیمور بکک (تیمور لنگ) یاننه کلدی . آردندن مانغوت ایدیکه ده اورایه کلدی و اوروس خانک عسکر طوپلایوب سمرقند طرفنه کله کده اولدیغنی سویلدی . توقتامیش تیمور لنگدن آلدیغنی امدادله اوروسی باصوب بوزدی و جوجی خانک حکم سورمش اولدیغنی مملکتلرک هپسنه صاحب اولوب سرای شهرنده خانلق تختنه اوطوردی .

تیمور قوتلوک خان حد تمیزه یتنجه مانغوت ایدیکه توقتامیشدن آریلوب تیمور قوتلوک خانه التحاق ایتدی . تیمور قوتلوک کوکلنده مستقل بر پادشاهلق هوسی طاشیردی . بو سبیدن توقتامیشه سرکشک ایدردی . بونی بیسن توقتامیش خان قوتلوک توطوب اولدورمکی قوردی . تیمور قوتلوک ایسه قاچوب تیمور لنگک یاننه کلدی . کندیسندن آیرلش و آرقاده قالمش اولان ایدیکه ده آلتی آی صوکره کلوب التحاق ایتدی .

برمدت صوکره ایدی که آقساق تیمور ایران اوزرینه یورومشیدی . توقتامیش ماوراءالنهری عسکردن بوش بولوب سمرقنده قدار ایلریله دی . اوراده بر چوق مسلمانلری کسوب شهری یاغما ایتدکن صوکره قایتدی . آقساق تیمور بو خبری آلتجه سمرقنده دوندی . توقتامیشی اوراده بولاماینجه آردندن کیدوب ایتل صویی بوینده

یتیشوب اوروشدی. توقتامیش بوزولوب قاجدی. آقصاب تیمور برچوق
آهالی یی قتل عام ایتدی.

آقصاب تیمور صیغینمش اولان تیمور قوتلوق خان توقتامیش اوزرینه
یاپیلان بو سفرده آقصاب تیمور برابر دی. توقتامیشک کندی میراث
آهالیسی زورله آلمش اولدیغنی بو آهالینک هنوز صاغ و سالم بولوندیغنی
ایشیتدیکنی، اکر رخصت ویریرسه کیدوب آنلرک هپسینی آلوب خدمتنه
کله جکنی آقصاب تیمور عرض ایتدی. تیمور بک قوتلوقه رخصت ویردی.
قوتلوق، اوروقنی ایتل صوبی بوینده بولدی. آلوب تیمور بک طرفه یورودی.
برمدت یورودکن صوکره مانغوت ایدیکه تیمور قوتلوقه کندی تبعه سنی
آقصاب تیمور کورتورمکن بر فایدا چیقیمی جغنی، تیمور بکک بو خلقی
آلوب سمرقنده کورتوره جکنی، اورادن هر بری بریره یوللایه جغنی،
اوروقی داغیلنجه کندیسنگ ده تیمور بکک بر نوکهری اولاجغنی
سویلدی. تیمور قوتلوق اوغلان بو سوزلری دوشرو بولوب قبیله نك
آق صاقالیلرینی (اسکیلرینی، قدما سنی) طوپلایوب اونلره: «تیمور
بک سزنی اولدوروب اوغوللریکزی اسیر ایدم جکدر.» دیدی.
اونلرده: «بز سنک ایچین کیدیورز. یوقسه بز تیمور بکی طانیاز.»
دیدیلر. قوتلوق اوغلان قبیله سی ایله دونوب هجرا بریره چکیله رک
اورده قالدی. (قوتلوق آستراغانه کلش ایسه ده ابوالغازی ذکر ایتمز).

آلتنجی باب

جنکیز خانک کوچوک تولى خان اولادندن ایران یوردنده
حکم سورنلرک تاریخی

اوکهدای قآن اوغلو کویوک خان اولدکن صوکره تولى خان
اوغلو مهنگو قآن خان اولدی. قآنک معناسی بودر: بر پادشاهک
دولتی، سطوتی بر خانککندن فضله اولورسه اوکا خاقان دیرلر.
اگر خاقانلردن دها یوکسک اولورسه اوکاده قآن دیرلر. قآنندن
یوقاری مرتبه یوقدر.

مهنگو قآن اویرات اوروقندن آرغون آغا نامنده برینی خوراسانه
والی تعیین ایتدی. آرغون آغا اون سنه والیک ایدوب اولونجه
یرینه اینیسی هلاکوخانه عسکرینک بشده برینی ووروب ایرانی کندیسنه
باغیشلادی.

همدروانه . — هلا کو خان ایرانه کلدی . ملحدلر جماعتی و خلیفه معصمی اولدورتدی . مملکتلرینی آلدی . صوکره سوریه‌نی آلدی . دوقوز ییل پادشاهلق ایتدکن صوکره وفات ایتدی .

هلا کو خاندن صوکره اوغلو آباقا خان عموجه‌سی قویلاقی قآنک امریله باباسنک تختنه کچدی . اون یدی ییل خانلق ایدوب باباسنک کیتدیکی یره کیتدی . اوندن صوکره هلا کو خانک اوغلو احمد خان پادشاه اولدی . پادشاهلغندن ایکی ییل کچنجه هلا کو اوغلو آباقا خان اوغلو آرغون احمد خانی اولدوروب یرینه کندی کچدی . بده یدی ییل سلطنت ایدوب اولدی . اونک یرینه آرغونک اینیسی هلا کو اوغلو آباقا خان اوغلو گیخاتق خان اولدی . دورت ییل پادشاهلق ایتدکن صوکره هلا کو اوغلو قاراغای اوغلو بایدو اونی اولدوروب یرینه پادشاه اولدی . بده سکز آی خانلق ایتدکن صوکره هلا کو اوغلو آباقا اوغلو آرغون اوغلو قازان خان طرفندن اولدورولدی . یری غازانه قالدی .

تولی خان نسلندن ایرانده اولامسلمان اولان غازان ایدی . بو ذاتدرکه اسلامیتک اورالرده انتشارینه پک چوق غیرتلر ایتدی . بونک سایه‌سنده ایرانک بوتون موغوللری مسلمان اولدیلر . دوقوز ییل سلطنت ایتدکن صوکره هجری ۷۰۱ ده وفات ایتدی . عمری ۳۰ ییلدر .

اوندن صوکره هلا کو اوغلو آباقا خان اوغلو آرغون اوغلو اولجایتق خان پادشاه اولدی . ۱۳ ییل پادشاهلق ایدوب وفات ایتدی .

یرینه اوغلو ابو سعید خان کچدی . باباسی اولدیکی وقت ابو سعید ۱۳ یاشنده ایدی . بوندن دولایی بر نیجه زمان دوتنک اداره‌سی سهلدوز امیر چوبانه امانت ایتدی . ۱۹ ییل پادشاهلق ایدوب وفات ایتشد .

ایرانده همدروانه نسلنده ابوسعید خاندن صوکره هلا کو اولدی . بوراسی بیلینسین که بو خانلرک آدی خان ایدیسه ده حکومت امورنده ذره قادار حکملری یوقدی . چوبانیلر نامیله یاد ایدیلن سهلدوز بکلری ابو سعید خاندن صوکره تولی خان نسلندن آریق بوغا اوغلو آریا خانی خان یاپدیلر . بغداد والیسی اویرات علی ایسه تخت هلا کو اوغلو طاراغای اوغلو بایدو اوغلو علی اوغلو موسی‌ی خان اعلان ایتدی و آریا خانله اوروشوب غالب کلدی . آریا خانی اولدوردی ، مملکتی آلدی .

بودورده روم والیسی اولان وشیخ حسن بزرک [بویوک] نامیله معروف اولان شیخ حسن جلایر موسی‌نک خان اولدیغی ایشیدنجه هلا کو اوغلو منگو تیمور اوغلو آنساجی اوغلو تیمور اوغلو یول قوتلوق (یال قوتلوق) اوغلو محمدی خان اعلان ایتدی . رومدن ، کورجیدن بویوک بر عسکر طوپلایوب ایران اوزرینه یورودی . تبریز جوارنده موسی خانله اوروشدی و غالب کلدی . اویرات ایلینک اولوسی اولان علی اویرات اولدی ، موسی خان اویرات ایچنه قاچدی .

بو آرالق خوراسانده والی اولان امیرعلی قوشچی اوغلو شیخ علی بو خبری ایشیدنجه خوراسانده ساکن نه قادار موغول وارسه هپسینی

طوپلایوب بیسظام اوزرینه یورودی . اوراده جنکیز خانك ایندی .
جوجی قاسسار نسلندن مازندران والیسی طوغای تیموری کتیروب
خان قیلدی . اورادن شیخ حسن جلایرک خانی اولان محمد خان
اوزرینه یورودی . یولده آزیایجانده اویرات قبیله سی ایله موسی خان
کلوب کندیسینه قوشولدی .

شیخ حسن جلایر بو خبری ایشیدنجه طوغای تیموره قارشى
کلدی . کرم بود ده محاربه اولدی . شیخ حسن جلایر غالب کلدی .
موسی خان اوروشده اولدی . طوغای تیمور خان و امیر علی اوغلو
شیخ علی قاجوب خوراسانه واردیلر .

شیخ حسن کوچوک لقبیله یاد اولنان سالدوز امیر چوبان اوغلو
دمیر طاش اوغلو شیخ حسن ابو سعید خانك امریله روم طرفنده
بر یرده والی ایدی . اوده بوخبرلری ایشیدوب بویوک بر اوردو ایله
شیخ حسن جلایر اوزرینه یورودی . نخبجوانده اوروشدیلر .
بو سفر شیخ حسن کوچوک غالب کلدی . محمد خان اوروشده اولدی .
شیخ حسن جلایر ایسه قاجوب سلطانیه یه کیتدی .

شیخ حسن کوچوک سلطان محمدخرینده (اولجایتو، خدابنده آرغون
خانك اوغلودر) نك قیزی صاتی بك خاتونی تبریزده تخته او طور تدی .
کندیسی شیخ حسن بزرکک (جلایر) آرقه سندن کیتدی . نهایت
شیخ حسن بویوک، شیخ حسن کوچوکه تابع اولوب بیلرلنده صلح
اولدی .

بر ییل صوکره شیخ حسن کوچوک صاتی بك خاتونی عزل

ایدوب هلاکو اوغلو یاشموت اوغلو سهنگه اوغلو سلیانی خان اعلان
ایتدی . صاتی بك خاتونی اونك نکاحی آلتنه ویردی .

بر مدت صوکره شیخ حسن بویوک ، شیخ حسن کوچوک
عصیان ایتدی . بغداده واروب هلاکو خان اوغلو آباقا خان اوغلو
که یخاتو خان اوغلو الافرنك اوغلو جهان تیموری خان اعلان ایتدی .
عسکر طوپلایوب سالدوز شیخ حسن کوچوک ایله اوروشدی .
شیخ حسن کوچوک غالب کلدی و جلایر شیخ حسن بویوک قاجوب
بغداده کلدی . خانی عزل ایدوب کندی خان اولدی .

بوندن صوکره آرتق شیخ حسن کوچوک دولتی آرتدی .
حسن کوچوک عزت ملک نامنده بر عرب خاتونی وار ایدی .
یعقوب شاه نامنده بری اوکا عاشق ایدی . قادین ده اوکا عاشق ایدی .
بر کون یعقوب شاه بر قباحت ایشله مش اولدیغندن شیخ حسن
کوچوک اونى حبس ایتشدی . قادین حبسک سببی کندیسینک یعقوب
شاهله اولان مناسبات عاشقانه سنی قوجه سنك خبر آلمش اولماسندن
ظن ایتشدی . بر کیجه شیخ حسن سرخوش اولارق کلوب یاتمش
ایدی . بو عرب قاری حایالردن طوتوب آزهرك شیخی اولدوردی . یرینه
کوچوک قرده شی ملک اشرف کچدی و هلاکو نسلندن انوشیروانی
خان یاپدی . (بو نوشیروان عادل نامیله مشهوردر) . بر مدت صوکره
نوشیروانی عزل ایدوب یرینه کندیسى خان اولدی . خطبه و پارایی
کندی نامنه یاپدیردی .

ملک اشرف پک فنا بر انسان ایدی . زماننده مسلمانلر هر طرفه

قاجوب كيتديلر . بَرْد علي قاضي محي الدين ده بو قاجانلردن اولوب
قيپچاغه كيتمش، جاني بيك خانه صيغيمش ايدى . قاضي بو خانه ملك
اشرفك فناقليرنى اويله صايمش و آكلاتمشدى كه خانك و حاضرونك
كوزلرندن ياشار آقشدى .

نهایت جاني بيك خان بويوك بر اوردو ايله ملك اشرف اوزرينه
ورودى . آذربايجانه كيردى . خويده اوروشديلر . غالب كلوب ملك
اشرف سلدوزى اولدوردى . خزينه و دفينه ليرنى آلدى (هجري ۷۵۹) .

يېڭى باب

جنگيز خانك اولو اوغلو جوجى خان نسلندن قىپچاقده حكم
سورنلرك تاريخى

اولا جوجى خاندن بحث ايدىلم . جوجى خانك آناسنك آدى
بورتا فوجين ايدى . جوجى دها هنوز آناسنك قارنده ايكن
جنگيز خانك يوقلغندن استفاده ايدىرك مەركيت خانى جنگيزك آوولنى
باصمش و ياغما ايدوب بورتا فوجينى ده اسير ايدىرك كوتورمشدى .
لكن اونغ خانك قارىسى بورتا فوجينك ايكاجيسى (كوچوك همشيره)
ايدى . واونغ خانله مەركيت خانك ده آراسى اى ايدى . اونغ خان بورتا
فوجينى ايستدى و آلوب جنگيز خانه يوللادى . بر طرفدنده اونغ
خانك باباسى يەسوگى بهاردرله جنگيز خان آراسنده دوستلق اولسى
بو كاسب اولمشدر .

حاصلی بورتە فوجین جوجی خانى يولده دوغوردى . صاللامق
ايچين برېشيك موجود اولماديغیدن خاموردن برشى ياپوب اوغلونى
ايچنه قويوب اويلهجه کوتوردیلر . جنکيزخان اوغلونى کورونجه سوبندى
و : « بزه جوجى کلدی . » دیدی . جوجى موغولجه يکى کلن مسافر
ديمکدر . بوسيدن جوجى خانك اسمى جوجى اولدى .
جوجى خان باباسندن اول اولدى . اونى ذاتاً جنکيز خان بچنده
بيلدردک ایدی .

مېرى خان ارغلو باتر خان — جنکيزخان جوجى خانك اولديکى
ايشيدنجه پك چوق کدر ايدوب ياس طوتدی . او وقت مملکت مصلحتى ايچين
اوغوللرينه ، بکلرينه اوکودلر ويردى ، وصينلر ايتدی . ماتمک نهايتنده
اوتچه گينه (اوتچه کين بهل قوتاي اوتچه کين اولوب يه سسوکى بهادرک
کوچوک اوغلور) دشت قيشچاغه گيدوب جوجى خانك ايکسجى اوغلو
باتوي يرينه تخته کچيرمه سنى ، اينيلرينى وبکلرينى اوکاتابع قيلماسنى امر
ايتدی . و : « اگر بکلر و اينيلر سوزکى طوتمازلرسه سن اورده قال ،
باکا خبر صال . ايجانى ياپيم . » دیدی .

اوتچه گين باتو خان اوردوسنه ياقلاشنجه اوکدن اوغوللرينى ،
قرده شلرينى وبکلرينى گوندردى ، کنديسى ده آرقالرندن استقباله
يورودى . اوتچه گينه کوروشوب ماتمى نازله ديلر . اوچ گون صوگره
اوتچه گين باتوي باباسنک تخته اوطورتوب اينيلرينه وبکلره جنکيزخانك
سوزلرينى ، امرلرينى سويله دى . هپسى قبول ايتديلر . بويوک بر

دوکون ياپيلوب موغول اصولى موجبنجه باتو خانه برقدح صونديلر .
اوده اونلره قدحلر صوندى و بر جوق انعاملر ايتدى .

بو ائشاده جنکيز خان اردوسندن برى کلوب جنکيز خانك اولديکى
خبرينى کتيردى . بونک اوزرينه تکرار ماتم طوتوب آغلاشديلر .
واول قادار آغلاشديلرکه دنيا حايقيرمادن چيکله دى .

ماتمدن صوکره باتو خان کوچوک اينيسى توقاي تيئورى يرينه
قايماقام براقوب اوتچه دين و ديگر بش برادري اورده ، شهيبان ،
به رکه ، چامپاي و به رکه جارى آلوب جنکيز خانك پايتختى اولان قارا
قورومه کيتدى . اوراده بوتون شهزادلر ربکلرله برله شدى .

اوراده ده بويوک بر ماتم طوتولدقدن صوکره جنکيز خانك وصيتى
موجبنجه اوکه داي قاآنى تخته اوطورتوب بويوک بر دوکون ياپديلر .
قاآنه قدح (آياق) صونديلر . قاآنه شهزادلره وبکلره قدح صوندى .
خزينه نك قايسنى آچوب او قادار احسانلر ، انعاملر ياپدى که زنکين
اولمادق هيچ بر فقير قالمادى .

خيتابك بعضى خانلرى اوکه دايى طانيق ايسته مېدکلرندن قاآن بونلرک
اوزرينه يورودى . بو سفرده کنديسىله برابر بولونماسنى باتو خانه
امر ايتديکندن باتو خان بش اينيسى ايله برابر آتلاندى . قاآن خيتاي
خراب و ياغما ايدوب قارا قورومه قايتدى . باتو خانى اوروس ، چرکس ،
بولغار و سائر ملتلى اطاعت آتته آتته يوللادى . ارغلو کويوک
خان ايله تولى خانك اوغلو منگو قاآنه و چاغاتاي خانك اوغلو بانداره
باتو خان ايله کيتمه لرینى و اوکا ايجابنده امداد و يرمه لرینى امر ايتدى

و برابر کوندردی . باتو خان بونلرله برابر کندی پاختنه کلدی . باتو خانك اینیسی توقای تیمور بونلری مسافر ایدوب اوچ کون آلیقویدی . باتو خان ده اونلری قرق کون مسافر ایتدی . بوتون بو کونلری اکنجه و عشرت ایله کچیردیلر . اوندن صوکره اطرافه تواجیلر (تواجی ویا توغاجی دوسسونه کوره ارکان حریدر . مطلع السعدین ده بو کله چوق کچر .) کوندروب بویوک بر اوردو طوپلادی . جوجی خانك پاختی قیپچاقده «كوك اورد» دینیلن محلدی .

باتو خانك ماجار ، باشقورت ، اوروس ، کورمل و نمش (نمیش) یوردلرینی ضبط ایتمیسی و وفاتی دهآ آشغیده ذکر ایده جکزر .

هوجی هانه اوغلو بررکه هانك قیپچاقده هانه اولسی . باتو خانك وفاتنده (هجری ۶۵۴ ، میلادی ۱۲۵۶) منکو قآن باتو خانك اوغلو سارتاق اوغلانی خان تعیین ایتدی . فقط تخت اوطورمادن اولدی . قآن سارتاقك اینیسی اولاقچی (اولاقیچ) یی خان قیلدی . بوده آزر بر زمانده وفات ایتدی . بونك اوزرینه قآن جوجی خانك اوغلو بورکه خانی خان تعیین ایتدی . (قیپچاقده دشت قیپچاق و بورکه خان اوراده ایلك مسلمان اولدیغندن دشت بورکهده دیرلر) .

بورکه خان خان اولونجه بویوک دوکونلر یاپوب بر چوق انعاملر یاپدی . آغا بکلرینه و اینیلرینه باتو خانك ویرمش اولدینی اولولری بر اقدی و قآنه بر چوق هدیهلر کوندردی .

بورکه خان مسلمانلنی سومکه باشلامش ایدی . برکون آغابکسینك بنا ایتش اولدینی سرایحق شهرینه کیدرکن بخارادن کلن بویوک بر

کروانه راست کلدی . کرواندن عقتلی ، اوصلو ایکی آدام چاغیروب اوزاچه بریره ایله توب مسلمانلنی صوردی . او آدملر مسلمانلنی کوزل تصویر ایتدیلر . بورکه مسلمان اولدی . کیدوب کوچوک اینیسی توقای تیموری چاغیروب سربنی اوکا سویلیدی . اوده مسلمان اولدی .

بوتاریخدن صوکره بورکه خان مسلمانلنی آشکاره ووروب کافرلری ترده راست کلیرسه تپله دی . قولونج علتی ایله هجری ۶۶۴ ده اولدی . پادشاهلنی ۲۵ ییلدر (تخته چیقمسی و وفاتی تاریخلرینه کوره سلطنتی ۱۰ سنه اولمق لازمدر) .

باتو اوغلو نورای اوغلو تیمور ، باتو اوغلو نورای اوغلو نورای منکو و منکو تیمور اوغلو نورای تاغور . — بورکه خان اولدکن صوکره منکو تیمور خان اولدی . ملتک اولولرینی کندیسنه بند ایدوب آغابک و اینیلرینه باتو خانك یاپدینی کی آق اوردن دینیلن مملکتی شیپان خان اوغلو بهادر خانه ، کفه و قریمی اوران تیموره ویردی . ادران تیمور توقای تیمورك اوغلو ایدی . (اصلنده دائما توقای یازلمش ایسه ده خلاصه الاخبارده توقان یاخود طوغان یازلمشدر) . بولغارلر اوزرینه یوروپوب ایکی ییل صوکره مظفر اقاییتدی . صوکره بویوک بر اوردو ایله آباقا خان اوزرینه یوروپوب ایرانه واردی . آباقا خانله صلح ایدوب قایتدی . بوتاریخدن صوکره بویکی خان آرده سنده دائما دوستلق دوام ایتدی و یکدیگرینه دائما هدیهلر کوندردیلر . هجری ۶۸۰ ده آباقا خان وفات ایتدی . یرینه احمد خان کچدی . (هلاکونک یدنجی

اوغلو توقودار مسلمان اولوب سلطان احمد اسمنی آلمشیدی .
احمد خان ده مسلمان ایدی . احمد خان آباقا اوغلو آرغون خانك
النده شهید اولدی . یرینه آرغون خان كچدی . منگو تیمور خان
(لقبی كلك یاخود كهلهكدر) طوغان وتورك تاي نامنده ایکی بكنك
اداره سنده سكسان بیک كیشیلک بر اوردوی آرغون اوزرینه یوللادی .
آرغون خان ده امیر طوغاجاری بویوك بر اوردو ایله قارشیلرینه کوندردی
و کندیس ده طوقاجار ك آردندن یورودی . قاراباغده اوروشدیلر . منگو
تیمور خانك عسکری بوزولوب قاچدی . بو خبری آلان منگو تیمور خان
یورکنه اینوب اولدی .

نورما منگر خان . — یرینه باتو اوغلو توقای اوغلو تودا منگو خان اولدی .
ظالم بر پادشاه ایدی . منگو تیمور خانك اوغلو ترقتاغو تودا منگونك
ظلمندن قاچشیدی . عسکر درجنه غیرت ایدوب بر مدت صوكره
بویوك بر اوردو ایله كلوب منگو ایله اوروشدی و عسکرینی بوزوب
منگویی اولدوردی . کندیس پادشاه اولدی .

توقتاغو خان . — بر چوق یرلر ضبط ایتدی . بابا و آغا بکیسی
حرکت ایتدی . آلتی سنه پادشاهلق ایدوب وفات ایتدی . سرایجقده
مدفوندر . (توقتاغویه هائمهر توقتای خان دیر) .

اوز بك خان . — اوز بك جنکیز اوغلو جوجی خان اوغلو باتو
خان اوغلو منگو تیمور خان اوغلو طوغرول خان اوغلو در . توقتاغونك
یرینه اوز بك كچدی . تخته كچدیکی وقت هنوز ۱۳ یاشنده ایدی .

کوجوكلکنه رغماً دولتی باباسی کبی متاتله اداره ایتدی . هرکسه منصبه
کوره رعایت ایدوب احسانلر ویردی . ملتک اولولرینی مسلمان ایتدی .
زماننده بوتون خلق مسلمان اولدی . بونك زمانندن اعتباراً بوتون
جوجی ایلنه اوز بك ایلی آدینی ویردیلرکه بوقیله الی ماشا آله بو آدی
طاشیمقددر .

بوتون عالمه عدالتک طادیخی طاتیدردی .

ایکی دفعه ایرانه ابوسعید خان اوزرینه سفر ایتدی ایسه ده ایرانی
ضبطه موفق اولامادی و براز صوكره وفات ایتدی .

اوز بك خان . — سرایجقده باباسنك
یرینه خان اولدی . بك مسلمان بر آدام ایدی . عالمره ، زاهدلره بك
حرمت ایدردی . شریعتنه بك رعایتکار ایدی . بو ائنده تیمور طاش
اوغلو ملك اشرف آذربایجانده حکومت ایدیوردی . بك ظالمدی ،
ظلمندن هرکس قاچشیدی . قاضی محی الدین ده قاچوب سرایجقه
صیغینمشیدی . جامعه وعظ ایدردی . برکون جانی بك خانده وعظ
دیكله مکه جامعه کیتشیدی . قاضی ملك اشرفك ظلمندن او ایله بحث
ایتدی که خان باشده اولمق اوزره حاضر و هپ آغلادیلر . قاضی خانه
دیدکی که : « بزم حقمرزی اوندن آماز سنهك یارین آخرته ایکی المز
یاقا کده در . » بوندن متأثر اولان خان آتلا نوب ملك اشرف اوزرینه
یورودی . اوردوسنی بوزوب کندیسنی اولدوردی . باشنی تبریزده بر
جامعك قاپسنه آصیدردی .

ملك اشرفك دیگر ماللرندن باشقه ساده ۴۰۰ دوه یوکی یاقوت

وساثر جواهری واردی. جانی بیك خان بوتون بومالاری عسکره تقسیم ایتدی. اوغلو بیردی (ویردی) بکی آذربایجانہ والی قویوب کندیس قایتدی.

کندی یوردینه کلدکن صوکره خسته دوشدی وخسته لی اوزون سوردی. خان خسته لقدن قورتولامایه جغنی آکلاینجہ آذربایجانہ آدام کوندروب اوغلونی چاغیرتدی؛ فقط او دها کله دن حالی وخیم کوروب خلقي طوپلادی و اوغلو بردی بیك خانی ولی عهد اعلان ایتدی. هر کسه بر چوق نصیحتار ویردی. ۷۵۸ ده وفات ایتدی. ۱۷ ییل پادشاهلق ایشدر. سرایجقده مدفوندر.

بیردی بیك ضایه. — تبریزدن کلوب سرایجقده باباسنک یرینه کچدی. اوچ کون یاسن طوتدیلر. یاشدن صوکره شهزاده لر و بکلر بیردی بیك (بیردی بک) خانی پادشاه یاپدیلر. بو پادشاه ظالم، فاسق، ایچی قارا، نیتی کوتو برانسان ایدی. دولت ساده کندیسنه قالسین دیه نه قادر قرده شاری و آقربالری وارسه هپسنی اولدوردی. آنجق ایکی ییل پادشاهلق ایدوب هجری ۷۶۲ ده وفات ایتدی. صاین خان (باتو خان) نسلی بیردی بکله کسیددی بیتدی. حالا اوز بکلرده مثلد: «نار (دوه) بویی بردی بکده کسیددی.» بوندن صوکره جوجی خانک دیگر اوغلاری پادشاهلق ایتدیلر.

سکرنجی باب

جوجی خانک بشیجی شیپان خان اولادندن تورانده، قازاقده، قریمده، ماوراءالنهرده حکم سورنلرک تاریخی

جنکیز خان، اوغلو جوجی خان، اوغلو شیپان خان، اوغلو بهادر خان، اوغلو جوجی بوغا، اوغلو باداقول، اوغلو مونگه تیمور، اوغلو بیك قوندی اوغلان، اوغلو علی اوغلان، اوغلو حاجی محمد خان، اوغلو محمودک خان، اوغلو آیاق خان، اوغلو تولوق خان، اوغلو شامای سلطان، اوغلو اوزار سلطان، اوغلو بهادر سلطان محمود خان، اوغلو مرتضی خان، اوغلو کوچوم خان. ایشته بونسلده کوچوم خانده کسيلمشدر.

بو کوچوم خان تورانده قرق ییل پادشاهلق ایتدی. اوزون عمر سوردی. نهایت ایکی کوزی کور اولدی و هجری ۱۰۰۳ ده اوروس

تورانی کوچومك الندن آلدی . کوچوم مانغوتلره قاجدی و اورادم وفات ایتدی .

قریمده پادشاهلر ایدمه طرغانه تیمور اولدی . — جنکیزخان ، اوغلو جوجی خان ، اوغلو طوغان تیمور ، اوغلو اوز تیمور ، اوغلو صاریجه ، اوغلو کونجهك اوغلان ، اوغلو تۇقۇل حوجا اوغلان ، اوغلو تۇی حوجا اوغلان ، اوغلو توقنامیش خانك سکنز اوغلو واردی . آدلری : جلال الدین ، جبار بردی (ویردی) ، کپک (کۆپهك) ، لریم ویردی ، اسکندر ، ابو سعید ، کوچوک و قادر ویردی در . توقلو حوجانك تولهك تیمور آدلی براینسی واردی . تولاك تیمورك اوغلو حبینه ، اونك اوغلو لقبی ایچکیلی حسن اولان حسن اوغلان ، اونك اوغلو محمد خان ، اونك اوغلو طاش تیمور ، اونك اوغلو غیاث الدین خان ، اونك اوغلو حاجی کرایدر . حاجی کرایک سکنز اوغلو واردی . اسملری شونلردر : دولتیار ، نور دولت خان ، حیدر خان ، قوتلوق زمان ، کیلیدیش ، مینگلی کرای خان ، یامغورجی ، اوز دمیر .

قریمده سلطنت ایدن خانلر حاجی کرای خان نسلیدر . یری اوزاق اولدیغندن بو سلاله حاجی کرای خانك هانکی اوغلونك سلاله سیدر بیلیمورم .

نورای تیمور نسلمده قازاقده پادشاه اولانلر . — جنکیز خان ، اوغلو جوجی خان ، اوغلو توقای تیمور ، اوغلو اوز تیمور ، اوغلو حوجا ، اوغلو باداقۇل اوغلان ، اوغلو اوروس خان ، اوغلو قویرچق

(قویرچق) خان ، اوغلو باراق خان ، اوغلو جانی بیك خان لقبی ابو سعید خانك دوقوز اوغلو واردی . اسملری : ایرانجی ، محمود ، قاسم (محمد خان شیپانله اوروشان و محمد خانى اولدورن بودر .) ، ایتیک (آیتیک ، آی بك) ، جانیش ، قنبر ، طانیس ، اوسهك ، جاتوك (جادیک) .

جوچی خانك اویونجی اوغلو طرغای تیمور نسلمده مازارالشرده سلطنت سورنلر . — جنکیز خان ، اوغلو جوجی خان ، اوغلو توقای تیمور خان ، اوغلو اوز تیمور ، اوغلو ایبای ، اوغلو تومغان ، اوغلو قوتلوق تیمور اوغلان ، اوغلی تیمور بك اوغلان ، اوغلو تیمور قوتلوق خان ، اوغلو تیمور سلطان ، اوغلو محمد خان ، اوغلو جاقاق سلطان ، اوغلو مانقیشلاق سلطان ، اوغلو یار محمد سلطان ، اوغلو جانی سلطان ، اوغلو دین محمد سلطان ، اوغلو نور محمد خان ، اوغلو عبدالعزیز خان ، اوغلو اوزبك در . (یار محمد سلطان اوغلو جانی سلطانله برابر [هجری ۹۷۵ ، میلادی ۱۵۶۷ ده] آستراخاندن بخارایه قاچوب اسکندر خانه صیغینمش ایدی . اسکندر خان قیزی جانی سلطانه ویرمشدی . میلادی ۱۰۵۵ ده باباسی نادر [نور] محمد خانك یرینه کچمشدی) .

اوزبكلك شجره سی کوستیرکه عبدالعزیز خانك ، قازاق و قریم پادشاهلرینك اجدادی جوجی خانك اوجونجو (یاخود اون اوجونجو)

اوغلو توقای تیمور خاندنر . حاجیم خانك ، عبدالله خانك و كوچوم خانك اجدادی جوچی خانك بشنچی اوغلو شیبان خاندنر . بو اوچ خان هم عصرایدلر ، بربری آردنجه وفات ایتدیلر . جوچی خانك باشقه اوغوللری و حکومتلری یوقارده ذکر ایدلدی .

سكزنجی و دوقوزونجو باب

بو ایکی بابی بوراده برلشدیرمك ضروری ایدی . آشاغیده آیریلهحق

جوچی خان ماجار ، باشقورت ، اوروس ، کوردل و نمش اولکهلرینی ضبط ایچین حاضرلقدہ بولونیور ویدی ییل دوام ایدہجک بر سفرہ حاضرلانیملرینی آداملرینہ سویله یوردی . اوردو طوپلارکن وفات ایتشدی . جنکیز خان یرینہ باتو خانی تعیین ایتشدی . جنکیز باتو خانہ باباسنک سفرینی یاپمسنی سویله مشدی . اودہ حاضرلانیوردی . حاضرلانیرکن دده بی جنکیز خانده اولدی . ایکی سنہ صوکرہ جنکیز خانك یرینہ کچن اوکدای قانده باتویہ عینی سفری حاضرلامسنی امر ایتدی .

باتو خان روس ولایتلرینی آلا آلا موسقوویا واری . اوراده کوردل ، نمش و اوروس پادشاهلری طوپلانوب خندقلر یاپمشلردی .

اوج آی بویوک ووروشلر اولدی. نهایت برکون شیپان خان آغابکسی صاین خانه: « باکا کندی نوکریمدن باشقه بش آلتی بیک کیشی ویر، برکیجه دشمنک آرقاسنی آلایم و تانله (سحرله) برابر اوردوگاهه کیریم. سرده او زمان آلندن هجوم ایدک. » دیدی. بویلهجه یاپدیلر. صباحین ارکن اوروشک قیزدینی برزمانده شیپان خان آرقادن یوروویوب خندک کنارینه کلدی. خان و اوردوسی آتدن اینسوب خندقی کچدیلر. خندق ایچنده آرابه لری دائره شکلنده زیخیله بربرینه باغلامشلردی. زیخیلری کسوب آرابه لری بوزدی. اوردوسیله پیاده اولارق قارغی و قیلیج آله هجوم ایتدیلر. صاین خانده جههدن هجوم ایتدی. دشمنی اوילה قیردیلرکه تام یتش بیک کیشی اولدوردیلر. ایشته بو محاربه ایله صاین خان بوتون او اولکهلره صاحب اولدی.

بو سفردن قایتدقن صوکره جوجی خانک بویوک اوغلو آلچن لقبی اوردایه: « بو سفرده ایشیمزی کورن بتیرن سن اولدک. » دیوب اون بیک چادرلق بر قبيله ویردی. شیپان خانهده التفات ایدوب آلنان غنیمتلردن بعضی شیلرله هنوز فتح اولونان کورهل یوردینی، بایری (مورو) یرتلدن قوشچی، نایمان، قارلق، بویروق اوروقلرینی ویردی و: « بمله آغابکم ایچن آراسنده کی اولکهلر هپ سنکدر. یازین ایرغیز صاووق، اؤر، ایلهک و اورال داغنه قادار یایقک شرقده یایلا؛ قیشین قارا قوم، آرا قوم، سیر صوی کنارلنده، صاری صووجو (جو) صوینک آیاغنده (منصب) قیشلا! » دیدی.

شیپان خان ایلی بر اوغلو ودرایتلی بکلرندن بر قاجی ایله کورده کوچوردی. بو ایل اوغولدن اوغوله شیپان خان اولادی النده قالدی. آلان کورلده حکم سررن تورهلر شیپان خان نسلندندر دیرلر. شیپان خان ذکر ایتدی کمز یورتلرده قیشلاردی، یابیلاردی. بویله کچن برنیجه ییلدن صوکره وفات ایتدی. شیپان خانک اون ایکی اوغلو واردی. آدلری صیراسیله شونلردر: باینال، بهادر، قادات، یالقا، چریک، مهرگن، قورتوغا، آیچی، صاییلغان، بهیانجار، ماجار، قونجی.

شیپان خانک یرینه ایکنجی اوغلو بهادر خان کچدی. بونک ایکی اوغلو واردی. بویوکی جوجی بوغا، کوچوکی قوتلوق بوغا ایدی. باباسنک یرینه جوجی بوغا کچدی. بونک دورت اوغلو واردی: باداقول، بک تیمور، نیقچسار و یسسبوغا. جوجی بوغا اولونجه یرینه باداقول کچدی. بونک اوغلو بر دانه ایدی. آدی مینگ تیموردی. بو ذات پک بهادر و پک ذکی ایدی. بو سببدن کندیسنه کولوک لقبی ویرلش کولوک مینگ تیمور خان دیرلردی. کولوک تورکجه اول آدامه دیرلرکه او برشی سویلر و او اولورسه بن دیچ فئالق یوزی کورمه دیرده اوده اولور و اونک کولکی ده اوکا اینانیر.

کولوک مینگ تیمور خانک آلتی اوغلو واردی: ایلباق، جانتا، فولاد، سونچ، تیمور، تونکه بیک قوندی. مینگ تیمور اولونجه یرینه فولاد کچدی. بونک ایکی اوغلو واردی: ابراهیم، عربشاه. اوزبکر بو ایکی اسمدن عیسی (اسا) عرب یاپدیلر.

شیبانه هزاره نسلندره مادراندرده یادشاهانور ایدندر . — جنکیز
 اوغلو جوجی ، اوغلو شیبان ، اوغلو بهادر ، اوغلو جوجی بوغا ،
 اوغلو باداقول ، اوغلو مینگ تیمور ، اوغلو فولاد ، اوغلو ابراهیم
 اوغلان ، اوغلو دولت شیخ اوغلان ، اوغلو ابوالخیر خان .

ابوالخیرك اون بر اوغلو واردی . بویوك اوغلونك آدی شام
 بوداق سلطان اولوب بونكده ایکی اوغلو اولمشدی . بویوك اوغلونك
 آدی محمد ، لقبی شاه بخت ایدی . محمد شاه بخت شاعر ایدی ،
 شیبان نسلندن اولدیغندن « شیبانی » خلاصی قوللانیردی . شاه بوداق
 سلطانك كوچوك اوغلونك آدی محمود سلطاندى . محمود سلطانك
 اوغلو عبدالله خاندی . (ابوالخیر خان هجری ۸۱۳ و میلادی ۱۴۱۳ده
 دوغدی ۸۷۴ و ۱۴۶۹ ده صیچان ییلنده اولدی . اوچ حرمی
 واردی : بورغوت اوروقوندن شاه بوداق سلطانك و حوجا محمد
 سلطانك آناسی آغاناق بیك ؛ قونقرات اوروقندن حیدر خان ،
 سید بابا خان ، سانجار سلطان و شیخ ابراهیم سلطانك آنالری ؛
 اولوغ بكك قیزی کوچ کونجی خان ، سونینج حوجا خان ، آق
 بورون سلطانك آنالری ربعا سلطان بكم .)

ابوالخیر خانك ایکنجی اوغلو خوجا محمدر ؛ فقط اوزبكلر اوکا
 خوجوعم تهنهك دیرلرکه احمق خوجا محمد دیمکدر . خوجا محمدك
 اوغلو جانی بكدر . بوده آبدال بر آدمدی . (اون ایکی اوغلو
 اولمشدی) . جانی بكك اوغلو اسکندر خاندی . بوده عقلسز بر آدم
 ایدیسده اونك ایکی هنری واردی : بری فرض و نافله نمازلری

دوامله قیلمق ، قار چیغای (طوغان) بسلمکده و قوللانمده یکتای
 جهاندى .

اسکندرک اوغلو مشهور عبدالله خاندیر . بونک اوغلو عبدالمؤمن
 خان ایسه بونسلک صوکی اولمشدر . عبدالله خانك حکایه لری عالمده
 مشهور اولدیغندن ذکرندن صرف نظر ایتدک . (عبدالله خان هجری
 ۹۴۰ ده دوغمشدر . حافظ طانیش عبدالله خانك تاریخی یازمشدر .
 اسمنه شرفنامه شاهی دیمشدر . بوکامستشقرلر عبدالله نامه دیرلر . سببی ده
 کوردلر تاریخی اولان ویتلیس توره سی شرف طرفندن یازیلان شرف
 نامه ایله تخلیطدن آیدر ایدرلر) .

طوقوزنجو باب

شییان خان اولادندن خوارزمده حکم سورنلرک
تاریخی

فولاد اولدکن صوکره ایکی اوغلو ابراهیم و عرب شاه بابالرینک
دولتی آرالرنده بولوشوب پایلامشیدیلر؛ فقط بربرندن آیرلمه یوب
برابر یاشارلردی. برابر کوچوب قونارلردی. یاییق نههرینک باشنده
(منبعنده) یایلار، سیرک آاغنده قیشلارلردی. طاتلیق ایله عمر
کچیردیلر.

عرب شاه اولونجه اوغلو حاجی تولى ((جوجی تولونی) شییان نامه ده
ایسه بوکا توغلوق حاجی دینور) یرینه کچدی. حاجی تولى اولونجه
یرینه اوغلو تیمور شیخ کچدی. تیمور شیخ هنوز چوجق ایکن قالموقدن
ایکی بیک کیشی کلوب ایلینی یاغما ایتشدی. تیمور شیخ حده کلوب
تورک شجره سی - ۱۳

دها بوتون اوردوسنى طوپلامادن آرقالرندن قوشمشدى . يتيشوب ووروشدى . مغلوب اولدى و كندىسى ده اولدى . اوغلو يوقدى ، اينىسى ده يوقدى . دشمن ايلي ينه باصدى . تورەسىندىن آيرىلىش اولان ملت اميدىزلىككە دوشوب باشقە تورە آرادىلار . اويغورلار ك آقصاللرى (آق صقاللقلرى) طوپلايوب اوردى قايىسنە كلدىلار . و خانمە (خانك مؤئشدر ، خان قارىسى ديمكدر) ادام كوندەروب ديدىلر كە : « ملتك ھېسى كيتدى . بزە كىتمك اوزرەيز . خانك حرملرى و قومالرى چوق ايدى . باقسىنلار . برى كېمە ايسە چوجق دوغونجەيە قادار كىتمەيز . » خانم : « باشقەسى كېمە دكل ؛ فقط بن اوچ آيلىق كېمەيم . » ديدى . بونك اوزرىنە اويغور خلقى اوردو ايلە قالغە قرار وىردىلار . نايمانلار كىتمش ايدىلار . بو خبرى آلتىجە باشقە بر تورەيە كىدوب نوكر اولمايدىلار ؛ لكن قايتوب اوردويەدە كلدىلار . چوجق دوغونجەيە قادار اولدقلرى ىردە قالدىلار . دىكر قىبىلەر باشقە تورەلەر كىدوب نوكر اولدىلار .

خانم آلتى آي صوكرە بر ارلك چوجق دوغوردى . آدىنى يادكار قودىلار . اويغورلار كىتمش اولان بوتون قىبىلەرە اداملار كوندروب « وار ، سيونجى (مژدەيە وىرىلن ھدىە) دىلە ! » ديدىلار . برى نايمانلار واروب مژدەلەدى . نايمانلار او آدامە بر قارا آت سيونجى وىردىلار وقايتوب اوردويە كلدىلار . آناسى يكي دوغان چوجوغنى قوجاغنە آلوب قوجەسنك كورنوش خانەسنە كوتوردى ، تور - Place d'honneur دە اوطورتدى . موغوللار جە صول طرف صاغ طرفدن

اعتبارلى اولدىغىندىن واويغور نايمانى قونوق صايدىغىندىن اونلرى قونوقلايوب صول طرفە كچىرەرك كندىلرندن يوقارى اورون (ىر) وىردىلار . موغوللار جە صول طرفك تور (پلاس دونور) اولماسنك سېيى تاكرىنك بدن ملكىنك پادشاهى اولان پورالى صول طرفدە ياراتمەسىدەر . شىمىدىيە قادار نايمانلار ك يوقارى اوطورمالرى بوندندر . صوكرە باباسىندىن قالان نوكرلر اميد ايچىندە دونوب كلدىلار . ايشىكدە اويغورلار و نايمانلار باش اولدى . يادكار خان اولادىنك قاراجىسى نامنى آلدىلار . اوزبك دىلندە قاراجى ايدە و فناده صداقتى آصلا صارصيلماز ديمكدر . (قاراجى اوزرىنە وەليامينوفك قاسيموف خانلرى تارىخىندە ، باخصوص قىرىمدە ، قازاندا ، قاسيموفدە ، نوغايلىر و قازاقلردە قاراجى حقىندە معلومات واردىر .)

يادكار بويۇدى . دورت اوغلو اولدى : بر كە ، ابولەك ، آمىنەك و آباك . بو دوردە موغول دىلى ھنوز تامامىلە اونودولمامشىدى . موغولجە آمىن جان ديمكدر . داجىقجە ھوش ، اوزبكجە تىن در . آمىنك كافى ادات تصغىردىر . بو « ك » اوزبكجە غىنە ، كىنەدر . مثلاً كوچوك آتە آتغىنە ، كوچوك كىشىيە كىشىگىنە دىرلار . آمىنەككە معناسى جانغىنە (كوچوك روح) ديمكدر . صددە كىرەلم : يادكار خانك بويوك اوغلو برەكە سلطان يىكىت وجسورايدى . دىرلر كە تاكرى اونك كوكنى يىكپارە ياراتمش . كىمكلرك آراسىندە قىقىر داقلار اولور . حالبوكة اونك قىقىرداغى يوقدى . برەكە سلطان ابوالخىر خان ايلە معاصردى . لكن او اختيار ايكن برەكە ھنوز كىنچ ايدى .

ماوراءالنهرده تیمور بك اولادندن ابو سعید میرزا اوز آقربالارندن عبداللطیف میرزای اولدوروب یوردینه صاحب اولدی. (عبداللطیف میرزا تیمور کوره کان (تیمورلنك) ك اوغلو شاه رخك اوغلو مشهور اولوغ بكك اوغلودر.) عبداللطیف میرزانك اوغلو میرزا محمد چوكی قاجوب ابوالخیرخانه صیغیندی. ابوالخیرخانك حرمی عبداللطیف میرزانك سینكلی (كوچوك همشیره) و محمد چوكینك خالاسی ایدی. (بو قادینك اسمی ربعة سلطان بیكیمدر. سلطان عبداللطیف میرزا ایله سلطان عبدالعزیزك باباسی اولوغ بكك قیزیدر.)

چوكی برمدت خانك یاننده دوردقدن صوكرما ماوراءالنهردن بری كلوب سلطان ابو سعید میرزانك سمرقنددن خوراسانه کیتدیكنی، اورادن مازندرانه کیده جكنی سویله دی. بو خبری آلان میرزا محمد چوكی خاندن امداد ایستدی. ابوالخیر خان برکه سلطانی چاغیروب: «میرزا محمد چوكی بزدن امداد ایسته یور. بئم اوغوللرم و یاقین اینیلر مده بو ایشی باشاراجق کیمسه یوق. سنده بئم بر اوغولوم سك. اوز عسکرکله آتلان، بنده چری ویریم.» دیدی. برکه سلطان خانك سوزینی قبول ایتدی. اوتوز بيك کیشیلک بر اوردو ایله حرکت ایدوب تاشکنده یاقلاشدی.

طاشکنده کلنجه چاغاتای اوروقلری محمد چوكی یه التحاق ایتدیله. چونكه بونلر اولجه اونك باباسنه، صوكره کندیسنه تابع ایدیله. ابو سعید خانى پك سومزلردی. بونك اوزرینه طاشکنده کیردیله. اورادان کیدوب شاه رخیه بی آلدی. (شاه رخیه ماوراءالنهرده آقساق تیمورك

اوغوشاه رخ میرزا طرفندن هجری ۸۱۸، میلادی ۱۴۱۵ ده تاسیس ایدلمشدی. (اورادن سیر صوینی کچوب سمرقنده کلدی. ابوسعید میرزا خوراسانه کیدرکن سمرقنده یرینه آرغون اوروغندن امیر مزیدی براقشیدی. امیر مزید اوردوسیه قلعهدن چیقوب صف دیزدی. برکه سلطانده اوروش ترتیباتی آلوب محمد چوكی میرزای چاغاتای اوردوسیه مرکز، ابوالخیرخانك قوشدیعی عسکره بيشککند اوغلان نامنده برینی باش یاپوب صاغه قوله قويدی. کندیسیده صول قوله دوردی. اوروشدیله. تا کری برکهك الی اوستون، آرغونك توغنی آلت قیلدی. اوروش شهره یاقین یرده اولمشدی. چاغاتای عسکری اونلری قلیج الله قلعه قاپیسنه قادار تعقیب ایتدیله. صوكره قایتدیله.

امیر مزید الله دوشمه یوب شهره کیردی. قاپیلره، بورجلره. آداملر تعیین ایتدی. قبال (محاصره) تدارکنی کوردی. (قابامق— محاصره ایتمك، قابالمق— محاصره اولمق. قبال— محاصره). خوراسانه ابو سعید میرزایه خبر کوندردی. بو خبری آلان سلطان ابو سعید میرزا خوراسان اوردوسنه هان طویلانمه لرینی امر ایتدی. طویلانان بویوك بر اوردو ایله سمرقند اوزرینه یورودی.

محمد چوكی میرزا کوفین و کهرمینه کلدی. بوخارا و سمرقندك ایچندن ماعدا بوتون ماوراءالنهری ضبط ایتدی. هر طرفه داروغالر تعیین ایتدی. بو ائنده میرزا ابو سعیدك بویوك بر اوردو ایله کلبکه اولدینی و بلخه اولاشدینی خبری کلدی. بونك اوزرینه بویوك كوچوك

اوطوروب كنكاش ايتديلر . برکه سلطان دیدی که : « شکر تا کریه
تاشکند ، تورکستان وماوراءالنهر الیزده در . اوز بک و چاغاتایک
آغیر چریسی قوماندانز آلتنده حاضر . هیچ اکسیکمز یوق .
آمو صوی کنارینه وارام . یاوی (دشمن) صودن کچمه دن منع
ایدهم . اگر کچسه ووروشورز . چاغاتای بکری دونوب سیرنهرندن
چکلمک ، شاه رخیه ده دورمق رأینده بولوندیار و : « ماوراءالنهری
مخافظه ایده مه یز . تورکستانله تاشکندی مخافظه ایدرسه ک بیزه یتر . »
دیدیلر .

محمد جوکی برکه سلطانک سوزینک معقول اولدیغنی آکلادی آما
کندی بکلرینک سوزینی قیرامادی و کرینه دن کوچوب شاه رخیه
دوغرو یوزله ندی (توجه ایتدی) . بونی کورن چاغاتای نفرلری
محمد جوکی بی ابو سعید میرزادن قورقوب قاچدی ظننه دوشهرک
او کونی قاچوب ابو سعید میرزا طرفنه کچدیله . بونی کورن وماوراء
النهرک دشمن انه دوشه جکنی آکلایان برکه سلطان سوزی دیکله نمیدیکنه
اوفکه له نوب سوغدی یاغما ایتهلرینی اوردوسنه امرایتدی . اوچ کون
سمرقند جوارینی یاغما ایدوب دیری مالی سوردیله ، اولو مالی
دوهله یوکلندیله . یورتلرینه قایتدیله .

محمد جوکی میرزا شاه رخیه کلدی . ابو سعید میرزا آرقابندن
کلوب شاه رخیه قلعه سنه قاپانمش اولان محمدی دورت آی محاصره
ایتدی ؛ فقط قلعه بی ضبط ایده مدی . نهایت خوجا عبید (حواجه
ناصرالدین عمیدالله) سمرقنددن کلوب آرایه کیدی . کندیسنه برشی

یایلمایاجقنه آند ایدوب محمد جوکی بی قلعه دن چیقاروب ابو سعید
میرزایه کورنوشدوردی . ابو سعید ویردیکی سوزی طوتوب محمد
جوکی بی اولدورمدی ؛ فقط خوراسانده اختیارالدین قلعه سنده
حبس ایتدی . بو وقعه هجری ۸۶۰ ده اولدی . (اختیارالدین قلعه سی
هراتده ایدی . محمد جوکی ۸۶۸ ذی الحجه سنده وفات ایدوب هراتده
موصالا مسجدینه کومولدی) .

دافرت موسی بک برکه سلطانله ایشیکه کلوب امداد (کورماک)
میله سی . — موسی بکه قوجاش میرزا دشمن اولوب اوروشدیله ،
قوجاش میرزا غالب کلدی . موسی بک قاچدی . کندی کندیسنه
دوشوندی و یاننده کی آدملره دانیشدی : « کیمه کیتسه بو اوجی
آلبیلیم ؛ بو ایش آنجق برکه سلطانک اُلندن کلیر . » دیدی .
برکه سلطانله کیدوب حالنی عرض ایتدی . برکه سلطان : « خوش
کلدک ، صفا کلدک . اُلدن کله نی اسیرکه مه م . بابام خان اولسون . سن
قاپیسنده اولو بر بک (بی) اول . صوکره چاره سنه باقارز » دیدی .
دورت یانده کی آهالیسنی طوپلایوب بویوک بر دوکون یاپدی . باباسی
یادکار خانی آق کیزه (کچیه) اوطوروب خان اعلان ایتدی . اوز
بکلرجه بوذات ابوالخیرخان ، قاضی بک ، یادکار خان و موسی بک دیه
بک مشهوردر .

بوندن صوکره برکه سلطان سفر حاضرلغنی کوروب موسی بکی
پیشدار قوماندانی تعیین ایتدی . موسم قیش ایدی . چوق قار
یاغدی . آتلی کیتدکجه آریقلادی و آزیقلری تاوسولدی (بیتمک

اوزره اولدی . نهایت عسکر دوتک ایسته دی . سلطان راضی اولدی . موسی بک ده باشلارنده اولدینی حالده بوتون بکار قایتمق لازم اولدیغنی سلطانه سویلدیلر . عسکر پک خراب اولمشدی . دیدیلرکه : « اوردو پریشان اولدی . آتسز پیاده نریمه کیده رز ؟ بو ییل مادام که اولمایور . کله جک سنه اولور . قایتمق مناسبدر . » . سلطان برکه : « بوکون و یارین ده یورویم . اگر دشمنی بولور سهق اوروشورز . بولماز سهق دونه رز » جوابی ویردی .

بو جوابی ووروب برکه سلطان آتیه بینوب ایله دی . بر صبح ایدی . اوکنده برتومسک واردی . اوستنه چیقوب باقدی . ایله ده بر اووا و اوواده برچوق چادرلر واردی . تومسکدن قایتدی ، ایله یه ایکی کیشی کوندردی ، خبر که تیرمه لرینی امر ایتدی . بو آداملر کیدوب برداوارچی نی (چوبان) طوتوب کتیردیلر . سلطان داوارچیدن صوروب اوکرندی که اوراسی قوجاش میرزانک یوردیدر . هان آتلاندیلر آنسزین چادرلری باصدیلر . قوجاش میرزایی یا قالا یوب اولدوردیلر . چادرلری یاغما ایدوب برچوق غنیمت و اسیر آلدیلر . قالا نلر ایسه برکه سلطانه باقندیلر (تبعیت ایتدیلر) . برکه سلطان قوجاشک مالای خان زاده نامنده کی قیزی کندیسنه نکاحلادی . قیشی اوراده کچوروب یاز (آصیل تورکجه ده بهاردر . بزم یاز تورکجه ده یایدر) له برابر قایتوب اوینه کلدی .

یادگار هانک وفاتی و برکه سلطانک شریر اولسی . — بو وقعه دن برقاچ سنه صوکره یادکار خان اولدی ، یرینه ابوالخیر خانی چیقاردیلر . چونکه ابوالخیر جسور ، یکیت ، دوستلرینی کولدورور ، دشمنلرینی

آغلالتیر بر ذات اولدیغندن جوارده بولونان آقربالردن هیچ بری یوقدی که اونلره کوچی یتزا اولسون . بوسبیدن هپسی برله شوب اونی خان یاپدیلر و براز صوکره ده اولدوردیلر . ابوالخیر خانک اوغوللری ، طورونلری چوق ایدی . دشمنلری ده چوق اولدیغندن اوغوللرینک بر قسمنی اولدوردیلر . قالا نلری ده ، قبیله لری ده دورت طرفه داغیلدیلر .

برکه سلطان ده : « بابا کک اوینی دشمن یاغمالاسه سن ده یاغما ایت ! » دین اسکی مثل موجبنجه عمل ایدوب بر طرفدن اوده ابوالخیر خانک مالنی یاغما ایتدی .

بو وقعه دن برچوق سنه صوکره ابوالخیر خانک شاه بخت نامنده کی طورونی دنیایه کلدی . بویودی ، یکیت برکنج اولدی . آتاسنک یوردنه کلدی . داغیلان ایله نی طوپلایوب برکه سلطانه — ضمیرینی ایجه کیزله یوب — غایت خوش کچیندی . بر ییل سیر صوینک آیاغنده قیشلایوردی . برکه سلطانن بر توغای یوقاری قونمشدی .

بر کون شاه بخت اوردوسنه اوکیجه کلوب چادری یاننده کیجه له مەلرینی ؛ چونکه صباحلاین ارکن آوه کیده جکینی سویلدی . نوکرلری ییغیلدیلر . تون یاریمی (کیجه یاریسی) اولدی . آتلانوب برکه سلطانک اوردوسنه دوغرو یورودی و نوکرلرینه : « تانله (شفقله) برکه یی چادرنده باصاجم . ناشقه اسیر آلمه یه فلان باقاییک . برکه نک چادرینی ائی قوشاتک . » دیدی . شفقله اوردویی محاصره ایدوب سلطان برکه یی آرادی ؛ فقط بولامادی . قول و دده کلدن (بسلمه ،

کوله قادین) صور دیلر. آلدقلى جواب شویله ایدی : « سز کهنجهیه
قادر بوراده ایدی . لکن او ائنده هر بریز بر طرفه داغیلدق .
نه اولدیغنی بیلیمه یوز » . حقیقه برکه سلطان چادرنده ، یاناغنده
صویونوق ایدی . آت آياقلى سسی ایشیدنجه آرقاسنه برکیش
(زیلین) دریسی آتایلوب یالین آياق قوشوب دیشاری حیقدی .
دشمنی کورنجه قوشه رق چادرینک اوکنده کی بویوک بر باطاقلغک
سازلرینک آردسنه کیروب بوز اوستنده دوردی . اوردوسی ایرماغک
توغاینده (نهرک دیرسکنک ایچی) ایدی . هوا صووقدی . بوزک
اوستنده قوشارکن بر قامیشک چوکورونه (چوکور - برشینک کسک
یری ، مقطعی) باصمش ، آياغی یارالانش ، بر دوزی یه قان آقوردی .
قانی دوردورمیه باقايوب قامیشلرک اک صیق یرینه واردی و آياغنی
کورکک اتکنه صاروب اوطوردی .

شاه بخت شیبانی خان قاچانلری بر بر طوتدیردی و برکه کی آراتدی .
برکه نک او یغور اوروغندن مونا که آدی بر ایناقی واردی ، قاچمشدی .
آرایانلردن بری اوکا راست کلوب کیم اولدیغنی صوردی . اوده :
« آرادینگز » . جوابی ویردی . مونگه پیاده ، او آتلی ایدی .
آتدن اینوب طوتغه قورقدی . آوازی حیقدیغنی قادر باغروب
آرقداشلرینی چاغیردی . هر طرفدن یتیشدیلر . مونا کی طوتدیلر
و : « ایشته برکه کی طوتدق . » دیه شاه بخت شیبانی خانه تقدیم ایتدیلر .
خان و قاپیسی خلقی اونى طانیرلردی . خان : « بو برکه دکل ، برکه نک
ایناقی مونا که در . » دیدی . خان اوکا : « نیه کندیکی برکه دیدک ؟ »

دیه صوردی . اوده شو جوابی ویردی : « چونکه چوق زمان
اکمکنی ، طوزینی ییدم . برابر یاشادم . دوشوندم که اونى آرایان
آداملری ، بنم دیرده ، اطرافه طوپلارسم او قولایجه دشمندن قاجایلیر .
قالانی سن بیلیرسک . » دیدی . شاه بخت بونک صداقتی تحسین
ایدوب قانی باغیشلادی و کنديسنه انعام ایتدی .

آرتق هپسی بورکه کی آرامغه حیقیدیلر . هر طرفی ایزله یورلردی .
او کیجه بر بارماق قادر قار یاغمشدی . بر آدام آوولک چیتنده چیمپلاق
بر آياق ایزی کوردی . بو ایزلری تعقیب ایتدی . کولک قامیشلرینه
واردی . اوراده بوزک اوستنده قان لککسی کوردی ، ایلریله دی ،
اوطورمش بر آدام کوردی . همان یولداشلرینه باغیردی . بش اون
کیشی طوپلانیدیلر . طوتوب برکه کی شاه بخت کورتوریدیلر . شاه بخت
برکه کی اولدورتدی . آووللری یاغما ایتدیردی . صوکره دونوب
یوردینه کلدی .

قوجاش میرزانک قیزی مالایخان زاده برکه سلطانک کوچی
(قاریسی) ایدی . ابوخیلر خانک ایکنجی اوغلو خوجا محمد سلطانک
ألنه اسیر دوشمشدی . او بو قادینی کنديسنه نکاحلادی . قادین
او زمان برکه دن ایکی آیلق که ایدی . یدی آى صوکره بر اوغلان
دوغوردی . آدینه جانی بیگ قویدیلر . اسکندر خان بو جانی بیگک
اوغلیدرکه مشهور عبده خان اوندن دنیایه کلشدر . عبد المؤمن
خان خواجه محمد سلطانده عبده خانک اوغلودر . بو خواجه
سلطان احق بر انساندی . عبد المؤمن خوجوغم تینتهک دیرلردی .

او قادار آحق ایدی که آولده کی قادینلره کیدوب آتسه مای (ایچ یاغی) قویوب فاله باقار ، کیمنه « سنک اوغلوک » ، کیمنه : « سنک قیزک اولاجق » ، « کیمنه ده باشقه شیر سویلر ، قوشناشلق قیلیدی . فقط کندی قاریسنک چوجغناک کنديسندن ویا باشقاسندنمی اولدیغی بيلمزدی . عقلی اوقاداره بیله ایرمزدی . خلق بوتون : « خوجوغم تیتنهک برکهک اوغلونی کندينک ظن ایدوب اوغولوم دیر » دیرلزدی . لکن مالای خان زاده منفعتی قوجاسنک خطاسنده آرار و حقیقی صاقلاردی .

آق صاقلالیرمز دیرلردی که : « عبده خانک بویوک باباسی (یعنی عبده خانک باباسی ، اسکندر خانک باباسی جانی بک) برکه سلطانک صاف قاتندندر . دامارلرنده بلکه آنجق اونده یاخود یکریمده بر ابوالخیر خانک اوغلونک قانی واردر . »

عائله مز اونکله خیسیمدر . (یعنی عبده خانله ابوالغازی بهادر خان اقربادر و عبده خانله اونک عائله سینه چوق فناقلر ایتمشدر . ایلرده کوريله جک) . آحققائیه عائله مز ی خراب ایتدی . کنديسی اولدی ، اوغلوده (ابوالؤمن خان) آرقاسندن کیتدی . نسلی قالمدی . یوردینی دشمنه ویردی . (محمد شاه بخت شیانی خان شاه بوداقلک اوغلودر . شاه بوداقلده ابوالخیر خانک اوغلودر . ۹۱۱-۹۱۶ (۱۵۰۵-۱۵۱۰ م .) سنه لری آراسنده سلطنت ایتدی . آناسی قوری بیگیم اولان محمدشیانی خان ۸۴۵ (۱۴۵۱) ده دوغدی . ماوراءالنهره کلوب سمر قندی آلدی و اوراده ۹۰۶ (۱۵۰۰) ده

« خان کُل » ک اولدیکی سنه تخته چیقدی . شیانی خان ۹۱۶ (۱۵۱۰) ده اولدی .

برکه سلطانک اوغللری ایلبارس ، بالبارس . — برکه سلطاندن ایکی اوغول قالدی . بویوکی ایلبارس ، کوچوکی بالبارسدر . بالبارس بین الحلق بیلکیچ نامیله معروفدی و هنوز ممده ایکن خسته لانونب ایکی آیانغی دیزندن آشاعی طوتماز اولمشدی . بویاکی اوغول آر یتشدیلر و یکیت اولدیلر . بابارینک یوردنده یاشارلردی . شاه بخت خان ماوراءالنهری آلدیقی وقت یوردلرینی غائب ایتدیلر و او مملکتده آرتق یادکار خان نسلی قالمدی .

ایلبارس خانک اورکنجی نجین آلدیغی بیلدیرم : شاه بخت خان ماوراءالنهری آلدی . سلطان حسین میرزا هراتده اوز اجليله اولدی . شاه بخت خان واروب خوراسانی سلطان حسین میرزانک اوغللرینک آلدن آلدی . حسین میرزانک اوغللری و طبرونلری چوقدی . لکن شاه بخت قاچاییلن ایکی اوچی مستثنا اولق اوزره هپسینی اولدورمشدی . اووقت اورکنج سلطان حسین میرزانکدی . شاه بخت خان اورکنجه داروغا کوندردی . اورکنج قبوله مجبور اولدی .

بو وقعه دن یش آلتی ییل صوکره شاه اسماعیل کلوب مروده شاه بخت شیانی خانله اوروشوب بوزدی و کنديسینی اولدوردی . یونی ایشیدن مروده کی شاه بختک داروغاسی اورکنجدن قاچدی . (شاه اسماعیل شیعی ایدی . واقعه ۹۱۳ (۱۵۱۰) ده اولدی .) شاه

اسماعيل بوتون خوراسان ولايتلرينه داروغالر كوندردي . خوارزمده
اوچ داروغا كوندردي كه بونلرك برى خيواق وهزاراسبه، ايكنجيسى
اوركنجه ، اوچونجيسى وزيره قوماندا ايدهجكلردى .

اوركنچ داروغاسى سبجان قولى ، وزير داروغاسى رحمان قولى
عرب جنسندن ايكي برادردي . رحمان قولى عرب وزيره كنجه
بويوك بر ضيافت (آش) ويروب وزير شهرينك اولولرينى دعوت
ايتدى . هپسنة خلعتلر ويردى . اوزمان وزير شهرينك قاضيسى عمر
آدلى عاقل ، عالم وكوركولى براختيار ايدى . داروغايه كورنوشمدي .
خستهلق بهانه ايدوب ضيافتهده كيتمدي . ضيافتك ايرتسى كوني قاضى
كيزليجه شهرك اولولرندن ضيافته كيتمش اولان اوچ دورت كيشى
چاغيرتدى و اونلره : « يكي والينك ويرديكي خلعتلر قوتليق
(قوتلو ، مبارك) اولسون . دينكزده قوتلو اولسون ! » ديدى .
بو آداملر شاشا قالوب : « يكي دين ديديككز نه در ؟ » ديديلر . قاضى :
« پادشاهكز شاه اسماعيلك ويكي واليككز نه دينده اولديغنى هنوز داها
ايشتمه ديكز مى ؟ » ديدى . اونلر آند ايچوب ديديلر كه : « بز بونى ده
شيمدى يه قادار خوراسان پادشاهى اولانلرك هپسنة بزه كوندردكلرى
داروغالركي ظن ايدبورز . » قاضى اونلره شاه اسماعيلك اون اوچ ، اون
دورت سنه دن برى بوباطل مذهبه سلوك ايتديكنى بيلديردي . و ديدى كه :
« هنوز بو والينك آداملرى آزدر ، بز چوغز . بو سببدن قورقوب
دينى ظاهر قيلماس . براز دورور ، قوت صاحبي اولورسنة ابتداسز
اولولره ، صحابه يه سوكمكى تكليف ايدهجكلر . سزى كندى كجي .

يانجي اوايشى عوامه تكليف ايدهجك ، سوكنى براقاجق ، سوكمه نى
كسه جكلر . تيز چاره سنه باقيك ، يوقسه كافر اولديكز . » . بونك
اوزرينه هر كس بوفكرى بسلدى ، فقط ايكي بيل قادار كچديكي حالده
هيچ برايش ياپمديلر . نهايت باقيرغانه كيدوب سسيد آتا نسلندن
حسام الدين قاتال دنيلن مبارك بر ذاته وارديلر ، كنديسنى خان
ياپاجقارنى و قيزيل باشلىرى قيره جقارنى بيلديرديلر . حسام الدين
اونلره : « بوكون خلق نى پادشاه يامق ايسته يور . اولوركه سوكره
ايسته مز ، فكرلر نى دكيشديرلر . اكر سز بوايشى صحى حندن
كوكلكزدن ياپيورسه كز سزه پادشاه سلاله سندن و خانلغه لايق برى
ويره يم . » ديدى . خلق اونك كيم اولديغنى صورديلر . خواجه بر
ايكي سنه ده بر اوزبك ايچنه كيدر ، جر ايدردي . اوراده ايلبارس
خانى طانيشدى . وزير آهاليسنه ايلبارسك آصلنى ، يكي تلىكنى ،
حسن حالى و بوتون احوالى برر آكلاتدى . وزير آهاليسندن
ايكي كيشى آهالينك محضرى ، خواجه نك بر آدمى ده خواجه نك بر
مكتوبنى آلارق ايلبارسه كيتدينر .

ايلبارس خان اينيسى بالبارسله آتلاندى . وزيردن كلن آداملرى
ايلرى كوندردي . شهره كلوب آهالى نى خبردار ايتديلر . شهرك
اولولرى طويلانوب قونوشديلر و ايلبارسه آدام كوندروب قوللقلرينى
بيان ، شهردن كورونمه ين بريرده كيزله نمه سنى كيجه كله سنى و كنديلرينه
آدام كوندرمه سنى بيلديرديلر . ايلبارس خان اويله ياپدى . ايلبارس
خانك تنسيب ايديلن محله كلديكنى ايشيدن خلق بويوك كوچوك

طوپلانونوب قلعه نك قايلارنى طوتديلر . قلعه ده بولونان بوتون قيزيل باشلىرى بر دانه قورتولماق شرطيله قيرديلر .

ايرتسى كوني بوتون خلق قلعه دن چيقوب ايلبارس خانى قارشىلاديلر . والينك اوينه اينديرديلر . خلقه سساوون (بياننامه) صالديلر . بويوك بر شلك ياپديلر . اوزبك وسارتلر كاملا طوپلانونوب هجرى ۹۱۱ (ميلادى ۱۹۰۵) ده وقويون يىلنده ايلبارس خانى خان ياپديلر .

وزير شهرينه تابع اولوب والىلىرى اولان بر چوق ولايتلر واردى . لكن مملكت ياقوب ييقيلمشدى . اويله كه ايلبارس خان كلديكى زمان واليسى اولان آنجىق اوچ محل قالمشدى . اولرده : وزير ، يكي شهر و تهرسهك ايدى .

ايلبارس خان كنديسى وزيرده اوطوروب يكي شهرى اينيسى بيلكيچ سلطانده وىردى . تهرسهك ده بر والى كوندردى .

ايلبارسك اوركنجى ضابطى . — وزيرده قيزيل باشلىر قيريلدينى زمان بردانهسى بر خراب خانه يه صاقلانمش ، كيجه اولونجه قلعه دن چيقوب اوركنجه كيتمشدى . اوركنج حاكمنك آدينك سبجان قولى عرب ، وزيرككينك رحمان قولى عرب اولديغى اولجه سويله مشدك . بو قيزيل باش سبجان قولنه وقعيني حكايه ايتدى . سبجان قولى اشرافى طوپلايوبايشى بيلديردى . و : « بونجه يىلدرا كك وطوزيكىزى ييدورم : اكربنى ايسته مه يورسه كىز كيدهرم ، يوق ايسته يورسه كىز دورورم . » ديدى . اوركنج خلقى ده : « الحمد لله شاه اسماعيل تخت

اوستنده . عراق وخوراسان بوتون اونك النده . سن كلهلى درت بش ييل اولدى ، سندن هيچ بر ظلم كورمه نىز يوق . بش اون اوزبك آنمىزىن وزيره كلدى ديه سن پادشاهك قارشيسنه ناصل چيقارسك و بىزنى نه ديه كوندريز ؟ اوزبكلك اوى بارقى يوق ، كوچه ، بريرده قرار قيلمازلر . بش اون كون صوكره وزيرى ياغما ايدوب كيدرلر . نيه سىز اوزوليور . سكىز ؟ » ديديلر . بونك اوزرينه سبجان قولى : « اكر بوسوزلريكنز دوغرو ايسه اوكمده هيكىز آند ايچك ! » ديدى . بويوك كوچوك هپسى كنديسنه بر فئالق ياماياجقلىرينه ، اوزبكلك شهره ياقلاشيلرسه اولرله اوروشه جقلىرينه يمين ايتديلر .

سبجان قولى ركايدارينه بر يوك تنكه (بر ركبى تنكه) كتىرمه سنى امر ايتدى . تنكه كلدى . اورتايه قويدردى . سبجان قولى اشرافه : « باكا ييلدام (آتيك و بجر كالى) ياقشى ييكيت برينى بولك . وزيره واروب وقعيني ايجه اوكره نوب كلسين . » ديدى . هنوز اولر برينى سچمه دن قاراول خلقنك ديوانلر دنيلن جماعتندن ، بن هنوز كوچوك ايكن حياتده اولان آوز قيزيل او كوز (عوض - قيزيل - اوغوز) دنيلن برى - كه باباسى پك ييكيت بر آدامدى - اورتايه كلوب : « بو خدمتى بن ياپارم . » ديدى . سبجان قولى اوكا : « بن سنك كتىرمه جكك خبره آنجىق شو صورتله اينانيرم كه شيمدى بوتنكيني (باره لرى) قبول ايدر و صحابه يه سوكرسك . » ديدى .

بو آدام بونلرى ياپدى ، وزيره كيدوب كلدى ، اولانى ييتنى بربر آكلاتدى .

خان اولدقدن اوچ آی صوکره ایلبارس خان آتلانوب اورکنج اوستنه یورودی . سبحان قولی اورکنج امداد اوردوسنی آلوب قارشی چیقدی . شهردن یاریم فرسخ (فرسنگ) مسافهده اوروشدیلر . ایلبارس خان غالب کارب سبحان قولی اوردوسنی قیره قیره شهره کیردی . والی بی بوتون نوکرلری ایله برابر اولدوردی .

بونک اوزرینه ایلبارس خان اوینه وایله آدام کوندردی . اونلری کوچوروب کتیرتدی . خیواق و هزاراسبد اوطوران قیزیل باشلرده اورکنج حوالیسی کی سارتلره دیشمشلر ، کیمه لرندن ویا دورمالرندن هانکیسنی ایسته دکلرینی صورمشلردی . سارتلرده اونلرک کیمه لرینه راضی اولماشلردی .

اوزبکلرک یورتاوی (چاپوچی کی ، فقط بیه جک چالان ، آلان نوع محاربلر) اورکنجدن خیواق جوارینی برقاچ دفعه چاپول ایتمشدی . ایلبارس خان بونکله اکتفا ایدردی ؛ زیرا یاننده کافی درجهده عسکری یوقدی . یادکار خانک ایلینک قسم اعظمی ابولهک و آمینهک اوغوللری یاننده قالمشدی . ایلبارس خان برکون بکلرینی چاغیروب اونلره دیدی که : « بزورایه ایل ایله کلدک . ایلیمزک چوغی آقربالیمزک یاننده قالدی . اگر آرزو ایدرسه کز آقربالیمزی ده چاغیرالم . » بکلر کندیلرینک بوفکرده اولدقلرینی بیلدیردیلر . او یغور اوروغندن بیراختیار واردی . چادیرده یربولونمیدیغندن دیشساریده قالمشدی . ایلری آتیلوب خانک قارشینه کلدی . قول قرشتوروب (ال باغلا یوب) دوروب شونی عرض ایتدی : « اوزبکلرک اهل تجربه سی دیشلردر که برتوره نک سطوتی علامتی

نوکرلرینه محبتدر . فلاکتی نشانه سی ایسه آقرباسنه محبتدر . » بوسور . خانه آچی کلدی . بکلر اختیاری آزارلادیلر و خانه : « کوردوکزی آقربایی برزینه دوشورولر . آقرباکز بورایه کلنجه بویله آراده سوز یوروتن اداملردن بر ایکیسنی اولدورمزسه کز توزوک (نظام) بولامازسیکز . » دیدیلر .

ابولرک و آمینهک خانک ارغوللرینک اورکنج کللملری ، ضیواءه (ضیوه) و هزاراسبک ضبطی ، خوراسانه انلنک آلتاسی ، ابواظه (باظه) ، مانقیشمره و دهستانه تورکنلرینک اطاعة آلتاسی . — او وقت یادکار خانک دورت اوغلونک هپسی ده اولدیکندن ایلبارس خان اونلرک اوغوللرینه خبر کوندروب دیدی که : « بزکلوب وزیرله اورکنجی آلدق . لکن خیوه و هزاراسبد قیزیل باشلر دورویور . کلدیککز وقت ولایت و ایل ایسترسه کز خوراسان اووالرنده ایلده ، ولایتده چوق . » خبر کندیلرینه واردقدن صوکره ابولهک خانک بر اوغلو آمینهک خانک آتی اوغلو چادرلری و ایللریله کوچوب اورکنجه کلدیلر . ایلبارس خان وزیر کندی آلوب اورکنجی بونلره ویردی . صوکره آمینهک خانک اوغوللری خیوه و هزار اسب جوارینی باغما و خراب ایتکه باشلادیلر . بوندن قورقان قیزیل باشلر قاچدیلر ، خیوه ایله هزار اسب و کات الرینه دوشسدی . اورادن آمینهک خان اوغوللری خوراسانه چاپول ایتکه باشلادیلر .

بو زمان شاه اسماعیل اولمش بولونیوردی (هجری ۹۳۰ ، میلادی ۱۵۲۳ ده اولمشدر) . اوز بکلردن قورقارق خوراسان داغلرینک

شمال حدودینک شرقده مهینه (مهینه) وهدروق (دهروق) قادر اولان آهالیسی قاجدیله اوز بکریلری کنیشه دی. هرتوره بر قاج ولایتیه یرلشدی. اورالردن خوراسانک شرق جنوبیسنه و غریبه بالخان و ماقیشلاق تورکمنلری اوزرینه آقینلر ایتکدن خلی قالمادیلر.

ایلبارس خانک اینیسی سلطان بیلکیجی ایکی دیزدن آشای آیاقلری طوتماز و بوتلرینه یایشیق اولدیغندن آته یینه مز، آراهیه بیزدی. ایچنده بر کیشی فرح فرح اوطوروب یا تایلجه جک قادر اولان آرابانک تکرلکنه بر تیمر قاپاقوب سرعتلی وقوتلی آتلقوشار، دورت بش بهادر کنجده برابر آلیر، بالخان و ماقیشلاق تورکمنلری یغما ایدردی. آراهیه یاتار ویا اوطوروب یو کونه رک - پک ماهر نشانچی اولدیغندن و صاغدن سولدن کله جک اوقلمده اهمیت ویرمیدیکندن - بویله یاپارلردی. بویوک سفارلده الک ایلیده ایراوولده (پیشدار) اولوردی. آراباسنک یاننده بولونانلره شویله امرلر ویریدی: « صاغه، صوله، ایلری، کری! » آتی قوی و یلگن (سریع) الک ایی سواریلردن کری قالمالزدی. تورکمنلرک بر چوغی اطاعت ایتمش، ویرکی ویریور، بر قسمی دشمن قالمشدی. ویردکری جزیه نك مقداری تعیین ایدله مشدی؛ کاه چوق، کاه آز ویریرلری. صوفیان خان بختنده اونلرک ویردکری خاراجک مقدارینی بیلدیره جکز.

بر قاج ییل بویله جه جنکدن صوکره بیلکیجی سلطان اولدی. بر از صوکره ایلبارس خانده اولدی. ایلبارس خاندن یدی سکز اوغول قالدی. بویوک سلطان غازی، ایکنجیمی شمه غازی در. دیکرلرینک آدلری معلوم دکادر.

ایلبارس خان وزیر آلدیغی وقت « یورتیزی قیزلباشیدن تمیزلهدم، دیوب اوغوللرینه بوسیدن غازی عنوانی ویردی. بیلکیجی سلطانندن بش اوغول اولمش ایدی. یالیکز بویوکنک آدی معلوم اولوب سلطان حاجی ایدی. ایلبارس بیلکیجک اوغوللرینه حاجی عنوانی ویرمشدی.

یادکار خانک طورونلری آراسنده سلطان حاجیدن باشقه بویوک یوقدی. اونی یکی شهردن وزیر کورتوروب خان یاپدیلر. سلطان حاجینک ایلی و نوکری آز ایدی. ایل، مال و نوکریک هپسی ایلبارس خاند اولدیغندن وفاتنده بونلر بویوک اوغلو سلطان غازی به کچمشدی. سلطان غازی عقللی، بهادر و کوچلو قوتلی بر کنج ایدی. اوزمان خلق ایچنده بو سوز مشهور ایدی: « ایسترای ایسترفنا اولسون مادم که سلطان غازی فرمانیدر اجرا ایتلی. » لکن بو توره خسیس ایدی. سلطان حاجی به ایکی بویوک شی ویردی: بری خان آدی، دیکری صوفراده ایلک لقمه. بوده بر ییل صوکره اولدی، یرینه بویوک اوغول اولارق ابولهک خان اوغلو حسن قولی خان اولدی. اورکنجهی اوکا ویردیلر.

بو اوچ خان یادکار خانک اوغوللرینک اوغوللری ایدیلر و تمامیه اوچ اوروق ایدیلر. برنجیسی ایلبارسله قردهشی بیلکیجی اوغوللری ایدی. حسن قولی زماننده بو عالکله نك اوغوللری کوچوکلرندن ماعدا یالیکز صادق باغلایانلری (اوق کیسه سی) اون دانه دن زیاده وهپسنک باشی سلطان غازی ایدی. ایکنجیمی سلطان آمینهک خانک آتی

اوغولوندن مرکبى . بونلرک آدرلى : صوفيان ، بوجوغا ، آواناش ، قال ، آغانای ، آغانایدر . بونلرک بر چوق چوققلى واردي . و حسن قولى زماننده بو آلتى توره دن ماعدا صادق طاشيه بيله جک حالده اولانلر آلتى دانه ايديلر . اوچونجو اوروقک رئيسى حسن قولى خان اولوب ابولهک خانک يخانه اوغلو ايدى . اوغوللرى چوق ايديسه صادق باغلایا بيلهنى بر دانه و اونکده آدى بلال ايدى . بابا اوغول ايکيسى ده طوغوشسز (جيليتسز ، قورقاق) ايديلر .

ديکر طرفده ايلبارس خانله آمينهک خانک قهرمان اوغوللرى چوقدى . اورکنجک ویرکيسنى برچوق ييلدن برى يالکيز او آيلردى . هپسى اتفاق ايتديلر . بونلر چوقلق ، حسن قولى خان طرفى آزلق ايدى . اوتە کير ارزينه يوروديلر . حسن قولى کندينى ضعيف کورنجه اورکنجه قاپاندى . او وقت اورکنجک ايرک بر قلعهسى يوق ايدى . صوکره ايش (عزت) سلطان ايرک ياپديردي . کلوب اورکنجى قاپاديلر (محاصره ايتديلر) . بوتون تورملر خوراسان قايسى اوکونده صف ديزديلر . حسن قولى قايدن پياده ، اولارق چيقوب خندقه آرقا ویرمک صورتيله عسکرى ترتيب ايتدى . ايجرده کيلر پياده ، ديشارده کيلر سواری اولو بر ووروش اولدى . چاشتن پيشينه قادار (صباحدن اوکلهيه) دوام ايتدى .

آمينهک خانک کوچوک اوغلو آغانای سلطان او زمان يکرمى ياشنى آتلامش بر کنج ايدى . عسکرى ، بوقادار اوروشديکيزده ينه آلاماديکيز ديه ، آزارلايوب کنديسى چاپوچيلرک (چاپمقدن . سرعتله

قوشارق ياغا ايدن سواری عسکر ، آقینجى (باشنه کچوب هجوم ايتدى . دشمن صفى پوسکورتوب بر چوق پيادهک ايجنه دالدى و آئنده مزراق خندقک کنارينه واردي . پيادهلر اوقله ابتدا آتى ووروب ييقديلر ، صوکرهده کنديسنى دوشوروب باشنى کسديلر . پيادهک اوکى اوق و قارغى ، آرقاسى خندقدى . قاچاق بر یرى يوقدى . هر نهقادار زورلاديلرسهده اولمادى . نهايت اوردکاهرينه دونديلر . تورملر اورکنجک بورجلرينى صايوب هر برينه بر بک و نوکرلر تعيين ايتديلر . و اورکنجى آلمادن دونه مکه قرار ویرديلر . بو محاربه حسن قولى خانک ، آغانای سلطانک و بر نيجهلرينک اولومنه ، برچوقلرينکده فلاکته سبب اولدى . آغانای سلطان اولسه ايدى اونلرک حسن قولى خنده قانلرى ، اوچلرى اولماجق ايدى . بر مدت دوردقدن صوکره حدود ولايتلرندن برقاچ دانه ویرير ويا بر اجنې دياره کوندريليردي . حال بوکه آغانای سلطانک اولومى اوکولماز بر يارا و آغیر بر ايماکک (بدبختلق) اولدى .

اورکنج بويوک بر شهردي . چابوجاق قيتلق اولدى . بر اشکک کلهسى قرق ، اللى تنکيه چيقدى . وينه بولونامايوردى . اورکنج سارترلر کنديلرينه چيغريق دنيرسه قيزارلردى . سبى شودر : اورکنجده سالار ناميله بر عائله واردي . بونلردن برى پک زنکين ايدى . آهاليدن برينک اونکله بر ايشى واردي . اونک اوينه کلدی و کوردی که سالارک اختيارلرندن بش آلتى کيشى اوطوريورلر . او صاحبي اشکنک سيکنى کسوب طاباغه قويمش ، آت صوجوغنى

(ییلقینک اوکورکان قازیسین) دوغرار کی چقریق چقریق
دوغرایوب دورویوردی . خلقک حالی ایکی آیده بویله اولورسه
صوکره سنی آرتق قیاس ایدک . خلق آچلقدن قلعهدن چیقوب کیتمه
باشلادیلر . عسکر اوقادار آز قالدی که اورکنج کی بویوک بر قلعهدنک
مدافعه سنه یتیشمیدی . دورت آیده قلعه یی آلدیلر . حسن قولی خانله
بویوک اوغلو بالا، سلطان اولدوردیلر . کوچوک چوچقارینی آنالریله
برابر بخارایه کوندردیلر . الا آن سوغدده بو عائلهدن اون بش کیشی
قادر وارد .

صوفیان (صوفیانه) مهانه . — غالبلر صفیان خان یاپوب
کندیسنه اورکنجی ویردیلر . سلطان غازی سلطان ایله بورکه سلطانک
دیگر طورونلری وزیر ، تهرسهک ، یکی شهر و خوراسانده دورن
شهرلرینی و مانقیشلاق تورکنلرینی آلدیلر . آمینهک خانک دورت
اوغلو صوبویونده خیواق ، هزاراسب ، کات (کیرت) ، بولدومساز
(بولدومساز) و نیکیچکه شهرلرینی ، داغ بویونده باغ آباد ،
نهسای ، آیوهرد (آیوهرد) ، چهارده ، مهینه (مهینه) و جهجه
شهرلرینی ، کذالك آمو صوکناریله بالخانده و دهستانده اوطوران
تورکنلری آلوب رتبه لرجه پایلاشدیلر . کوکل راحتیه اوطوردیلر .

صوفیان خان تورکنلردن بالخان جوارنده اوطوران ایرصاریلره
ایایچی کوندروب : « تا کری بویروغنده زکات ویرمک فرضدر .
هرییل زکاتلرینی بزه ویرسونلر . بن کندیلرینی یاغمایه آدام کوندرمهم . »
دیدی . تورکنلر بوسوزی قبول ایدوب هر ییل ماللارینک زکاتی وروب

صوفیان خانه تابع اولدیلر . بر چوق سنه لر ویرکیلرینی ویردیلر .
هرسنه صوفیان خان آدام کوندیرر ، بویوک اوروقلردن بر کیشی تحصیل
ایدر و کوچوک اوروقلردن ایسه بر کیشی بر قاچندن بردن تحصیلات
یاباردی .

بر ییل قرق تحصیلچی (براتدار) یوله چیقمشدی . هر بری
بر اوروغه کیدوب ویرکی یی آلاجقدی . تورکن کنجلی سوزله شوب
هر اوروقدن کندیسینه کله جک براتداری اولدورمهک بری مأمور
ایتدیلر . سوزله شدکاری کی یاپدیلر .

بو خبر خانه کلنجه یک زیاده حدت ایدوب دورت اینیسی ایله
برابر آتلاندی . بالخانه واردی . او وقت اورکنجدن بالخانه وارمق
ایچین آولدن آولله کیمک لازمدی . چونکه آمو صوبی اورکنج
قلعه سنک آشاغیسندن کچوب بالخان داغنک شرقه واریر ، داغک
آتکنه ده کر ، صوکره جنوبه دونوب شرقه واریر ، نهایت اوغورجه ده
مازندران کولنه آقار ایدی . بو چایک ایکی یاقاسی اوغورجهیه قادار .
بوتون اکین تارلالری ، اوزوم باغلی و میوه لک ایدی . بورالرده
اوطوران خلق بهارده یوکسک یزله چقارلر . ماللی خلق بوکه
و جیندن (بزم جینلک یوندن کلیر . جنبه منسوب دیمکدر) صاقمنق
ایچین بر ایکی قوناقلق اوزاق قویولره کیدرلر ، جین یاتقدن صوکره
ینه دوزلردی . بورالر پک دوزوک (معمور) ایدی .

پشکاهدن قاری کچیده (کجیت ، کیلشیت) قادار ایرماغک ایکی
کناری آداقلی خضرلر ایلیله ، قاری کچیددن بالخان داغینک غربنه

قادار ھرايکي ياقا علی ایلی ایله، اوردن تا کوله قادار تیوه جی (دوه جی) ایلیله مسکوندی .

ایل چیتینه کلنجه تورلر بولوك بولوك اولوب هر بر طرفدن یاغمايه قويولایلر . ایرصاریلرله خوراسان سالوریلری قاریشیق اوطورورلردی . اونلری ایچیه یاغما ایدوب قادین و چوچقلرینی اسیر ایتدیلر . پک آزی قاجوب قورتولدی . اوزاقده اولوب قورتولانلار بالخانك شالنده و آتلیه اوچ کونلك مسافهده اولان چوتاق دنیلن بر یایلايه صیغیندیلر . چوتاقده صو یوقدی ؛ لکن دشمن کلوب یوز ییل محاصره ایتسه آلامازدی . آنجق یوکلای بر دوه کچک بیلجک بر یولی واردر . بن اورایه چوق کیتدم ، یری کوردم .

عنیمت طویلاندقن صوکره خان کلوب چوتاغی قابادی . تورکمن بر ایکی کون صبر ایتدی ایسه ده صوسزلقدن قیرماسنه رمق قالدی . آقصاللری (آقصاللقلر) داغدن اینوب آقاپای سلطانك چادرینه کلرک کورنوش ایتدیلر و دیدیلرکه : « بز اويله ایشیتیمیشرکه اوزبك عادتجه عائله نك میراثی اك کوچوك اوغولك ایش . بابا و آغبکلر اونى سوهر ، عائله نك سوکیلیسی اودر . آمینهك خان اوغوللرینك اك کوچوکی سنسك . الیز اتککده در . اکر سن بزم قباحتمزی آغا بکلرکه عفو ایتدیریرسهك هیمز آندایچر اوغولدن اوغوله ، قیزدن قیزه الی نهایت بز آقاپای خان ذریتنه اطاعت و صداقت ایدرز . »

آقاپای خان اونلری کری کوندروب بوتون ایشه یارار آداملرینی کتیرتدی . هپسی کلوب اولکیلر کبی عینی سوسزلری تکرار ایده رک

قرآنه آند ایتدیلر . آقاپای خان تورکمنلری قوشنده (اوردوگاهنده) براقوب آغابکیسی صوفیان خانك یانه کلدی . تورکمنلرک قباحتلرینی اوتوندی (عفو دیله دی) . خان ده اوتدی (عفو ایتدی) . اوردن دیگر قرده شیلری بوجوغا خان ، اوردن آوانهش ، اوردن قال خان نزدینه کیدوب اونلرده : « سساکا باغیشلادق . » دیوب عفو ایتدیلر ، « ناصل بیلیورسهك اويله یاپ ! » دیدیلر . قایتوب اوردوگاهنه کلدی . تورکمنلر عفو اولوندقلرینی مزدهله دی . تورکمنلرک سونجمن یورکلری یاریله جق حاله کلدی .

بوندن صوکره دیدی که : « آغابکم سزی عفو ایتدی ؛ فقط سز نه جریمه ویره جکسکیز ؟ » اونلر : « سز نه مناسب کورورسه کز . . . » دیدیلر . آقاپای سلطان ، خانك نوکرلرندن قاچ کیشی اولدوردکلرینی صوردی . تورکمنلر اینی ، کوتو هپسی قرق اولدیغنی سویله دیلر . سلطان : « اويله ایسه . . . بو ییل یاغما اولدیکیز . سنه یه هر آدامك قانی ایچین آغابکم بیک قویون ویرک . ناصل آلوب ویریه جکینی آغابکمله سوزله شیرسیکیز . » دیدی . تورکمنلر : « جان ، باش اوستونه ! » دیهرک قبول ایتدیلر . اون آلتی بیک قویونك ایرصاری ، اون آلتی بیک قویونك خوراسان سالوری ، سکز بیک قویونك تهکه ، صاریق و یوموتلر طرفندن ویرلمسنه قرار ویرلدى . بو ذکر ایدیلن ایللرک هپسی بر اوروق تشکیل ایدرلر و عمومی آدلری طاشقی سالوردر . (سالورلر ایکی دورلو اولوب طاشقی « دیشاری » سالور ، ایچکی « ایچری » سالوردر .)

خان دونوب اوركنجه كلدى . بر سنه صوكره تحصيلچيلر
كوندردى . توركنلر قرق بيك قويونى بر قصورسز ويرديلر .
تحصيلچيلرله برابر اك سچمه بكارندن اون دانه سنى ده بر چوق
هديله لره كوندرديلر . ايرتمى سته يته كوندرديلر . بو حال ذريتن
ذرينه دوام ايندى .

شمى باشقه توركنلردن آلنان ويركلىرى ذكر ايدلم :
بو وقعه دن بر قاچ سنه صوكره ديكر توركن قبيله لرنيك آداملىرى ،
سورولرى و سائر ماللىرى صاييلدى و اوكا كوره ويركولر قوندى .
ايچرى سالورلر اون آلتى بيك قويون و بوندن باشقه خانك صوفراسى
ايچين ده بيك آلتى يوز قويون ويرلردى . بو صوكنجىلره قازان
قويونى آدينى قويديلر . اولكيلره ايسه برات قويونى ديرلردى .
بر اوروقدن آلنان عدد نه اولورسه اولسون نوكرلر برده اونده بر
(اوندالق) آليورلردى . چونكه نوكرلر برات قويونى آلدقندن
صوكره : « پادشاهك شيلانخانه نى ايچين بر شى ويرمز ميسك ؟ »
ديورلر و اونده برده بونك ايچين آليورلردى .

حسن ايلينه اون آلتى بيك برات ، بيك آلتى يوز قازان قويونى
ويركى قويديلر بونك اون ايكي بيكي ايله بيك ايكيوزنى اينكدر
چاؤولدور ، دورت بيك دورتيوزنى ديكر كوچوك ايلار تعهد ايتديلر .
آراباجى ايلنيك حصه سنده دورت بيك برات ، دورتيوز قازان
قويونى دوشدى . كوكله نلر اون ايكي بيك برات ، بيك ايكي يوز
قازان قويونى درعه ده ايتديلر . آداقلىلرده اون ايكي بيك برات ،

بيك ايكي يوز قازان قويونى ويركى قويديلر . آداقلىلر اوچ اوروق
ايدى . بونلره اوچ ايل ده ديرلردى . هپسى ده آمو صوينى كنارنده
اوطوروب زراعتله مشغولديلر . بونلر خضر ايلنيك آداقلىسى ،
عليلر ، دوه جيلردر . بو اوچ اوروق طوپراقلرينيك محصوللرينيك
عشرينى عينا ويرلردى . دوه جيلرله على ل سورولرى ايچين ده برويركى
ويرلردى . آداقلىلر ايسه ويركى اولارق نوكره ويرلردى . برقاچ
سنه صوكره صوفيان خان وفات ايتدى .

برمرغا مانه . — بوجوغا خانى اوركنجه كوتوروب خان
قوتارديلر (ياپديلر) . بونك بش اوغلو واردى . آدرى : يوسف ،
يونس ، على ، آغيش ، پهلوان قولو . بونلره خيواق ويردى . بوجوغا
خان زماننده بخاراده عبيد خان سلطنت ايدوردى . (تاريخ تيموره
كوره كوچگونجى اوغلو ابو سعيد سمرقنده هجرى ۹۳۶ ، ميلادى
۱۵۲۹ ده تحته چيقدى . ۹۶۰ و ۱۵۳۳ ده اولدى . عبيدالله خان
ابوسعيد خانك خلفى ايدى . مولانا مير على كاتب عبيدالله خان بن محمود
شيبانينيك ماوراءالنهر تحته چيقيشنه دائر فارسى تاريخ سويله مشدر) .
بر چوق دفعه خوراسان اوزرينه يورومش ، بر چوق ولايتلرني ده
ضبط ايتمشدى . ديكر قسمنى ايسه اوزبككر ووروب اسيرلر آيلرلردى .
آيوهرده ، نه ساي ، دؤرون اوركنج اوزبككرنيك النده ايدى . بونلر
پيل كوپروسنه قادار ياغما ايدرلردى . برى كيتسه برى كلردى .
نه سايدن ايكي كونلك مسافه ده اولان خوجند ، آسفهر اين واليلرى
زراعت ايدمه نلر ، مال بسله يه نلر ، قيش و ياز قورغانلر نده قاپاق

مجبوریتند ایدیلر . بو سبیدن شاه طهماسبك راحتى یوقدی .
 بوجوغا خانه ایلچی کوندروب : « بن خانه اوغول اولایم . تیمور بك
 جنکیز اولادینه کووهی اوندی . آدی شیمدی یه قدار تیمور کوره گاندر .
 بنده کوکلم جنکیز خان نسلنه داماد اولق ایسته یور . تا که باش دشنام
 اولان خنکار ، اوزبك پادشاهنك قیزی آلدیغمی اوکر نسین ... »
 دیدیرتدی .

بوجوغا خانك قیزی یوقدی . آغابکسی صوفیان خانك یتیشکین
 بر قیزی واردی . اونی شاه طهماسبه ویرمه که قرار ویردی . بو قیزك
 آدی عایشه بیکی ایدی . بو قیزك بش آغابکسی اولدیغنی یوقارده
 ذکر ایتدکدی . بونلرک ایچنده آغیش سلطان ضعیف ، درویش
 و موجیق (کویلو . روس کویولرینه دیر . روسجه یه تورکجه دن
 کچمشدیر .) خویلو بر کنجیدی . اونی باش قیلوب دوقوز کیشی ایله
 برابر شاه طهماسبك پایتختی اولان قزوینه هدیه لری آلمق ایچین
 کوندردیله . شاه بکلرینی اونلری قارشیلامغه کوندردی . بویوک آلاى
 یاپوب سلطانله بکاری عزتله قبول ایتدی . شاه طهماسب آغیش سلطانله
 خوجند شهرینی ویردی . آغیش اورده اوتوز ییل سلطنت ایتدی .
 اورده اولدی . بوتون سلطنتی زماننده خوجنددن قالقوب هیچ
 بر سفره کیتمدی .

شاه خانه دوقوز آلتون خیششت (اریمش معدندن یاپیلش
 چوبوق ، دکنك) ، دوقوز دفعه دوقوز کوموش خیششت ، ایچلرینك
 یوقاری طرفلری صیرمه لی بر ایك قوماشله آشانی طرفلری چوبتار

دنیلن قوماشله قاپلانمش ، یاصدقلری موجود و بوتون لوازمی آلتون
 و کوموشدن اولان دوقوز چادر ، اکرلری و دیزکینلریله برابر دوقوز
 آت و بیك طوب ایك قوماش کوندردی . خانده قیزی پادشاهلره
 لایق بر صورتده شاهه کوندردی . برمدت صوکره بوجوغا خان اولدی .

آوانسه هانك یارشاھلغی . — آوانهش خانى اورکنجده خان
 یایدیلر . بوجوغا خانك او چ اوغلو واردی : دوست محمد ، ایش محمد ،
 بوروم . بورومه ایش دوستده دیرلردی . ایکی اولکیلره کاتی ویردیله .
 آوانهش خانكده او چ اوغلو واردی : دین محمد خان ، محمود و علی
 سلطان . دین محمد خانك آناسی مانغوت ایلندن ایدی و بر بازركان
 طرفندن کتیریلوب خانه ساتیلمشدی . یوزی سیاهدی . کندیسنك
 روایتنه کوره مانغوتدن بر میرزانك قومادن دوغمش قیزی ایدی .
 « مانغوت یوردی بوزولدی . بنی بر کیشی اسیر ایدوب بوتجاره
 ساتدی . » دیردی . آوانهش خانك دیگر ایکی اوغلونك آنالریده
 مانغوت میززالری قیزلری ایدیلر .

دین محمد خان ممدن کسیدل کدن صوکره علی سلطانك آناسی بکمه تسلیم
 اولوندی . پادشاهلر مانغوت میززالرینك قیزلرینی آلیرلرله اونلره بگم
 دیرلردی . بگم دین محمدخانک خیرپالاردی . برکون دین محمد آلتی یاشنه
 بکش بر چوجوقدی . چوجقارله اوینایوردی . برقلعه یاپوب چوجقارک
 بر قسمی قلعهنك ایچنه قودی ، بر قسمی ده دیشاریده براقوب هجوم
 امرینی ویردی و : « کیم اول کیرسه انعام ویریم ، کیم قورقار کیده
 قالیرسه اولدورورم . » دیمشدی . او ائشاده بگم چیقا کلدی و دیدی

که: « کوتیکا باقی، بوتوغمانینک سنگلا قلعه، شهر یریت، طاش، طوپراقله اوینایور! ». دین محمد خان قوپا (قوشارق) کلوب قول (ال) حرمتله سلاملادی. بکم قیزوب: « بن بونی آزارلارم، او بی سلاملار! » دیدی. دین محمد خان: « سزباکا ساده طاش طوپراغی وار دیرسیکیز. بونی سزه تاگری سویلهندی. شهرلر، ولایتلر طاش و طوپراقدن اولور. » دیدی. حقیقه صوکرا تاگری اونک آرزوسنی ویردی.

دین محمدخان اون دوقوز یاشنه قادار باباسنک یاتنده یاشادی. باباسی اوکا برشی ویرمدی. او وقت خوراسان اتکلری تا استرآباد قدار اورکنج پادشاهلرینه عائدی. اورالر داغ بویو، اورکچ طرفه ایسه صوبویو دیرلردی. ایکسی ده برپادشاهک یوردی ایدی. اورکنجک ایشه کلی بیکیترلری (اوزبکلر) خوراسانه ایلغار ایدرلر، قیزیباشلری یاغما ایدوب سورولرله قایتلردی. دین محمد سلطان برچوق کنجلی امری آلتنه آلوب استرآباد کیده رک مازندرانی یاغما ایتکی قوردی و باباسندن رخصت آلمسزین قرق کیشی ایله آتلانوب صوبویونی تعقیب ایدمک چیکمک دنیلن توغایه (نهرک دیرسک تشکیل ایدن قسمک ایچنده کی آراضی) واردی. اورادن دینار دنیلن قویویه کیتدی. اورادن ده آتلانوب یوله دوشدی. اوراجقده آلتی دوه ایله اوتوز قویون کودن بر آداه راست کلدی. نزهیه کیتدیکی صورتی و شو جوانی آلدی: « محمدغازی سلطانک فلان بکنک نوکری یم. تورکمنه ویرکی آلمغه کیتدم. ایشیمی بتیردم. دوندم. درونه کیدیورم. » بواشاده درونک والیسی ایلبارس خانک اوغلو محمدغازی سلطان ایدی. قویونلرک ایچنده

برصاری کوچک کچی واردی. اوکچی یی او آدامدن ایستهدی و دیدی که: « بونی بزه ویر. تاگری بزه ایی بر سفر ویریرسه قایتدیغمز وقت ساکا هدیهلر ویریرز. » او آدم قبول ایتدی. سلطان اوفکه لئوب اونو باغلادتی و دوکوردی. دوه سنی، قویونلری نندن آلدی. یولنه دوام ایتدی. بن کوچوک ایکن آقصالیقارک شونی دیدکلری خاطر مدده در: « آز، اوافق برشی؛ بوندن نه چیقار دیه فنا شی یاغمه ملی. برصاری اووالاق ایچین یوردمز خراب اولدی. » ایشته اونلرک سویلکاری کچی بو کچیدر. وقوعاتک ناصل جریان ایتدیکنی آکلادم:

دین محمد سلطان استرآباد کلدی. اوچ دورت دفعه قیزیباشلر اوزرینه یورودی. برچوق اسیر آلوب باباسنک زردینه قایتدی. یوله کیده دورسون. دین محمد سلطانک ماللری نندن آلدینی براتدار بکنه واروب وقعه یی حکایه ایتدی. اوده محمد غازی سلطانه ایشی آکلاندی. غازی سلطان دین محمد سلطانک یاپدینی ایشه پک اوفکه لندی. دونه جکی زمانی حساب ایدوب یولنه بر چوق آداملر قویدی. بکجیلر پوصوقوروب بکله دیلر. دین محمد سلطانی کچرکن آنسزین باصوب یا قالدیلر. نوکرلری، اسیرلری، غنیمتلری آلدیلر و کندیسه زیاده اذیت ایتدیلر. دین محمدی غازی سلطانه کوتوردیلر. غازی سلطان دین محمد سلطانی برآوه حبس ایدوب شافظه سنه نوبتیلر دیکدی. قاجیرمامه لرینی صیقیدن صیقی به تنبیه ایتدی.

دین محمد سلطانک نوکرلرینک چوغی قاجوب یورتلرینه واردیلر.

بونلرک حقیقتیلرندن برچوغی ده سلطانلریخی اسیرلکده براقارق یورتلرینه کیتمه کار ایدوب بویهک یول اوزرنده ساکن ایللرده دیلنجیلک ایدمهک یاشامی ترجیح ایتدیلر . یورتلرینه دونلرسه باشلرینه کلنی آکلاندیلر، آواندهش خانه ده وقعینی بیلدیردیلر. خان هیچ برشی دیمدی؛ چونکه دین محمدسلطانہ بابا (اوغول) کوزیلہ باقازدی. برده خان اوزمان الی یاشنده ایدی. علی سلطانک آناسی ده خانلہ یاشیتدی. محمد غازی سلطانک پک کنج پک کوزل اولان سینیانی (کوچوک همشیره) هنوز آاشدی .

محمد غازی سلطان دین محمد سلطانی بر مدت حبس ایتدکن صوکره ایله زنجیر ووردوروب اریغورلردن ریشاو خدای ویردی نامنده کی نوکریله معیتنه بش آتی کیشی ده ویرمهک باباسنه کوندردی. نوکرینه شو امری ویردی : «آیاغنی آتئک قارندن باغلا ! کیجه کوندوز دیموب سور ! خانه سلامی سویله دکدن صوکره طرفدن دی که: بز بوتوغمانک باباسندن اذلسز یوله چیقدیغنی و دورلو ایشلر یاپدیننی ایشیدوب جزالاندیردق.». ریشاو، سلطانی آلوب ایلغایوب (سرعتله) کیتدی . دین سلطان کیجه لری آوول وار ظن ایتدیکی یرلردن سکرکن یوکسک سسله چیرلاردی (شرقی سویلردی). بونک سببی شو ایدی که نوکرلردن اورالرده صاقلانان وارسه سسینی ایشیدوب طانیهرق امدادینه کلسین . لکن سلطان چیرلادجه خدا ویردی « ریشاو ! » دیردی . اونک بوسوزی سلطانه اوق وقیلیجدن دهآ آچی کایردی . خدا ویردی اکثریا بو ریشاو کله سنی سویلک عادتنده ایدی و بونک ایچین کندیسنه ریشاو لقی ویرلش ، ریشاو

خدای بیردی دیردی . دین سلطانک بوندن یهنی اونک ریشاو دیمکی عادت ایتش اولمسندن خبری یوقدی ده کندیسيله اکلیور ظن ایدوب فنا قیزاردی .

کوردیشه کلدیلر . بر سحر وقتی ایدی . برچوق آهالی اوطور . یورلردی . سلطانک قازاقلردن بش آتی کیشی بویلاک ایچنده ایدی . آت آیاغی سسی ایشیدنجه قازاقلر (صاووشوب قالچانلر) آیاغه قالدیلر . دین سلطان چیرلامغه باشلادی . قازاقلر سسی طانیوب قوشارق کلدیلر .

خدای بیردی : «ایمک زمانی ، بویله اینهلم.» دیدی . سلطان : «بنایله اینهلم ، اوتانیرم . بر آرایلرده اینهلم.» دیدی . خدای بیردی بوتکلینی قبول ایدوب یورودی وطان آتجه ایندی (بوکوانش دوغونجه اولماق کرک) . هپسی یاتوب اویودیلر . بونلری اوزاقدن تعقیب ایتش اولان قازاقلردن بری سلطانک زنجیرینی قیردی . سلطان خدای بیردنیک قیلیجی آلوب اونک باشینی کسیدی . قازاقلردن هر بری بر آدام اولدوردیلر . قانلرک اوزرینه قوم دوکدیلر . جسدلرینی یوکله نوب یولدن اوزاق بر یره ایله توب کومدیلر . سلطان نوکرلرینه بو ایشی هیچ کیمسه یه سویله میه جکلرینه یمین ایتدیردی . بوندن صوکره اورکنج یولنی طوتدیلر . اورکنجه کلوب سلطان باباسنه کورنوشتی . باباسی خبر سورونجه دین سلطان: «محمد غازی سلطان اوجکه باکا فنا معامله ایتدیسده صوکره آرامز ایله شدی، باکا آت، اثواب ویردی . وعذر دیله یوب غنی کوندردی.» دیدی . باباسی بوکا ایناندی .

همان اوکونی دین سلطان چارشیدن برحکاک کتیروب هم باباسی ،

هم باباسنك قاریسی و محمد غازینك سینیلی نامنه برر مهر قازدیردی .
آوانش خانك آغزندن بر مکتوب یازدیردی . مکتوبده غازی سلطانه
چوق سلام و دعادن صوکره : « سینیلک اولوملی خسته در . صوگ کوزله
سنی کورمکی اوزله یور » یازدیردی . کذا قادینك آغزندن ده بر مکتوب
یازدیروب اونده ده شونلری یازدیردی : « آغابکمه چوق چوق حرمتدن
صوکره نیجه کوندر خسته یم . بو خسته لقدن قورتولا جغمه هیچ امیدم
یوق . آرتق دنیاده بر مرادم وار . اوده ارمه دن سنی کورمکدر .
چابوق کل که کوروشمه من قیامته قالماسین » . بو ایکی مکتوبی امنیتلی
بر نوکرینك الله و یروب و لازم کلنی اوکره توب ایکی کوزل آتده ویره رک
کوندردی . کندیسده هان آتلانوب یورت آولونه واروب اسکی
آرقداشلرینی طوپلادی . بونلردن باشقه یکرمی قادار کنجی ده آرقداش
آلدی . هر کون آداملریله برابر بیر ایچر ، کوزینی خوراسان یولنه
دیکمش دوروردی .

غازی سلطان مکتوبلری آلیر آلاماز عجله آتلانوب اورکنج طرفنه
روان اولدی . اورکنجك قاپیسندن کیروب دوغرو خانك سراینك
آولوسنه کله رک آتدن ایندی . اوکون غازی سلطانك قانی دوکوله سی
مقدر ایمش که آوانش خان صباحلاین دوغانله آوه چیقمشدی . کیجه
کوندوز غازی سلطانك کله سنی بکله ین دین محمد سلطان اونك کلدیکنی
خبر آلتجه نوکرلرینك اوکنه دوشوب یورودی . بهار زمانی و یمک
وقتی ایدی . غازی سلطان دوغروجه سینیلنك دائره سینه کیردی .
قادین کلدیکنی و کله جکنی بیلمه دیکی آغابکسنی کورونجه یرندن

صیچر ایوب بویننه صاریلدی . سلطان : « تا کری به شکرایی اولمشک .
کوروشمه من قیامته قالماسین دین مکتوبکی آلیر آلاماز کیجه کوندوز
هیچ دیکله نمه دن سوروب کلدیم . » دیدی . بونی ایشیدن سینیلی حیرت
ایدوب : « خسته فلان اولدیم یوق . مکتوبده کوندرمدم . » دیدی .
بوجواب اوزرینه غازی سلطان قورقدی و اوطور میوب قایتدی . دین محمد
سلطانك آیاغنك سسنی ایشیتدی . باشنه بر بلا کلدکه اولدیغنی ایجه
آکلادی . آلولونك قاپیسنه کیتمه یوب باشقه طرفه قوشدی . بیر بو یوک
قانی به راست کلدی ، کیردی و کوردیکم آخیردر ، هیچ کیمسه یوق .
چیقاچق یر آرادی ، بولامادی . قولاق و یروب اطرافی دیکله دی .
قوشوب دوران برچوق پیاده سسنی ایشیتدی . قورقوسی آرتوب
کیزلنه جک یر آرادیسده بولامادی . بیغیلش قورو کوبره واردی ،
اونی قازوب ایچنه کیردی و باشنك اوستنه زنبیلی کچیردی .

دین محمد سلطان الی قادار نوکر یله کلوب آوی ایجه آرادی ؛
فقط غازی سلطانن بر اثر بولامادی . بسلمه لردن صوردی . هیچ
بریسده ای بر جواب ویره مدی . آنجق بریسی : « شو طرفه کیتدیکنی
کوردم . » دیدی . دین محمد سلطان او طرفه کیتدی . هر نوکری
بر اودایی آرادی . بونلردن بری آخیره کیرمشدی . اوراده آرارکن
قیرمزی برشی کوردی . یا قلاشدی . چوپدار دینلن قوماشدن یایلمش
بر اثوابك آتکی اولدیغنی آکلادی . دونوب دین سلطانه کوستردی .
دین سلطان آخیره قوشدی . غازی سلطانی وزنبیلک آلتندن چیقاروب
کله سنی کسیدی . بووقته او آنده شهرده دیوبلدی .

اورکنج وزیردن آلتی آغاچ (فرسخ) در. سلطان غازى سلطانك نوکرلردن اورکنجه اولانلردن برى اوکون سلطان غازى سلطانهاروب وقعه يي بيلديردى. سلطان غازينك کوچوک حرمى صوفيان خانك قیزی ایدی. صوفيان خانك علی آدلی اوغلو سینلینی کورمک ایچین یانته کلشیدی. سلطان غازى سلطان اینیسینک اولدورلديکینی خبر آلتجه هیچ برکیشیله کینکاش ایتهدن و هیچ برشی دوشونمهدن قارداش آجیسینه دایانامیوب اوندە یاتان قانی (قاین آقاسی) علی سلطاننى او ساعتده اولدورتدی.

آوانهش خان آودن کلدى، محمد غازى سلطانك اولوسنى کوردی. دین محمدك زده اولدیغنی صورددی. «محمد، غازى سلطاننى اولدوردکدن صوکره سزدن قورقوب نوکرلریله برابر قاچدی. نه طرفه کیتدیکنی بیلمه یز.» جوابی آلدی.

بو ائنادە آوانهش خان اینیلرینی و بکلرینی طوپلایوب نه یاپاچغمزى کینکاشهیم دیرکن وزیردن برى کلوب سلطان غازى سلطانك علی سلطاننى اولدوردیکینی بیلدیردی. بونی ایشیدن آوانهش خان نه یاپه جغنی بیلمیوب شاشیردی قالدی. اینیلری قال خان، آقاپای خان، آغابکسى صوفیان خان و بوجوغا خان اوغوللری بوخبرلری ایشیدوب سلطان غازى سلطانك ایلی آوانهش خانى یاغمالار دیه اورکنجه کلدیله. هپسى ایللریله برابر دی. آوانهش خانك ایلی ده شهره کلدیله. او یله که آمینهك خانك اوغوللری نوکرلریله برابر هپ اورکنجه طوپلانیدیله. ایلبارس خانك اوغوللری ده نوکرلریله برابر وزیر طوپلانیدیله.

هر نه قادار آوانهش خان باریشمقله ایشی بترمه که جهد ایتدیسه ده اینیلری و آغابکلرینک اوغوللری و نوکرلری قبول ایتدیله. وزیر اوزرینه یورودیله.

سلطان غازى سلطان یکى شهرده به لیکچیچ سلطانك اوغوللرینه هر کون بر آدام کوندیر، تیز کلوب کندیسینه التحاق ایتهلرینی بیلدیردی. اولنرسه کلیورز دیرلردی اما کیتمز لردی. اولنردن اول آمینهك خان اوغوللری وزیره واردیلر. وزیرك شرقنده برقیرك ائتکنده قلعه دن بر فرسخ مسافه ده قوم کند اسمنده اووقت معمور و آهالیسی زنکین اولان برکوی واردی. سلطان غازى سلطان اولنری بو کویده قارشیلادی.

سلطان غازى سلطان ظالم، نوکرلرینه باقاز و اولنره چوق خدمت کوردورر برخسینس ایدی. بو سببدن ایلی، نوکرلری کندیسینه ایی کوزله باقازلردی. سلطان غازى صف دوزمه که باشلادی؛ فقط بو ائنادە کوردی که بریره چوق عسکر لازمکن، هیچ کیمسه یوقدی. و: «بورانك آدمی آرز، بورایه چوق آدم لازم.» دیدی. بو ائنادە صفده بولونان برچوق اوز بکلرک آراسندن شو جواب کلدی: «اگر اویرك آدمی آرزسه آتیرکه اینکلریکی اورایه قوی!» لکن غلبه لقه بونی سویله ينك کیم اولدیغنی بیلینه مدی. سلطان ایشیتمه مزله که کلرک هیچ برشی دیمیوب کچیوردی.

اوروشدیله. آوانهش خان غالب کلدى و اوکونی دشمنی قووالایارق وزیره کیردی. بو یوک و کوچوک باشده سلطان غازى سلطان اولدیغنی حالده ایلبارس خان اوغوللردن اون آلتی کیشی بی اولدوردیلر. سلطان

غازی سلطانك قاریلری چوقدی. بونلردن بریسی اولو توبه زنبیل بکک قیزی ایدی که خوراسانده بورمه دینلن یرک تورکمنی چاپدینی (یاغما) وقت النہ دوشمشدی. بو حرمندن ایکی اوغلو وایکی قیزی واردی. بویوکنک آدی عمر غازی سلطان، کوچوکنککی ده شیرغازی سلطان ایدی. قیزلرک بویوکنک آدی زهره خانم، کوچوکنککی نوناش خانم ایدی. بو عائله آغاتای سلطانك نوکرلری النہ اسپر دوشمشدی. عمر غازی سلطان هنوز اون بش یاشنده وشیر غازی سلطان اون ایکی یاشنده ایدی.

آمینہ خانك دیگر اوغوللری اللرینه کچن سلطانلرک اولرینی یاغمالادیلر، اوغوللرینی اولدوردیلر، قیزلریله قاریلرینی اسپر ایتدیلر. آقاپای سلطانسه هیچ برشی آلمادی، ارکک چوجوقلری اولدورمدی. آت ودوه ووروب یانلرینه دورت بش کیشی ده قاتارق زنبیل بکک قیزی ایکی اوغلو وقیزیلہ برابر بخارایه یوللادی.

بلیکیچ سلطانك اوغوللری یکی شهردن آتلاندیلر سه ده وزیر یاقینلرینه کلنجه سلطان غازی سلطانك دشمنه قارشى چیقوب قوم کده کیتدیکنی ایشیتدیلر. اورایه وارنجه اولولری کوردیلر وایشی آکلادیلر. قایتوب اولرینه دونه جک یرده اورکنج اوزرندن بخارا جهته روان اولدیلر. بونلرک نسلی اسکیدن ماوراءالنهرده چوقدی. هجری ۱۰۷۴ ده اونلردن هیچ کیمسه قالماش بولونیوردی.

بو اوروشدن صوکره داغ بویو وصو بویو آمینہ خان اوغوللرینه قالدی. آوانهش خان اورکنجده اوطوردی. دیگر ولایتلری

وتورکمنلری درجه لرینه کوره پایلاشدیلر. کوکلری راحت اولارق اوطوردیلر. دین محمد سلطانه ده سلطان غازی سلطانه عائد اولان درونی ویردیلر.

عبدالله خانك اورکنجی ضبطی. — سلطان غازی سلطانك اوغلو عمر غازی جسور برکنج ایدی. بخاراده عبیدالله خانك یاننده ایدی. هیچ دورماز خاندن مدد دیلر، آمینہ خان اوغوللری اوزرینه یورومک ایستردی. او ائشاده اورکنج حکومتنده قارغشہلق ظهور ایتشدی. بوندن استفاده ایدہرک عبیدخان آمینہ خان اوغوللردن اولکلرینک یاریسنی آلابیلیم، یاریسی ده اونلرہ قالیر فکریله سفره قرار ووروب ابو الحیرخان اوغوللری ده بوکاراضی اولارق هپسی آتلاندیلر. طاشکنددن براق خان (دهمه زونه کوره بهراق تلفظ اولونور. براسمی ده نوروز احمد خاندن. سیوینج خوجانك اوغلو اولوب ۵۹۵۹ (۱۵۵۱) ده عبداللطیف خانك یرینه کچمش و ۹۶۳ (۱۵۵۶) ده اولمشدر. غضبی، شدت پرور، عیاش اولماسندن اولومنه شوتاریخلر سویله نمشدر: خرمن شوز - ۹۶۳، مرده درمستی - ۹۶۳)، سمرقنددن جوانمرد خان (بو کوچکوجی خان اوغلو ابو سعید خان اوغلو جوانمرد علی بهادر خاندن. سمرقندده دوغمش، قارداشی سلطان سعیدك وفاتنده ۹۸۰ (۱۵۷۷) ده تحتہ چیقمش در. شاعر موللا مشفق ده جلوس تاریخی ۹۸۰ کو سترمشدر. جوانمرد عبدالله خانك امریلہ ۹۸۶ (۱۵۷۸) ده حبسه قونولمش و براز صوکره اولدورلمشدر. وجره ومهدی سلطان طورونلری حصاردن (جره ومهدی سلطانلر ۹۱۶ (۱۵۱۰) ده

بابر طرفندن حصارده اولدورلمشاردی (کلوب عیید خانه قاتیدیلر .
یورو یوب اورکنجه کلیدیلر .

آمینک خانک خیواق و هزار اسبده اوطورنلری دوره میوب
قاجدیدلر و آوانهش خانک یانه کلیدیلر . آوانهش خانده اورکنجده
دورامیوب هپسی بردن قیر طرفنه چکلیدیلر . عبید خان آوانهش
خانک آرقاسندن بر اوردو کوندروب وزیرک شالنده بایان قیری دنیلن
محمده یاقالاتدی و آوانهش خانی عمر غازی سلطانه ویردی . اوده اونو
قانی دیوب اولدوردی . آقاپای خانی عبید خان محافظه ایتدی .
حصار توره لری ده الارینه دوشن قال خانه برشی یامادیلر .

عیید خان اورکنجی عبدالعزیز نامنده کی اوغلونه ویردی .
عبدالعزیز اورکنجده یرلشندی . (عبدالعزیز اسکندر موشی به کوره
۹۴۵ (۱۵۳۸) ده تخته چیقدی و قرق یاشنده ۹۵۸ (۱۵۵۱) ده اولدی .
سارنلر و توزکنلرک بر طاووغنک آیاغنی بیله قیرمدی . هیچ کیمسه یی
یرلی یرندن تبرتمدی . حاصلی هیچ بر کیمسه نک قیلنه دو قونمادی .
اوزنک اوروقلرینی صایدی . دورت اولدیغنی کوردی . برینی عبید
خان ، برینی حصار توره لری ، برینی سمرقند توره لری و دردنجیسنی
تاشکند توره لری آلدی . هر توره بویکی تبعه لری اوزرینه کوزجیلر
قویوب بوصورتله یوردلرینه دوندیدلر .

آوانهش خانک اوغوللری محمود سلطان و علی سلطان دشمن الله
دوشمه یوب قاجدیدلر ، درونه دین محمد سلطانک یانه واردیلر . علی
سلطان یدی یاشنده ایدی . صوفیان خانک اوغوللری یوسف و یونس ده

دشمن الله دوشمه یوب قاجچش ، دین محمد سلطان یانه کلشاردی .
توره لردن ، بکلردن و آهالیدن دشمن الله قاجایلنلر هپ دین
سلطان محمده کلیدیلر .

آقاپای خانک اوغوللرینک حاجیم خاندن (حاجی محمد سلطان)
ماعداسی کوچولک ایدی . بونلر بابالری و آنالریله برابر بخارایه کیتیدیلر .
حاجیم خان ایسه اون سکیز یاشنده ایدی . دشمن مملکته یایلنجه
یولنی بولوب قاجامدی . دؤرمانلر اوروقندن باباسنک غایت عاقل ،
تجربه لی و صادق بر نوکری واردی . آدی جان سید (بو ، یوقارده
سعدالدین نامیله ذکر اولوندی) ایدی . اونک راوینه واروب
صاقلاندی و اوراده اسکی بر چه کهن کییوب باشنه اسکی بر تلنک
قویدی ، آلهده بر قوروق آلدی . اوزون بر مدت جان سیدک
سورولرینه چوبانلق ایتدی . سمرقند توره لری الله دوشن دورمانلر
قیزیل رابطه (روابط) کوتورولوب یرلشدیرلشندی .

حاجم خانک جان سید یانه کلشکنک اوچونجی آبی ایدی که
حاجیم خانی طانیان اورکنجیلر بر برینه حاجیم سلطانی خان سیدک
سوروسنی کودرکن کوردک دیمکه باشلادیلر . بولاف کیتدیکه یاییلدی .
جان سید حاجی محمد سلطانه (حاجیم سلطاندر) : « اورکنجیلردن
بوراده اوطورانلر سنی طانیدیدلر . بو کون یارین بو خبر عیید خانه
یه تر . نه یاباجقسک ؟ » دیدی . اوده : « الکن کلیرسه باکا یولداشلق
ایت ! کلزسه آت ویر ، دین محمد سلطانک یانه کیده م . » دیدی .
جهان سید دورت آت آلوب ایکیسنه ایکسی بیندیدلر ، دیگر ایکیسنه

هکبه لرینی قویوب جان سید اوکده یوکلر اورتاده ، سلطان آرقاده بویوک یولدن اورکنجه کلایلر . او وقت اورکنجه وزیر آراسنده کی ایشلردی کیمله کچوب درونه دین محمدک یانه واردیلر .

دین محمد سلطانک عیبه خاندان اوروشمی . — حاجیم سلطان کلدکدن صوکره هپسی اوطوروب کنکاشدیلر . اورکنج اوزرینه یورومکی قرارلاشدیردیلر . صوکره خضر ایلینک آداقلی اوروقنک ایلری کلنلرینی چاغیروب اوکنج اوزرینه یورویه جکلرینی ، اگر امداد ویریرلرسه حقک عنایتله غالب کلنجه کنیدیلرینه طارخان (ترخان) لق و صول طرفلرندیر ویریه جکلرینی ، ایلری کلنلرینی نوکر یاپاجقلرینی ، اوروقلری اوز بک اوروقلرینک الک معتبر اوروقی قادار معتبر طوتولاجغنی تکلیف ایتدیلر . آداقلیلر بوکا راضی اولوب بیک نفر ویردیلر . کنیدیلرینکده ایکی بیک کیشیدی واردی ، اوچ بیک کیشی ایله پیشکاهه کلایلر . اوراده اورکنج و یا خیوه دن هانکیسنک اوزرینه یورومکی مذاکره ایتدیلر . مذاکره ده : « اورکنجه کیدرسه ک اوراده عیبه خانک اوغلو عبدالعزیز سلطان ودها فنا ، کچیله سی لازم اولان صو وار . حال بوکه خیوه ده نه دشمن ، نه ده صو وار . » دیوب خیوه اوزرینه یورومکه قرار ویردیلر . یورویوب خیویه کلایلر . خیوه ده بر داروغا واردی . اونی بش اون کیشیله برابر طوتوب اولدوردیلر . هزاراسبک داروغاسی قاچدی .

بو وقعه یی ایشیدن عبدالعزیز خان اورکنجی براقوب باباسنک یانه قاچدی .

عیبه خان بو ایشدن پک اوتاندی . چری طویلایوب اورکنج اوستنه یورودی و دوه بوینه کلدی . کندیسی اوراده دوروب اوغلان اوروغندن بویوک بر بکک قومانداسیله بوتون اوردوسنی دین محمد سلطان اوزرینه کوندردی . بونی ایشیدن دین محمد سلطان خیقودن آتلاندی . بوتون نوکرلری دین محمد دیدیلرکه : « بز اوچ بیک یاه ، (جاو — دشمن) قرق بیک کیشی . اوروشمق مناسب دکلدر . قایتوب درونه کیدلم . عیبه خان اورکنجه چوق دوراماز ، قایتیر کیدر . او کیدنجه بز کلیرز . اورکنجه کله و قایمه بزه قولای ، عیبه خانه کوچدر . » . دین محمد دیکله مدی . ایلری سورودی . بوتون بکلر قوشوب اوکئی آلدیلر و آتدن اینوب ایکی اوچ یوز کیشی اولدقلری حالده یوکونه رک : « کچه مزسک ! قایت ! » دیدیلر . دین محمد هیچ جواب ویرمه دن باصوب کچدی . ینه آتلانوب چاوبوب (قوشمق سینوبده آلان چاقمقدر) اوکئی آلدیلر ، ینه اینوب اوکنه دوردیلر . ینه خیر ایتهدی . اوچونجی دفعه ینه تکرار ایتدیلر . بو سفر بکلره یاقلاشنجه سلطان آتدن ایندی . یردن بر آوچ طوپراق آلدی و : « تا کرم جانمی ساکا ، تئی طوپراغه تاپشیردم (تسلیم ایتدم) . » دیوب طوپراغی کوملکنک یکندن قویننه آقتدی . صوکره طوغرولوب بکلرینه : « ایشته بن اولدم . اگر سزک جانکیز بتمکندن طاتلی ایسه اوروشه کلمه یک . اگر بتمکی قادارسه کری قالمایک ! » دیدی و آتلانوب یورویویردی . عسکردن اوילה بر حایقیرما قوپدی که یر کوک سس ویردی . هپسی طویلانوب دین محمد سلطانک آردندن کیتدیلر .

دشمنان خبر کلدی که او کون هزار اسبدن کچوب قونمش . دشمنک کیجه یوروپوب کوندوز یاتدیغی ده اوکرندیلر . دین محمد سلطان او آقشام « کردن خواست » واردی . اورده درین برکول واردی . اوراده یاپیلان بر محاربه دن بری اوکا شکت کولی دیرلردی . او کولک غربنده آتدن اینوب اوطوردی و قاراولار چیقاردی . کیجه اولدی . قاراولار قایتوب دشمنک کلدیکی خبر ویردیلر . دین محمد همان آتلاندی . عسکرخی ایکی به بولوب برینه صوفیان خانک اوغلو یوسف سلطانی قوماندان تعیین ایتدی . دیگرینه کندیمی باش اولدی . آقاپای خانک اوغلو حاجی محمد سلطان دین محمد سلطانک یاننده قالدی . آوانش خانک اوغلو علی سلطان سکرز یاشنده بر چوجقدی . اونی بش آلتی کیشی به تسلیم ایدوب اوزاقده بر محافظه لی یرده صاقلانمه لرینی ، بوزولدیغی تقدیرده سلاله سنک ایشینی سونمه مک ایچین اونی آلوب قاچهلرینی تنیه ایتدی . اوندن صوکره تا کری به یالواردی ویولک ایکی طرفنده یوقوب (پوصو قوروب) بکلدی .

دشمن عسکری کلدی . باشده بری (بیرم) اوغلان و قونقرات حافظ بوتون بکلرله برابر یوروپورلردی . اوکلرنده قرق قادار مشعله واردی . ایجه یاقلاشنجه ایکی طرفدن آت صالدیلر . عسکرک آرقاسی خبر آلتجه به قادار بیرم اوغلان و حافظ قونقراتله بوتون بکلرینک اجلی کلنلرینی اولدوردیلر ، کله ینلری باغلادیلر ، عسکر قاچدی . بلدام (آتیک) کنجاردن یوز کیشی به قادار آدام اولدورنلر اولدی . قونقرات کون دوغار بهادر آلتش کیشی سانجوب ییقدیغی سویلردی .

حاجم خان روایت ایدردی که : « اوروش کونی اولندن صوکنه قادار دین محمد خانک یانندن آیریلدام . ایکیمز بر کتله عسکرک ایچنه کیرا قالدق . آتیشوب دورورکن دین محمد خانک یایی الندن قایاراق دوشدی . آکلادم که اوروشه کوزینی آلدیرمش ، یاینک دوشدیکنی طویمادی . آتدن اینوب یایی آلوب الله ویردم . یوزمه باقوب : « ای اوکام ! بو سنکله بنم آرامده سر قالسین ! » دیدی . دین محمد خان بندن ایکی یاش بویوکدی . بو اوروشده او یکرمی یاشنده ، بن اون سکرز یاشنده ایدک .

دشمنان آیرلقدن صوکره دیری اله دوشن بکلری دین سلطان محمدک حضورینه کتیردیلر و : « بو فلان بک ، بو فلان بک ! » دیه رک همپنی اوکندن برر برر سچیردیلر . سلطان آت اوستنده دورورکن حافظ قونقراتی ده کتیردیلر . سلطان او بکک حافظ اولدیغی اوکره تنجه اوکا : « سن ، حافظ ! عیید خانک اوکنده دائما اورکنجدر مسلمان دهل ، کافردر دیرمشسک . . . سن نهن بزه کافر دیردک ؟ » دیه صوردی . حافظ یوکوندی و : « ایشته شیمدی بز مسلمانانی کافردن آیرد ایده جکر . . . » دیدی . سلطان هیسچ بر شی دیمدی . حافظ قونقراتک بو سوزی اوکوندن بری اوز بکلرک آراسنده مثل اولوب قالدی .

دین محمد سلطان بکلرینی طوپلایوب اسیر ایدیلوب ماوراءالنهره کوتورلمش اولانلرله مبادله سنی مذاکره ایتدیلر . اسیر ایتدکلری بکلر اورکنجدرن اسیر ایتدیکی بکلرک آلدقلری تورهلرک و عسکرک

کافه سنی کوندره جکارینه آند ایتدیله و : « اکر عبید خان بوسوزمزی یامازسه عائله لر مزله سا کا کلیرز . » دیدیلر . بکلره آت و البسه ویردیلر ، پک عزت و اکرام ایتدیلر .

سلطان حاجم خانه : « سن عقللی برکنجسک . بابا کی وایلیکی کتیره بیله جک بر آدامسک . بو ایش سنندن باشقه سنک الندن کلز . سن ده بونلرله کیت . بو ایشی کور ! » دیدی . اوده قبول ایدوب اسیر بکلرله عبید خانک آرقاسندن کیتدی و بخاراده کندیشی کوردی . عبید خان حاجم سلطانه چوق عزت و اکرام ایتدی ، باباسنی و ایلی ویردی . حاجم سلطان اوردن سمرقنده واروب جوان مرد خانی کوردی . اوردن ده اسیرلری آلدی . صوکر ا حصاره واروب حصار تورملرنده قال خانی و دیگر اسیرلری آلدی . ماوراءالنهر دن بوتون ایللری کوچوروب خانلرله برابر اورکنجه کلدی . (بووقعلر ، حتی عبید خانک وفاتی ۹۴۶ (۱۵۴۷) سنه سنه تصادف ایدر) . بوندن صوکر ا آرالرنده اتفاقله قال خانی خان یاپدیلر .

قال مزانه . — بونک زماننده اورکنج معمور و آهالی راحت اولدی . زماننده اوقادار بوللق اولمشدی که خلق : « قال خان خان اولدی ، اکمک بر پوله ایندی . » دیدیلر . برمدت صوکر ا وفات ایتدی .

آقا طای مزانه . — آقا طای خانی وزیرده خان یاپدیلر . قال خانک ایکی اوغلو واردی . برینک آدی شیخ محمد ، دیگرینک کی شاه نظر ایدی . کات شهری بونلرله ویرلدی . فلک برمدت دونه سنده دوندکن

صوکره آمینه ک خانک طورونلری یتیشوب یکیت اولدیلر . کنیش بر اولمکیه ، زینکین سورولره و چوقلق بر تبعیه مالک اولدیلر .

بویوک آغابکلری صوفیان خانک بش اوغلو واردی . علی آدلی اوغلونی سلطان غازی سلطان اولدورمشدی . آغیش آدلی اوغلو ایاس ایشه بیکه یی شاه طهماسبه ویردیکی وقت اوندن قالین (جهاز) اولارق آلدینی خوراسانده کی خوجند شهرنده قالمشدی . (بوخوجند ماوراءالنهرده کی خوجند باشقه در) . یوسف نامنده کی اوغلو قولندن قان آلدیرمشدی . قانی دوردورامدیلر ، اولدی . صوفیان خانک آنجق ایکی اوغلو قالمشدی . بونلرک بری : یونس ، دیگرکی پهلوان قولی ایدی .

بو جوفا خانک ، آوانهش خانک و آقاپای خانک اوغللاری قوتارینی طوپلایوب یونس و پهلوان قولی خانلری ، کاتده اوطوران قال خانک ایکی اوغلونی قووالایوب بخارایه قاجیردیلر . آقاپای خان ینه وزیرده قالدی . اورکنجی علی سلطان آلدی . (بو ، صوفیان خانک اوغلو دکلدر . او سلطان غازی سلطان طرفندن اولدورولمشدی . بو علی سلطان آوانهش خانک اوغلودر) . علی سلطانک محمود نامنده فنا خویلی بر آغا بکسی واردی ، اوطورماسی ایچین اوکا اورکنجی ووروب کندیشی درونی آلدی . باغ آبادانی حاجم سلطانه ، نهسای و آبیوردی دین محمد خانه ویردیلر . (بو شهر ی بارون دهمه زون آبی وهرد طرزنده اوقویور آب یورت اولمسی دها مناسبدر) . خیق و هزاراسی جوفا خانک ایکی اوغلو ایش و دوسته ویردیلر . هرکس راحت اولدی . فلک ینه بر نیجه ییل اورکولدی .

صوفیان خانك اوغلو یونس، اسماعیل بكك قیزی المشدی .
اسماعیل بك او وقت مانغوتك بكی ایدی . یونس بر کون بخارادن
قرق کیشی ایله آتلانوب مانغوته قایناتاسنك یاننه کیتمك ایچین یوله
چیقدی . اورکنجهده اوغرامق حسابی یاپدی . كاتك شالندن
كچوب توك قلعهسنه واردی . اوراده کیمسه یوقدی . آهالی او ائنده
اورکنج اطرافنده و وزیر اوزرلرنده اوطوریورلردی . او کیجه
توکه قوندی . ایرتسی کون توك قلعهسنك اوستنه چیقوب اطرافه
باقدی . بر قلعه کوردی . قازاقلرینه کورینان قلعهك نه قلعهسی
اولدیغی صوردی . اورکنج اولدیغی سنویلدیلر . یونس سلطان :
« بابا یوردی اورکنج قلعهسی کوزمك اوکنده دورورکن بنم مانغوته
کیتهم قادار نامردلك اولورمی ؟ » دیوب اورکنج اوزرینه یورومك
ایسته دی . قازاقلریده کندیسيله برابر کلهچکلرینی بیلدیردیلر .
اوکون توكده دوروب ، کون باتجه ایلغایوب (سرعتله و آتله کیدوب)
کیجه یاریسی اورکنجك جنوب طرفنه واردیلر . آتدن اینوب یا یا
خندق کنارینه کلدیلر . او وقتلر اورکنج قلعهسنی کیجهلری بکجیلر ،
اطرافنده مشعلهلرله کزه رك ، دولاشیر بکلرلردی . سببیده
اورکنجدن چقان قازاقلردن قورقالری ایدی . یونس سلطان
خندق کنارینه کنجه بو آداملر : « حاضر باش ! حاضر اول ! » ديه
باغیره رق ایله ریلهدیلر . (بو کله فارسیدر . قیرغیزلرده نوبتجی « یوغلاما »
(اویوقلاما) « ديه باغیریر .) . بو آداملری کورنجه سلطان یوزو قویون
یره یاتدی . اونلر کچدکدن صوکره یونس سلطان قازاقلریله برابر

قلعهك دینه کلدیلر . ایچلرندن بری بر آغاجی دیواره یاصلا یوب
قلعهك اوستنه چیقدی . یوقاردن او یاردیم ایتدی ، هپسی قلعهیه
چیقدیلر . دیواردن شهره اینوب دوغروجه صاری محمود سلطان اوینه
کیتدیلر . اصولجه اوه کروب صاری سلطانی یاقلا دیلر . بوصاری سلطان
بودالانغیه مشهور بر آدامدی . لکن اینیسی جسور علی سلطان
طرفندن حمایه اولوندیغندن اورکنجی پیر ، کیریردی . اونکله سلطان
یونس آراسنده بر قان دعواسی ، اولو دیری غوغاسی اولدیغندن
سلطان اونی بر ایکی آدام قاتارق وزیره آقاتطای خانه کوندردی .
وزیرك اوز بك و سارتلری سلطان یونسه کورنوشدیلر و بیعت
ایتدیلر ، اوکون هان کندیسینی خان اعلان ایلدیلر . عسکر و آهالی
یونسی حسن قبول ایتدیلر . زیرا صاری سلطاننن بیقمشلردی .
یونس خان ایسه عقلی ، جومرد ، غیرتلی ، مرد و ثباتلی بر
آدامدی .

محمود وزیرده آقاتطای خانه : « آغا ! نهیه دورویورسك ؟
آتلان ! یونسك یاننده آنجق قرق کیشی وار . اورکنجك اوز
بکلری بنم نوکر مدر . » دیدی . خان آهالیله کنکاشدی . آهالی کاملاً
یونس خان اوزرینه یورومك فکرنده اولدیلر .

آقاتطای خان ملایم بر آدامدی . بر محاربهیه کیرمکی هیچ
ایسته مه یوردی . لکن آهالیسنك سوزینی قیره مادی . آتلاندیلر .
اورکنجه کلدیلر . یونس خان قارشیلرینه چیقدی . شیخ نجم الدین
کبری نك تربه سنك غربنده اوروشدیلر . یاز کونی توش (اوکلن)

وقتی ایدی . آقاپای خان بوزولوب قاچدی . یونس خانك آقاپای خانك قیزندن اولما قاسم نامنده براوغلو اوردی . نوکرلریله آرقاسندن قووالایوب ددهسنه یتیشدی و سلام ویزوب : « بو صیجاقدن نره کیدورسیکز ؟ بر آغاجك کولککسنه اینیکز . بو کون اوردن دوروکز ، یارین صباح کیدورسیکز . » دیدی . خان : « بابا ك ایچی قازانك قیچندن داما قارادر . باكا ایلك ایتك ایسترسهك بی آقویما ! » جوابی ویردی . تکلیفی اوچ دفعه تکرار ایدی . ددهسندن هر دفعه سننده عینی جوابی آلدی . بونك اوزرینه قاسم سلطان یاناشوب ددهسنك آتک دیزکیندن طوتوب قایتاروب (قایتارمق — عودت ایتدیرمک) اورکنجه کوتوردی . یونس خان اونی اربابك اوینه ایندیردی . بوندن مقصدی شو ایدی که آقاپای خانك اربابك اوینده اولدورلیدی خبری یایلنجه اورکنج سارقی آقاپای خان اوغولاریله قانلی اولور و کندیسندن آریلاماز . ایشته به یله بر خیاله وارمشدی .

یونس خان آقاپای خان سسلمان دینلن بو اربابك اونده محافظه ایدوب وزیرده اوغولارینه شو خبری کوندردی : « صیجاقدن آت اوستنده قوشمقدن اختیارك قورساغی آغریور . سنی وزیره کوندریم دیدم ، کوندرلمه سنی رجا ایتدی و اوغلومك یاننده اولماز سه نه اولور ؟ طورونمك یاننده قالیم ، بونی اوغولر مه بیلدر دیدی . » اون بش کون قادار خانك قورساغی آغریور بهانه سیه یونس خان آقاپای خانك یانه کیمسه بی صوقدی . بر کیجه امین آدم لرندن اوچ

دورت کیشی به شوامری ویردی : « کیدک ، آقاپای خانك آلتی آباغی باغلايك ؛ قیچندن برقازیق صوقك . اولونجه به قادار دوندورك ؛ چونکه بویه اولور سه بر یرنده بره وسائر اولماز . قیچندن قان کلیر ، عیجندن ایچنك آغریدیغنه حکم ایدرلر . » امر اجرا اولوندی . سحرله خانك اولوسنی آرابایه قویوب وزیره اوغولارینه کوندردی .

آقاپای خانك آلتی اوغلو واردی . صیره ایله آدلی شونلردر : حاجی محمد ، محمود ، پولاد ، تیمور ، آله قولی ، سلیمان . آقاپای خان اولدورلیدی وقت ایلك ایکی اوغلو خوراسانده ، باغ آبادده ایدیلر . دورت اوغلو یاننده ایدی . بونلر بو خبری آغا بکلرینه کوندردیلر . اونلرده بو دوردت قارداشلرینه کندیلرینك اورکنجه وارمق اوزره یوله حیف قلیخی و بیلدیرکلری کونده کندیلرینك ده اورکنجده بولونوب برلشمه لری خبرینی کوندردیلر .

یونس خان حاجی محمود (حاجم خان) ك اورکنجك شرقنده فاطمه خاتون توغاینده آمو صوینی کچدیکنی ، وزیرده کی قارده شارینك ده اورکنج اوزرینه یورودیکنی خبر آلتجه کیجه لهین اورکنجندن حیقوب بخارایه قاچدی . یاننده نوکرلری قالمادی . هر بریسی بر طرفه داغیلدی .

اوغلو قاسم سلطان کیجه قارا کلغنده آداشوب (یولنی غائب ایتك) باباسندن آیریلدی . تانله برابر صیق برصارلقدن کچوب باطاللق بر اورمانه کلدی . بو اورمان بورلو قیری ایله قولغین آراسنده در . او وقتدن بری خان جهنگلی نامیه یاد اولونور . (بو اثرک قازان ، داهل ،

لله رشی نسخهلری واردر . هپسی آل یازمهسی اولارق بولونمش اولان بو نسخهلرک متتلرینک بر چوق یرلرنده اختلاف واردر . قازان نسخه سنده بورلو قیری یرینه یورتو قیری ، داهل نسخه سنده ایسه قولغین یرینه قولغین یازیلیدر . بو اختلاف اکثریا تورکجه صرف و املانک بوزوق و حرفلریمزک نقطه لی اولماسندن ، کاهده کتابلری قوپیه ایدنلرک خطالرندن ایلری ککشدیر . بورلو قیرنده کی «ل» ی قوپیه ایدن کیمسه (ید = ی) یازمش ، قولغینده عیناً اولمشدر . قاسم سلطان بوتون کوندوزی اوراده کچیردی . یاننده آنجق برکیشی واردی . اوکا : « بر یردن آزیق بولالم . یوقسه بوردن بخارایه آزیقسز ناصل کیده رز ؟ » دیدی . نوکری : « سن بورده اوطور . بنی کیمسه طانیماز . ایله واروب آزیق آلوب کلهیم . » دیدی و آتلانوب کیتدی . ایلغایوب اورکنجه حاجم خانک حضورینه وارارق قاسم سلطانی خبر ویردی . حاجم سلطان آدام کوندیره رک قاسم سلطانی طوتدیروب کتیرتدی و اولدورتدی .

صوفیان خان و قال خانک اوغوللرینک هپسی اولوب نسلی قالمادی . آوانهش خان اوغوللری خوراسانده قالدیلر . آقاپای خان اوغوللری اورکنج و وزیرده اوطوردیلر . بوجوفا خانک اوچ اوغلو ایش ، دوست و بوروم خیوق ، هزاراسب و کاتده حکومت ایتدیلر . درست ضانه . — دوستی خان یاپدیلر . دوست درویش طبیعتی بر آدامدی . اینیسی ایش دوشمانا قارشی بهادر ، نوکردن مال اسیرکه مز ، ذکاسی اورطه ، مسلمانلنی آز ، حرصی حددن آشیری ، داتما دوشوندیکی ، یاپدینی ایش شونک بونک قاریسنه وقیزینه تسلط ایتک

ایدی . کندیسنک امکدار و صادق آداملرینک قاری وقیزلرینه وارنجهیه قادار صارقیتلیق ایدردی . دوست بونک سایه سنده خان اولمشدی . « خیوق آغابکمک اولسون باکاده اورکنجی ویرک ! » دیدی ایسه ده ویرمدیلر . بونک اوزرینه بروردو ایله خیوه دن اورکنج اوزرینه یورودی . قوم قلعه جوارده جونوک (جوربوک) دینان محله حاجم خانله قارشیلانیدی . کندیسنک آز و دشمننک چوق اولدیغنی کورونجه آرقاسنی چایه ووروب جبهه سنه آرابار قویدی . سکز کون اوروشدیلر . هیچ بری مغلوب اولمادی . ایش خان اسیرلرینه آت واوربا ویره رک قویویوردی . لکن اوینور و نایماندن اسیر دوشنلری اشکنجه ایله اولدوردی .

نهایت ایکی اوردو صلح ایتدیلر . حاجم خان اورکنجه قایتدی . ایش سلطان خیوقه واروب اوینورلرله نایمانلری قووالادی و قووب یرلرینه دورمانلری قویدی .

بر مدت صوکره ایش خان تکرار اورکنج اوزرینه یورودی . حاجم خان اینیلرله قارشی چیقوب تونک قلعه سیله اورکنج آراسنده اوروشدیلر . ینه ایش خان آرابالری اوکونه دیزدی . یدی کون اوروشدیلر . ینه هیچ برطرف غالب کلهمدی . ایش سلطان برکیجه خبرسز اوردکاهنی قالدیروب اورکنجه کیردی . اورکنجه ده سارترلردن باشقه کیمسه یوقدی .

آقا طای خان اوغوللری ده وزیره کتیدیلر . ایش سلطان اورکنجه ساکن آهالی کیندی حالنه براقدی . آنجق اوینورلرله نایمانلرک ماللرینی آلدی ، چوجوقلرینی وزیره دوغرو قوودی .

ایکسی ده یینه یکی بر اوروشه حاضر لانیورلردی . هرا یکی طرف آوانهش خانك اوغلو علی سلطانه ایلیچی کوندریور ، کندی طرفنه جلبه غیرت اییدیوردی . علی سلطان نه سسایدی اوطوریوردی . حاجم سلطانه التحاق ایتدی . آقاپای خان اوغوللری و اووقت وقات ایتش بولونان دین محمد سلطانك اوغلو ابول سلطان کلوب اورکنچی محاصره ایتدیلر .

دورت آی محاصره دن صوکره بر صباح عمومی بر هجوم یاپوب قلعه دیوارلرینه چیقیدیلر . ایش سلطان آتلی ، نوکرلری پیاده اولارق دشمنه قارشى یورویورلردی . دورمانلردن تین علی نامنده بر نوکرینك قیزاولان سینیلنه زورله دو قونمش ، بوندن دولای تین علی ایش سلطانه قارشى کین کودیوردی . سلطان قلعیه یاقلاشدیغی ائشاده تین علی سلطانه براوق آتدی . اوق آتک صاغریسنه دکدی . آت یارالانوب ییقیددی . سلطانك آیاغی بردامك کوشه سنه کلوب قیرلدی ، نوکرلرینك هربری بر طرفه صاووشدی . سلطانك کندی تربیه ایتدیکی وهرزیه کیتسه برابر کوتوردیکی خیوق سارتلرندن حقلی پهلوان نامنده غایت قوتلی ، پک قهرمان برکنجدن باشقه یاننده کیمسه قالمدی . او سلطانی ییقیلوب یاتدیغی یردن قالدیروب اوطورتدی . قیریلان آیاغی اوزاتدی . او ائشاده دشمن یتیشدی . حقلی پهلوان سلطانك یاننده دوروب اولونجهیه قادار ووروشدی ونهایت دوشوب اولدی . ایش سلطانی همان اوراجقده اولدوردیلر . آغابکسی دوست خان خیوقده ایدی ، آدام کوندروب اونیده اورده اولدیردیلر .

ایش سلطانك ایکی اوغلو واردی . آدلری : شاه قولی ، طاهر ایدی . بخارایه کوندرلیدیلر واوراده ولیدیلر . بوجوغا خانك اوچ اوغلوندن هیچ برندن بر نسل قالمادی . بو وقعه لر هجری ۹۶۵ ده ییلقی (آت) ییلنك آیاغنده (صوکننده) وقوع بولدی .

هراهم زمانه . — یعنی حاجی محمد خانی خان یاپدیلر . او زمان اوتوز دو قوز یاشنده ایدی . وزیرى کندیسنه ویردیلر . اورکنججه هزاراسب وکاتی علی سلطانه ویردیلر . او وقت آقاپای خانك آلتی اوغلوندن آله قولی و سلیمان اولمش دوردی حیاته ایدی . بودورت قارداشدن حاجی محمد ایله محمود برآنادن ، پولادله تیمور دیگر برآنادن ایدیلر . محمود سلطان حاجم خانك یاننده وزیرده قالدی . پولاده خیوه نك یاریسی ایله اولوغ توبه وکونیش تورکمنلریغی ، تیموره خیوه نك دیگر یاریسی ایله قارا بوکاول تورکمنلریغی ویردیلر . هپسیده راحت اوطوردیلر .

دینه سلطان محمد . — قال خانی خان یاپدقن صوکره دین محمد خانه نه سای ایله آب یوردی ویرمشلردی . دین محمد سلطان بر یرده راحت دورور بر آدام دکدی . متصل قیزیلباشلری وورور ویاغما ایدردی . بوسیدن شاه طهماسب دین محمد اوزرینه عسکر کوندرمشدی . دین محمد نه سایدی ایدی . کلن چری آب یوردی آلوب والی تعیین ایدهرک کیتدی . بوندن ضعیفلاوب دارلاشمش اولان دین محمد سلطان قزوینه کیدوب شاه طهماسبه کورنوشدی . آبیوردی کری آلیم امیدیه آلتی آی اورده قالدی . شاه طهماسب ایسه هیچ آلدیرمادی . بونی کوروب

امیدینی کسن دین سلطان شاه طهماسب نامه بر مهرچی به بر مهر
قازدیردی و آبیورد حاکمه: «آبیوردی دین سلطانه سیورغال (هدیه)
ایتدک، یارلیق (فرمان) الکه کلنجه شهری کندیسنه تسلیم ایت! »
دیه بر فرمان یازدیروب بو مهرله مهرله دی. شاه طهماسب آوه
کیدنجه بر کیجه آتلانوب کیتدی. کیتدیکنی شاهه سویلدکری وقت شاه:
«کندی کلدی، کندی کیتدی!» دیدی. دین محمد آب یورده کلوب
فرمانی والینک الینه ویردی. حاکم قاپی آچیویردی. سلطان واروب
اونه ایندی. کیجه یاتدی. سحرله قاپی به آداملر تعیین ایدوب
نه قادر قیزیلباش وارسه هپسینی اولدوردی. آبیورده یرله شوب
راحتجه اوطوردی.

بونی خبر آلان شاه بویوک بر اوردو ایله دین محمد خان اوزرینه
یورودی. دین محمد، شاهک یاقلاشدیغنی ایشیدنجه قرق، الی کیشی
ایله آتلانوب شاهه طوغرو یورودی. شاه او ائاده مشهدک
شمالنده کی قاراصویه کلش ایدی. قاراووللر دین محمدی کوروب شاهه
خبر کتیردیله؛ فقط شاه اینامدی. باشقه بر قاراوولده عینی خبری
کتیردی. ینه اینامدی. نهایت سلطان محمدک چادرینک قاپیسنه کلش
اولدیغنی سسویله نجه شاه ایناندی و چادرده چیقدی. چیقنجه سلطان
محمد کلوب ایگوسنی طوتیوردی (دهمه زون بونی فرانسه نجه به
بوکرینی اوپدی دیه ترجمه ایدیور) شاه بر الینی دین محمدک بوننه،
ودیکر الینی کوملکنک یاقاسندن صوقوب یورکنک اوستنه قویدی.
یورکنک چارپایوب علی العاده ووردیغنی کوردی. محمدک یوزینه باقوب:

«دین محمد! یورکک طاشدن قارا!..» (دهمه زونه کوره قاتی. روسیه ده
باصیلان چاغاتایچه نسخه ده قارادر.) دیدی. او کونی بویوک بردو کون
یایوب ایرن تسی کونی دین محمد بر چوق انعاملرده بولوندی و آبیوردی ده
کندیسنه و یروب: «یادینک ایشلرک هپسینی عفو ایتدم.»
ده دیدی. دین محمدی کوندردی. کندیسینی ده قزونه قایتدی.

دین محمد خانک یادیغنی ایشلردن بری ده بودر: عبید خان مرو شاه
جهانی یولوم بی (بک) آدنده بر نایمانه ویرمشدی. قاپی خلقی یولوم بکدن
خانه چوق شکایت ایتدیله. خانک یولوم بکه فنا نظرله باقاسنه سبب
اولدیله. یولوم بک ایشدن خبردار اولونجه خاندن قورقدی. خان
آدام کوندروب کندیسینی دفعه لرجه چاغیرتدی ایسه ده یولوم بک
کیتمه دی. خان اونک کلیه جکنی آکلانجه اوتوزیک کیشی کوندروب
طوتوب کتیرمه لرینی امرایتدی. عسکر مرو جوارینه کلنجه آبیورده
دین محمد آدام کوندروب کندیسینی بوبلادن قورتاریسه اوکا مروی
هدیه ویرمکینی بیلیدی.

بو خبری آلان دین محمد هان آبیورده آتلانوب بر اوردو ایله
مرغ آب ایرماغنک آباغنه کلدی. اوراده عسکرینه هر بریسنک اوچ دال
کسمه سنی، ایکیسینی آتلرینک یانلرینه و بریسینی قویروقلرینه باغلا یوب
بر بردن اوزاق یورومه لرینی امرایتدی. مرو طوپراغی یومشا قدر. حتی
اوزاقده اولسه او کونی دوشمان قاراووللرینی بهمه حال کورمه لرینی کندی
قاراووللرینه امرایتدی. او کونی آزیورویوب قوندی؛ قاراووللر دشمنک
قاراووللرینی کوروب کلدیله. سحرله کوچدی؛ فقط ینه آزیایله ره یوب

قوندى. جاوگ قاراووللارى واروب آكلاتديلر. دين محمد خان بويوك بر
اوردو ايله كليور ديديلر. دشمن كشف ايچين بر آدام كوندردى. اوده .
دين محمدك ايزجيلرني واوردوسنك سياه كتله سنى كوروب قايتدى وعيى.
خبرى وىردى .

بو خبرلر اوزرينه: «ايچمزدە يولوم بك، طيشينمزدە دين محمد خان
دشمن. ايكي ياك اورتاسنده ناصل دورورز؟» ديوب بخارايه قاچديلر.
دين محمد مروه واروب پادشاه اولدى . دين محمد يكت ،
جومرد ، پارا طوتماز، نوكرلرينه احسان ايدر ، چوق زحمت ويرمز،
بعضى وقتار سه خوي ديوانه لك خويى اوقشاردى .

اونك ياپديني ايشلره كوزيله كورمه ين انسان اينانه مز . ۹۶۰ ده
صيغير ييلنده ، مرو شهرنده وقرق ياشنده وفات ايتدى . ايكي اوغلو
واردى . بيوكنك آدى باينده محمد ، كوچوكنككي ابول محمدى .
صياغلغنده دين محمد ابول محمدى قالحان قيلمشدى . بو سيبدين اوکا
باباسنك صاغلغنده ابوالخان ديرلردى .

باينده عقلسز ايدى . بر كون باباسى كورنوشده اوزوروركن
كلوب يوكوندى . و : «نم ياشم ابول محمدن بويوك. اوكان ديورلر.
حال بوكه با كاسلطان ديورلر. بونى سزك امر كزله مى، پوقسه كنديلكلر ندى
سويله يورلر؟» ديدى . خان بسوزه ويره جك جواب بولاماشدى . خانك
اي بر بكي واردى . توركنلر ك لاينا اوروقندن اولوب آدى توروجى
ايدى . يك عقللى بر آدمى . اونك سويله يكي كوزل سوزلر يك چوقدى . بو
بك : « پادشاهم ! بونك توراسنى بن ويرم» ديه اذن ايسته دى . پادشاه

اذن وىردى . توروجى باينده سلطانه باقوب ديدى كه: «سزى آله وىردى
وقت بابا كز سلطان ايدى . او كه كز دنياه كلديكى وقت بابا كر خان ايدى .
بر آدامك باباسى نه ايسه اوغلوده او اولور . سلطاندن دوغانه سلطان
ديرلر ، خاندن دوغانه خان ديرلر . » ديدى . بو سوز آخغه معقول
كلهرك قالقوب كيتدى . اوده باباسندن صوكره وفات ايتدى و مروه
سلطنت ايدن دورسون محمد نامنده بر اوغول براقدى . دورسون
اي طبيعتلى بر ييكيت ايدى . يكرمى اوچ ياشنده ايكن نوكرلرندن
بعضيلرى كچه اويوركن كنديسنى يچاق صاپلايهرق اولدورديلر .
اونك اوغلو يوقدى .

ابول محمد مرانه . — باباسى اولونجه مروده خان اولدى . جلال
نامنده بر اوغلو واردى . اوغلو ايله برابر خوراسان اوزرينه يورودى
و دورت طرفه چاپوچليار كوندردى . كنديسى مشهده كلوب اوراده
يكرمى كون دوردى . خوراسانك قيزلباشلرى مشهده طوپلانديلر .
شهر ك شالنده قارا صو ياقاسنده ايكي عسكر اوروشديلر . قيزيل باشلر
غالب كلوب باشلرندە جلال سلطان اولديني حالده اون بيك اوزبكك
باشى كسيلىدى .

يكانه اوغلونى غيب ايتدكن صوكره ابول خان خسته لاندى .
خسته لغك نه اولديغنى هكيملر بيله مدى . مشهدين برهكيم كتيرديلر .
هكيم : «خسته لغنه باشقه سبب يوق. اوغلوندن آيرلش بودر. اكر اوکا
بر اوغول بولونورسه اي اولور . يوق اكر بولونمازسه اي اولماز . »
ديدى . خلق اوکا : « اوغول زورله ويا ماله بولونور بر شى
دكلدر كه !... » ديديلر .

مروده بیسیجه آدلی برقادین واردی. شهرک قادیانلرینه دف چالارق،
نقش (ناغش) ایشلیه رک (دوسسون ترجمه سی رسم یاپارق دیور،
نقشی بیلمیور). کینیردی. هیچ آره وارمالمشدی؛ فقط دورت یاشنده
بر اوغلو واردی. اوغلونی بکلرک قارشیدنه کتیردی و: «بر آقشام
خان بی نقش ایچین چاغیرتمشدی. باکا میل ایتدی. کبه قالدم. بواوغولی
دوغوردم. شیمیدی یه قادار خانک حرملری خانملردن قورقوب
سویله یه مدم.» دیدی. بکلر چوجوغی هکیمه ویردی. هکیم چوجنی
آلوب خانک یانه کوتوردی. خان او وقت آرتق آدام فلان طانیاز
اولمشدی. هکیم چوجنی و خانی چیرچیلایق صویدی. چوجنی خانک
قویننه قویوب اوستلرینه یورغانی چکدی. صوکره خانه باغیره رق:
«بو سزک اوغلو کزدر.» دیدی. بونی بویله جه کونده اوچ دفعه
تکرار ایتدی. خان کوندن کونه اییله شدی و تمام غافیت بولدی.
چوجنی اوغول کی قبول ایدوب آدینی نور محمد قویدی. چوجق
بویردی. ابول خان وفات ایتدی.

نور محمد خانه. — ابول خان اولونجه یرینه نور محمدی خان
یادیلر. زماننده حاجم خانک اینیلری و اوغوللری اورکنجدن کلوب
متمادیا مروی یاغمالادیلر. سببی ده نور محمدی برلولی (لولو — اوروسپو)
چوجغیدر، آقربامز اولاماز دیه قبول ایتمه ملریدی. بو حقارت
واذیتلره چوق مدت دایانامایه رق نور محمد بخاریه عبدالله خانه کیدوب
مروی کندیسینه ویردی. عبدالله خان نور محمدی آلوب بویوک بر
اوردو ایله مروه کلدی. نور محمد ظن ایدیوردی که عبدالله خان

مروی آلوب کندیسینه ویریر وقایتیر کیدر. کندیسیدی عبدالله خان
نامنه خطبه او قودور و راحت اوطورور. آرتق حاجم خانک اینیلری
و اوغوللردن قورقوسی قالماز. فقط بو دیدیکی اولمادی. حتی جانندن
قورقغه باشلادیغندن بر کیجه قاچوب اورکنجه حاجم خانه کلدی.

نور محمد حاجم خانه برابر قیزیلباشه (ایرانه) کیتدی. اوراده
بش سنه قالدی. او ائنده عبدالله خان اولدی. نور محمد خان کلوب
مروی آلدی. کندیسینی امک صرف ایدوب خان یامش اولان اوزبک
قبیله سنی قیردی، سارته تورکنلری یاسادی (حمایه ایتدی).
بو خبر اوزرینه قیزیل باش پادشاهی شاه عباس ماضی کلوب مروی
قابادی (محاصره ایتدی). قرق کون دینجه نور محمد عاجز قالوب
قلعه دن چیقدی و شاه عباسه کورنوشدی. شاه مرو، آیورد،
نسای درون وسائر نور محمد عائد اولان ولایتلره والیلر تعیین ایدوب
قایتدی. نور محمدی شیرازده بر محکم حبسه خانه ده حبس ایتدی.
نور محمد حبسه خانه ده اولدی. بونکه دین محمد عائله سی ده سوندی.

آوانه سه خانه اوغوللری. — آوانهش خانک اوچ اوغلو واردی:
بویوکی دین محمد، ایکنجیسی محمود ایدی. محمود صاری محمود
سلطان دیرلر، صاری لقبی ویرمشلردی. صاری محمود پک آبدال،
غیرتسز، قورقاق و ناموسسز بر آدامدی. تا کری اوکا ایی شیردن
بر ذره جک ویرمه شدی. صاری دینه سنک سببی ایسه آمینه ک خان
نسلندن او وقته قادار نه قیزدن، نه اوغولدن هیچ برصاری ویاصلوق
آق کله شدی. هپسی ده قویو اسمر زنکده ایدیلر.

شو موردار برکون اوطورمش برچوق آدامله بوزا ایچیوردی .
بر آدام کلوب دوشمان کلدیکی بیلدیردی . هرکس آتلیینه بینمکه
قوشویورلردی . بو ایسه بوزا کوپلرینه قوشویور ، کوپلرده نهقادار
بوزا اولدیغنی بیچاقله نشان ایدیور ، « بو کوپک بوزاسی بو نشانده ،
بو کوپک بوزاسی بورایه قادار ... » دیهرک او ایکهسنه (صاحبنه)
طاپشیریوردی (تسلیم ایدیوردی) .

سازی سلطان نسل براقاقسزین اولدی .

آوانهش خانک کوچوک اوغلو علی سلطان داغ بویونده نسای ،
آبیورد قوشو بویونده اورکنج ، هزار اسب وکاته حاکم ایدی .
یعنی هم داغ بویونده ، هم صو بویونده پادشاه ایدی . هرسته حوتک
باشنده (یعنی کونش بالق بورجنه کلدیکی زمان) اورکنجیدن آتلانوب
خوراسانی وورور ویاژین یایلاقلرده یایلاردی . ووروب یاغما ایتدیکی
یرلر پیل کوپروکی ، ترشیز ، تربت ، جام وخرگرد ایدی . باشلیجه
شهری کبود جامه اولان جورجان ایله جاجرقم ، کرایاو واستر آبادی
آلدی . عسکرینک مقداری قرق بیکی بولدی . کوزون یعنی کونش
عقربه کلنجه قایتوب اورکنجده قیشلاردی . کندیسسیله آتلانان
بوتون اوز بکلرک اسملرینی دفتره قید ایدر ، کندیلرینه سنهک بر
علوفه ویریردی . هر پیاده نفرینه سنهده اون آلتی قویون ویریردی .
بو قویونلر تورکمنلردن جزیه اولارق کلیردی . یتیشمهین قسمنه
خوراسانی یاغما ایدوب آلدیغنی مالک بشده برینی ویره رک بودجهسینی
قاپاتیردی .

بر بیل آز آدامله اوقلوکوکلنک قبیله سندن ویرکی تحصیلی ایچین
استرآباده کیتدی . اورادن نوکرلرینی تحصیله کوندردی . اووقته قادار
شاه طهماسب علی سلطانک قیزیل باشلره یاپدیغنی ایشلردن خبر آلیر ،
اولکهسنه یاپیلان بو هجوملری چکه مزدی ؛ لکن بر شی ده یاپدیغنی
یوقدی . او قیش بدرخان نامنده کی بکنه ۱۲ بیک آتلی ایله خوراسانه
واروب علی سلطان کلدیکی حالده اونی وورماسنی ، علی سلطان
دویماق ایچین مأموریتنی هیچ کیمسه یه آچاماسنی ، آنجق آتله
بینه کدن صوکره سویله سنی امر وتنبیه ایتشدی .

بدرخان آتلانوب بسطامه (بوسطام) کلدی . اوراده علی سلطانک آز
برعسکرله استرآباده کلوب تورکمندن ویرکی آلقله مشغول اولدیغنی ، هر
نوکرینک برتورکمنک یاننده بولوندیغنی ، سلطانک یاننده ایسه هیچ کیمسه
بولمادیغنی خبر آلوب ایلغار ایدهرک (عجه آت سوروب) استرآباده کلدی .
علی سلطانک بکجیلاری عجم اوردوسنی کوروب کندیسینه خبر ویردیلر .
عجملرک اون ایکی بیکنه قارشلی علی سلطانک یاننده اوچ بیک کیشی
واردی . همان آتلانوب کورکان صوینک کنارینه کلدی . بن او محلی
کوردم . هر ایکی یاقامی ده دیکدر (جاردر ، یازلیدر) . بو دیکلک
بعضی یرلرنده یوز قاریش یوکسکلکننده در . بر چوق کچید ویرن
یرلری واردی که اسکیدن چاپوله کیدنلر طرفدن کچیلردی . وهر
برینک آدلری واردی . اک یوکسک اولان جارک دوداغنه (کنارینه)
عسکرینی قویدی . جار طرفنه عسکر قویمه یوب آرقاسنی نه ره
ویردی . عسکری یاریم دائره شککنده دورت بش قات اولمق

اوزره دیزدی . بوصورتله صو ایله خطلری آراسنده بویوک بر میدان
براقدی . خطلرینک طیشندن آت آتلامایه جق درجده دورت اور
(خندق) قازدردی . آتلینی و دوهلرینی محکمه باغلادتدی . بواشاده
عجملر کلوب یتیشدیلر .

اوروش باشلادی . عجملر بشیوزر و بیکر کشیلک مفروزه لره آیریلوب
اوردوکاهه هر طرفدن هجوم ایتدیلر . اوزبکله پیاده اولارق هر هجومده
اونلری اوقه طوتدیلر . قیزیل باشلر خندقلردن کچه مدیلر . عجملر
هر هجوم ایتدکجه اوزبکله قارشلی یورور ، اوروب قایتاریرلردی . هر
ملتقه طوتدکجه (تفنک آتشنه) قوشه (اوردوکاهه) چکیلوب
دوهلرینک آرقاسنه صاقلانیرلردی .

عجملر عاجز قالدیلر . اوقلی اوروقنک بکی آبا بک آدنده بر
اون بکی ایله ملتک ایلری کلنلرندن اون ذات اوچ یوزکیشی ایله کلوب
سلطان کورنوشدیلر . اوقلیلر اوردوکاهک اورتاسنده دوز بر یرده
آتلینک دیزکینلرینی طوتوب اوطوریورلردی . آبا بک سلطانه
شو معروضاتده بولوندی : « اوروش مساوی بر حاله کلدی . قیزیل
باشی قاجارکن قووالامق ایچین سزده سواری یوق . یا کا اذن
ویریرسه کز آتلانوب واروب بر طرفدن هجوم ایدیم . یوقسه قولایجه
چکیلیر و تکرار صف دوزر . »

سلطان اذن ویردی . آبا بک آداملریله آتلانوب قاپی یاپیلان
یردن چیقدی . آبا بک چیقارکن قرناسی سلطانه : « بوکا ایچین اذن
ویریورسیکز ؟ بزی آز کوروب قیزلباشه التحاق ایتکه کیدیور . »

دیدیلر . سلطان ایسه : « آدام قیزیل باش اون ایکی بیک کیشیدر .
وارسین اوچ یوز دهه فضله اولسون ! او کندیزی باکا کلدی . کندی
کلن بر آدامه فنالق ایتک نامردلرک ایشیدر . بن اوزمی تا کرییه
تاپشوردم . » دیدی .

آبا بک قیزیل باشلرک بر طرفندن هجوم ایتدی . قیزیل باشدن
زور کورونجه اوزبکله آرقا ویریر ، عجملر چکیلنجه پیشلرینی براقاز ،
هجوم ایدردی . بش آلتی دفعه بو حال تکرر ایتدکن صوکره
جنک کرمی بولدی . او وقت اوزبکله همپی هر طرفدن هجوم
ایتدیلر . آبا بک عجم اوردوسنک آرقاسندن هجوم ایتدی . « آله ، آله ! »
ندارلیله اوילה ووروشدیلرکه عجملر مقاومت ایده میوب قاجدیلر .
دوهلرینی ، اوردوکاهلریتی اوزبکله ضبط ایتدیلر . اوزبکله پیاده
ایدی ، بو سفر کندی اوردوکاهلرینه کلوب آتلاندیلر و قیزیل باشلرک
آرقاسنه دوشدیلر . کون باطنجهیه قادار قووالادیلر . قیزیل باشلری
اوילה قیردیلرکه آنجق بدر خان بر قاج کیشی ایله قوتولاییدی .

سلطانک میراخوری دیرایدی که : « سلطانه کلن آتک دو قوزده برینی
آلیردم . تام یدی یوز آت آلام . دیگر غنیمتی بوکا قیاس ایدک . »
بو وقعه دن اون بش ، اون آلتی ییل کچدکن صوکره گوزک
باشنده اورکنجدن یوله چیقوب خوراسانده خوجند چایرلرنده قیشلادی .
نیتی بهارده عراقه واروب چاپول ایتک ، شاه طهماسب کلیرسه اوروشمق
ایدی . لکن اولو چله نک ایچنده (قیش اورتاسی) ایکی باغرینک (اوموزلرینک)
داهادوغروسی یان اوکلرینک ، دیوان اللغات کوره قاراجکر اورتا یرنده بر

کوی دورکی (شیر پنجه) چیقدی . بونی کیمسه یه سویله مدی . کوی دورور
وقتی کچنجه یاتاغه دوشدی . قرناسی هر نه قدار کورالم دیدیلر سه ده
حیاسندن کوسترمدی . حیاسی اوقدار غالب ایدی . بیقانیکن کندیسنی
هیچ کیمسه کورمه مشدی . نهایت البسه کزی چیان یرندن براز کسه لم ده
او یله کورلم دیدیلر سه ده اوکاده راضی اولمادی ؛ فقط زورله بیرتوب
کور دیلر . علاج زمانی کچمشدی . بونکله برابر داغلادیلر . لکن برفایدا
ویرمدی . ۹۷۶ صیغیر ییلنده قرق یاشنده اولدینی حالدده وفات ایتدی .

علی سلطانک اوصافی . — علی سلطان ای بر آدامدی . حاجم
سلطان دیردی که یادکار خاندن بری بویله بر آدام کلدی . قیلیقلی (اخلاقی)
داها دوغریسی ایشکنار) ، آغزی تمیز ، قهرمان ، جومرد ، صادق و
امکدار و کورکولی نوکرلرینی دائماً قوللار و اونلره یاردم ایدر ، عادل ،
سیاسی ، بونی برک (قوی) ، افراط درجه ده حیالی بر ذات ایدی .
حیاسنک درجه سنه شو مثالدر : جان چکیشیرکن آتالینی (قاین بابا)
آتا بک هنوز اولوب ویا اولمادیکنی بیلیمک ایچین النی یورغاننک آلتنه
صوقوب آیاغنی طوتدینی وقت علی سلطان کوزینی آچارق : « اولمده دن
اول حیا و ناموسی کیدردک ! » دیمشدر . عدالتی اول درجه ایدی که
بر دفعه سنده خوراسانه آتلا نوب کیدرکن توغجی نک آتی یوقلمشدی .
(غیب اولمشدی) . عسکر کوچنجه اونک اینیسی آتی آرامق ایچین
یورده قایتدی . یورده بر چادرک یاننده بر قوچ باشی کوروب آلدی
و یاننه باغلادی . بویله جه قایتوب اوردویه کلدی . بر آدام کله یی
طانییدی . سلطانک حضورینه واروب یو کوندی و مالنی دعوا ایتدی .

دیگری یورتدن کتیردیکنی ادعا ایتدیه ده بونک خرسزلق اولدیغنه
قناعت ایدن سلطان قوچ کله سنی آلانی بر دوه نک سمرینه آصدیردی .
بر کرده سلطان آتلا نوب بر فالیز (قاوون قارپوز بوستانی) ک
یانندن کچیوردی . بر خدمتچی آتدن اینوب ایکی قاوون آلدی .
قاوون صاحی سلطانه شکایت ایتدی . همان اورایه بر آغاچ دیکدیروب
خدمتچی پی آصدیردی .

علی سلطانک اوغوللری . — ایکی اوغلو واردی : اسکندر ،
سانجار . اسکندر باباسندن آلتی آی صوکره اولدی . سانجارده
دیوانه ایدی . بوکا رغماً نایمان قول محمد بک امک ایتدیکم ایکه مک
(افندیگ) اوغلودر دیوب اونی نسایده پادشاه یاپدی . آهالی حالنی
آ کلاماسینلر دیه اونی آنجق سکز کونده بردفعه کورنوشه چیقاریردی .
بعضاً بر ایش ظهورنده کندیسنی سلطانک یاننه کیروب چیقارو سلطان
بویله امر ایتدی دیویریردی . کاهده سلطانک ایچ خدمتچیلرندن برینه
اوکره تیر ، آتابک مهمان خانه سنده اوطورور ایکن خدمتچی کلیر :
« آتابک ! سلطان سزه بو خدمتلری بویوردی . بونی بیک پروانه اولوب
یتیشدیرسین ، فلانه بیک تنکه انعام قیلدی . خدای قوله بش بیک
تنکه ویرسین . آله قولنی شاهه ایله چیلکه یوللا سین . یانه ده بش بک
قاتسین . بونک ایچین نه لازمه خزینه دن وارسه ویرسین ، یوقسه
باشقه یردن آلوب ویرسین و اثمانی دیواندن حواله ایتسین . فلان
محل خدای نظره ویرسین ... » دیردی .

قول محمد بکک سانجار سلطان ایچین پایدینی شیلرک بر ایکیسنی

مسیولدم ، دیگر لرینی سز اونلره قیاس ایدک . بو صورتله اوکا یکریمی
بش ییل سطلنت اجرا ایتدیردی .
سانجار اولدی و نسل براقادی .

هابی محمد مزانه باشمه آقا طای مزانه اوغلاری . — آقا طای
خانک آلتی اوغلو واردی . یاشاری صیره سیله آدلی شونلردر :
حاجی محمد خان ، محمود سلطان ، پولاد سلطان ، تیمور سلطان ، آله
قولو سلطان ، سلیمان سلطان . آله قولو سلطان یکریمی یاشنده ،
سلیمان اون سکزنده ، محمود سلطان قیرقنده وفات ایتدیله . سلطان
محمودده آلتی اوغلو اولدی . آدلی صیره سیله : محمد ، امین ،
علی ، محمد امین ، عرب ، آق بابا . امینله محمد امین بابالردن صوکره
اولدیله . قالان دوردینی عبدالله خان اولدوردی . کذا محمد سلطانک
شاه علی وشاه بخت نامنده کی ایکی اولی اوغلونی ، اولدوردیکی دورت
تورهنک برر ، ایکیش یاشنده اوچ دورت اوغلارینی ده عبدالله خان
اولدوردی . علی سلطانله عرب سلطانک حرملری کبه ایدیلر . بو
ایکی قادینی محافظه ایدوب دوغورمه لرینی بکله دی . بری قیز ، دیگر
اوغول دوغوردی . قیز دوغورانی قویوروب ارکک چوجوغی همان
اوکونی اولدورتدی .

تیمور سلطان قرق یاشنده اولدی . اوچ اوغلو واردی . آدلی :
محمد سلطان ، قادر ویردی سلطان ، ابوالخیر سلطاندر . بونلرک اوچنی ده
عبدالله سلطان اولدورتدی . پولاد سلطانک دورت اوغلو سی واردی .
آدلی : بابا سلطان ، حمزه سلطان ، قوروجی (یاخود قوچلی)

سلطان ، پهلوان قولی سلطاندر . پولاد سلطانی اوچ اوغلو ایله برابر
عبدالله خان اولدورمش ، پهلوان قولی سلطان قورتولش ایدیسه ده
باباسندن بش ییل صوکره اوده اجليله اولمشدر .

پولاد سلطانک ارضانی . — حیثیتسز ، غیرتسز بر آبدال آدمدی .
بز کوچوک ایکن اونک حقنده بر چوق شسیار روایت ایدرلردی .
یادینی ایشلری خلق اونوتماسین ایچین بر قاجنی بورده ذکر ایدیم :
پولاد سلطانک باشلیجه ایکی عادتق واردی : بریسی هر سوز
سویلدیکی وقت آرقاسندن شالقرو دیمه سی ، دیگر ایکی کوچوک
پارماغنی یوموب اورتا پارماغنی باش پارماغنه دکدیروب صوکره
قایدیره رق ایکی کوچوک پارماغنه وورمق صورتیه کوچکلرک اوینارکن
یابدقاری کی شارق شارق دیه سس چیقارمسیدر . ایکی آلی ایله بویله
یاپار و شالقرو دیر ایدی . هر نه که یاپسه شالقرو دیر ایدی . کولونج
شیلر اولوردی . برکره خوراسانه کیده جک کروان وارمی دیه صوردی .
کروانک دون کیتدیکنی سویله دیله . بر آدام صالديرارق کروانی قایتاروب
(دوندیروب) کتیرمه سنی امر ایتدی . او آدام صاغچه قویوسنده
کروانه یتیشوب خیویه کتیردی . مسلمانچلر ظن ایتدیله که سلطان
خوراسانه جاو (دوشمان) اولمشدر . یوقسه : « باشقه بر ایش ایچین
اولسه یالکز بریمزی قایتارمق کرکدی . » دیدیلر . کروان خلقنک
جمله سنی سلطانک حضورینه کتیردیله .

سلطان یوزلرینه باقوب و پارماق لرینی شارق شارق ایتدیروب
« باکا بریدی ؟ پاکی [اوسطوره] شالقرو ! » دیدی وبونی دورت

بش دفعه تکرارلادی . کروانجیلار سلطانك نه ديمك ايسته ديكنى آكلاياميورلردى . نوكرلى ديديلر كه : « افندمز سزه امر ايدىورلر كه كنديسنه ياريم دوزينه اوسطوره كتيرك . باشقه بر شينه احتياجى يوق . وارك كيدك ! » .

عبدالله خان اوج دفعه اوركنجه هجوم ايتمشدى . ايلكننده ضبط ايدمه مش ، يالكنز يكي آرقة قادار ايلريله يوب دونمشدى . عبدالله خان يكي آرقة ايكن بشيوز كنچ دشمنك پيشدارى ايله طوتوشمو اوزره آتلانوب شهردن چيقمشلردى . پولاد سلطان : « بنده كيدرم . » ديوب آتلاندى . اينيسى تيمور سلطان كنجلره قاتيلمشدى . كنديسى و بوتون بككر هر نه قادار : « سن ، دون ! » ديديلر سده ديكه ميوب برابر كيتدى . ايلرله يوب قاراوللرله ووروشديلر و غالب كايورلردى ، اوروش قيزيشنجه آيريلاماديلر . دشمنه بر چوق امداد كايوردى . قاجديلر . ايلك قالچان پولاد سلطان قلعه نك قاپيسنده آتدن اينوب ايشيكه اوطورمش ، قوللرينى آچوب شويله فرياد ايتمشدر : « دشمن ! ايسترسه ك كل ! شهره ناصل كيررسك كورورز ! » .

اوج قاريسى واردى . بويوكنك آدى عزيز خانم اولوب ايلبارس خانك طورونى ايدى . عيني كون اونك اوينه كلوب قادينلره كنديسى مدح ايدمرك : « بوكون دشمنله اويله اوروشدم كه يارينده اويله ياباجم . » ديدى . عزيز خانم بو سوزلره شاهد اولان قادينلردن اوتانوب : « قويون ! صوص ، يتز ! » ديدى . سلطان اوفكه لنوب سوكمكه باشلادى . خانم جواب وىردى . پولاد سلطان : « اورده

بوق يسيوب دورمه ، مكجن (يابان طوموزينك ديشيسى) ! » ديدى ، عزيز خانم ده : « مكجه نك اركى قبان در ! » ديدى و وورمق اوزره برجوبى قالديردى . پولاد سلطان قاجدى ، يوكسك برصوفادن دوشوب ييچى (ساقى) قيريلدى .

ايشته بو ديدكلمز اونى آكلامق ايجين يتيشير .

تيمور سلطانك اوصافى . — پولاد سلطانك اينيسى تيمور سلطان ده عقلى آز ، سوزى طورسز برآدامدى ؛ لکن باپدينى ايشلرك هپسى ده كوزلدر . قهرمان وعادل ايدى . اولونجه يه قادار هيچ كيمسه نك اوينه مسافر اولوب يمك يمه مشدر . بردفعه هزار اسبدن آغابكسنى كورمك ايجين خيوقه كلمشدى . اوراده پولاد سلطانك قايناتاسى اويغور اوروقندن ايندى باى . پولاد سلطانك آغزى ، ديلي و (اختيارى اولارق) توراقيلوب . تيمور سلطان قرده شندن دوزكن بر دار كوشه ده اوكنه چيقوب يوكونه رك اوينه دعوت ايتدى . اوده اولجه بر چوق آش وهديه لر حاضرلاشمشدى . سلطان آتنگ اوستنده دوروب هيچ جواب وىرمزدى . ايندى باى : « بن برامكدار اختيار قولوكم . بو وقته قادار هيچ كيمسه نك اوينه اينه ديككى بيليرم . بنى ديكر خلقدن آيرى طوت . اميدم بوكه ايراقلرده (اوزاقلده . كيلرده) ، يووقلرده (ياقينده كيلرده) » تيمور سلطان هيچ كيمسه نك اوينه اينز ، آشنى ييمزكن ايندى بايك اوينه قونوق اولدى ، ييكنى ييدى ديسينلر . » ديدى . قيش كونى ايدى . سلطانك اوستنده صيرمالى ايبك قوماش قاپلى و آلتون دوكمه لى كيش (زيبيلين)

بر كورك واردی . چيقاروب ركابدارينه اشارت ايتدی . اوده آلوب ايندی بايك آرقاسنه قويدی . سلطان آتی قامچيله يوب يورويويوردی . ايشته دعوته قارشى بوتون جوابی بوندن عبارت اولدی .

تيور سلطان کنديسی حکایه ايدر ، ديردی که : «هنوز اون بش ياشمده ايکن برکون بش اون کنج ايله آتلانوب وزيرك اورو دروازه سندن (مختلف نسخه لده اوغرو [خيرسز] ، اور [خندق] ، اورتا يازلمشدر . دهمه زونه کوره اور قايسی هپسندن دوغرودر) چيقدق ، کزيوردق . بر آووله کادم . او ايکهي : « براز آتدن اينك ! صوکره کيدرسیکز . اومده دیکله نك ! » دیدی . او آدامک خاطرينی ييقامايوب ايندم . بر قوبون کسوب کتيردی . قويونك اوچه سنی (بر اوموزینی) بابامه کوتوردم . بابام : « بونه أت ؟ » ديه صوردی . بنمله گلش اولانلر : « سلطان سیره چيقدیدی . برباي کنديسی اوينه دعوت ايتدی و بر قويون کسدى . بو او قويوندنر . » دیدیلر . برنی ايشيدنجه بابام بر قامچی آلوب باکا : « کل ! نم ياشيم اللهی به واردی . هنوز بر آدامک اوينه قومئادم . سن اون بشيکه يتمدن برينك اوينه مسافر اولور ، قويوننی بيرسهك يکرمی به کنگه خلقک ييليقلرينی بيرسك . نوکرلرکده سندن نه کورورلرسه اونى ياپارلر . » دیدی . بنی بر آدامه طوتدوروب کندى اوز اليله يوز (قازان نسخه سی اوتوزديرکه کافی اولسه کرک !) قامچی ووردی . يوزمندن قان روان اولدی . البسه م آق ایدی ، هر یری قيزل قانه بوياندى . داياقدن صوکره کوزنوش خانه دن قايتيوردم . بويوک آغابکمز راست کلوب : « آمان ، تيور ! بو سننك حالك نه ؟ » دیدی .

باشيمه کنى آکلاتدم . « باباک چوق ابي ايتمش ، ياقشنى قيلمش ! » دیدی . و : « يوزکک قاتنى ييقاما ، اثوابکی چيقارما ! يارين اويلهجه ياننه کيت ! » نصيحتنى ده علاوه ايتدی . بن ده اويلهجه ياپدم . بابام اؤجکه نصيحت ايتدی و صوکره ياپدينى ايشه پشيان اولوب عذر ديله دی . پاکاتور کمنلردن دومجی اوروقنى ویردی . دومجیلر بش آلتی بيک چادرلق ايدیلر . ايشته او کونی تا کرى بی شاهد قيلارق هيچ بر کيمسه نك اوينه مسافر اولمامه به و خبرم اولدينى تقدیرده نوکرلرمی ده و ايشدن منع ايتمه که يمين ايتدم . » .

محمود سلطانک اوصافی . — آقاپای خانک ايکنجی اوغلودر . حاجم سلطانله آنا بر قرده شدی . عقللی ، آخلاقلی ، جومرد ، ثباتلی بر ذاتدی . درویش و شيخلرک صحبتنه مائل ، متصل اونلره مسئله صورار ، شيخلرک نقل ايتدکلى شيلری اهميته ديکله حساب ييلير ، آهالیدن آلاجنی نوکرلرينه ويره جکی پاره یی از برنده طوتار ، او قومماغان (امی) ايديسه ده کون ، آي وييل حسابلرينی ، ۱۲ بورجی (برج) ، ستاره لری ، رجال الغيب حسابلرينی بيليردی .

حاجم ضامن . — آمينه ك خانک اوغللری اورکنجه کلدکلى وقت آقاپای خان صادق باغلايه جق بر چاغده ایدی . بونلر تورکنک ویرکی ویرنلرينه دوقونماز ، ویرمه ينلرينی چاپارلردی (ووروب ياغما ايدرلردی .) . بر دفعه آقاپای خان کوکله نك ایلنی چاپمشدی . چاقيرلر اوروغنك اون بکنك قیزی الهه دوشدی . اوينه کوتوروب کنديسنه نکاحلادی . خانک بو قاديندن بر چوق اوغلو

اولدی ؛ لکن آنجق حاجی محمد خان و محمود سلطان نامنده ایکی اوغلو ایله اوچ قیزی قالمشدی .

حاجی محمد خان ۹۳۰ ده لووی ییلنده دنیایه کلدی . یاپدیغی ایشاردن اوچنی هر نه قدار اولجه سویله دك ایسه ده ینه سویله یه لم : عید خان اورکنجی آلوب ایلی ماوراءالنهره ایله تدیکی وقت کنندیسنی هیچ کیسه یه بیلیدیرمه دن حاجم سلطان (حاجی محمدن اختصار اولومشدر . ایش محمدن ایشم یاپیلیر . تورکجه ده بو بر قاعده در .) سعدالدین ایله (یوقارده جان سید نامیله اسمی کچن ذات بودر .) برابر قاچوب درونده دین محمد خانك یاننه وارارق اونى عید خان اوزرینه یورومکه سوق ایتش و بو صورتله خیوق ایله هزاراسب آراسنده وقوع بولان جنکده عید خانك مغلوب اولماسنه سبب اولمشدر . ینه بو حاجم خاندی که عید خان اوردوسی بوزولونجه بکلرینی اولدورتمه یوب بو سایه ده باباسنی ، سائر تورهلری و ایلی اسارتدن قورتاروب کتیره رك اورکنجی یکیدن معمور ایتمشدی . اوچنجی ایشی باباسنك اولدیکنی ایشیدنجه خوراسانك باغ آباد دین ولایتندن ایلغایوب اورکنجه کله سی و باباسنی اولدورن یونس خانك اوغلو قاسم سلطانی اولدوروب باباسنك قاتنی اوچ آی کیکدیرمه دن آلماسیدر .

اورکنجهده ایش سلطانی ، خیوه ده دوست خانى اولدوردکن صوکره حاجم خانى آق کیزه (کچه) اوطورطوب براوچنی علی سلطان ، دیگر اوچ اوچنی اوچ اینیسی محمود سلطان ، پولاد سلطان

و تیمور سلطان طوتدیله ۳۹ یاشنده ، ییلق ییلنده ، ۹۶۵ (۱۵۵۷) ده خان اعلان ایتدیله .

حاجی محمد خانك خاننغندره وفاته قدار . — حاجم جلوسندن دو قوز ییل صوکره علی سلطان اولدی . حاجم خان اورکنجی آلدی ، محمود سلطانه وزیرى ویردی . برمدت صوکره عبدالله خان بروردو تنظیم ایدوب اورکنج اوزرینه یورودی . او اشناده حاجم خان خوراسانده ایدی . پولاد خان خیوه ، تیمور سلطان ایسه هزاراسبده ایدیلر . دشمنك کلسی خبرینی آلتجه تیمور سلطان کوچوب خیویه کلدی . هزاراسبده کی اوزبك و سارترلی ، کذا قباناقدن یوقارده اوطوران اوزبك و سارترک هپسنى خیویه کوتوردی . قاپینك اوکنده بویوک بر خندق قازدیردی . اورکنجیلیر اورکنجه ، وزیریلیر وزیره قاپاندیلر . قیرلرده اوطوران اوزبکلرده بیکر ، ایکیشر بیک عاٹله (أولك) اولق اوزره طوپلانوب بر صارب و پرک یرلرده خندك قازارق تحسن ایتدیله . هر کون حاجم خانه آدام کوندریر ، خبرله شیرلردی . عبدالله خان قالاچه کلدی ، قاراووللری یکی آریقی طوتمشلردی . اوراده اون کون قالدیلر . او اشناده خوراساندن کلن بر آدام حاجم خانك کیکده اولدیغنی خبر ویردی . بو سوزك چین (صادق) ویا یلان اولدیغنی کس دیرمه دیکندن تحقیق ایچین نو خواسته اللى سواری کوندردی . اورادن قوم قلعه یه ، اورادن ده اسم محمود آتایه وارمالرینی ، اگر حاجم خانك کلدیکی دوغرو ایسه عسکرندن بر قاچ کیشی طوتوب کتیرمه لرینی امر ایتدی .

بو مفرزه اسم محمود آتایه کلیر . اوراده کاتک چاغاتایلردن آلتی کیشی یی طوتوب عبدالله خانک حضورینه کتیریریلر . خان اونلردن خبر سورار ، شو جوابی آلیر : « حاجم خان نسایده ایدی . سزک کلدیکنز خبرینی آلدی . همان او کونی آتلاندی و ایلغایوب کلپور . خاندن بز پیشکاهده آیرلدق . دون اورکنجه واروب اینش اولاجقدر . »
 بو خبری آلان عبدالله خان پولاد سلطانله تیمور سلطانله آدم کوندروب باریشمنق تکلیفی یاپدی . اونلرده قبول ایتدیلر . او کوندن اعتباراً صلح ایچنده یاشاماخی عهدلشدیلر . عبدالله خان قایتوب بخاریه کیتدی .

عبدالله خانک نکرار طمسی . — (لهرسن نسخه سنده ایکنجی کیشی یازیلیدر) . بو حرکتیه اوچ نمرسه (نسنه ، شی) سبب اولمشدر :
 ۱ — روم پادشاهی (استانبول خلیفه لیدر) عبدالله خانک اونتی (شهرتی) دویمش شیخ اوغلونی (ایران شاهی پرنجی عباسدر) اورتاده ازمک ایچین عبدالله خانسه ساله شاه اسمنده برایلچی کوندرمشدی . عبدالله خان ساله شاهه انعاملر ایدوب کوندردی . ساله شاه هندستان طریقله کلش ، اوچ ییلده بخاریه وارمشدی . دونوشنده اورکنج یولنی طوتمغه قرار ویردی . اورکنجندن مانقیشلاق تورکمنلری یانسه ، اورادن برکمی یه بینهرک شیروانه کله جکنی و بو طریقله استانبوله دورت آیده دونه جکنی حساب ایدیوردی . اورکنجه کلدی ؛ فقط حاجی محمد خان اوغلو محمد ابراهیم سلطان بوتون مالنی لندن آلدی . رومه وازایسه جک قادار بر پاره براقوب مانقیشلاقه ، اورادن شیروان کیسنه بیندیروب کوندردی . عبدالله بونی ایشیدنجه فنا قیزدی .

۲ — او وقت شیروان روملی النده اولوب ماوراءالنهرک حاجیلری وسودا کرلری قیزیلباش یوزی کورمه مک ایچین اورکنجندن کچهرک مانقیشلاقه کلپور ، اورادن کمی یه بینوب شیروانه واریورلردی . عبدالله خان اورکنجه کلزدن بر ییل اول باشلرنده حاجی قوطاس دنیلن بری اولدینی حالده بر چوق حاجیلردن مرکب بر کروان خیویه کلشیدی . پولاد سلطانک بویوک اوغلو بابا سلطان بونلری بر کوزل صویدی و بابا اولارق بخاریه دوغرو قویوویردی . عبدالله خان آته بینلیدی اثناده حاجی قوطاس واروب یوکونهزک کندیسینک و آرقداشلرینک باشنه کلنلری آکلاتدی . عبدالله سلطان اوکا : « حاجی محمد خان ده بنم کی بر پادشاه . اورکنج باشقه یورت (دولت) ، بنم نوکرمک الی اورایه ایره مز . » دیدی . حاجی قوطاس : « یارین آخرته تاگری قاضی ، پیغمبر شفاعتچی اولدینی وقت سنی طوتوب یوکونورمده دیرم که : یاربی ! حاجی محمد خانک کوچی عبدالله خانک بر نوکرینکسی قادار دکلدی ده ایرینهزک کیدوب بنم حقمی آلیویرمدی . » بوکا قارشی عبدالله خان : « اولو یردن طوتدک . پکی ، پکی ! المذن کلیرسه یاپارم ! » دیدی .

۳ — آوانهش خانک طورونلرینک هپسی اولمشدی . یالیکز ابولخانک لولودن اولان حقیقی مجهول اوغلو (نور محمد یاخود نوروم) قالمشدی . مروایله آبیورد اوکا عائددی . حاجی محمد خانک اینیلرینک اوغللری هر ییل : « یازیق که بومرو بر لولو (اورسبو) چوجنک الله دوشدی » دیوب مروی یاغمالارلر ، اورا آهالیسنه چوق اذیت ویریرلردی . نورم خان

بیزار قالوب عبدالله خانه کیتدی . ظن ایتشدی که مروی عبدالله خانه پیشکش چکرسه او مروی کندیسنه ویریر ، کندیسید عبدالله خان نامه خطبه او قوتور ، ایش بیتر . و : « خطبه حاجی محمد خان نامه اولاجغه وارسین عبدالله خان نامه اولسون ! » دیمشیدی . عبدالله خانک اوغلو عبدالمؤمن خانده دین محمد خانک قیزندن دنیایه کلش ایدی . بوخیصملاقده واردی . (دین محمدخان نورومخانک ددهسی ایدی .) ایشته بوسیدلردن دولایی عبدالله خان مروی ضبط ایتدی ؛ فقط مروی نور محمد خانه ویرمیوب اوراده کی اوزبکلی بخارایه کوندردی . حساینک یا کلشغنی آکلایان نوروم خان برکیجه یکر می اوتوز کیشی ایله آتلانوب مرودن قاچدی . اورکنجه حاجی محمد خانه کلدی . مرو ایله برابر آیورد ، نسای و باغ آبادده عبدالله خانک انه دوشدی .

حاجی محمد خانک اوغلو ددهم عرب محمد خان درونده قالدی . آرتق خوراسانده حاجی محمد خانک مالک اولدینی شهر یالیکیز بوایدی . عبدالله خان قایتوب بخاراده قیشلادی .

اورکنج اوزبکلرینک آغزی آلا اولدی (آرالرنده اختلاف چیقدی) . یاریسی عبدالله خان کلیرسه وورشملی دیور ، یاریسی ایسه ووروشاجغمره عبدالله خان طرفه کچرز ، بویوکلرمن بکی ، دیگرلرمن نوکری اولورز دیوردی . بو حال اوکره من حاجی محمد خان محمد ابراهیم نامنده کی اوغلونی اورکنجه براقوب اوغلو سیونج محمد ایله اونک ایکی اوغلونی و محمد ابراهیمک بر اوغلونی کندی نوکرلریله

برابر آلوب قیش اورتاسنده (اصلنده : اولوغ چله ده) درونه عرب محمد سلطانک یانه کیتدی . بهار کلنجه اورادن کیدوب نسایی یاغمالامق فکرنده ایدی .

او وقت هزاراسبده تیمور سلطانک اوچ اوغلو (محمد سلطان ، قادر ویردی سلطان ، ابوالحیر سلطان) بولونیوردی . خیوهده ایسه دورت اوغلو ایله پولاد سلطان ، اورکنجه حاجی محمد خانک اوغلو محمد ابراهیم سلطان ، وزیرده محمد سلطانک دورت اوغلو ایله صادق طاشیه جق چاغه کلش ایکی طورونی واردی . کوچوک چله کلنجه عبدالله خانک حرکتی خبری کلدی . خیوه و هزاراسبدن اوزر کیشی داروغان (دورغان) آتایه قاراوللغه کوندردیلر . حوتک (شباط) ایلك کونی ایدی که عبدالله خان بو قاراوللری یاقالادی ، آنجق اوچ کیشی قاچایدی .

بونک اوررینه محمد سلطان : « عبدالله خان اولجه کلدیکی وقت بابام بوتون معیتی ایله هزاراسی براقوب خیویه کلدی . بوتون قوتلری اورایه طوپلادی . عبدالله بک جسارت ایدوب کلهمدی و قایتدی . شیمیدی ده او یله یایمق کرکدر . » دیوب خیویه کوچدی . بوتون اوزبکلرده سلطانله برابر کوچدیلر . لکن برلرینه امنیتلری اولمیدیندن ایکی کون صوکره حضرت پهلوانک توربه سنه کیدوب اتفاقله حرکت ایتمه قرآن اوزرینه یمین ایتدیلر . بونکله برابر بو یمین دخی آرالرینه امنیت کتیرمدی . خیوهده طوپلانمی مناسب کورمیوب کوجلری برلشدره رک بوتون قوتلری وزیر طوپلانمی تکلیف ایتدیلر . ایرتسی کون

صبحا حلاين اذانه تيمور سلطانك اوج اوغلو ، پولاد سلطان دورت اوغليه و بوتون نوكرلرى آرابالره دوكونه كيدر كې يوله چيقديلر . آرابالرك صوكى آنجق توش (اوكلن) كچدكن صوكره قلعه قايسندن چيقايلدى . حاصر (بوريا) لرېنى بيله آرابالره يوكله مشلر ، طاووقلرېنى آرابالرك آرقه سته باغلامشلردى . بويله جه ايكي بيك عائله كوچ ايتدى . قطارك باشى اوكلن زه آريقه وارمشكن صوكى كيجه هر كس ياتدقن صوكره كله بيلدى .

عبدالله خاتك قوماندانى حوجام قولو اوج بيك كيشى ايله شهره كيرديكى وقت هنوز بو آرابالرك صوكى شهردن كوروله بيلوردى . خواجهم قولى خيوه شهرينك قايسنه كلدى ، دلال (جار) چاغيرتوب قالان هر صنف اوزبكلرك كله سنى ، انعام ويره جكنى ، بويوكلرېنه خاندن سرحد آليويره جكنى ، كوچوكلرېنى نوكر ياپه جغنى اعلان ايتدى . آهالى طويلانديلر . هپسك اسملرېنى يازديردى و : « بن صباح سحرله آتلاناجم . خاندن انعام اومانلر ، جاتنى ومالنى دوشونلر . ايستر اوزبك ، ايستر رعيت اولسون ، بخله كلسين ! » ديدى . سحرله آتلانوب پولاد سلطانك آردندن كيتدى .

پولاد سلطانن بحث ايدم : خيوقدن برى كلوب خوجام قولى قوش بيكنك شهره كيرديكى خبرېنى كتيردى . پولاد سلطان بوخبرله خلقى راحتسز ايمه يوب حصيرلرېنى آرابالره باغلامق ، طاووقلرېنه يم و صو ويرمكه مشغول اولدى و آنجق ايرتسى كونى كوچدى . اوكلنه دوغرو آلا آتيشقان قلعه سته وارديلر . او ائنده قاراوول

كلوب دشمنك يتيشديكنى خبر وىردى . آرابالرى بريره يىغوب اوكنده صاف دوزديلر . دشمن ده حرب صفى ترتيبله كلدى و هجوم ايتدى . پولاد سلطان عسكرېنى آرابالردن چيقارامدى . آز بر اوروشدن صوكره قاچديلر . خوجام قولونك عسكرى ياغمايه قريولوب اسير طوتامدى . آنجق پولاد سلطانك اوغلو قولچى سلطانى دىرى ياقالاديلر . ديكر سلطانلرك كافه سى قاچوب وزيره وارديلر . فقط برابر كوتوره بيلدكلى يالېكز برآت و برر قامچيدن عبارتدى .

ايكى كون صوكره وزير سلطانلرى : « عبدالله خانه بز هيچ بر فئالق ياپمىق . حاجيلرينك مالنى آلان ، كروانلرېنى ووران بابا سلطاندر . بونى آراسدن چيقارلم . » دىوب بابا سلطانى قوغديلر . بابا سلطان ، باباسى پولاد سلطان ، ايكى اينيسى حمزه و پهلوان قولى يعنى دورت كيشى درونه حاجى محمد سلطانك ياننه كيتديلر .

محمود سلطانك دورت اوغلو و ايكى طورونى ، تيمور سلطانك اوج اوغلو و اوركنجندن حاجى محمد خان اوغلو محمد ابراهيم عائله سيله برابر كوچوب وزيره طويلانمشلردى . كوچوكلردن صرف نظر بو اون توره يه باش محمود سلطانك على نامنده كى اوغلو ايدى . بلند بر عيى واردى . اوطوروركن و يورركن اوزون البسه ايچنده بو عيى بللى اولمازدى آما آته بېنسه حصوله كن شدتلى آغريلره تحمل ايده مزدى . هر كسك دىلى بو ايدى .

عبدالله خان كلوب وزيرى قابادى . بر آى صوكره آدام كوندروب : « بابا سلطانك ياپديغى ايشه قيزوب كلش ايدم . او بورده يوقش . »

یز اقبایز . اونلرک بر قباحتلری ده یوق . کلوب بنی کورسونلر ! » دیدی . سلطانلر کنکاشوب : « عبدالله خانله آرامزده قان وکین یوق . هم حاجی محمد خان اوغوللری ایله برابر خوراسانده صاغ دوردجه بزه بر فنالق ایتمز . کیدوب کورمک اولادر . » دیدیلر و بر آدامله بکلرندن بر قاجی کلوب بر فنالق ایتمه جکلرینه دائر آند ایچرلرسه چیقوب خانی کوره جکلرینی سویلدیلر .

عبدالله خان نقیب حسن خوجا ، قیناتاسی سرخین بک ، دیوان بیکی محمدباقی ، سمرقند والیسی حاجی بک و پروانه جیسی دوستم بک آرغونی سلطانلره ییباردی (کوندردی) . بوبش کیشی کلوب تحته پول اوستنده اوطوروب اون سلطانک و آهالیدن اوتوز قرق کیشینک اوکنده آند ایچدیلر . بکلر قاپییه کلدکاری وقت آهالی : « بکلر آداملر ایلك باشی ویورتک اولولریدر . عبدالله بونلردن برینک طیرناغی بوتون اورکنج ولایتنه دکیشمز . بونلری طوتالم . بر آدامله عبدالله خانه مکتوب کوندروب بونلری بر فنالق ایچین طوتمدیغمزی ، بالعکس کندیلرینه چوق حرمت و رعایت ایده جکمزی ، عبدالله خان بخارایه سلامتله واردقندن صوکره کندیلرینی کوندره جکمزی بیلدیرلم . » دیمشلردی . علی سلطان ایسه : « بونه سوزدرکه سز لر سویلر سیکیز؟! » عبدالله خان آرامزده قان اولمیان بر آقربامزدر . اورکنجی بزه ویروب کیدر . یوق ویرمزده بزی آلوب کیدرسه هر بریمزه اورکنجیدن ، وزیردن دها کوزل یرلر ویریر . حاجی محمد اوغوللری صاغ اولدجه کوکونده بزه فنالق ایتمک اولسه بیله یاپاماز . » جوابی ویرمشدی .

خلق هر نه قادار چوق زورلامش ایسه ده توره دنیلن دولتسزلرک هیچ بریسنه لاف کار ایتمه مشدر .

آند ایچیلوب اوطورلدینی زمان بر طاقم کنجلر هجوم ایدوب سلطانلردن اذنسز بکلری طوتمق ایستدیلر سه ده آق صاقلالر (آق صاقلالقر) منع ایتدیلر .

بکلرک یمینلرینه اینانان تورملر وخلق واروب عبدالله خانی کوردیلر . خان تورملری یاسا اول و صاغراچ والیسی ایشم بک دادخواهه ، اوز بکلری باش قوماندان قالموق خوجام قولنه تسلیم ایتدی . خوجام قولی بونلری اوروق اوروق ، خانه خانه دفتره قید ایتدی . هراون ویا یکریمی عائله یی درجه سنه کوره زنکین بر اوزبکه ویروب اونی کفیل و مسئول قیلدی . ویرکی یی تحصیل ایچین ینه اونلری تحصیلچی تعیین ایتدی . اورکنجه وزیر صاری اوغلانه ، خیوه یی دقرمان مینکلیش بکه ، هزار اسبی ده هزار اسبک کوزوک نامنده کی کویندن اولوب کندیسنه نوکرلک ایدن بر خوجایه ، کات ایله اورکنجی بیات اوروقندن کندیسنک ملا امامنه ویردی .

بو ایشلری یتیرن عبدالله خان هجری ۱۰۰۲ ده ، ییلان ییلنده بخارایه قایتدی .

پولاد سلطانک اوغوللریله درونه وارماسی . — پولاد سلطان اوغوللریله درونه حاجی محمد خان نزدینه واردی . بر آی صوکره عبدالله خانک اورکنجی ضبط ایتدیکی خبرینی آلدیلر . حاجی محمدخان بکلرک یوک اوغلو سیوینج سلطان و اینیلرینک اوغوللریله عراقه قزوینه

برنجی شاه عباس (شاه عباس ماضی) ك ياننه كیتدی . (یوكا ایکنجی عباسدن تفریق ایچین مؤلف ماضی نامنی ویریورکه ایکنجیسی ابوالغازی تورك و تاتار تاریخی یازدینی اشناده حیاته ایدی .)
دیگرلری یعنی حاجی محمد خانك اوغلو و بنم بابام عرب محمد خان ، محمد قوی سلطان و طورونلری سیوینج محمد اوغلو عبادالله ، عرب محمد خان اوغلو اسفندیار سلطان ، دیگر طورونی محمد ابراهیم اوغلو پوروندوق ، حاصلی اوچ اوغول و دورت طورون عبدالله خانله برابر بخارایه کیتدیله . پولاد سلطانك بر اوغلوده (بو ، له رسن نسخه سنده اولدینی کبی حساب اون بر كلك ایچین اوچ اوغلوده اولمق کرکدر .)
کندیلکندن بخارایه کیتدی . عبدالله خانه مروی پیشکش چیکن لولی زاده ده برابر اولدینی حالده بونلر اون بر توره ایدیلر . پولاد سلطان ده : « بنم یاشم یشم ، نیه کافر ایچینه واریم ؟ بن بردلیم ؟ »
عبدالله خان بنی یچین اولدوره جك ؟ « دیهرک قایتوب عبدالله خانك بیاننه کیتدی .

حاجی محمد خانك یاننده اوچ بیک کیشی واردی . هپسی یانندن قاجوب اولرینه قایتدیله . ای کوتو یاننده آنجق یوز اللی کیشی قالدی .
عبدالله خان بخارایه واردقندن صوکره ، اوغلو قولچی سلطانله برابر پولاد سلطانی ، حاجی محمد خان اوغلو محمد ابراهیم سلطانی ، تیمور سلطانك اوچ اوغلو محمد سلطان ، قادر ویردی سلطان و ابوالخیر سلطانی ، محمود سلطانك دورت اوغلو محمد سلطان ، علی سلطان ، عرب سلطان و آق بابا سلطانی ، محمد امین سلطانك

ایکی اوغلو شاه علی سلطان و شاه بخت سلطانی که مجموعی اون ایکی صاداق باغلايان سلطانله ینه بو مقداره یاقین کوچوک سلطانلری کاملاً بر کونده صاغراج ولایتنده آق صوکنارنده کسیدردی .

عبدالله خان اورکنجه زنکین اوز بکلرک یاننه تحصیلدارلر قویمشدی . بونلر قارا یامان (آشاغی آهالیدن هربری - عوام) باشینه اوتوز تنکه ویرکی قویدیلر . او وقت عبدالله خانك بر تنکسی بر اشرفیدن فضله قیمتمده ایدی . ویرمه یوب قاچان انسانلرک تنکسینی کفیللردن آلدیلر . ویرمه یوب و همده قاچایانلردن اوغلونی ، قیزی صاتوب ویرنلر چوق اولدی . بر قازاندن آتش یین اون ، اون بش کیشی یعنی بر عائله افرادینک هپسی آیری آیری ویرکیه تابع طوتولدیله . اون یاشنده بر اوغولی بیله بر عائله دیه یازدیردی و ویرکیه تابع قیلدی .

حاجی محمد خان اوغوللری ویکنلریله قزوینده شاهه کورنوشدی . شاه اونك استقبالنه چیقدی ، کندی الیه آتدن ایندیروب الندن طوتارق تور (شرف موقعی) ده اوطورتدی . قول قاووشدیروب (بو ال پنجه دیوان اولسه کرکدر . چاغاتای شیوه سنده قول ال معناسنه کلیر .) دفعه لرجه : « خوش کلدك ، یخش کلدك ، خان بابا ! » دیدی ، چوق انعاملر ویردی .

سیوینج محمد سلطان ایکی اوغلو ایله برابر : « کافر ایچنده دورمام ! » دیوب رومه (عثمانلی اولکسه) کیتدی . دیگرلری حاجی محمد خانله برابر اوراده اوچ ییل قالدیلر . اورایه ییلان ییلنده کلشردی . قوی (قویون) ییلی یالتوراق (قویروقلی ییلدیز) طوغدینی

وقت عبدالله خانك اوغلو عبدالمؤمن خان خوراسان ولايتلريني كاملاً ضبط ايتمش ايدى . قزىلباشلر آنجق «اسفراین» ده قاپانوب قالمشلردى . خان كلوب اوراي ده قابامشدى . اسفراین واليسى شاه عباسه آدام كوندرمىش ايدى . شاه بويوك بر عسكرله قزویندن آتلانوب بسطامه كلدى . (بوتون بو بر قاج حقیقه قاریشیقدر . بخارایه و قزوینه كیدنلرك اسملری هم اصلنده ، هم ده بارون ده مهزون ترجمه سنده قاریشیقدر . بو یازدیغیم ظمحه ك دوغرو اولانیدر) .

هاجی محمد خانك عراقده كلوب اوركنجی ضبطی و عبدالله خانك اوركنجه اورموجی سفری . — او وقت استرآباد توركمنلردن ایمیر اوروقی علی یار بكك اداره سی آلتنده ایدی . بوسطامله استرآبادك آراسی یاقیندر . سلطانلر حاجی محمدك یانه كلوب : « استرآبادده کی توركمن اوز ایلکیز ایشته یز (ایشته كلدك) . خیوه ده آلتش نفر ، اوركنجه ده قرق نفر محافظ وارمش . توركمن کوما کی (امداد) ایله برابر کیتسهك یوردی آلیرز . آندن صوکره سی فلك ناصل ایدرزه او یله اولور . شاهه سویله سهك ، رخصت ویرمز . هان بویکجه کیده لم . » دیدیلر . خان بونی قبول ایتدی . واز چکمه لرینی نصیحت ایتدی . خانك سوزینی طومه یوب حاجی محمد خانك ایکی اوغلو عرب محمد سلطان و محمد قولی سلطان ، پولاد سلطانك اوچ اوغلو بابا سلطان ، حمزه سلطان و پهلوان قولی سلطان ایللرینی آلوب یاناچق زمانده آتلانارق کیتدیلر . سحرله توركمن قاراووللرینك دوردقلری یرم کلدیلر . اوکله ین استرآباده واردیلر .

ایرتسی کون حاجی محمد خان شاهك یانه کیتدی . وقوعاتی آکلانیدی . شاه : « عبدالله خان دیری اولدجه یورت دیله مک اولماز . آلیرلر سه بیله صوکره باشلرینی اوسته ویریرلر . بدن رخصتسز کیتدکلرندن شیمدی بنم یانه کله ده او یالورلر (کلکه اوتانیرلر) ، باشقه یرم کیدرلر و اوراده محو اولورلر . سن ، خان بابا ! اونلرك آرقاسندن کیت ، سویله ده او یالماسینلر ، قورقاسینلر ، ینه قایتوب یانه کلسینلر . » دیدی .

بو سوزی ایشیتن حاجی محمد خان ، ایکی طورونی ایله چادرلرینی بسطامده براقوب ، یالین آته پینهرك ایلغادی (سرعتله کیتدی) . استرآبادده اونلره یتیشدی . اورادن کورن داغینه کلدیلر . اوراده تنكه و یوموت اوروقلردن الی آلتش کیشی اونلره قاتیلدی . او وقت مانقیشلاق خراب اولمشدی . منقت (مانقوت) ك یاغمالرندن ایرصارینر کوردیش و اورتا قودوغه كلوب اسكان ایتشلردی . ایرصاریلرك یانه کیتدیلر . اونلر کندیلرینه بش آلتیوز کیشی ویردیلر . تنكه ایله یوموت محمود سلطان اوغوللرینك ایلی ایدیلر . محمود سلطان حاجی محمد خان ایله آنا بابا بر قارداش ایدیلر . بو سببدن حاجی محمد خان اوغوللرینه ایکاردیلر (سلطنتی طانیق ، ایکه [افندی] ، طانیق) . ایرصاری اوروقی ایسه پولاد سلطانله تیمور سلطانك (بونلرده حاجی محمد خانك قرده شلریدر) تبعه سی ایدیلر . اونلرده بابا سلطانه ایکاردیلر . سلطانلر پیشگاهه کلنجه حاجی محمد خان ایکی اوغلو ایله اوركنجه کیتدی . بابا سلطان ایکی اینیسيله (حمزه سلطان ، پهلوان قولی

سلطان (خیمه کندی . والی صاری اوغلان اورکنجک ارکینه) حصارینه) قاپاندی . یاننده اللی کیشی واردی . کیجه اولونجه حصارک بریرینی اویوب ایچری کیردیلر . صاری اوغلانله برابر بوتون نوکرلرینی اولدوردیلر . تکه ویوموتدن بش آلتی کیشی قالدی ، دیکرلری اسیرلرینی آلوب ، تیوملرینه آشلق (بیه جک شیلر) یوکه یوب یوردلرینه کیتدیلر .

بابا سلطان خیمه کندی . او وقت خیمه نك ارکی (حصاری) یوقدی . قلعه یه قاپاندی . سارتر قلعه یی تسلیم ایتدیلر . منکلیش بکی یوز کیشی سیله برابر اولدوردیلر .

بو خبرلری آلان کات و هزاراسب والیلری بخاریه قاچدیلر . بابا سلطانله برابر کلن ایرصاریلردن اون بش کیشی قالدی . دیکرلری اسیرلرینی آلوب تیوملرینه آشلق یوکه یوب اولرینه دوندیلر . بابا سلطان خیمه اون کون دوردی . صوکر خاقاهه واردی . اینیسی حمزه سلطان خاقاهده شراب ایچمک ایچین بر مدت قالدی . بابا سلطان هزاراسبه واروب « بویوک و کوچوک انتظام ووروب دونه رم » دیه . هزاراسبک جهاننامسه اینمشدی . برکنج جنوب طرفنه باقدی و : « آی ! بو کلن آداملره باق ! بونلر کیمدر ؟ » دیدی . بابا سلطان قوپوب باقدی (یرندن فیرلایوب باقق) وکوردی که یو . برکته چاپار (دریسی قاپلان رنکلی) آته بینمش ، قیلیجی النده بر آدام آتی سوروپور ، آرقاسندن ینه عینی چاپار آتلی بریسی ، اونک آرقاسندن ده اوتوز کیشی کلیور . بابا سلطان قاپییه قوشدی . قاپنک اوستونه ده

آداملر کوندردی . بابا سلطان قاپنک بر قانادینی قاپاندی . ایکنجیسی قاپاتمدن اول کته آتلی قاپییه اوچ دفعه هجوم ایتدی . ایکنجی چاپار آتلی ده اوچ هجوم یاپدی . قلعه نك اوزرندن تفک آتدیلر . ایکی سواری چکیلوب تفک یتیشمه یین بر یرده طوپلاندیلر . نهایت یوز اللی کیشی اولدیلر . بونلر بر سارته خبر سوروب بابا سلطانک قلعه ده اولدیغنی ، دیشارده عسکردن هیچ کیسه اولدیغنی ، اینیسی حمزه سلطانک خاقاهده بولوندیغنی اوکره ندیلر و همان خاقاهه اوزرینه سوردیلر . اوکلن وقتی آنسزین حمزه سلطانک اوستنه واردیلر . حمزه سلطان بازارده کزیوردی . پیاده ایدی . اللی آلتش کیشی طوپلایه بیلوب اونلرله پیاده اولارق کیجه یه قادار چاریشیدی . ایل یاتور چاغده (یاتمه زمانی) یو طوپ طوپ پیاده اولوب بر قسمی ووروشدی ، بر قسمی ده اونلرله ووروشورکن اوك دامنی دلوب ایچری کیردی . حمزه سلطانی آداملریله برابر طوتوب همان اوراجقده اولدوردیلر .

دشمنک بوقادار تزکله سنک سببنی سویله یه لم : عبدالله خانک هجری ۱۰۰۴ ده قوی ییلنده یالتوراق دوغدیغنی زمانده عسکرله بخارادن آتلاندیغنی سویله مشدک . او کونلرده اوغلو عبدالمؤمن خان اسفراینده ایدی . قیشی اوغلو ایله خوراسانده کچیرمکه ، اویارسه بهارن عراق اوزرینه یورو مکه نیت ایتدی . خوجام قولی ایلری قوماندانی یاپوب چهارجویدن کچمه سنی امر ایتدی . کندیسنک کردیشده دوغانله اوردک آولایاجغنی سویلیدی .

خوجام قولی عسکرله صوبی کچرکن هزاراسبدن قاچان والییه

راست کلدی . اوندن دورت کوندن بری بابا سلطان عراقدن کلوب
خیومه مینگلیش بکی اولدوردیکی خبرینی آلدی . خوجام قولى قاچوب
کلن خواجه یی هان عبدالله خانه کوندردی . خان ایشدن خبردار
اولونجه خوجام قولونه اورکنج اوزرینه یورومه سی امرینی ویردی
و کندیسنگ ده آرقه سندن کله جکنی ییلدیردی . ایشته یونک ایچیندرکه
بابا سلطان خیومی آلدقدن اون اوچ کون صوکره هزاراسب
قلعه سنک قاپیسنه دشمن دایاندی .

خزّه سلطانن خانقاهده یاقالادقدن صوکره خوجام قولى بالذات
یتیشمش ، هان اوکیجه اورادن حاجی محمد خان اوزرینه یورومشدی .

حاجی محمد خانک کوچوک اوغلو محمد قولى سلطان قهرمان ،
آتقوجی ، دوغوشلی برکنج ایدی . باباسنه : « سز آغابکمله
(عرب محمد سلطان) اورکنجده دورک ، بن بر مقدار عسکرله
بابا سلطانک یانه کیده ییم . » دیوب اورکنج چاغاتای و تورکمنندن
بر مقدار آدام آلدی . بخارایه کوتورلمش اولان اوزبکلردن
بو ایشلردن خبرسز بر چوق کیشی منعته (مانعیتده) تجارت ایتک
فکريله کلیورلر ایدی . اونلردن بر ایکی یوز کیشی ده آلدی . چای بوی
طوتارق هزاراسبه کیتدی . کیدرکن بر شسیدن خبری یوق چلوق
قلعه سنه اوکنه کلدی . اوراده دشمنله قارشى قارشى چیقدی .
بر یره طوپلانونب دوردی . دشمن بیك کیشیدن چوقدی . باشلی
خوجام قولى قالموق ایدی . اوروشدیلر . خواجهم قولى و وروشهرق محمد قولى
سلطانک اطرافنی چویردی . خوجام قولى عسکرینه سلطانی دیری طوتملرینی

امر ایتدی . پک چوق اوروشدیلر . محمد قولى سلطانک
عسکری آزالدی . قالانلره سلطان دیدی که : « اکر بو صورتله
اوروشمغه دوام ایدرسه ک بزدن بر کیشی قالماز . کلک ، طوپلانونب
بر یردن ووروب حیقالم . اولهن اولور ، قالان قالیر . » دیدی .
بو سوزی معقول کوروب هپسی بردن بر نقطه دن هجوم ایتدیلر .
دشمن ایکی یه یارلدی . دشمن ایچندن چیقوب قاچدیلر . سلطان
باباسنک یانه کیتمه یوب مانغوت یوردینه واردی . مانغوتک بر باش
میرزاسی واردی ، آدی کوچوک ایدی . اونک سینیلینی حاجی محمد
خان محمد قولى سلطانله آلمش ایدی . محمد قولى سلطان ایشته
قاینا ناسنک یانه واردی . حال یوکه او مانغوت ، محمد قولى سلطانی
طوتوب اوروسه کوندردی . محمد قولى سلطان بر چوق سنه لر
یاشادقدن صوکره اوروسده اولدی .

محمد قولى سلطانله برابر باصقیدن چیقانلردن بری قاچوب اورکنجه
حاجی محمد خانک یانه کلدی . حاجی محمد خان اوغلو عرب محمد
سلطانله قاچدیلر . ایکی کون یورودیلر . اوچونجی کیجه سی بر یره
اینوب او یودیلر . بو ائنده آت آياغی سسلری دیولدی . صادقلرینی
باغلایوب آتلانیدیلر . دشمن یتیشوب چادرلرینک و نوکرلرینک
یاریسنی ضبط ایتدی . کندیلری بر آاز آدامله قورتولدیلر . صباح
ایرکن دشمن ینه یتیشدی . اوروشا اوروشا کیتدیلر . ینه آداملرندن
یاریسنی دشمن آله دوشدی . قالانلر یته اوروشا اوروشا استرآباده
واردیلر . اوردن قزوینه شاهک یانه کیتدیلر .

عبدالله هزاراسبه کندی کلوب بابا سلطانی دورت آی قابادی .
بابا سلطانک یانندن کندی نوکرلرندن اون بش ایرصاصی ، اوچ
تورکن وار ایدی . دیکرلری هزاراسبک سارترلی ایدیلر . هزاراسبک
ایلری کان اهاالیسی قلعه یه کیر مدیلر . اوراده یالیکز تجارلر واردی .

حاجی محمد مزانه اید ارغوللری عرب محمد مزانه و سیرنج محمد
سلطانک کلوب یورته اید اولاری . — هجری ۱۰۰۶ (۱۵۹۷) ده
طاووق ییلنک آیاغنده (صوکنده) عبدالله خان اولدی . ایت ییلنک
ابتداسنده قزوینه شاه عباسه عبدالله خانک وفاتی خبرینی کتیردیلر .
بو خبری آلان شاه عباس عسکره دلال چاغرتوب آتلانوب بسطامه
کلدی . حاجی محمد خان شاهدن رخصت دیله دی و دیدی که : « عبدالله
خان اولدی ، اوغلو عبدالمؤمنی اوزبکلر یتیریر . او ائنده بز یورتمزه
یاقین بولونمازسه قائله مزدن ماوراءالنهرده قازاق (داغما دولاشوب
دورانلر) اولارق دولاشان کیمسه لر چوقدر . آهالی اونلردن برینی
کتیروب پادشاه یاپارلر . صوکره بزه آرتق پادشاهلق کلز . » شاه
عباس ، حاجی محمد خان اوغلو محمد ابراهیم سلطانک بوروندوق آدلی
و هنوز یکریمی یاشنده اولان اوغلونی یاننده آلیقویدی . حاجی محمد
خانله اوغلو عرب محمد سلطانه و اونک اوغلو اسفندیار سلطانه اذن
ویردی . اسفندیار سلطان او وقت اون اوچ یاشنده بر چوققدی .
براز صوکره شاه نورم خانه ده اذن ویردی .

حاجی محمد خان استرآباده کلدی . اوردن کچوب کوران داغنه
تکه قیله سینه واردی . اورادن نزمیه کیده جکئی بیلیمور ، حیران

بر حالده دوریوردی . او کونلرده بابا اوغول ایکیسنک یاننده بویو کدن
کوچو کدن اون بش کیشیلری واردی . سرطان ایچی (حیران آی) ،
پک صیجاق برکون ایدی . ایرتسی کونی صباح نمازینی قیلوب حاجی محمد
خان داغک اتکنده کولکده او طور یوردی . درون طرفندن ایکی آتلینک
قارالیتی پیدا اولدی . یاقلاشدقاری وقت ایکیسنک ده نایماندن عرب
محمد سلطانک اسیر اولارق بخارایه کوتورلمش اولان ، نوکرلرندن ایدیلر .
طانیدیلر . نایمانلر کلوب خانه کورنوش قیدیلر . قایتوب یو کوندکدن
صوکره : « عبدالمؤمن خان اولدی . خدا سزه اوزون عمر ویرسین ! »
دیدیلر . خان تفصیلات ایسته دی . (عبدالمؤمن باباسی عبدالله خانک
یرینه کچمش ، آنجق بر قاچ آی پادشاهلق ایده بیلمشدر : باباسنک
بکلرینی کاملاً اولدورمک فکرینی قورمشدی . بکلر خبر آلوب
مقابله یه قرار ویردیلر . عبد الواسع بک نامنده بر بک برکون مؤمنی
اوقله ووروب اولدوردی و قفاسنی کسیدیلر . وفاتی تاریخی ۱۰۰۶ در .
عبدالمؤمندن صوکره یرینه آستراقان شعبه سندن یار محمد اوغلو جانی
خان اوغلو عبدالمؤمنک یکنی باقی محمد خان کچدی . باقی محمد کیش
ولایتنده ۱۰۰۴ سنه سنده اولدی .) اونلر بویله جه حکایه ایتدیلر :
« بز مرودن کلیورز . والینک آداملرندن بری کیجه کوچرکن
عبدالمؤمن خانی صامن قلعه سی اوکنده باباسنک بکلرینک اوقله
اولدوردکلری خبرینی کتیردی . همان او کیجه حرکت ایتدم ، کلدم
بز سزی عراقده بولورز دیه یوله چیققدق . نسایده خبر
آلدق که شاه عباس بسطامه کلش ، همان اوردن درونه یوللاندق .

اوراده سزك توركمين ايچنه كلديككز خبريني آلدق ، قوللغكزه كلدك . « دیدی .

حاجی محمد همان آتلاندى ، اوركنجه دوغرو يوله چيقدیلر . سسكز كونده اوركنجه كلدیله . اوركنجه وزیرى حاجی محمد خان آلدی . هزاراسی اسفندیار سلطانیه ویردیله . عبدالله خانك اوركنجندن بخارایه کوتورمش اولدینی اوزبكلر كاملا كلدیله .

حاجی محمد خانك بویوك اوغلونك رومه كیتدیكنی سوله مشدك . عبدالله خانك وفاتی ایشیدنجه یوردندن خبر آلمق ایچین شیروانه كلدی . وقوعاتى اوكرندی . كمی یه پنبوب ماتیشلانغه چيقدی . صیجان ییلنك باشنده اوركنجه كلدی . حاجی محمد خان ایت ییلنده كلشدى . دیمك اوغلو اوندن ایکی ییل صوكره اوركنجه كلشدر . حاجی محمد خان اوركنجه وزیرى اوکا ویردی . كندیسی خیویه كلوب كوچوك اوغلو عرب محمد سلطانك یاننده اوطوردی . برییل صوكره سیوینج محمد سلطان حق رحمتنه قاووشدی . عبادالله نامنده بر اوغلو قالدی . برییل صوكره اوده باباسنك آردندن كوچدی . حاجی محمد خانده هجرى ۱۰۱۱ ده بارس ییلنك یاغنده سسكان اوچ یاشنده وفات ایتدی .

عرب محمد سلطانك یارشاھلغی . — اوغلو اسفندیار سلطانیه هزاراسبك اوستنه كاتی ده ویردی . خان اولدقن آلتی آى صوكره سرطانك (حزیرانك) برنجی كونی قوش یاییقده (اوزالده) دولاشان اوروس قازاقدن بیک کیشی آنسزین كلوب اوركنج قلعه سسنه

کیردیله . شهرده آھالیدن باشقه کیمسه یوقدی . خانك اوردوسى وعسکر طاقى آمو صوینك كنارنده ایدیلر . خانه آدام قوشدوردیلر . بو ائشاده قازاقلر اوركنجه آھالیدن بیک کیشی اولدوروب بیک قیز و بیک اوغول آلدیلر و بیک آرابه یه قیمتلى ماللری یوكله دیله . بز ، باصمه ، كورك ، دوشهك ، یاصدیق کبی شیلری آتش وروب یاقدیله . یدی كونده بو ایشی بیتیردیله . صوكره صو بوینه دوغرو یورودیله . عرب محمد سلطان بو نلرك خط رجعتلری اوزرینه واروب خندق قازدی وچیب (متریس) یاپدی . قازاقلر كلنجه اوروشدیله . اوروش ایکی كون دوام ایتدی . اوچونجی كونی اوروسلر زورلایوب خندق كچدیله . اوروس پیاده ، زمكیلر آتلی ایدی . زمكیلر ایلغایوب ایکی فرسخ اوتده ینه خندقلر قازدیله . بوندن مقصدلری روسلری صویه وارمادن چولده یاقالامقدی . صیجاقلر زیاده اولدیغندن بو فکترلری دوغرو ایدی . یوقسه صویه قادار واریرلرسه روسلر توغایده بركونده استحکام یاپارلر ، اورایه صیغینوب اوروسه امداد چاغرمغه امداد کوندریردیله ، زمکیلری هپ قیرارلردی . بو ملاحظه ایله غیرتی شدتله ندریدیله . اوروسلرک یانلرنده اولان صولری بیتدی ، قان ایچمكه باشلادیله . بشنجی كون قانده بیتدی . اوزبكلر هر طرفدن طوپ طوپ هجوم ایتدیله . اورسلری اولدوروب اولدوروب دونرلردی . روسلر اوکجه آرابه لردن چیقوب ووروشورلردی . نهایت آرابه لرك آرقاسندن چیقماز اولدیله . قوتدن پك دوشدیله . یدنجی كونی اوزبكلر عمومی بر هجوم یاپدیله . آرابه لره كلنجه آتلردن اینوب کوران (Retrenchements) ك ایچنه کیرهك

چالا قیلج هپسنى كسديلر . عسکر ياغمایه قويولدينى وقت يوز اوروس صوكنارينه واروب توك قلعهسى جوارنده آغاجدن بر قلعه ياپديلر . اوراده بالق اولار، ييرلردى . عرب محمد خان بونلرى قابادى . اون بش كونلك بر قابالدين صوكره ضبط ايتدى .

قالمر قلك ايلك ظهروى . — بو وقعه دن آلتى آى صوكره بيك قالموق (قالمق) كلى . اوزبكلىر مسلمان اولاليدن برى هيچ قالموق كله مشدى . خواجه كولى ايله شيخ جليل داغلك آراسندن كچوب تا توك قلعه سنه قدار صويك ايكي ياقاسنده اوطوران ايلي ياغمالاديلر . صوكره بورىچى (بورولچى) دن چيقوب كيتديلر . عرب محمد خان بونلك آرقاسنه دوشوب بر چوق مال و اسير آلدى ؛ لكن بردانه بيله قالموق آلامادى .

قازان كلى . — بو وقعه دن براز صوكره نايمانلر ماوراءالنهرده سرسريانه دولاشان ايلبارس خان اوغوللاردن خسرو سلطان نامنده برى كوتوروب كجهله ين خيوه يه صوقديلر . مقصدلى عرب محمد خانى اولدوروب يرينه خسرو سلطانى كچيرمكدى . كنگاش ايچنده كى آداملردن قيرغيز بك باغلى (باقى) بهادر و اويشون باقى ميرزا نامنده كى ايكي كيشى عرب سلطانه مسئله دن خبر و يرديلر . عرب سلطان خسرو سلطانى طوتديروب اولدورتدى . خسرو سلطانى كتيره جكلك باشى نايمان صوفى ميرزا نامنده برى ايدى ، اونى ده اولدورتدى . ديكرلرينه دوقوندى . دولته صداقت و قاراجيلينى (خدمت) ايكي كيشيدن كوردك .

ايلنجى قازان كلى . — بو وقعه دن ايكي ييل صوكره اويغورلردن يكرمى كيشى آق صاقلاننى ساش ميرزا ايله اوركنجندن سمرقنده . كيدوب حسن قولى خان نسلندن صالح سلطانى صو بويندن كتيره رك اوركنجده اوطوران اوزبكلك ايچنه قويديلر . بونى خبر آلان عرب محمد خان خيوه دن كلى . آهالى خان طرفنه كچوب قازان ايسته مديلر . حتى اولجه كندى طرفنى طوتمش اولان بر ايكوز قارا يامانلر (عوام) دنخى كنديسنى براقدى . خان صالح سلطانى طوتديروب اولدورتدى . يكرمى اويغورلردن هيچ برينه دوقوندى . و : « بن قاراجى تبعه مه دوقونم . هر كيم باكا فنالق ايدرسه بن اونى آلهه حواله ايدرم . خسرو سلطانى كتيرن صوفى ميرزاي بيله بن اولدورمدم . كندى اينيسى بابا ميرزا : « پادشاهم ! سنك دشمنك يريوزنده دورماسين ! » ديوب اولدوردى . شيمدى ده بونلرى اويغور خلقى اولدوره جكنر ديورلر ، كندى ايشلريدن . بن كندى الله طوتوب اولدورم . » ديدى . بونك اوزرينه اويغورلرده اونلرى اولدورمديلر .

اسكى آهالى ، شيمديكندن اينى ايدى . اكر ايل طوپلانوب آدام اولدوره بيله جكسه ، بر مظنونى استنطاق ايدم بيله جكسه ياخود باشقه بر ايشى كوره بيلمك الندن كله جكسه نيچين بر آدامى پادشاه ياپارلر ، نيچين اونى طورده اوطورطوب بوتون خلق ايشلرينى اونك الله براقيرلر ؟

ايلنجى قالمر كلى . — اون سنه صوكره باقيرخان اوزرندن

بيك قالموق كلوب ايلي چاپوب اسير و مال آلوب كيتدى . بونلرك آرقالرندن يتيشه مديلر .

عرب محمد خانك یدی اوغلو واردی . صیره سیله آدلری شونلردر : اسفندیار خان ، حبش سلطان ، ایلبارس سلطان ، ابوالغازی خان ، شریف محمد سلطان ، خوارزم شاه سلطان ، افغان (اوغان) سلطان . اسفندیار خانك آناسی اوز عائله مزدندی . حبش سلطانله ایلبارس سلطانك آناسی بر اولوب نایمان (قبیله سندن) ایدی . نیم آنامك عائله سنی هر نه قادار یوقارده سویلدم ایسه ده ینه بورده ده سویلیه جگم . آنامك آدی مهربانو خانم در . اونك باباسی یادکار خان اوغلو برکه سلطان ، اوغلو ایلبارس خان ، اوغلو سلطان غازی سلطان ، اوغلو شیر غازی سلطان ، اوغلو خان (جان) غازی سلطانك قیزیدر . بابامك ده آنامك ده جدی یادکار خاندن . شریف محمد سلطانله خوارزم شاه سلطانك آنالری چشتلی خواجه مودود نسلنددر . چشت هراته تابع برکوبدر . افغان سلطانك آناسی ابوالخیر خان اولادندن ایدی .

مهمه سلطانله ایلبارس سلطانك عصیان . — بابام عرب سلطان تخته چیققدن اون دورت ییل صوکره بو ایکی قرده شم عصیان ایتدیلر . حبش سلطان اون آلتی ، ایلبارس سلطان اون دورت یاشنده ایدیلر . خیومه بویومشیر و اوراده قالیورلردی . عرب محمد خان اورکنجه کیتمشدی . خیومه دولت شرابه مست اولان بعضی اوزبك کنجلیری بو ایکی سلطانی آتلاندرروب اورکنجه و وزیره چری طوپلامق ایچین دللالر کوندردیلر . عسکر طوپلانجهیه قادار

کندیلری ده پیشگاه دنیلن قویولره کیتدیلر . پیشگاه اورکچندن بر یلدام آتلی ایچین تام برکونلک یولدی . اوراده اون کون دوردیلر . عرب محمد خان آدام کوندرهرك دونوب کله لری و وزیر شهرینی ویره جگنی بیلدیردی . لکن سلطانلر کلن آدمی شیمدی آتالرینی کیدوب کورمکه قورقدقلری و عسکر طوپلاندقندن صوکره کوره جگلی جوابیله کری کوندردیلر . بو ائشاده هر نه قادار ثروت پیشنده دولاشان کنجلر وارسه طوپ طوپ اولوب بونلرك یانه کلدیلر . عرب محمد خانك قاینا تالرینك اوغوللری ، وکیللرینك اوغوللری هپ سلطانلر طرفه کچدیلر .

بو ائشلارده خلق عرب محمد خاندن او قادار قورقلاردی که خان اکر اوزبکلرک هپسینه تام بر سنه اولرینه کیتیمه جگلیری ، قاریلیه یاتیمه جگلیری امر ایتسه هانکی برینك حدی ایدی که اوی طرفه بر آدیم آتسین . خان کورنوشه چیقوب خلقه : « ایلکیزی و اوغلو کیزی حبشك یانه یوللامایک . کیم یوللارسه بندن اییلک اوماسین . بو سوزمی بربریکزه سویله یک ! » دیسه آداملر کوندرروب شهرلرده ، بازار و سوقاقلرده بو اراده یی جارلاتسه (دللال ایتدیرمک) هیچ بر کیشینك حدی دکلدی که اوندن دیشاری چیقاییلسین .

ایچندن خلقك کیتمه سنه جانی صیقیلیر ؛ فقط دیشندن بر شی بللی ایتزدی . خلق : « خان اوغلونك یانه کیتمکی فنا کورمه یور . فنا کورسه منع ایدردی . » دیوب متادی ایتدیلر .

سلطانلر عسکری طوپلاندقندن صوکره خوراسانه آقین ایتدیلر .

قایتدقلری وقت سلطانلر بابلرینه برچوق هدیه‌لری حامل برآدام کوندردیلر . کندیلری ده اورکنجدن بر منزلک یره کلدیلر . عسکر اولارق یانلرینه کلنلر داغیلوب اولی اؤینه کیتدیلر . یانلرنده آنجق یتیش ، سکسان ناموسلی کنج قالدی .

او وقت عرب محمد خانک اولو بر بکی واردی ، اوینوردی ، آدی قربان حاجی ایدی (بوکا دمه زون قوربان علی دیور) . اونى سلطانلره کوندروب یانه کله‌لرینی امر ایتدی . حاجی کیدوب صباحلایین اورایه واردی و اوکنه قایتوب کلدی . تام بنمده باباهی کوزمک ایچین ایشیکه (عتبه یه) واردیم ائنده اوده اشیکه کلشیدی . خانک یانه برابر کیردک . خان : « ای . . . کوردیککی ، ایشیتدیککی آکلات ، باقالم حاجی ! » دیدی . حاجی : « نه سویلیه‌یم ، خانیم ! واردیغه بشیان اولدم . داروغان آتا قویولرندن باقیرغان آتایه قدار اولان یرلرده اوطوران اوزبکلرک هپسی اوغوللاریکک اطرافنه طویلا تمشلر . ایت باشلی ، صغیر آیاقلیدن باشقه نه وارسه هپسی اورده . بن کندیلرینه : « بنی بابا کز کوندردی . » دیدم . بیسک یردن کورلتو قوپدی . هر بریسی بر نیرسه (شی) سویله‌یور . خانم ! ایش فنا لاشمش ، سن بیلیرسک ، بنم سا کا کوکلم یانار . باشقه‌لرینک ایسه کورکنک اتکی بيله آتش آلاماز . خیهویه کیتلی . بو ظالملرک لافلری یامان . اوزاق اولو کورک (همان اوزاقلاشمغه باقک) . بز ایل ایله یاپیلا بيله جک شیلری یاپالم . » دیدی .

بو سوزلری ایشیدنجه خانک آلی آیاغی چوزولدی ، دیلی طوتولدی .

همان آتلی اکرله‌تدی ، تیوله‌لری یوکه‌تدی . کون باتدقن صوکره خیهویه کیتدی . حبشه ایلبارسک یاننده یتیش کیشیدن زیاده آدام اولمديغنی بز و بوتون خلق بیلوردق ، آنجق خان بيلمه‌یوردی ؛ فقط تقدیره چاره یوقدر . حاجینک سوزینک یالان و یا دوغرو اولدیغنی برکیشیدن بيله صورمادی . بزم خان ایله حبشک آراسی اوقادار جقدی که بر آدام صباحلایین یوله چیقسه اوکلن اورایه واریر و آقشامه کیجه اولمادن اول ینه کله‌بیلیردی . بر آدام کوندروب حبشک عسکرینک مقدارینی تحقیق ایتکی بيله دوشونمادی . بونلرک یانه کیتمش اولان عسکرک خوراسان آقینندن صوکره اولرینه دونکلرینی بيله عقل ایتدی . حبش اورکنج جوارینه هنوز ایکی کوندن بری کلشیدی . یوقادار چوق عسکری طویلامق ایچین وقت یوقدی . یوقسه بو عسکر کوکدنمی اینمشدی ، یا خود یردنمی چیقمشدی ، بورالری عقلنه کتیرمدی .

خانک کیتدیکنی خبر آلان حبش و ایلبارس قیران قیرینه کلوب قوندیلر . او وقت میزدهقاندن (قازان نسیخه‌سنه کوره میردهقاندر) تا باقیرخانک او بر طرفنده قویغون دینن محله قدار بوغدا ی اکیلیردی . بزم خان بن دوغمازدن بر ییل اول توك قلعه‌سنک یوقاریسندن کچن بر آرق قازدیرمشدی . اونى میزان زماننده قاپارلر ، خارمان وقتنده آچارلردی . بر قاچ سنه صوکره آرقک کنیشلکی بر اوق آتیی بوینی کچمشدی . صو قویغوندن کچیور ، آجی دکزه آقیوردی . یالکز بوغدا ی اکیلن بو آراضی اوقادار کنیش ایدی که بر آتلی اون کونده بر باشند بر باشه کیدوب کله‌مزدی . او وقت پول نوجوق

ياريم مثقال كوموش بر تنكه يرينه يورور ايدى . بر تنكه ياريم دوه يوكى ، بر مثقال كوموشه يير يوك (خرواز) بوغداي ويرلردى .

صده كلهلم : خان هرده انبارلر ياپديرمش ، ذخيره صاقلامشدى . سلطانلر بابالرينه و بابالرينك خاص نوكرلرينه عايد اولان ذخيره لرى ضبط ايتديلر و نوكرلرينه داغيتديلر . بونى ايشيدن قارايمانلر آشلق آلتى ايچين جلهسى سلطانلرك ياننه كيتديلر . ايلرى كتلردن ده كيدنلر اولدى .

نهايت بكلر آرايه كيروب خاندن وزير ايله وزيره تابع توركنلرى آلوب حبش و ايلبارسه ويرديلر . اوندن صوكره بونلر دورت بيك كيشى ايله خيوهيه كيدوب بابالرينى كورديلر . صوكره قايتوب وزيره كلديلر . بش سنه اوراده اوطورديلر و باباليله بابا اوغول كي چيكديلر . آلتنجى سنه ايلبارس سلطان آبيوردى چاقق بهانه سيله خيوهده باباسنى كورمه دن صاغچه قودوغنه واردى . اوراده عسكر طوپلامقلا مشغول اولدى . خان او ائنده خيوه دن اوركنجه كيتمشدى . ايلبارس سلطانك آداملرى كلوب خانك حركتنى خبر ويرديلر . ايلبارس آتلا نوب خيوهيه كلهرك كيردى . خان ريش طابان آتاده بولونيوردى . ياننده آنجق اوتوز كيشى اوروشغو (محارب) واردى . سحران بر آدام كلوب ايلبارسك خيوهيه كيرديكي خبرنى كيتردى . خانك ياننده كي عاقل خواجه لر : « خيوهيه كيتملى سكر . سرك ياقلاشديغكزى ايشيدن ايلبارس اورده دورايليرمى ؟ ! چيقار ، كيدر . » نصيحتنى ويرديلر . بونك اوزرينه ايلغايبوب خيوه نك خستكان دنيلن كوينه

ايتديلر . ايلبارس بش يوز كيشى كوندروب عسكرينه باباسنك طوتولماسنى امر ايتدى . خان اولويه قاباندى . ايلبارسك عسكرى آتدن اينوب دورت طرفدن هجوم ايتديلر . او ائنده كوش باتمش ، قارا كلق اولمشدى . أولك ديوارلرينى هر يردن دلديلر ، ايجرى كيروب خانى آته يينديرديلر . ييلارنى آلوب كيجه ياريسنده خيوهيه ايلبارس سلطانك اوكنه كيتريدلر . ايلبارس باباسنى بر اوه قاپاتوب قايسنه نوتجى قودى . اوتوز ييلدن برى ييغيلمش اولان خزينه يى آلدى ، ايتيه و قوشه داغيتدى . باباسنك بكلرينى ديرى براقديسه ده ماللرينى ضبط ايتدى . صوكره وزيره كيتدى .

. ايلبارس سلطان باباسنى طوتوب مالى آلارق كيدنجه اسفنديار سلطان هزاراسبده ، حبش سلطان ، بن و شريف محمد سلطان اوركنجده ايدك ، عسكر طوپلادق . ايلبارس اوزرينه يورومكى آق صاقلار : « شيمدى اوزرينه يورورسهك ايلبارس سلطان خانى اولدورور . يورومزسهك مالى آلوب قاچار ، كيدر . » ديوب مناسب كورمديلر . ايلبارس سلطانك اوى بزمكينه ياقين ايدى . اوينه كلدى . عرب محمد خان ده اسفنديار سلطانله برابر بزم طوپلانديغمز يره كلديلر . بونلر كلنجه ايلبارسك اوزرينه يورودك . اوروشاميوب قاچدى . آنجق بش آلتى كيشيله قيره چيقوب كيتدى . اوينى و ايلينى ياغما ايتدك . صوكره بوتون سلطانلر خانك اطرفنه طوپلاندق . بن باباى كورمك ايچين ياننه كيتدم . اوردوسنده يالكز و آقشام نمازنى قيلمقلا مشغولدى . نمازدن فارغ اولدقدن صوكره ياننه واروب

اوپوردیم و: «ایلبارس سلطان بش آلتی کیشیله قیره چیقوب کیتدی. فکرکز نه در؟» دیدم. او باکا: «سنگ کوکاکه نه کلیور؟» دیدی. بن: «بو آرابه نك اولو یولنده کورینه دوران شی؟ فقط، بابا! سز اونی یاپمازسیکنز...» دیدم. «سویله!» دیدیلر. «اسفندیار سلطانله باکا امر ایدک. حبش سلطانی اولدورهم. صوکره کیدوب ایلبارس سلطانیده اولدورهم. کرییه قالان بش اوغلو کزدن هیچ بری سزک سلطنتکزه ال اوزاتمازلر.» دیدم. جواباً: «ای سویلرسک؛ فقط حسین حاجی (خانک قایتاتاسی و برنجی وزیردر) ایله بر کوروشیم. سن ده وار فلان کیشیلرله کنکاش، صوکره اسفندیارله کنکاش، همان بو کیجه کلوب باکا خبر ویر!» دیدیلر. بن واروب سویلیدیکی بش کیشیله و اسفندیارله کوروشوب کندیسنه کلدیم و دیدم که: «اسفندیار باشلرنده اولدینی حالده هپسی ده عرض ایدیورلر که بز شیدییه قادار کندیلرینه سویله مه یه یوردق. بوایش ده اول یاپیلمق لازمدی. شیمدی ده آرتق کچیکدیر مرلرسه پک چوق عنایت قیلمش اولورلر.» خان ایسه: «ابوالغازی! بن حسین حاجی ایله کنکاشدم. او، سز اوغوللر کزدن برینی اولدورورسه کز بردها دیگراوغوللر یکرذن هیچ بری سزه امنیت ایتمز دیدی. بن بوایشی یاپامیه جغم.» جوابی ویردی. بونک اوزرینه کندیسنه: «بوندن بش آلتی سننه اول خوراساندن کلدکاری وقت حسین حاجینک آخابکسی قربان حاجیی حبشله ایلبارسی چاغیرتمغه یوللادیکنزدی. یانلرنده تیش کیشیدن فصله آدام یوقکن سزه کلوب ایت باشلی، صیغیر آیاقلیدن

باشقه سننک هپسی یانلرینه ییغیلمشار دیوب سزه یالان سویلیدی و سزی خویه قاجیردی. بونک ده مقصدی حبشله ایلبارسک حیاتده قالمالیدر. چونکه او یغور و نایمانک قوتی اونلردر. بوندن باشقه حسین حاجینک ایلبارسک یاننده و اونک امینلری اولان دوستم و ایشیم نامنده ایکی اینیسی واردر. سلطان اولدورولورسه اونلرکده اولمه سی لازمدر. البت بونلری دوشونور، بو ایشه مانع اولور. سزی طوتدیلر، حبس ایتدیلر، ماللریکزی آلدیلر. دهانه قالدی؟ یارین دهانه فاشیلر یاپارلر، او وقت پشیمان اولورسیکنز؛ فقط فایدا ویرمز.» دیدم. بر ساعت دوشوندی و نهایتنده: «بن بوایشی یاپام، بنی براق، ابوالغازی!» دیدی. همان کیجه یاریسی آتلاوب اسفندیار سلطانک یانه واردم. وقوعاتی آکلادیم. «واقعا خان راضی اولمایور آما سز اونک یرینه موافقت ایدرسه کز بن بوایشی یاپارم.» دیدم. اسفندیار سلطانده: «آمان بویله سویله مه، ابوالغازی! بابامک مناسب کورمیدیکی شی بن اصلا یاپام. صاقین، بردها بو سوزی سویله مه!» دیدی. قایتوب اویمه کلدیم. اسفندیار سلطانک نوکرلرندن بر نایمان کنجی بنم کیجه کلوب قونوشوب کیتدیکی اوکره نمش، واروب حبش سلطانه خبر ویرمش. بونک اوزرینه حبش سلطان او کوندن اعتباراً بنله دوشمان اولدی. بابام خویه، اسفندیار سلطان هزاراسبه کیتدی. حبش سلطان ایلبارس سلطانه: «بابام قایتدی، ترکسین!» دیه آدام قوشدوردی. بنم سرم فاش اولدی. ایکی دشمن آراسنده قالمقدن

ایسه کوچوب بابامك آرقاسندن کیتدم . بابام با کاکات ولایتی احسان ایتدی .

بو وقعه دن بش آلتی آی کچمشدی . بابام اونلردن واز کچمدیکنه پشیان اولدی . اسفندیار سلطانله بابام آتلاسینلر دیه خبر کوندردی . آتاسیله برابر اورکنجده اولان شریف محمد سلطان باباسنی کورمک ایچین خیومه کلشدی . اونیده کری کوندردی . آتلانیدیلر . صوکره او ایکی اوغلونه شو خبری کوندردی : « اوغللارمک یانلرنده اون دانه فنا آدام وار . ایشلری فتنه چیارمقدهدر . اگر بو آداملری طوتوب باکا ویریرلرسه اوغلومدرلر ، جانددرلر ، آغزلرندن اوپرمده دونرم . یوق اونلر اوکوتولردن واز کچمزلرسه بن اوغللارمندن کچرم . تا کری کیمه ویریرسه او اولور . » و یوله چیقدی .

خاندن خبر کلیر گلز عسکری طویلامق ایچین آدام تعیین ایتدم . اوردو کاهده آدام تعیین ایدوب « سز صوی کچه دورک ! » دیدم . بن بابامک یانسه واردم . اونلر خیومه دن چیقوب کندمکان دینن کویه اوردو قورمشلردی . عسکر هنوز ده یاتمامشدی . بن خانک یانسه واردم . خان باکا : « نردن کلیورسک ؟ » دیدی . « کاتدن . » دیدم . « اوردن نه وقت چیقک ؟ » دیدیلر . « بوکون اوکله نندن صوکره . » دیدم . « نیه اوردو کاهکی براقوب ایلغا یوب کلدک ؟ » دیدی . « کوکله (خاطر مه) برشی کلدی ، اونی عرض ایدیم دیه .. » دیدم . « سویله ، باقایم ! » دیدیلر . دیدم که : « سزک بوردن اوزرلرینه یورو مکده اولدیغکیزی اونلر یا بوکون یا یارین ایشیدیلرلر . ایلرینه

سؤراوول کوندیرر ، عسکر طویلازلر . اگر باکا امر ویریرسه کز سز اسفندیار سلطانله صویک بو طرفدن یورو رسکز . بن هان کاته کیدر ، اورایه صباح نمازیله یتیشیرم . ایل ایچینه واریرم . کندی یانمده سکز یوز نوکرم وار . قیرلرده اوطوران اوزبکلرک یاریسندن فضله سی سزک و بنم ایلیمدی ، اونلرده رجایه حاجت برامادن بزه کلیرلر . حبش سلطانله ایلبارسک ایلیری ده قورقوب کلیرلر . اگر برکی کیشی حبش سلطانک طرفه کچرسه اونلرکده قازانلرینه وارنجیه قادار نهلری وارسه هپسنی آلیرم . قیرده ساکن اوزبکلردن باشقه حبشه ایلبارسک یاننده ایکی اوچیوزدن فضله آدام یوقدی . بن کیتدکدن صوکره اونلرک (ایکی سلطانک) یانسه آدام کوندیریرم . سز یلدام (سریع) یوروک . اونلر بر اوق آتمان قاجارلر . اگر بویله یاممازسه کز سز وارنجیه قادار ایلرینک عسکرینی طویلامغه وقت بولورلر و سزه قارشى کلوب اوروشورلر . خدانک کیمه ویره جکی معلوم اولماز . « باکا : « بو سوزلری کیمدن اوکره نوبده کلدک سن ؟ » دیدیلر . « کندم سویلرم . هیچ کیمسه دن اوکر ندیکم یوق . » دیدم . « ساکا بو سوزلری اوکره تن کیدی (بویئوزلی) پک عقلسزجه سویله مش . کیت ! اوردوکی آل ، یانمه کل ! » دیدی . کیتدم اوردوکی آلوب خواست مناره سندم خانک یانسه کلدم . اوردن کوچوب ایکچی قومی دنیلن یره قوندیلر . اوکونی ینه عرض ایتدم . و : « (اوزیک ایچنه) بنی کوندرك . بنی کوندرمزسه کز شریف

محمد سلطانی کوندرك . كيشى ياوينى اوروشسز مغلوب ايده بيلمك
امكانى واركن نيه اوروشملى ؟ سز بويله ياپارسه كز اونلر بر اوق
آتمادن قاجوب كيدرلر . يوقسه ايش يامان اولاجقدر . « ديدم .
خان ينه قبول ايتمه دى . خانك بكارينه سويلدم . اونلرده قبوله
ايتديلر . كوره، بيله واروب بلايه اوغراق . كوچدك . على سلطانك
قازديرمش اولدينى طاشلى يارميش سقاسنه (حوض ويا آرق
اوله جق) وارمشدق ، قاراوللر دشمنك وجودىنى كورهر كلوب
خبر وريديلر . بر آزجق يورودك و دشمنله قارشى قارشى به كلدك .
اوروشدق . بز مغلوب اولدق . عرب محمد خانى طوتوب حبش سلطانك
يانه كوتورديلر . همان او ساعتده باباسنك كوزلرني چيقارتدردى
و بر ادامه طاپشروب خيوهيه اوردوسنه كوندردى . حبش سلطان
كنديسى اسفنديار سلطانى قووالايوب هزاراسبه واردى . بن كاته ،
اورادن بخارايه كيتدم .

اسفنديار سلطان ، شريف محمد سلطان و خوارزم شاه سلطان
هزاراسب قلعه سنه قاپانديلر . حبش و ايلبارس سلطانلر كلوب قلعه يي
قاباديلر . قرق كونلك بر قابالدين صوكره باريشديلر . اسفنديار
سلطان مكه يه حجه كيتمك بهانه سيله صاووشدى . شريف محمد سلطانه
كاتى وريديلر . خوارزم شاه سلطان اون ايكي ، افغان سلطان اون
ياشنده ايدى . خيوه ده آنالرينك ياننده ايديلر . شريف محمد سلطان
كاته دورت آي قالدقدين صوكره قاجوب بخارايه يانمه كلدى .
اسفنديار سلطان برنجى شاه عباسه (برنجى ياخود ماضى ياخود
بويوك شاه عباس) صيغيندى .

حبش سلطانك باباسنى معلول قيلمه سى هجرى ۱۰۳۰ ده وطاووق
ييلنده ايدى . حبش سلطان اور كنجله وزيرده ، ايلبارس خيوه ايله
هزاراسبده او طورديلر . عرب محمد خانى اوچ حرمى و ايكي
كوچوك اوغلو ايله قوم قلعه سنه كوندرديلر .

عرب محمد خانك شهربلگى و اسفنديار ك هزاره اولاسى . —
بر سنه صوكره ايلبارس سلطان آغابكىنى حبش سلطانه سويلدند
باباسيله ايكي كوچوك اينيسىنى (خوارزم شاه و افغان سلطانلر) خيوه يه
كتيردى . اسفنديار سلطانك ايكي اوغلو واردى . بويوكى اوچ ،
كوچوكى بر بچق ياشنده و خيوه ده ايلبارس سلطانك ياننده ايديلر .
بونلرى بر يرده اولدوردى . ياليكز ، « بونى ده آغابكم اولدورسون ! »
خبريله برابر افغان سلطانى حبش سلطانه كوندردى . حبش سلطانه
بو زواللى معصومى « نه كناهى وار ؟ ! » ديوب اولدورمدى ،
اوروس پادشاهنه كوندردى . افغان سلطان اوروس النده اوتوز ييل
قالدقدين صوكره هيچ بر نسل براققسزىن اولدى . (افغان محمد
سلطان ۱۰۳۲ (۱۶۲۲ م) سنه سنده روس چارى ميخايل فهاؤدورثويچك
سراينه كوندردلى . اوراده ، ۱۰۵۸ (۱۶۴۸ م) . صيچان ييلنده
و بر رمضان اثناسنده اولدى . قاسيموفده بر تكيه يه ، ديكر بر روايته
كوره قارييسى حاجم سلطانك قيزى آلتون خانم طرفندن ياپيلان تربيه
كومولدى) .

شاه عباس اسفنديار سلطانه : « خوراسان اُتكينه وار ، يوردكى
ايسته ! » ديه رخصت وريدى . اسفنديار درونه ، اورادن ابوالحان

داغنه کلدی . کندیسنه تکه و صاریقندن یتش کیشی ، یاموتدن اون کیشی ویردیله . کندیسنه ده اوچ یوز نوکری واردی . او ائنده حبش سلطان آمو صوینک جنوبنده توك قلعه سنك قارشيسنده اوطورووردی . برکیجه یاریسی حبش سلطانك چادیرینی باصدی . لکن حبش سلطان چادیرنده دکلدی . بر نوکرینك اویته مسافر اولمش، یاتوردی . دشمنك کرناى و سورناى ایشیدیر ایشیتمز بر آته آتلاوب ایلبارسك یانه قاچدی . ایلبارس و حبش سلطانلر اسفندیار سلطانك اوزرینه یورودیلر . اورکنجده عرب سلطانندن بندن و شریف محمد سلطانندن قالان نوکرلرک هپسی اسفندیار سلطانك قاپیسنه ییغیلدیله . باقیرغان آستانه سنده سید آتا اولادندن نظر خوجا نامنده برکیشی واردی . ایلبارس سلطان اونك قیزی آلمشدی . او آدام یالانجی ، ساخته کار ، دنیا پرست ، قالب ، مکار بر آدامدی . برارده عسکرلکه وقوفی واردی . باقیرغاندن آتلاوب اسفندیار سلطاننه « خدمته کله جکهنه ، آنجق یاقین اوطوران ایللردن بعضی عسکر طوپلامق ایچین ایکی کون صوکره کله بیله جکهنه » داثر خبر کوندردی . الی کیشی ایله آتلاوب یولده حبش و ایلبارس سلطانلره طرفدار اولان ایللردن عسکر آلدی . طرفدار اولمیان ایللره اوغرامادی .

او کونلرده خلک هپسی آتلاوب اسفندیار سلطانك یانه کیدیورلردی و : « نه ای اولدی . بابا طایمیان ظالمردن آله قورتاردی . » دیورلر ، کروه کروه اسفندیار طرفنه کیدیورلردی . نظر خوجا اوچ دورت یوز کیشی ایله اسفندیار سلطاننه امداده کیدن ایللرک

کجه جکلری اولو یولک اوستنده و صویک دوداغنده قونوب بر خندق قازدی . بر طرف صو ، بر طرف خندقدی . نه پیاده ، نه ده سواری کجه مزدی . اسفندیاره کیدنلرک بر قسمی سوزله ، بر قسمی زورله کندی طرفنه آلدی و اونلره : « آله کوسترمسین ! اسفندیار یورتی آیرسه ارکککزی اولدورور ، اورغاچکزی ابوالخان و مانقیشلاق تورکمنلرینه اسیر ویریر . اونلرده آلیب (آلوب) کیدرلر . اکر بنم بو سوزلرم یالانسه تا کرینک کلامی (قرآن) نی چارپسین ! » دهرک هرکسک اوکنده قرآنه آند ایچدی .

اسفندیاره کلن آداملرک کافه سنی بویله لکله کندی طرفنه آلدی . قارایمانلر ییلقی و صیغیردن باشقه نه بیلیر ؟ ! بر آقصال سید هر کون اونلره یوز دفعه قرآنه یمین ایدوب بن سزک حقکزی یمیم دیسه کیم اینانماز ؟ !

حبش سلطان قاچدینی وقت اک اینی نوکرلری کاملاً قالمشله و اسفندیار سلطاننه : « بز سنککز ! دیمشلردی . نظر خواجهنک عسکر طوپلادیغی خبرینی آلهجه هپسی قاچوب نظر خواجهیه قاتیلدیله . اسفندیار سلطان دشمنه قارشى یورودیسه ده بوزلوب مانقیشلاقه قاچدی . ناموسلی آداملردن بر چوق کیشی آرقاسندن کلدیله . تورکندن کندیسنه اوچ بیک کیشی التحاق ایدنجه قایتوب اورکنجه کلدی . اورده اوزبکلرک ایلری کلنلری کندی طرفنه کچدی . یکریمی ایکی کون اور قازوب اوروشدی . یکریمی اوچونجو کونی غالب کلوب ایلبارس سلطانی طوتدی و اولدوردی . حبش تورک شجره سی - ۲۰

سلطان قاجوب سیر بوینده اوطوران قارا قالفاغه (قالپاق) صیغیندی .
 آوردهده دورامیوب یم (آتپ) صوی کنارنده مانغوت میرزالرندن
 شانیک میرزانک یانه کیتدی . حبش سلطان اولجه اورکنجده
 اوطوران مانغوت ایللرینی شسانیکه ویرمش ، « وار ، باباک یوردنده
 اوطور ! هر طرفه داغیلیمش اولان مانغوتلر سنک یورده کلدیکی
 ایشیدوب کلیرلر . ایلک بویوک اولور . باکاده حبش سلطان بر یورت
 یاپدی دیرلر . « دیمش و شانیکه برچوق احسانلر ویره رک کوندرمشدی .
 « اوزومک ایلک ایدوب کوندریکم نوکرم » دهرک شانیکک یاتنه
 واردی . شانیک ایسه سلطانی و نوکرلری طوتوب حبش سلطانی
 اسفندیار خانه کوندردی . نوکرلری ، آتلیخی و البسه لری آلوب ،
 قویوردی . اسفندیار سلطان حبش سلطانی کلیر گلز اولدوردی .
 حبشه ایلبارسدن اولاد کلدی . بو وقعه دن ایکی آی صوکره
 اسفندیار خان اویغورلرله نایمانلری قیردی . اوندن صوکره بوتون
 اوزبکلرله دشمن اولدی . اوزبکلر اوچه بولوندی . بری مانغوته ،
 بری قازاقه ، اوچونجوسی ماوراءالنهر کیتدی . اوچ بیل صوکره
 بو داغیلان اوزبکلر بشر ، اوزر خانه اولارق آمو صوینک آیاغته
 کلوب طوپلانیدیلر . بویله جه اوچ بیگ عائله طوپلانیدی . بخاراده
 دوران اورکنج اوزبکلرندن سکز یوز عائله ده طوپلاتوب کوچدیلر .
 بونلر کادن کچوب دیکرلرینه قوشولمغه کیدیورلری . بو ائنده اسفندیار
 خان صودن کچوب بو اوزبکلرک هپسینی قیردی . هجری ۱۰۳۲ ده
 و تونغوز (دوموز) ییلنده خان اولمشدی . اون آلتی ییل پادشاهق
 ایتوب اون یدنجی ییلک اولنده ییلقی ییلینک باشنده وفات ایتدی .

بوتدن صوکره کی وقوعاتک ذکر ی فقیرک (ابوالغازی کندیسنه
 هپ بویله دیر) دستانلرمده بکه جکدر .

صاحب زمانه و خلیفه دورانه ابوالغازی هانک دنیایه کلیمی
 و اهدارینک آرری . — اورکنج ولایتده هجری ۱۰۱۴ (۱۶۰۵ م) ده
 تاوشقان (طاوشان) ییلنده ، کونش آرسلان برجنده ایکن
 ربیع الاول آینک اون بشنده بازار ایرتسی کونی کونش دوغارکن
 دوغدم .

بن دنیایه گلزدن اوتوز ییل اول آمو صوی خواست مناره سنک
 یوقاریسنده قارا آغیر دنیلن محلدن بر یول یاپوب توك قلعسه نه واریر ،
 اوردن سیر (آرال) دکزینه آقاردی . بو سبیدن اورکنج و جوار ی
 چول حاله کچدی . بوکا رغماً آهالی ینه اوطوردیلر . خان عسکرله
 یازین آمو صوی کنارنده مناسب یرلرده اکی اکوب اوطورورلر ،
 اکی آلدقن صوکره اورکنجه کلیرلردی . بنم دنیایه کلدیکم ییلک
 ایلک بهارنده اون یدکی کیشی اوروسه سوداغه (تجارت) کیدرکن قوش
 یاییق دنیلن محله بیک اوروس قازاغه راست کله قالدیلر . قازاقلر بونلرک
 ایکسینی آلوب دیکرلرینی اولدوردیلر . او ایکی آدامدن اورکنج
 حقتده معلومات ایسته دیلر . او ایکیدن بری تورکستانلی ایدی .
 اورکنج شهرنده بر عسکر بیله بولونمیدیغنی و اک یاقین اوطوران
 عسکرک بر کونلک (آتله) یولده اولدیغنی ، شهرده آهالیدن باشقه
 کیمسه نک بولونمیدیغنی ، شهرک بر طرفنک چول اولدیغنی ، اگر
 صول طرفدن شهره یوز بیک کیشیلک بر اوردو کیرسه کیرنجه قازار

کیمسەنک کورەمیه جکی سویلیدی. حاصلی بویات یورتلی (اجنبی) اونلره خوش کورونمک ایچین الندن و دیلندن کلن هر غیرتی یاپدی. اوروسلر سوزلرینه فریفته اولوب تورکستانلی یی باشچی (قلاووز) یاپارق بیک کیشیه اورکنجک میرزا قاپیسندن کیردیله.

بر قازاق ایلك دكانده بولونان بر قصابه قارغی ایله هجوم ایتدی. قصاب اونى بر عسكرك قولى ظن ایدوب: «نه بوق بیورسك، كسكش (پزونك) ارمی؟!» دیدی. غفلتلى بو درجده ایدی. اوكون قازاقلر ایلری کلنلردن و آشاغی طبقه دن بیک کیشی اولدوردیلر. لکن بابام پتیشوب اونلردن بر کیشی بر اقامق اوزره هپسنى قیردی.

بو وقعه دن قرق کون صوکره بن دنیا یه کلشم. بابام: «بوچوجنك آیاغی مبارکدر. بزه بو ظفر میسر اولدی.» دیمش. بو سبیدن بابام باکابوالغازی آدینى قویمش. بر طرفدن ده آنامک طائله سنك آدلرنده غازیله اولماسی ده بو نامه سبب اولمشدر.

بابامک آدی عرب محمد خاندن. اونك باباسی حاجی محمد خان، اونك باباسی آمینك خان، اونك باباسی یادگار خان، اونك باباسی تیمور شیخ، اونك باباسی حاجی تولى، اونك باباسی عربشاه، اونك باباسی پولاد، اونك باباسی مینك تیمور خان، اونك باباسی بادا قول، اونك باباسی جوجی بوقا، اونك باباسی جنکیز خانك باباسی یسوکای بهادر، (بوراده ا کسیکلک و یا کلیشلق واردر. ده مه زونه کوره: جوجی بوقا، اونك باباسی بهادر، اونك باباسی شیان خان، اونك باباسی جوجی خان، اونك باباسی جنکیز خان، اونك باباسی یسوکای

بهادر، اونك باباسی بورتان خان) اونك باباسی بورتان خان، اونك باباسی قابول (قبول) خان، اونك باباسی تومه نه خان، اونك باباسی بای سونقور خان، اونك باباسی قایدو خان، اونك باباسی دوتومین خان، اونك باباسی بوقا خان، اونك باباسی بودانجیر خاندن. بودانجیر خان باباسز اولارق آلا نقووا خاتوندن دوغدی. آلا نقووا یولدوز (ییلدیز) خانك طورونى ایدی. باباسی کندیسى کوچوك ایکن وفات ایتدیکندن آلا نقووا بویوك باباسی ییلدیز خانك یاننده بویومشدى. بو سبیدن باباسنك آدی خلقجه مشهور دکلدر. ییلدیز خانك باباسی مینکلی خواجه خان، اونك باباسی تیمور طاش خان، اونك باباسی قالماجو خان، اونك باباسی سام ساووجی، اونك باباسی بوکه بندون خان، اونك باباسی قوجوم بورون خان، اونك باباسی قیچی مرگن خان، اونك باباسی تیماج، اونك باباسی بیچین قییان، اونك باباسی قوی مارال، اونك باباسی بورتەچنەدر. قییانله بورتەچینە آرە سندنە ۴۵۰ سنه واردر. بو ایکیسنك آراسندنە کچن خانلرک اسملرینی بولمق ایچین چوق چالیشدم ایسه ده هیچ بر تاریخده بوکا دائر معلومات بولامدم. بو زمان موغوللرک بوزولدقن صوکره ارکنه قون ایچنده کچردکلری زماندر، بو سبیلله او تاریخ یازیلاماش. قییان خانك باباسی ایل خان، اونك باباسی تنکیز (دکیز) خان، اونك باباسی مینکلی خان، اونك باباسی یولدوز خان، اونك باباسی آی خان، اونك باباسی اوغوز خان، اونك باباسی قارا خان، اونك باباسی موغول خان، اونك باباسی آلچە خان، اونك باباسی کویوك خان، اونك باباسی دیب باقوی

خان ، اونك باباسى ايلچه خان ، اونك باباسى توتەك خان ، اونك باباسى تورك خان ، اونك باباسى يافت خان ، اونك باباسى نوح پيغمبر ، اونك باباسى لامەك ، اونك باباسى ماتوشالاخ ، اونك باباسى ادریس پيغمبر ، اونك باباسى يارەد (یرد) ، اونك باباسى مهلائيل ، اونك باباسى قاينان ، اونك باباسى نهوش ، اونك باباسى شيت پيغمبر ، اونك باباسى آدم عليه السلامدر .

شيىمدى آنامك سلالهسى سويله ييم : آنامك آدى مهربانو خانم ، اونك باباسى جان غازى سلطان ، اونك باباسى شير غازى سلطان ، اونك باباسى سلطان غازى سلطان ، اونك باباسى ايلبارس خان ، اونك باباسى بوركه سلطان ، اونك باباسى يادكار خاندر . يادكار خاندە آنامك سلالهسى بابامك سلالهسىله برلشور .

آلتى ياشمده آنام اولدى . اون آلتى ياشمه قادار (۱۶۲۱ ميلادى سنه قەدەر) اوركنجده بابالنده قاندم . اون آلتى ياشمده بابام بنى اولەندىردى و اوركنجك يارىسى باكا وىردى . دىكر يارىسى ده آغابكم حبش سلطانه وىردى . بر سنه صوكره حبش و ايلبارس سلطانلرله آرامده غوغا ظهور ايتدى . اوراده دورەميوب خيوه بابامك يانە كىتدم . باكا كاتى وىردى . ايلك بهارده اورايە كىتدم . آلتى آى صوكرە بابامله برابر آتلانوب حبش و ايلبارس اوزرينە يورودك . بو وقعەنى سويلەك . بابام طوب اولدى (مركزى طوتدى) ، بنى صاغ قولى ، اسفنديار سلطانى صول قولى تعيين ايتدى . بويوك بر ووروش اولدى . بن آلتەدە اوچ آت ييغىلنجه يە

قادار اوروشدم ، بوتون عسكردن صوكرە قايتدم . يانمده آنجىق آلتى كيشى قالمشدى . دوشمن آرقامدن يتيشدى . دونوب يەنە اوروشدق ؛ فقط دشمن قرق كيشى ايدى . هجوملرنده بر يىمزدن آيرلدى . همان قاچدم . يانمده بر كيشى قالدى . دىكر آدملىرىك هر برى بر طرفە كىتدى . دشمن دورەميوب كليوردى . بر اوق آغزەمە دكدى . چكە كىكىنى پارچە پارچە قىردى . آغزەمك ايچى دولو قان اولدى . چايك كنارى يوكسك بر يار ايدى . يوكسك و صيق بر يىلغىن اورمانك آرقاسىنە دوندم . دشمن بنى كورەميوب باشقە آدملىرك آرقاسىدن كىتدى . اوانئادە آتمك آياغى بر صيچان دليكنە كىرەب اويلە بر قوتلە يىقلدى كە بن آتدن دورت بش قدم اوتەيە يووورلاندىم . آت قالقدى و قاچدى ، كىتدى . يانمده كى آدم باكا آتى وىردى ، كنديسى قالدى .

كنج بر چوقق يالىكنز كىدوب دورىوردم . عقلمە كلدى كە بو دشمن اجنى دشمن دكلدر . بز زمە كىتسەك اوده اورايە كلي . اونك ايسى صويك اوبر ياقاسنە كچمەك چارەسنە باقلى . همان صويك كنارينە ياقلاشدم ؛ فقط هر طرف يوكسك يار ، يول يوق . يوقارى طرفە دوغرو بر آز يورودم . بر يولغز بولوب صويك كنارينە ايندم . اينجە بر يوكسك يارك دپنندە اوچ كيشىنك صويونمقده اولديغنى كوردىم . بزم آدملىردن اولدقلىرى آكلادم ويانلرينە واردىم . لكن هيچ بريسى طانيادم . حال بوكە اونلردن برى بنى طانيدى ؛ فقط بونلرك باكا هيچ بر فايداسى اولدى . كندى ايشلريلە مشغول اولدىلار .

صاداق و قیلجی بیشدم، صاوتی چیقاردم. کرمی چیقاریم
 دیرکن یارک اوستنه بش آلتی دشمن عسکری کلدی. «وور!
 وور!» دیه باغیروب آتقولا منه باشلادیلر (یا یلیم ایتک). او آداملر
 ذاتاً چیر چیللاق اولمشلاردی. صویه آتلا یوب یوزو ویردیلر.
 دشمن یاردن ایتک ایستدی. یول بولامایوب قالدی ویا لکزی
 اوقه طوتدی. صاوتی اکرک قاشینه طاقوب باش و آیا قلمده کیرمک
 اوزره البسه مله صویه آتیلدم. آتم چاپمقدن حرارتله نمشدی، صوایحمه
 قویولدی. آلدله قامچی ده یوقدی. بیک امکه (کوچاسکه) آتی صویه
 صالدم. آنامدن دوغدیغمدن بری آت یالدا دیغ (آتله یوزره رک صو
 کچمک) یوقدی. بونکه برابر ایلرله دم. آرقامه باقیدم. او آلتی
 آدام حالا اوق آتیورلر. تا کرمی صاقلادی هیچ بری ایلمدی.
 یالیکز برنجی یارادن آغزمک ایچنه قان دولویور، توکورو یوردم،
 ینه دولویوردی. فوطینارم صو ایله دولمش، هر آیاغم اون باطمان
 اولمشدی. بوتون باشم آیاغم هپ صو اولدی. صویک اورتاسنه
 کلنجه آتمک هر بری باتدی، دیشاریده یالیکز بورنی وقولاغی قالدی.
 بر اختیار آدام واردی. بو ائنده اونک بر سوزی خاطر مه کلدی.
 اودیردی که: «اگر دشمندن قاچارکن صودن کچمک لازم کلسه
 و آت بورنه قولاغنه قادار باطسه بر آیاغکزی آتک صاغر یسنندن
 (قیوشغان) کچروب قویروغنه قویک، بر آیاغکزی اوزنکیده
 براقک. کندیکز دیک دوروک. بر الیکزله اکرک آرقا قاشینه
 یاپیشیک، بر الیکزله ده آتک دیزکینی یوقاردن طوتک. بویله

یا یلیمازسه بر آت صاووتلی والبسه لی بر آدامی صودن یوزره رک
 کچیره مز. «آت باتوب دورورکن بو آدامک سوزونی یاپدم. آت همان
 دوشنه (صیرتنه) قادار صودن یوقاری چیقدی و اوق کی یورویویوردی.
 او بر یاقیه صاغ واردم. او اوچ کیشی ده یانمه کلدی. ایکی کونده
 کاته واردم. نوکرلرمدن اون کیشی بدن اول کلش، بنی اولدی
 ظن ایدیورلر مش. اونلرله ده برلشدکن صوکره آت و آزیق آلوب
 ماوراءالنهره کیتدک. سمرقنده واروب امام قوی خان کوردیم. باکا
 عزت، اکرام ایتدی، «خوش کلدک، صفا کلدک. کدر ایتمه! سن
 دها کنجسک. البت ینه یوردیکه دوزرسک». دیوب بنی تسلی
 ایتدی. (امام قوی خان، جنکیز اوغلو جوجی خان اوغلو توغای
 تیمور اوغلو اوز تیمور اوغلو ایلبای اوغلو توماغان اوغلو قوتلوق تیمور
 اوغلان اوغلو تیمور بک اوغلان اوغلو تیمور قوتلوق اوغلو تیمور
 سلطان اوغلو محمد سلطان اوغلو جواق سلطان اوغلو مانقیشلاق
 سلطان اوغلو یارمحمد سلطان اوغلو جانی سلطان اوغلو دین محمد سلطانک
 اوغلودر. گوتینگه نسخه سی بورایه شونلری ده علاوه ایدیور:
 «بر عسکرک باشینه باشقه ایش کلز». قازان نسخه سنده: «أر باشینه
 باشقه ایش کلز» دینیور.)

اسفندیار خان قاچوب قیزیلباشه (ایرانه) واردی. کوچوک اینیمده
 حبش وایلبارسک یاننده دورامیوب قاچارق یانمه کلدی. شاه عباس
 ماضی اسفندیار خانه، درونه ونسایه واروب اورکنجه و ابوالخان
 تورکنلرینه امین آداملر کوندرمک ایچین، اذن ویروب اونی اوزاتدی (تبعید

ایتدی، کوندردی). اسفندیار خان درونه کلوب بزه خبر کوندردی :
« کاشین، یوردی آلام ! » دیدی : امام قولى خاندن اوچ کره
رخصت دیله دیک . اذن ویرمدی . « بن عسکر کوندیرر، یوردکی
الوب سا کا ویریم » دیدی . اسفندیار خان اورکنجه بابامک ،
کندیسنک و بنم نوکرلرمله سوزله شدی . بونلرک چوغی بنم نوکرلرمدی .
بونلرله قاووش (موعدمات) تعیین ایتدی . و آتلا نوب یورودی . یاننده
اوچ یوز نوکری واردی . ابوالخان تورکمنلرندن ده یوز کیشی قاتیلادی .
او ائناده ایلبارس خیوه ده ایدی . اورکنج ، صوبی قورومش ، چول
اولمشدی . بو سبیدن حبش سلطان توك قلعه سنك قارشيسنده آمو
صوبی کنارنده چیب قیلوب ، اور قازوب اوطوریوردی . سحراله
کلوب حبشک چادرینی باصدی . حبش بچادرنده دکلدی . ایشیدوب
قاجدی . اسفندیار خان بختده بورقه لر ی هپ سویلشدک .
بن امام قولى خانك ياننده ايکي سنه اوطوردم . اسفندیار خانك
بوتون یوردی آلدینی خبری کلدی . او وقت خان بزه رخصت ویردی .
شریف محمدله برابر اورکنجه کلدک . اسفندیار خانی خان یابدیلر .
خیوه ، هزار اسب وکاتی او آلدی . اورکنجی باکا ، وزیرى شریف
محمد ویردی . بو وقعه ۱۰۳۳ (۱۶۳۳ م .) ده دونغوز (دوموز)
ییلنده میزان برجنده اولدی . بن بو ائناده یکریمی یاشیده ایدم .

ابوالغازی هانك ۲۱ یاشنده ۲۳ یاشنه قادار یاشنده کئنا .
بر سنه صوکره صیجان ییلنک کوزنده اکینی آلدقدن (حصاد)
صوکره بوتون آهالی واروب اسفندیار خانی کورمه کی مناسب کوردیلر .

برکیجه آتلا ندیغمز وقت شریف محمد سلطانی اوچ امین آدمی و بنم
ایکي امین آدامله چاغیردم و : « شیمدی کیدیورز . سز نه فکرده سکز ؟
هرکس کیده لم دیورلر . اسفندیار خاندن هیچ بر قورقوکز وارمی ؟ »
دیوب صوردم . « یوق ! » دیدیلر . بن دیدم که : « هیچ کیمسه یه
سویله میه جک کیزه سز یمین ، شرط ایدر سه کز بن کوکله کانی سزه
سویله میه یم . » دیدم . آند ایچدیلر . سویله دم و دیدم که : « اسفندیار
خان یورت آلالی بریل اولدی . کندیسيله برابر قیزدن کلن تورکه نلرک
ایلری کلنلرینی نه دن حالا صالیویرمه یور ؟ البته اونلره بر وعدده
یولونمشدر . بز وارنجه اوزبکی قیرار . » « پکی ! چاره سی نه در ؟ »
دیدیلر . « اگر بز اسفندیار خانك ياننه کیتمز سه ک خیوه ده اوطوران
اوزبکی قیراماز . کیتمه لم . اگر کیتمی مناسب کورور سه کز خیوه یه
یاقین کلدیکمز وقت اوزبک و تورکمن اسفندیار خانك نوکرلرینک هپسی
یزی قارشیلارلر . تورکمنلری همان اوراده قیرالم . صوکره کمرلرمزی
یونمز طاقوب اسفندیار خانك حضورینه وارالم و شویله جه عرض
ایده لم : « تورکمن عقلی ضعیف بر ملتدر . هم بزمله اسکی دشمندر .
نه یایلم ؟ جانمزدن قورقدق ، بواشی یابدق . » دیدم . شریف محمد کنایه
آتوب : « اسفندیار خانی ده اولدوروب ابوالغازی آغا بکمی خان
پاپلی ... » دیدی . اوطورانلرک هپسی ده بنم فکرمی فنا بولدیلر .
شریف محمدک سوزینی اینی کوردیلر . او یغورلردن قربان حاجینک اوغلی
قایناتام قول محمد : « بردها بویله سوزلر سویله میه یک ! اگر سویلر سه کز
کیدر ، خانه هپسنی آکلاتیرم . » دیدی . آرتق چاره سز قالدیم .
اسفندیار خانك ياننه واردق .

اوج کون خيوهده اوطوردق . دوردنچي کوني قايتق ايجين آت
اُکرله يوب دورورکن « خان يارليق (فرمان) بويوردی . اويغورلر ،
نايمانلر اولدوروله جک . باشقه ايلره دوقونولماجق ! » ديه باغیرلغه باشلاندی .
اوکون شهر ايجنده اويغور ونايماندن يوز وديکر اوزبکلردن اون کيشی
اولدورلدى ؛ فقط ظلم و اذا بوتون اوزبکلر اوزرينده ياييلدى .
اويغورلر ونايمانلری بهانه ايدرك هزاراسبدن تا خواست مناره سنه قادار
اولان يرلرده اوطوران اوزبکلری چاپوپ قووديلر . اله کچيردکلى
اوزبکلری اولديرديلر . يتيشه مدکلرينک ماللرينى ياغمالاديلر . اويغور
ونايمانلرک اختيار وکنجنى حتى يکى دوغمشلرينى ، بر آيلق چوجقلىرى
بيله کسديلر .

اسفنديار خان شريف محمدی راست کلدیکی اويغور ونايمانلری
اولدورمک امريله اورکنجه يوللادی . يالکزنى خيوهده ياننده
آلقودى و اطرافه بش آلتى کيشى تعيين ايدوب بنى (کوز باغى ايله)
صيقى صيقى يه محافظه ايتديردى .

اورکنجک اوزبکلری اوطوروب کنکاشديلر . « ابوالغازى
سلطانى ناصل اسفنديارک الندن آليرز ؟ ! » ديديلر . آخر ششونا
قرار ویرديلر : « بوايش زورله اولماز . برتدير يابالم . شايد تقديره
موافق چيقارسه اولور » . شريف محمد التحاق ايدوب کلن
تورکنلرک ايلرى کلنلرينى چاغيرتوب : « بزهمز کوچوب بخارايه کيده جکيز .
اگر اسفنديار خان بزى کيشمه سين ديرسه ابوالغازى سلطانله محمد حسين
بکى کوندرسين . اکر سلطان آغا بکسينک نامه و بکده تورکنلر نامه

بزه دوقونيه جغنه يمين ايدرسه قاليرز . يوق بوکا راضى اولمازسه شريف
محمدی آلوب کيده جکيز . » ديديلر و بالفعل کوچديلر . ايلک اوکى
دورت ، صوکی ايکى (مرحله) کوچديلر . تورکنلر بونک صحيح اولديغنه
ذاهب اولوب ايلرى کلنلرندن برينى اسفنديار خانه قوشدورديلر .

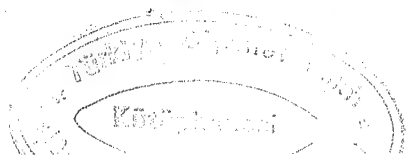
اوکله نمازنى قیلوب اوطورمشدم . « اورکنجدن تا کرى ويردى
کلدى . » ديديلر . تورکنلرک کوندردکلى آدامک آدى تا کرى
ويردى ايدى . تورکنلرک ايلرى کلنلرندن ايدى آما نهايتسز قورقاق
بر آدامدى . بو قورقاقلى بنى اولومدن قورتاردى . زيرا خانى
وتورکنلری قورقوتدى . خان هان : « ابوالغازى ايله محمد حسين بک
کيتسينلر ! » ديه اراده ايتدى . آتلانوب يورودک واورکنجه کلدک .
اووقت اورکنج قلعه سى چول قالديغندن آموصوينک جنوب ياقاسنده
توک قلعه سنک فارشيسنده ياپديرمش اولديغمز قلعهده اوطوروردق .
قلعهده اوزبکلدن هيچ کيمسه يوقدى . واروب اويمه ايندم . شريف
محمد بنم يانمه کلدی . محمد حسين بک برسارتک اوينه ايتدى . شريف
محمدله وبکله کلن تورکنلرک هپسى يتمش ، سکسان کيشيدن عبارت
اولوب بکک ياننده قالديلر .

اوزبکلرک هپسى صوبک او بر طرفنده چادير قورمشلردى . آنجق
ايشه يارار آداملرندن اوتوزکيشى بنى کورمکه کلدیلر . بوسويله دکارمز
سوزلرک هپسى بر کون ايجنده وقوعه کلن وقعه لردر . آقشام
(نماز خفتننى اوقوغاندن) نمازنى قیلدقدن صوکره هپسى يانمه طوپلانديلر
و يورت کنکاشنى ياپديلر . شريف محمد باشده اولق اوزره هپسى

هان کيجهدن هر طرفه آداملر کوندروب تانك آتدقده بيك كيشنك قاپيده حاضر بولونماسي ، محمد حسين بك باشده اولدني حالده توركنلري قيرمه يي و صوكره خيووده اوطوران توركنلري چاپمه يي « قيشين خيوه قلعه سني قابايوب (محاصره) بگله مي قرارلاشديرديلر. قلعه نك بهارده ضبط اولنه جني راينده بولونديلر . بن ايسه : « بو توركنلري قيرامازسيكيز ، ايشيدوب قاجارلر . قيشين توركنلر هپسي خيووده دورورلر . اوراي ده آلامازسيكيز . خيوه يه كيدرك محاصره ايدوب بگله سه كز اولريكيز ايكه سز (صاحبسز) قالير . قالموقلر كلير ، اوغوللاريكيزي آلير ، كيدر . بونك ايسه محمد حسين بكي بو توركنلرله برابر عزت ، اكرامله كوندرلم . شريف محمد كويوك قلعه سنده قيشلاين . كوز اولونجه اوز بكلرك جمله سني شريف محمله بنم مسكنمك آراسنده طويلالام . هر بشيوز اولك ، هر بيك اولك بر چيب ياپوب قيشلاسين . قالموقلر هر ايكي يولنده قاراووللر قويام . حوتك (شباطك) اونى اولونجه بر كيشيه اوكره تلم آتتي سورمرك ايلغايبوب بنم يانمه كلسين و : (يان يوله قونولان قاراووللردن كليورم . دون كيجه بر بويوك قالموق قوتنك آتشي كوردك . آتشلري بيلديزلره بگزمه يوردى . قاراووللر قاجديلر . باكا اوچ آت وريدلر . ايكي سني يولده چاتلاتدم) ديسين . اوزمان بن بوردن آتلاتيرم . شريف محمده آدام كوندمه ريز . اوده عيني زمانده آتلاتسين . بر يردم طويلانالم . اك آزينه ايچمزدده بش آلتوز توركن بولونور . هان اولنلري اوراده قيرالم . اورادن خيوه اوزرينه يورويلم .

شيمدى ذخيره آلمق ايچين خيووده اولان ابوالخان و مانقيشلاق توركنلري اوزمان يوردلرينه دونمش بولونورلر . بهارده قويونلر و قوزولر ايچين خيووده اوت يوقدر . رانك چقار . خيوه توركني قومه كيدر . سارترلده اكين اكك ايچين كندلرينه (كويلرينه) كيدرلر . خيووده اسفنديار خانك ياننده اك چوق يوز ، اك آز الله كيشي قالير . آنسرين واروب قاپينك آغزني طوتالم . « ديدم . بنم سوزمي طوتمديلر . بنم باشمه و كندى باشلرينه بر چوق فلا كتلر كتيرديلر .

ايشته محمد حسين بك بزم مقصديمزي اوكره نوب او كيجه هر كس ياتار ياتماز قاپيدن چيقوب قاجدى . بزم كتيرديكمز نوكرلر نماز وقتي كلديلر . محمد حسين بك او وقت ايكي منزل يول آلمش بولونيوردى . كله لر ينك هيچ بر فائده سي اولمادى . بويوك كوچوك اوطوروب مشورت ايتديلر . بن : « اسفنديار خانه آدام كوندرلم و ديلم كه محمد حسين بك قورقوب قاجدى . اكر بزم سوء قصديمز اولسه ايدى بويوك بر آهالى اوتوز قرق كيشي يي شهردن چيقمغه براقريميدى . قاپي يي قاپاتسه ق نردن چيقاردى ؟ ! اسفنديار خان بو سوزه اينانير . « ديدم . و دونكي پلانك بايلماسنى تكرار تمكليف ايتدم . يعنى « بهارده قالموق قورقوسى قالماز ، قالموق اوزرينه يورويورز ديه عسكر طويلايوب آنسرين خيوه يه هجوم ايدرز . « ديدم . شريف محمد باشده ينه هيچ برى سوزمي قبول ايتدى . آتلاتوب خيوه اوزرينه يوروديلر . « فنا ايش ياپديكيز . يوردى

بوزديكز « ديه ديه ايكي كوناك بر مسافه ايله آرقالرندن يورودم .
 خيكا آرقى كنارنده طاش كوپرو دنيلن يره قوندق . اورده
 بر قاچ آچ و آريق توركن بولوب كسك . سارتلره دوقونمق .
 باشقه كويلرك جمله سى خيوه كوشلاردى . ياليز خانقاه آهاليلى
 قالمش ايدى . اوراده هر كون بازار اولوردى . قرق كون اوراده قالدق .
 قرقنچى كوني قالموقلر هجوم ايدوب ايليمزك دورت ويا بشته برينى
 اسير آلوب كچدى ، كيتدى . بونك اوزرينه خلقك قارايامانى اولرينه
 چكلىدى . آنجق يانمزده ناموسلى كيمسeler قالدى . بزم خيوه اوزرينه
 حر كتمزى خبر آلان خيوه توركنى ابوالخان و مانقيشلاق توركنلرندن
 كومهك (امداد) كترديلر و خيوه دن چيقوب چشمه اوزرنده بزمه
 اوروشديلر . بزم دورديغمز ير دوزدى . اونلرك آرقالرنده آلتى ،
 يدى آرق واردى . اوروش موازنه حالنده دوام ايدىوردى . پياده
 وسواري « آله ! آله ! » سسلريله هجوم ايتديلر . دشمن قاجدى .
 دشمنك توغى بو آلتى آرقك اورتاسنده ايدى . پياده مز وورا وورا
 توغك آرقاسنه قادار ايلرلهدى . دشمن بردوزويه قاجيوردى . اوزمان
 اسيرسز قالميله ديه آتريه قوشديلر و كلوب يندير ؛ فقط بوندن
 استفاده ايدن دشمن وقت بولوب يكيدن آلتنجى ايله يدنجى آرقلرك
 آره سنده طوپلانديلر . برسوت پيشيمى قارادق (ترصد ايتدك) .
 بزم خبر مزبوق ، دشمنك بر اولوشى (قسم) قاجش ، بر اولوشى
 قالمش وقاچانلر اچيه اوزاقلاشمش . بونى بزم قارا يامانلر بيلمديلر .
 تكرار اوروشمغه جسارت ايدمىوب قاجديلر . شريف محمدله قالا

قالدق . توركنلر بزم عسكرك اوزاقلاشمانى بكه ديلر وصوگرا آرقلىرى
 برررر كچوب ياواش ياواش يوروديلر . اواننده بزم ياننده هيچ كيمسه
 قالمامشدى . گوكلدن ديدم كه : « شوبزم عسكراوردوكاهه واروب آتدن
 اينوب طوپلانسه اينى اولور . بويله ياييلمازسه كوش باتجهيه قادار
 دشمن بزمى قووالار . برتك جان قورتولماز . » هان آتمى سوردم .
 هر طرفده : « چيه گيرك ، چيه گيرك ! كيرمزه كز بريكنز و برنسلكنز
 قالماز . » ديه باغيردم و چيه كلد . اوتوز ، قرق كيشى كيرمدى ،
 كيتدى . دورت بشيوز كيشى بندن اولكلش ، اوردوكاهدن (قوش)
 ناريسنى (ديوملرى) آلوب صاووشمق اوزره چيپدن چيقيور ايدى .
 ووروب قايتارتم . ديكر كلنلر ده چيه صوقدم . آتلك اكرلرينى
 قالديرتم . بزم آداملرك صوكى ايله برابر دشمن ده كلدى . پياده
 اولارق چيپدن چيقوب كيجهيه قادار اوروشدق . توركنلر مولتوق
 (تفنگ) يتشمه يه چك بريه چكيلوب چپ ياپديلر . آلتى كون
 اوروشدق . يدنجى كوني آدام كوندروب صلح تكليف ايتدك وباريشدق .
 بزم يمىن ويردريدلر اسفنديار خان ده برفنالق ياميه جفنه يمىن ايتدى .
 گنديسنة : « سن كوچ ! شرقه كيت ! بزمه اويتمزه كيدم ! » ديدك .
 كوچدى . بزمه چيپدن چيقورق صويك كنارينه واروب قوندق .
 ايرتمى كون بوزك اوستندن كچوب اولريتمزه واردق . قالموقلرك
 چاپولندن قورتولمش اولان وشهرك ايكي ياقاسنده اوطوران اوزبكلكر
 قويونلريله برابر اوكنچ طرفنه كوشلاردى .

اسفنديار خان بزمه باشقه مقصد ايجين باريشمىدى . آند

ایچەرك اوز بکلری چپیدن چیقاروب نهره وارمادن هجوم ایتک ایسته یوردی .
بومقصده کوچوب بزم یانمك اوست طرفنه واردی . توركنه اوراده
دورمالرینی ، بز چپیدن چیققدن صوكره بزى قووالاملرینی تنبیهلیدی .
لكن توركن سوزینی دیکله میوب سارتلری یاغمالامق ایچین چاپاولونی
خانقاه اوزرینه صالدریوردی . خاتك یاننده آنجق یوز کیشی قالدی .
خانقاهی اوچ کونده چاپوب اولجایی (عنیمت) بولوشدکدن صوكره
بریره طوپلاندیلر .

بوندن صوكره اسفندیار خان بوزی کچوب بزم آرقامزه دوشدی .
بزم آرقامزدن کوچوب کلن ایلدن بر کیشی خوجا کولنده دشمنی
کوروب بزم ایلمزه خبر ویردی . ایل اورکوب بش توبه نك قیرینك
(دمه زون بوتی tubé تلفظ ایدوب mamelon معناسنه آلمشدر .
قیرمه یوکسک بر دوزلك یر دیور) اوستنده آرقالرینی صویه
ویروب اوکلرینه آرابه لردن کوران یایدیلر . کونش هنوز ایکی قارغی
بویو یوکسلمشدی . دشمن کلوب هجوم ایتدی . ایکی طرفده پیاده
ایدی . بالذات بزم عسکری و دشمنکیلری صایدم . اوزبکلر دورت
یوز الی کیشی ، تورکملر بشبیک کیشی ایدیلر . ایکی نماز آره سینه
قادار اوروشدیلر . اوزبکلردن یکریمی کیشی اولدی و یوز کیشی
یارالاندى . تورکملردن یتش ، سکسان کیشی اولدی و اکیکیوز کیشی
یارالاندى . دشمن او کیجه قالوب صباحلاين تان ایله برابر قایتوب اویته
کیتدی . او یاز اسفندیار خان خیوه ده ، شریف محمدله بن اورکنجده
قالدق .

اورکنج اوز بکلرینک راغیلماسی . — خلق آرتق یورتدن صوغودی .
اورتاده آرتق کیتمك لافندن باشقه بر شی یوقدی . یالدریق
دوغدقدن صوكره طوپ طوپ اولوب بخارا و تورکستانه کیتدیلر .
کیدنلرک آرقاسندن آدام کوندریوردم . بر طاقی آلوب کلیورلر ،
فقط اوتهدن ایکی اوچ طاقی کیدیوردی . یاننده قالان ایلری کلنلرده
قارا یامانلرله اویوشویور واونلره : « بو یورت آرتق بزم یورت اولماز .
بیوده نه دوریورسکمز ؟ کیدک ، بزده آرقا کزدن کله جکمز . »
دیورلردی . اوزبکلر آزار آزار کتدکدن باشقه نهایت هپسی میزانك
(ایلول) نهایتنده و عقربك (تشرین اول) ابتداسنده اوچ طاقم
اولوب حرکت ایتدیلر . بر قسمی بخارایه ، بر قسمی قازاغه (یعنی
قیرغیز قایساق) و اوچونجوسی ده مانغوته کیتدی . شریف محمد
بخارایه ، بنده قازاغه کیتدم .

تورکستانده ایشیم خاتك یاننده اوچ آی اوطوردیم . او وقت
قازاق خانى طورسون خان ایدی (مهدی سلطان اوغلو طورسون محمد
سلطان) . او ائنده طاشکندده ایدی ، تورکستانه کلدی . ایشیم خان
بنی اؤنده براقوب کندیسى طورسون خانه کورنوشه کیتدی . قایتوب
کلدی ، بنی المدن طوتوب کورنوشدوردی (حضوره چیقاردی)
و : « بو یادکار خان اوغلو ابوالغازیدر . بونلردن بزه کلوب قونوق
اولان یوقدی . حال بوکه بزدن اونلره کیدنلر چوقدر . یانکزده
قالسه ایی اولور . دیدی . طورسون خان : « ای سویلرسک . اویله
اولسون ! » دیدی . بنی برابرنده آلوب طاشکندده کوتوردی .

ایکی ییل اوراده قالدم . ایکی ییل صوکره ایشیم خان طورسون خانی اولدوردی و قاتغانلری (بونلر آلا تھووانک بویوک اوغلو بوقوم قاتغان نسلیدر) قیردی .

بونک اوزرینه ایشیم خانه : « بن ایکی خاندن امداد امیدیه کلشدم . سزک ایشیلریکز بویله اولدی . رخصت ویریرسه کز امام قولی خانک یاننه کیدهیم . » دیدم . « بکی ! » دیدی . کیتدم ، امام قولی (دین محمدک اوغلور) خانی کوردم .

تورکنلر بنم بخارایه کلدیکی ایشیدوب بر آدام کوندره رک : « ابوالغازی سلطان کلسین . اجنبی یوردنده یورومسین ! » دیدیلر . طورسون خان امام قولی خانک دشمنی ایدی . او اولدکن صوکره امام قولی خانک یاننه کیتدیکه عار ایتدم . همده امام قولی خان اول طورسون خانک یاننه کیدوب صوکره کندی یاننه کلدیکی و بوکا کوجه نیک اولدیغنی کنایه ایله اظهار ایتدی . بونک اوزرینه اوزبک خلقنه بو یورده دورامایه جغمی آ کلاتدم . و فکرلرینی صوردم . اونلر : « مادامکه بویله اولدی . وار ، تورکن ایچنه کیت ! بز سا کا امیز . لکن شریف محمدک بزى ویا تورکنلری سودیکنی بیله مهیز و اونا امنیتیز یوقدر . » دیدیلر .

بو ائشاده تورکندن ینه آدام کلدی و « اسفندیار خان بزم ابوالغازی بی کتیره جکمری ایشیدوب بزدن یوز چویردی . قاچوب هزار اسبه کیتدی .. » خبرینی کتیردی .

ابوالغازی خانک ضیویه تورکن ایچنه کلیمسی . — بو خبر اوزرینه

بش آلتی کیشیه خیویه کلدم . شریف محمد بندن ایکی آی صوکره هزار اسبه اسفندیار خانک یاننه کیتدی . ایکسی بر اولدیلر . بنله اوروشدیلر . بن غالب کلدم . صلح ایتدیلر . آلتی آی صوکره خیویهده اوطورو یوردم . آنسزین ایلغایوب قلعه نیک قاپیسنه کلدیلر . دیشارده اوطوران تورکمنلرک قارا یامانی اسفندیار خان طرفنه کچدیلر . اون بش بیک کیشی اولدی ، بن آلتیوز کیشی قالدم (قلعه یه قاپاندق) .

بر کون هزار اسبه یکریمی کیشی یورتا وول (یورت اوغول) کوندرمشدم . ایل چاپوب ، مال آلوب کلرلرکن بر مال صاحبی یورتا وولدن ایلری سوروب اسفندیار خانه خبر ویردی . اوده شریف محمدی یورتا وولی ابوالغازی یه اولاشدان طوتمق امریله کوندردی . بزه یورتا وولدن امداد دیله مک ایچون آدام کلدی . بزم شریف محمدک آتلا ناسندن هیچ خبرمز یوقدی . یوز کیشی کوندرک . خیویه نیک کلبن باغ کندی نیک جنوب طرفنده شریف محمد بزم یورتا ووله راست کلدی . تام بو ائشاده ایسه بزم یوز کیشی ده اورایه یتیشدی . شریف محمد اسفندیار خانه آدام کوندروب امداد ایستدی . بزمکیلرده امداد ایستدیلر . بونلر بر طرفندنده اوروشا اوروشا خیویه یاقلاشیورلردی . هر ایکی طرفک ایستدکاری امدادلرده یتیشدیلر . اولو براوروش اولدی . برأت پیشیمی مدت اوروشولدقن صوکره دشمن قاچدی . اونلری اسفندیار خانک اوردوگاهته وارنجیه قادار قووالادق . سوز چوق ، هپسنى سویله مک اوزون اولور . حاصلی باریشدق .

بوئانده اوز بکلرک اک زنکین عاٹلرندن ایکیوز عاٹله بخارادن کوچوب کات اوستندن کچهرک آراله کلدیله. بونی خبر آلان اسفندیار خان شریف محمدله بنی چاغیرتوب شریف محمدله همان اوکیجه اوز بک ایچنه قاچوب کیتمه سنی امرایتدی و: « بن بونی بیلمه منلکه کله حکم » دیدی. شریف محمد قاچوب کیتدی. صباحلاین تورکمنلرک ایلری کلنلری خانک یاننه کلوب قارداشنک قاچدیغنی بیلوب بیلمدیکی صوردیله. اسفندیار خان آند ایچوب: « بیلهم ! بو ابوالغازینک ایشیدر. » دیدی. تورکمنلرک کافه سی خانک بو سوزینه ایناندیلر.

برکون صوکره اسفندیار خان سحرله برابر تورکمنلرک ایلری کلنلری برر برر چاغیرتوب طوبلادی واونلره: « ابوالغازی آدام کوندروب اوز بکلری بخارادن آراله کتیردی. بوردن ده اونلره شریف محمدی یوللادی. بونک ایشی کورم ! » دیدی.

بنم بونلردن خبرم یوق، اوقلایوب یاتوردیم. تان آتجه یه قادار خان شهرده بولنان تورکمنلرک هپسینی حصارک (ارک) یاننه طوبلامش، قاپی یه ده آدام قویوب هیج برکیمه سی حصاردن دیشاری یه چیقارما. ملرینی تنیه ایتشیدی. بنم یانمه آتجق بش آلتی کیشی واردی. تان آتجه بنی طوتیردی. بنی امنیتلی آداملرندن یکریمی کیشی یه تسلیم ایتدی. « قیزیل باشه کوتوروب ویرک؟ » دیدی. بو آداملر بنی آلوب آبیورد والیسنه تاپشیردیله. اوده خوراسان بکلر بکنه طاپشیردی. اوده بنی عراقه (بو اثرده عراق دنیلن یزلر هپ عجم عراقیدر. بغداد طرفی دکلدر) قادار بالذات کوتوردی. او وقت

شاه عباس ماضی اولمش، طورونی شاه صفی پادشاه اولمشدی. همدانده کندیسینی کوردیم. بنی اصفهانه یوللادی. بر او ویمیک ایچین هر ییل اون بیک تنکه ویردی. قاجیرمامق ایچین ده آداملر تعیین ایتدی.

ابوالغازینک عراقده قاچوب خانه اولونجه قادار اولاده رفقه لری. عراقده اصفهان شهرنده اون ییل دوردیم. اون سنه صوکره یانمه اوچ کیشیم واردی. اونلره: « قاچاجم ! سرده بنله کلیمیسکز؟ » دیدیم. قبول ایتدیله. بیک ایچون براتلرم واردی، بیک تنکه نیک براتی محافظ عجمه ویردم. « بونی تر بتکاروب آلوب کل (پاره بوزدیرمق) ! کندیکه برده دهک (اسیر قادین) صاتون آل ! اگر فضله پاره ایستره اوستونی سن آکله، یوق پاره آرتارسه اوده سنک اولسون. » دیدیم. قیزیلباش کیتدی. صباحلاین سحرله قالقوب آت بازارندن سکز آت آلم. برر برر کتیرتوب آلوده کیمسه نیک کورمه یه جکی یرلره یاشدیردم. هرکس یاتجه آتلی اکرله دم. ایچمزده هم عجمجه هم تورکجه بیلن بری واردی. اونی بک یاپدم. برکنجی دستار خوانجی قیلدم. برکنجی ده خدمتکار قیاقتنه صوقدم. کندیم ده سسایس (سه ییس) البسه سنی کیدیم. بربریمزک صاقلالری طراش ایتدک. آتلی برر، برر دیشاری چیقاردق. بویوک شهرلرده کیجه یاریسی اولونجه نقاره چالارلر. نقاره خانه ده نقاره چالمنغه یاشلادی بنی ائنده آتلانوب یورودک. قاپی یه کلنجه کورولتی ایله کلوب « قاپی آج ! » دییه باغیردم. شلتر شلتر کلیدی وایکی قانادی

آچدی . چیقوب کیتدک . بسطامه کلنجه آتلردن اوچی توییدی ده .
(سمیزلکدن) یورومدی . اوکله وقی کچمشدی . یولمز بسطامک
بویش (بوش) دنیلن کوینه اوغرامشدی . مزاراقدی اوچ آدام
برأولو کوممکله مشغولیدیلر . « سز کیمسکیز ؟ » دیه صوردم . ایچلرندن
بری سید اولدیغنی سویلیدی . فقیر برآدامدی . الله اون تنکه ویروب :
« مشهده کیدیورز . آتمزه یم ویر ! اوچ آتمز سمیزلکدن یوروما یور .
کوی خلقنه سویله دکیشدیرم . » دیدم و سیدله برابر اوینک قاپیسنه
کلدک . بردیوارک کولکهنه برکیم یایدی . بک اوطوردی . کنج اونک
اوکنده ال قاووشدیروب دوردی . دیگر کنج آتلی طوتدی . بن
اوچ تویغان (سمیزلکدن یورومه یین آت) آتی آلوب دکیشمک
مسئله سیله مشغول اولدم . سید آریا کتیردی . صوکره کویلو یه
دلال چاغیردی . بر ساعتک ایچنده ایکی یوز کیشی کلدی . قرق ، الله
آت کتیردیلر . بازار اولدی . ایکی آتیمی آلیشدم ، بری قالدی .
اوزون بویلو ، آق صقاللی ، یتشدن اوزغان (یاشی یتشی کچمش) برآدام
کلوب دوردی . ایشیتیمشدم که بسطامک ایکی یولی واردر . بری
کاروان یولی ، دیکری طاغاردن کید ، ایکی کون صوکره بویوک
یوله چیقار و بویولی اورا آهالیسندن باشقه کیسمه بیلمز . میر (یعنی
سید) دن مغز دنیلن کویه کیدن یولی صوردم . اختیار حایقیردی :
« آ ، چوجقار ! دمنیدن بری سزه ایکی اوچ تره سویلدم . بنم
سوزیمه اینامادیکنز . باقی سوزم دوغری چیقیدی . بزم شو کویک
آهالیسنک اوندی بری مغزک یولنی بیلمز . بویوک یولدن کیتمه یوبده

بو آدام مغزک یولنی نه دن صورویور ؟ چوجقار ! بو آدام اوزبک وشاهک
طوتساقارندندر . قاجش ، سمرقنده کیدیور . بوکون ، یارین شاهک
قووالا ییجیری کله جکدر . بو آت صاتمق قباحتر . الکزدن
کلیرسه بونلری طوتوب بسطامه والیه کوتوروک . کلیرسه
هیچ اولمازسه آت ویرمه ییک ! » دیدی . بوتون بو آداملر
داجیجه (عجمجه) سویله یور ، تورکجه بیلن یوق ایدی . بنده
عراق عجمجه سیله اونلره : « آمناق اختیار ! دمنیدن بری یوز
هذیان سیدک وافترا ایتدک . صوصارسک دیه آلدیرمادم . سنسه
دورمایوب فضله سویلدک ، اکیسک سویله مدک . بر نوکرمی بک
یایدیغمی و ایچرده خالینک اوستنده اوطوردیغنی اوکنده برینک ال
قاووشدیروب دوردیغنی سویله مشدم . دیدم که : « مغز یولنی
صوردیغمزک معناسی شوکه خوراساندن شاهه آدام کلدی .
چاغاتایلرک قندهاری قابادیغنی ، اوردن دها ایلرله یوب قلعه بست
اوزرنده عراق و خوراسان عسکرله اوروشوب غالب کلدیکی خبرینی
کتیردی . بونک اوزرینه شاه قولدن ، قاراجیدن کیسمه قالمایوب
هپسنک امداده کیتمه سنی فرمان ایتدی . شو کوردیککز اوطوران
آدام چرکس محمد قولی بکدر . یوز باشیدر . بن اصفهانک حسنه
محله سندیم . بابام بن طوغدیغم وقت اولمش . آنام صاغ آما صاچی
آغارمشدر . اوچ سنه در بو بکک خدمتندیم . بوسفر خوراسانه
کیدرکنده برابر کلدم . حرکتیم زماننده آنام باکا دیدی که :
« اوغولم ! باباک اولدکدن صوکره بر طالب علمی ساکا خیر دعا

ایستین دیه اولادلغه قبول ایتدم . دائماً اونک آزیغنی ویریر ،
البسه سنی دیگر ، چاشیرینی ییقار ایدم . بسطامک مغز آدلی کویندن
ایدی . یکریمی ییل اصفهانده علم تحصیل قیلوب قایتدی . بنده
بیلیرم ، هر ییل آنامه مکتوبی کلیردی . اوچ ییلدن بری هیچ
برمکتوبی ونهده بر خبری کلدی . آنام ، سن ناصل اوغلو مسهک
او ملاده اولیه اوغلو مدر . اونک اوینه وار . دیری ایسه مکتوبی
باکا کتیر ، اولمشه بنم ایچین روحنه فاتحه اوکو ! اگر بونی
یاپمازسهک ساکا سوتی حلال ایتهم دیدی . دون محمد قولی بکن
اذن ایسته دم . کیت دیدی . اونک ایچین مغزک یولنی صورویورم »
دیدم . بن بوسوزلری سویلهر سویلهر من جماعتک هپسی بردن :
« دوعرو سویله یور . ایکی سنه دن بری آتدن دوشوب آیاقلری
قیرلایغندن یازمه یور . شیمدی دکنکه دیشاری چیقیور . عزیز
ومبارک برانساندر . هروقت دیرکه بر اوغوللی دول قادینی اصفهانده
آنالق ایتدم . یکریمی ییل بنم چاشیرمی ییقماق صورتیه باکا
خدمت ایتدی . دائماً اوکا مکتوب وهدیه یوللار . آدی ملا
شاه علی در . شبهه ایدن آق صاقلالغه هپسی اعتراض ایتدیلر . اختیار
آرتق صوصدی . ملا شاه علی بهانه سیله آرتق یولی ایستدیکم کی
صوروب معلومات آلدیم . لکن آق صاقل کیتمش ، کندی داروغا
(مدیر) سنه برقاچاق وار دیه سویله مش ، اوده کلوب بنی آرقامدن
قوشاغمدن طوتدی وچکمکه باشلادی . یوزینه باقادم . بونک
اوزینه : « آی اوغرو ! شاهک دشمنی ! » دیوب بنی صارصدی .

یوزینه باقدم و : « کرم ایت بنده آلایمی ایدیورسک ، یوقسه
صحیحی یاپیورسک ؟ » دیدم . « صحیح ! » دیدی . « اولیه یسه
بورنکدن آریله یه زورلانیورسک ... شو اوطوران چرکس یوسف
آقآنک اینیسی محمد قولی بکدر . بر یوز باشیدر . شیمدی یه قادر
اوغلو اولمادی . شاه چاغاتای اوزینه یورومه سنی امر ایتدیکی وقت
حرمی : « بو آنه قادر مشهده امامک آیاغنه کیدوب اللمدن اوغول
دیله مدک . ساکا اوچ دورت کره سویلدم . سن سوزمی طوتماک .
شیمدی مشهده کیدیورسک آما بونک حکمی یوقدر . بنی ده برابر
آل ! بن امامک اشیکنه باش وورایم . » دیدی . آقاده حرملرینی
برابر آلدی . اووقت تصادفاً یولدن برچوق دیوه ایله کجابه کچیوردی .
المله اولنری کوستروب : « بونلر بزم آقآنک دوملریدر . یشیل کجابه
حرمنک ، صاریسی برخاصه سنکدر . یاواش سویله ! آقا ایشیتمه سین .
ایشیدیرسه سنی بسطامه کوتوروب والی یه تسلیم ایدر ، بورنکی ،
قولاغکی کسیریر . » دیدم . بونی ایشیدنجه اوموزمدن طوتوب
« بن ساکا شاقا یاپدم . سن ده قیزیوردک . » دیدی وچوق عفو
دیلدی . کیدوب باکا برطبق اوزوم کتیردی .

بوندن صوکره اوچونجو آتی ده دیکشیدردم . یولی ده ایچه
صوروب اوکردم و یورویویوردم . خوراسانک مهین دنیلان کوبنه
کلدم . اورادن چیقوب قارادم (ترصد ایتدم) . قومک اتکنده
ایکی آول کوردیم . بریسی مهین کندینک (کونینک) ایچنده ایدی . کند
ایچنده کی چادرلرک (چغراغی) دیرکلرینک خوراسانده ، قوم اتکنده کی

چادرلرک دیرکلرینک تورکمنلر طرفندن یاییلمه اولدیغنی طانیدم . بونک اوزرینه یانمده کی کنجاره : « قومده اوطوران ایکی آوول ابوالخان ویا مانقیشلاق تورکمنلر ، کوی ایچنیده کی بر آوول قیزیلباشه تبعه اولان تورکمنلردندر . چادرلردن طانیدم . ایکی آووله کیده لم دیدم . » یورودک آوولک برینک اوکنه کلدک . بر کوچوک چوجق چیقدی . « کیمدر بونلر ؟ » دیدم . « قیزیل آیاقر » دیدی . « سز مانقیشلاقده اوطوروردیکیز . نهدن بورایه کلدیکز ؟ » دیه صوردم . « بزى قالموقلر چاپدیلر . مالیزدن ، باشیمزدن آیردیلر . قالدنلرمن کوچوک چوجقلری آرقامزه آلوب یایا اولارلق بورایه کلدک . اوچ ییل اولدی بوردیمیز . آنجق بو ییل چادر یاییلدک . کلدیکمزدن بری آلاچیلرده (کوچوک و بر طرفی آجیق چادر) اوطور یوردق . » دیدی . « بویاقینلرده ایل واری ؟ کیملر وار ؟ » دیدم . تورکمنلرک ایرصاری اوروقندن طانیدیغم بش آلتی کیشینک آدلرینی صاییدی . و ایکی فرسیخلک بر مسافهده اولدقلرینی سویلیدی . او ائنده اوایکیمی کلدی . اونندن ده خبر صوردم . اوده اوایله سویله دی . بونک اوزرینه بو تورکمنلرک بنی طوتوب عجبملره تسلیم ایده جک تورکمنلردن اولدیغنی آ کلا یوب کیم اولدیغنی سویلدم . بنی طانیدی . اطرافده اوطوران ایللره خبر کوندردی . هپسی کلوب طویلاندیلر . موسم کوز ایدی . دیدیلرکه : « بو قیش بورده قالاک . یاز کنجه دوشونوروز . » قیشی اوردی کچیردم . بهار اولونجه : « بزم یرمز دار ، قیزیل باش ایچنده اوطور یوروز . سز ابوالخان داغنده اوطورمقدمه اولان . تکه اوروقنه

کیدک ! » دیدیلر . تکهیه واردیم ، اوراده ایکی سنه قالدیم . اوردن مانقیشلاقه کیتدم . مانقیشلاق تورکمنی بوزولش ، آنجق یدی یوز چادر قالمشیدی . اونلرده قالموقلره تابع ایدیلر . قالموق پادشاهی بنم کلدیکمى ایشیدوب ایلری کلنلردن بری کوندروب بنی یانه آلدیردی . بر ییل یاننده براقدی . صوکره اورکنجده اوطوران اوز آهالیزک ایچنه کوندردی .

ابوالغازی هانک یارسانلغی . — هجری ۱۰۵۲ ده ییلان ییلنده یوردمزه و ایلمزه کلدیم . آلتی آی صوکره یعنی ییلقی ییلنک ابتداسنده اسفندیار خان وفات ایتدی . وفاتندن بر ییل صوکره آمو صوینک آیاغنده . که آرال تسمیه ایدرلر — هجری ۱۰۵۴ (۱۶۴۴ م) ده قویون ییلنک ابتداسنده بنی خان یاپدیلر . اوندن ایکی ییل اول پارس ییلنک آیاغنده و حوتک اولنده کوچوک اینیم شریف محمد سلطانده وفات ایتشدی . اسفندیار خاندن ایکی اوغول قالمشیدی . بویوکنک آدی یوشان سلطان ، کوچوکنککی اشرف سلطان ایدی . اوزمانلر امام قولى خان اولوب اینیسی نادر (ندر) محمد خان یرینه کچمشیدی . (تاریخ تیموره کوره نادر محمد خان قردهشی امام قولى خانک کور اولوب چکلمه سی اوزرینه ۱۰۵۲ (۱۶۴۲ م) ده یرینه کچدی . اوچ سنه صوکره امیرلر طرفندن خلع ایدلای . یرینه اوغلو سید عبدالعزیز کچیرلای .) تورکمندن آغا بکمک اوغوللرینی و ولایتلرینی ایسته دم . ویرمدیلر . نادر محمد خانک آدینه خطبه او قودوب اشرف سلطانى اونک یانه کوندردیلر . دشمن

اولدق . خيوه ي ايكي دفعه چاپول ايتدك . نادر محمد خان خيوه ايله هزار اسبه واليلر كوندردى . اسفنديار خانك اوغلونى ، قيزى و كوچنى (حرمى) كوچوروب قارشى يه كوتوروب اوطورتدى . محمد خانك كوندردىكي ايلغار بكلىرى (عسكرى والى) مملكتك امور ملكيه سنك اداره سنى اسفنديار خان زمانده كيملك النده ايسه ينه اونلرده براقديلر . ايلغار بكلىرى هربى برولايتك واليسى ويا قورلرينك باشى ايدى . خان اونلرى كوندريكن اوافق تفك ايشلرله اوغراشمه لرينى امر ايتمه ديكندن ولايتلك ملكى اداره لرى حتى وىركى تحصيلى توركنلرك النده قالمشدى . بزي نه خيوه دن آتلا نوب كلرك خيوه يي چاپدق . بووقه دن آلتى آى صوكره ندر محمد خان ، خسروسلطان نامنده كى اوغلونك اوغلو قاسم سلطانى خيوه يه كوندردى . اوده خيوه نك ملكى اداره سنه و وىركيسنه قارشمىدى . ينه اولكى كې توكنلرك النده قالدى .

قاسم سلطانك خيوه يه كلديكى ايشدنجه آرالدىن آتلا نوب كيجه يورويوب صباح نمازله خيوه نك قايسنك اوگنده گندم كان دىلن كويه كوب چاپاويل كوندردم . اونلره طاش كوپرويه ييقيلمه لرينى ، طاش كوپريدن ايلرى كيدنلريكنز خانقاهده ايرماق كنارينه واروب آرالدىن كتيرديكنز كيملك ياننه طويلامه لرينى امر ايتدم . چاپاويلر كيدنجه يانمه آنجق يوز محافظ قالدى . بونلر سچمه كيشيلردى . بونلردن باشقه ايكيوز كيشى ده آت يه دن صاداقسز چوققور ويا دشمنه ضرر ويره مهن اختيار ومعلولردن واردى . ديكرلى آتلى ،

ديوه لرى وقوشداق (اوردوكاه) محافظه ايله مكلف اولارق چاپا ووللرك آرقاسندن وخيوه يه كان بويوك آركك شمال طرفندن يورودك . ياوده خيوه دن چيقوب آركك جنوب طرفندن يورودى . يا اولاشمازدن اول بز آرقى كچوب ياوه قارشى يورودك وصف ترتيب ايتدك بزم يخشى ويا مامتزاوچ يوزكشى ايدى . يوز يكرمىز صاداقلى ايدك . آلتش كيشيله برابر آتلردن اينوب پياده اولدق . صاداقسز اولان ايكيوز كيشى يى طوب ياساو قىلدم (مركزه قويدم) . يكرمى صاداقلى يى ايراوول (پيشدار) ياپدم . يكرمى صاداقلى يى صاغ قولك اوكنه قويدم . يكرمى مولتوچيمز (تفنگچى) ده واردى . اونلرى ده پياده ياپدم . كچديكنز آرقى صاغ قوله آلدق . مولتوچيلر بزمه برابر دورديلر . بوترتيك ائشاده ايدى كه دشمن يتيشدى . بزم كې بولوك بولوك ترتيب آلمادى ، پياده اولمادى . چوقلغنه كووه نوب يالكنز بر بولوك قاز قانادى ترتيبى آلدى . بزدن آز بر مسافه ده دوردى . بيك كيشيك بر اوردو ايدى . يدى سكنز يوزى صاووتلى ، قوياقلى ايديلر . دوپولغه ، بوتلوق وديزلكرى موجود اولوب يالكنز كوزلرى آچيقدى . حال بوكه بزده بش صاووتلى واردى . اولاد دشمندن بش يكت بزم ايراووله هجوم ايتدى . « تايا ، بهادر ! تايا ! » ديه باغيروب بزم بر ايكي يكتيله صانجيشوب (مزراقله ووروشق) قايتديلر . اونلر ده يرلرينه وارمادن اون بش كيشى هجوم ايتدى . ايراوول اونلرى ده قايتاردى . اونلر يرلرينه وارنجه يوز كيشى چاپدى (هجوم ايتدى) . اونلر كلزدن اول بزم ايراوول قاچدى ، پياده ايچنه كيردى . پياده نك

جبهه (آلدى) بن ايدم . برکوزيکيز دشمنده اولورسه برکوزيکيزده بنده اولسون ديه پيادهلر اوکرتشمدم . دشمن اوتوز قدم مسافهيه کلنجهيه قادار هيچ قيميلدامدم . اومسافهيه کلنجه دشمنی اوقه طوتدم . بو آنده آرقك ايچنده صاقلانان مولتوخيبارك بر قسمی بزه هجوم ايدن مفرزهني ، بر قسمی ده دشمنك قوه کليه سنی آتقولادی (آتش ايتدی) . بزه هجوم ايدن مفرزه صفمزی بوزامادی . شباغه چيدای المای قاجيوریدی . آرقاسندن ياواش ياواش يورودك . صاغ بويره کچی (بر قول اوردونك جناحلرينه قونان کوچوک مفرزهر) ، صول بويره کچی وایراوول هپ اوکده طوپلاندیلر . بز پياده اولارق ایلریله دک . بواثناده بزم آرقده کی مولتوخيبار دشمنك توغنی مولتو قه طوتدیلر . بزده دشمنك سواريسنی اوقه طوتدق . دشمنك صفی صارصیلدی . اون قدم دها بویله جه ایلریله دک . دشمن بوزولوب قاجدی . آرقاسندن قووالايوب اسیر آلمق ايچين سواريمز يوقدی . دشمن قاجنجه باقا قالدق . دشمن کاملاً قاجدی . بز آتلانوب طاش کوپرويه کلدك ؛ فقط اورايه دورمه لری آمريله کوندرديکم آلامانلردن (عسکر ، نفر . دمه مزون آلمان طرزنده تلفظ ايدیور . اصل متنده الامان طرزنده يازلمشدر .) بردانه بيله يوقدی . اوردن صونك کنارنده کيسارک دوردينی يره کلدك .

(بورايه قادار ابوالغازی خان کندی مبارک اليله يازمشدر .) آلمانلری اوراده اولچله ريله برابر ييغيلمش بولدى . بر قسمی أت پيشيرمش ، ييور ، خانلری وآق صاقلقلری خاطرلرنده بيله يوقدی .

اوکون ایرماغك کنارنده ياتدق . صباحلين صودن کچوب يوله دوزولدك وأوه واردق .

ابوالغازی خان بو کتابی يازارکن بورايه کلنجه خسته لاندی . اوغوللرينه کتابی اکسيك بر اقامه لرینی وصيت ايتدی . بو سييدن ابوالغازی خانك اوغلو ابوالمظفر والمنصور انوشه محمد بهادر خان بو وظيفه نك طرفدن اکمالی فرمان ايتدی . هر نه قادار اقتدارم يوق ايسه ده مادام که فرمان واقع اولدی . ايشه باشلادم .

ندر محمد خان قاسم سلطانی ياننده کی بکلرله برابر چاغيرتوب بخارايه آلدی . يعقوب تويت قومانداسنده خوارزمه بر اوردو کوندردی . ابوالغازی يته کلوب خيوه يی چاپدی . يعقوب تويت خانله قارشيلاشه ميوب قلعه يه قاپاندی قالدی . نهايت بخارانك بکلری ندر خانله يامان اولدیلر (آرالری فنا لاشدی) ، ندر خانی بخارادن قووب اونك بويوك اوغلو عبدالعزیز خانی بخاراده خان ياپدیلر . خانك خيوه ده دوران بوتون عسکری قاجدیلر . بونك اوزرينه ابوالغازی آرالدن بر اوردو ايله کلوب هجرتك ۱۰۵۴ (۱۶۴۴ م) نجی سنه سنده وطاووق ييلنك اولنده خيوه يه کيردی ، آنا يوردينه ايگه اولدی . (بوطاووق يپلی اولمق ايچين ۱۰۵۶ اولمق لازمدر . بورده ياکليش اولارق ۱۰۵۴ يازلمشدر) . بخارايه کيردکن صوکره تورکمنلرک قاتلرینی باغيشلاديغنی ، قاپان وصاقلانانلرک کله لرینی دلالتلر ايله اعلان ايتدی . اووقت تورکمنلرک غلام بهادر دين محمد اون بکی واوروس اون بکی دينن ايکی سردارلری واردی . بونلر تورکمنلری اولری ، تورک شجره سی - ۲۲

ایللری ایله برابر آلوب قچیردیله . هزار اسبک آردنده کی قومده اوطوردیلر . بونلرک جاسوسی خانک دلال چاغیرتدیغنی ایشیدوب تورکمنلره خبر ویردی . اوتورکمنلرک بش آلتی آق صاقاللیسی کلوب خانی کوردیلر وشو معروضاتده بولوندیلر : « بزم سزدن باشقه افندمن یوق ، باشقه کیده جک یرمز یوق . » . خاندده : « سزک صوچکزی عفو ایتدم . کیدن کیتدی ، قالان قالدی . بن هزار اسبه کیدیورم . آق صاقالریکز باشده اولدینی حالده بوتون ایلکیز کلوب احسان و سیورغالرحی آلکز ! » دیدی .

بر قاج کون صوکره ابوالغازی کیتدی . هزار اسبک قلعه سنک دیشارسنده بر میدانلق یرده چادر قوروب اوطوردی . تورکمن آق صاقالقلرینه : « تانلا اولو آش (بویوک برضیافت) ویره جکم . سزده دوه آیرانی و قاتیق طوپلایوب کلیک ! » دیدی . اونلرده : « خوش اولور ؟ » دیوب اولرینه قایتدیله .

صبح اولونجه تورکمنلر گروه گروه کلکه باشلادیله . خان کنکاش قیلوب تورکمنلر ایجه ییغلقدن صوکره آش ویریه جکی زمانده قول قویغنه (آل اوزاتمغه) قرار ویرمشدی . تورکمنلر ییغلقدن صوکره ایشه باشلاتدی . ای بر ساطیر آتارق اوراده بیک ویا ایکی بیک تورکمنی اولدورتدی . و همان آتلانوب تورکمنک اولرینی چاپدی . اوغوللرینی اولجه و اسیر ایدوب خیومه دوندی .

ابوالغازی نیک طرزه (تورکمنلری) اوزرینه سفری . — بونلر خان خیومه کیرمزدن اول خیوه دن کوچوب طرژن دنیلن محله چپ

یاپوب اوطورمشلردی . ایت ییلینک آیاغنده (صوکنده) ، آی جدی برجنده ایکن (کانون اول آیی) خان آتلانوب طرژنه واردی ، تورکمنلری چاپوب اوغوللرینی اولجه ایتدی و خیومه قایتدی .

ابوالغازی خانک بامی بورمایه واروب بره یوق نورکمن قیرماسی . — خیوه دن کان ، طرژندن قاچان وبلخدن کان تورکمنلر بامی بورمه دنیلن یره واروب او جوارده اوطوریورلردی . خان صیجان ییلنده هجری ۱۰۵۷ (۱۶۴۷) ده آتلانوب اوزرلرینه واردی . تورکمنلر خانک کلدیکنی ایشیدوب چادرلرینی و عائله لرینی قارا قاصتی دنیلن یره کوندردیله . قاهر خواجه یی کندیله رینه قوماندان یاپوب یالین آتله ر بئندیله . بامی بورمایه ییغیلوب طاشدن بر قلعه یاپدیله . خانی بکله دیله . خان اوردوسیه کلدی . قارشیلرینه قوندی . ابتدا ایلچیه شدیلر . ایش بتمدی . اوروشدیله . طاش چیدن چیقوب پیاده اولوب سوران صالوب (بویوک بر باغریشمه ایله) مولتو قیلر اوزرینه صالیدیله ، اونلری داغیتوب کچدیله و یاساوه (قوه کلیه) کلدیله . لکن تورکمنلرک حمله سنک شدتی آزالدی . او وقت خان صاغ و صول بویره کجیلریله « تایما ، تایما ! » سسلریله ایکی طرفدن تورکمنلرک اوزرینه آت صالادی . بو هجوم اوزرینه ذاتاً یورولمش اولان تورکمن قایتوب چیه دوغرو قاچدی . لکن اورایه کیرمه دن یتیشوب هپسینی قیردیله . بر تورکمن قورتولمادی . نهایت اوزبک بهادرلری چیه کیردیله و اوراده بولدقلری تورکمنلری ده قیردقدن صوکره خانک یانبه کلدیله . خان همان او آنده آتلانوب سحرله

قارا قاصتی به کلدیلر . اولدوردکلی تورکمنلرک اوردده بولونان چادیرلرینی یاغما و چوققلرینی اولچه ایتدیلر . بو مظفریتله خیومه دوندیلر .

ابوغازینک قالموقلر (قالموقلر) اوررسماسی . — صیغیر ییلنده ۱۰۵۸ (۱۶۴۸ م) ده قالموقلر قوشوت اوروغندن کولدالنک اوجی طایشیلر کلوب کات ولایتی چاپوب اللرینه کچن اولچهینی آلوب کیتدیلر . او وقتلر قالموقلرک تورغاوت اوروغنک بویان نامنده کی تورهمسی خوارزنده تجارت ایچین بولونیوردی . اونی مملکته اوزاتدیلر (تبعید ایتدیلر) و آرقاسنه دوشوب اون بش کونده یوکوروک باش دنیلن یرده اوکلن وقتی یتیشوب اوروشدیلر . او کیجه اوراده یاتان قالموق کندیسسنده ایرتسی کونکی اوروشه قدرت کورهمیوب قاجدی . خان اوراده قلوب آش پیشیرتدی ، آت ودولهلی صووارتدی . صوکره قالموقلرک پیشینه دوشدی . دشمن قاجارکن بر چوق دوه و آت براقشیدی . نهایت قورتولمق امکانی اولمديغنی آ کلامشار ، همسی بر چوقور یر طوپلانوب بوقشلدی (پوصویه کیزله نمک) . خان آز آدامله ایلری یورومش ، قوه کله هیچ بر تلاشسز کلمده ایدی . خانک اوزرینه آت سالدیلر . آدن اینوب صف ترتیب ایتکه وقت یوقدی . چاره سز ایلرده اولان کسجلر یوز چویرمیوب سواری اولارق اوروشدیلر . قالموقلر غلبه چالدیلر . قالموقلرک تورهمسی مولتوقله الندن ورولدی . توغ ، توچی و سائر قالموقلر اللرینه اسیر دوشدی . بر قسمی ایسه قاجایلدی . اولری ده خفته قادار قووالادیلر . کیجه اورایه قونوب صباحی قایتارق خیومه کیردیلر .

تورکمنلردن بایراج اوروغنک بایراج نامنده کی اولوسی خانه اطاعت ایتمه مشدی . اترک گورگهن دینن ایرماغن کنارنده اوطوروردی . خان طاوشان (تاوشقان) ییلنده (هجری ۱۰۶۱ و میلادی ۱۶۵۱ ده) بایراجلر اوزرینه یورودی .

خانک بو سفری شایان حیرت بر سفردر . بر قاج کونلک بریورو پیش دن صوکره خان بایراج ایلنه یاقین کدم ظنیه قوشنی (چادر) ، آزیق و یمنی بریره براقوب ساده اوچ کونلک یم و آزیق آلارق ایله ریله یرک دشمن آرامغه چیقدی . یدی سکز کون یورودی . دشمنی بولامادی . عسکرده آچلق اودرجه یی بولدیکم بر آته براکم بولامادیلر . عسکر طاقم طاقم دوکولوب یوللرده قالدی . نهایت خانک یاننده اون بیک کیشیدن آنجق دورت یوز قالدی . بو دورت یوز کیشیله کیدرکن آنسزین تکه خلقندن برطاقم تاجرله راست کلدی . تاجرلر قاجدیلر سده طوتوب اولدوردیلر . فقط ایچلرندن بریوکروک آتلیسی قاجوب قورتولدی . اونک آرقاسندن قووالایوب کیدرکن یوللری خان میرزانک چادرلرینه اوغرادی . او اولی ضبط ایتدیلر . قایتوب کلرکن قاراوللر بایراج آوولندن تجارته کیدن آوانش نامنده برتکه یه راستلایارق طوتوب خانه کتیردیلر . بو آدام بایراجلرک آوولنک یری صالقیوردی . خان همان آوول اوزرینه یورودی . یاقلاشنجه آداملری چاپا ووله کیتدیلر . خانک یاننده آنجق اوتوز کیشی قالدی . خان بو اوتوز کیشیله آت سالدی . او یله بر اوروش اولدی که مثلی کوروله مشدر . او ائناده خانک برقولی آدی تصادفاً ییراجی مولتوقله

ووروب ييقدى. بونك اوزرينه بواوتوز ييكيت آت سورروب توركنلرى اولديردىلر، قاريلارنى وجوچقلارنى اولچە ايدرك دونوب خانه كلدىلر. خان بوييكتلرە احسانلر ويردى. قايتوب منصوراً خيوه كلى .

ابوالغازى خانك بمر وصارىق ايلارنى ضبطى . — خان ييلان يىلنده ، ۱۰۶۲ (۱۶۵۲ م) ده واروب قوج (توج) دينلن محله بمر خلقنى چاپدى. اونلرى اسير ايدوب دوندى، دينار دينلن قودوقه (قويو) ايندى . صاريق خلقى قضاارا اورايه اوغراىدى . خان اونلرى ده چاپدى واوغوللارنى اسير ايتدى . قايتوب خيوه كلى . بوندن سوكرده ده خان ينه توركنلرى چوق دفعه چاپدى. هر دفعه سنده برچوق اولچە ايله كلردى .

ابوالغازى خانك قالمقلرك ايلارنى دفعه اوروستى . — اويلى قالمقلرك تورغاوت اوروغندن مرگن طائشى ، آقچو تپه وتوغول نامنده اوچ تورەنك قومانداسى آلتنده بر اوردوكلوب هزار اسبك برچوق كندلرني چاپدىلر. شدوره قادار ايلرله ديلر. اورادن ده بونلرك ماللرى داروغانده ديه اورايه قادار وارديلر . اورالده اللرينه دوشن اولچهلرى آلوب دوندىلر . بوخبرى آلان ابوالغازى خان هزار اسبه كلى . اورادن يادكار ايناقى بخارايه عبدالعزيز خان زدينه ايلچى ايدوب بوخبرى كوندردى : « دونن قالمقلرك بخسارايه كللرى ملحوظدر وغافل اولماسين . » ايلچى داروغانه وارديني وقت صودن كچوب بر خبر آلمنى دوشوندى وكچدى . حقيقه قالمقلرك قايتوب كيتمكه اولدقلرى خبرنى آلى . ايلغايوب خانه خبر ويردى .

كلوب خبر ورنجهيه قادار آرادن اون كون كچمشدى . خان بكلريه كنگاشدى . بكلر قووالامنى مناسب كورمه ديلر . بوكا سبب اولارقده قالمقلرك كيتمهلى اون كون اولديغنى واونلرە يتيشمه نك ممكن اولمديغنى كوسترديلر . خان بونلرك سوزلرني ديكه ميوپ آتلاندى . كونلرجه كيتدى . ايردر داغنده برقسمنه يتيشوب اونلرى اسير ايتدى . خبر صورديلر وقالمق اوردوسنك براز ايلرده اولديغنى اوكرنديلر . اونلرى، اوراده اولدوروب يوروديلر . او كچه سحر وقتنده بر پارچه سنه دها يتيشديلر . اونلرى ده كسديلر .

بوخبرلى آلان ديكر قالمقلرك تورەلرى قورتولمق امكانى اولمديغنى آكلايوب كنگاشديلر وديديلر كه : « اكر طوب دورورساق بر دانه مزيله قورتولاميه جق ، بولونوب داغلام . اورازليز (بختيارمز) قورتولور ، ايمكا كليمز (بدبختمز) اله دوشر . » و مرگن طائشى بر طوب ، اوچقو تپه بر طوب وتوغول بر طوب اولوب آرغانه (ضعيف قدرتسز) وقالانه باقايوب قاجديلر .

خان كچه وكوندوز ديميوپ يورودى . سكين رباطده اوچقو تپه ايله توغولك آرقاسندن يتيشديلر . اوروش نظامى آلديلر . قالمقلر كنديلرنده اوروشه قدرت كورمه يوب چيپ ياپديلر وبرايلىچى كوندرديلر . و : « بز ابوالغازى خانك يوردى اولديغنى بيلميهرك كلكدى . عبدالعزيز خانك يوردينه كيدركن يوقولوب (يولى شاشيروب) كلك . ايمدى پادشاه سز سيكز . اولدورسه كزده سز بيليرسكز ، ديري براقسه كزده سز بيليرسيكز . بز كنهاكار قولز . » ديديلر .

واورکنجدن آلدقلى ماللى اوكلرينه قاتوب صاداق و قيليجلرينى بويونلرينه آصوب كلهرك خانك آياقلىرينه قابانديلر . بوندن بويله خانه ويوردينه فناق ايتمه مکه، ديگر خلقدن فناق ايدمه جك اولانلر اولورسه کوچلرى يتديكى تقديرده منع ايتمه، يتمه جك اولورسه خبر ويرمه آند و شرط ايتديلر . خان ده : « سزك بابالريکيز و آغابکلريکيز بزه فناق ايتز ايديلر . سزده بيلمه مزلکدن يادق ديورسيکيز . هادى سزك صوچکيزى باغيشلادم . » ديدى . واحسان و هديهلر ويروب يوردلرينه کوندردى . کنديسى ده دونوب خيوه يه کلدی . يادکار ايناقه ايناقلغنى ويروب هزار اسبدن خيوه يه کتيرتدى کنديسنه بر چوق احسانلرده ويردى .

ابوالغازى خانك بخارا اوزرينه ايلك سفرلى . — خان تورکنلرى تاميله حکمى آلتنه آتش، برچوق سنه لر راحت قالمشدى . آنسرين بلخ خانى سبحان قولى (بوکا دمه زون سلطان قولى ديور، ۱۰۹۱ ده قرده شنك يرينه کچمشدر) خاندن بر ايلچي کلوب سلطان قولى نامنه شونلرى سويلدى : « آغابکم عبدالعزيز خان بنى اولدورمکه و بلخى آلمغه قصد ايديور . بنم بابام و آغابکم سزسيکيز . بنم سزدن باشقه صيغينه جق کيمسه يوق . اگر سز کيدوب بخارايى چاپمازسه کز او کلوب هم بلخى آلير، هم بن بيکنساي اولدورر . » سبحان قولى خان ابوالغازى خانك اينيسى شريف محمد سلطانك قيزيني آلمشدى . بو سببدن بويله خبر کوندرمشدى . ذاتا خان عبدالله خانك خوارزمى ضبط ايتمه سنى، کندى عائله سندن اوتوز شهزاده يى اولدورمه سنى

واوغوللرينى اسير قيلماسنى بردورلواونوتا مامشدى . بلخ خانك رجاسى ده بونك اوزرينه کلنجه قويون ييلنده (هجرى ۱۰۶۴، ميلادى ۱۶۵۳) بخارا اوزرينه حرکت ايتدى . کوکوردلک دنيلن يره وارنجه بک قولى ايناقى بيک ييکيتله قارا کول اوزرينه کوندردى . کنديسى ده سيونج بالا اوستنه يورودى . سيونجى وتا بخارانك قايسنه قادار اوتوز قرق کويى چاپدى . بر چوق مال و اولچه ايله قايتوب کوکوردلکه کلدی . بک قولى ايناق ده قارا کولى ايچيه چاپوب اوچ کون صوکره برچوق مال و اولچه واسير ايله کلدی . بويله جه خان دونوب خيوه يه کلدی .

ابوالغازى خانك قارا کولى ضبطى . — عيني ييلينه خان کيدوب قارا کولى چاپدى و قايتوب کورديشده اوردو قوردى . عبدالعزيز خان قارشى دنيلن محله ايدى . بخاراده کى بکلر قارا کولک چاپليديغنى ايشيدوب بش بيک کيشى ايله کورديشه خانك اوزرينه يوروديلر . قارشى قارشى يه کلنجه اوروشا ميوب قاجديلر . خان اونلرى قووالادى . بش بيک کيشيدن آنجق يوز کيشى قورتولدى . ديگرلرينى طوتوب کاملاً اولديرديلر . بر قسى ده قاجوب قارا کول قلعه سنه قابانديلر . خان کلوب قلعه يه هجوم ايتدى و نهايت ضبط ايتدى . ياغما ايتدکدن صوکره قلعه نك ايچنه آتش ويروب ياقدى . خلقي اسير قيلدى . صوکره اورکنجه دوندى . اوردن خيوه يه کلدی .

ابوالغازى خانك چارمويه سفرى . — بچين (مايمون) سنه سى آتلانوب چارجويى چاپدى . اسير و اولچه ايله خيوه يه دوندى .

ابوالغازی خانك يايچي به سغری . — طاووق ييلنك باشنده آي حمل برجنده (مارت آي) ایدی که يايچي بي برطرفدن تانزومه ، دیگر طرفدن قارا کوله قادار چاپدی . عبدالعزیز خانله قاسم خان ایشیدوب بخارادن کورکردلکه کلدیله . بوزغونلقدن خبر آلوب خانه قارشی وارمغه جسارت ایدمه ميرهك آزیق و یملرینی براقوب آتلرینی چاتلاتاسی به سورمهك قاجدیله .

عینی ییل خان کرمنه اوستنه واردی . اورای ده کوزلجه چاپدی . قلعه سنی ضبط وایچنی یاغما ایدوب اولجه واسیرله ایرماغك کوپرو سندن کچوب اوردو قوردی . اوکون سحرله دشمنك کلهجکی هیچ کیمسه نك عقلنده دکلدی . کندیلرینی اولرنده کندندها امنیتده ظن ایتشلردی . سحرله عسکرک چوغی اللرینه دوشن ییلقی ، دوه ، صغیر وقویونی اوکلرینه قاتوب ایلری کیتدیله . براز صوکرده دیگر قسمی کوچدی . اولچهلریله ایلرله دی . خانك عسکری اون بش بیك کیشی ایدی . کون یاییلدیغی وقت خانك یاننده آنجق یوزکیشی قالمشدی . خواجه م یپردی آتالق کلوب خانی او یاندره رق : « نه قدر غفلتله یاتورسکز ! آتلاقی کرک ! » دیدی . خان و یاننده کیله : « یار نرده ، ییز او (بزمکیلر) نرده ؟ » دیدیله .

کرمنه اوزرینه اولان سفرده بازیشده تاملیق آتا دنیلن یرده اولیا او یغورطا قندن برکیشی یوقالمشدی . کلوب ایركك کیشی به خبر ویرمشلردی . خانله برابر هرکس اونك ازغاشوب (یولنی شاشیروب) آلماتغابولاقده یاییلمقدله اولان صالیغه (کوچوک استحکام) کیتدیکی ظننده بولونشلردی .

حال بوکه او آدام بزدن اوچ کون اول واروب عبدالعزیز خانه اوردونك کله سندن خبر ویرمشدی . عبدالعزیز خان ابوالغازی خانك حرکتندن خبردار دکلدی . بو خبر اوزرینه عبدالعزیز خان همان عسکريله بخارادن حقیقمشدی .

بو حالی کورن خان همان آتلاندی . اوردوسنه قاووشمغه واردی . اوردونك اوکنه بر آرق تصادف ایتش ، دوه لر کچمه مشدی . اوزاقدن قرق الی بیك کیشیلک بر قوت کوزوکیوردی . خانك آرقاسندن بیك چاقلق بیکی کوندردی . بونلر تپه دن طیرناغه زره ایچنده ایدیله . بونی کورن خان آتدن اینوب یاننده کی یوز کیشی ده اینوب دوردیله . خان بونلرک بر قسمی ده اوردونك و دیوملرک بولوندیغی یره کومك (امداد) ایچین کوندردی . اونلرله برابر توغ و کارنای ده کوندردی و : « سز کارنای چالیک ! دشمن دیوملری یاساو (قوه کلیه) ، بزی ایرا وول ظن ایتسین . » دیدی . یادکار آتالغی باش یاپوب یاننده کی بیکیتلردن اوتوز کیشی بی کلن بیك کیشیلک دشمن مفرزه سنك اوکنه کوندردی . کندی یاننده قالان پیاده بی بر قاچ صف اوزرینه دیزدی و بکله دی . بو اوتوز کیشی واروب « آله یار ! » دیوب او بیك کیشی به آت صالیدیله . بیك کیشی قاجدی . براز صوکره بو بیك کیشی دونوب اوتوز کیشی اوزرینه آت صالیدیله . بوسفر بزم اوتوز کیشی قاجدی . فقط ده یاساو کله دن دونوب دشمنه صالیدیله . دیگرلری قاجدی . حاصلی بو حال یدی دفعه تکرر ایتدی . بو اثناسده دوهلرک اولدیغی یردن

بشر او نر امداد کليوردی . خانك ياننده بش آلتیوز پیاده و ایکی
اوچیوز سواری طوپلانمش و وروش-یورلردی . او آنده عبدالعزیز
خان بر بولوك یاساوله کلوب مولتوق آتشنه باشلادی . او یله بر آتش
آچشدی که دو ماندن انسان انسانی کورده میوردی .

بوکره ینه سفرنده ابوالغازی خانك اوغلو انوشه محمد بهادر خان
هنوز اون درت یاشنده ایدی و بو ایلك سفری ایدی . بنده
بو سفرده یاننده ایدم . دشمن بو صورتله یتیشنجه ابتدا انوشه
محمد خانی عسکرلری قایتاروب کتیرمك ایچین کوندردیله . اونندن
صوکره خواجهم ویردی آتالغی ، دولت آتالغی و بك قولى ایناق ده
کوندردی ؛ فقط بو ائشاده دشمن زورلایوب خانك اطرافنی
قوشاتندی . او یله صیق قوشاتندی که قاجوب قورتولمانك امکانی
یوق ایدی . بالذات دشمن عسکرینی صایدم . بزدن یوز قات فضله
ایدی . عسکرمن پك زبون دوشدی . اکر بر ساعت دهه کچسهیدی
یاو بزى (کوتارا آغودای) محو ایدم چکدی . خانك جبهه سندن
آلتمش کیشی تکرار آت صالدى . او ائشاده انوشه محمد خان
ایکیوز ییکیتله کلوب یاولک یانندن آت صالدىله و او یله اوروشدیله که
بوتون خلق « براوو ! » دیدیله . دشمنك آلتش بیک کیشیدن
مرکب اولان یاساوینی یرندن اوینا دیله . ابوالغازینك یاننده قالمش
اولان یتش سکسان پیاده ده : « دشمن قاجیور » سسار یله سوران
(هجوم) صالوب دشمنك او اولو یاساوینك اوزرینه یورودیله . اونى
کوروب صاغ و صول قولده کی اوچ یوز پیاده ده سوران صالوب

یورودی . یونلری کورن ایکی اوچیوز آتلی ده بر طرفدن آت صالدىله .
عبدالعزیز خانك یاساوی بوزولوب قاچان قاچانه اولدیله . ابوالغازی خانك
بهادرلری قاچان دشمنی قووالایوب وورا ووشوره ، وورا ووشوره
ایله تهرک ایرماغه دوکدیله . بر چوغی صوده بوغولدی . بر قسمی
کوپریدن کچوب قورتولدی . برطاقم بهادرلر یتیشوب عبدالعزیز خانى
قارغیله صانجیدیله . عبدالعزیز خان یوز بیک محتله لارندن قورتولوب
کندیسنی صویه آتدی و یوزهرک او بر طرفه کچه بیلدی .

ابوالغازی خان پك چوق اولچه واسیرله خیومه دوندی . بوتون
ملتی طوپلایوب اونلره : « بو، اوغولمك ایلك سفری ایدی . آياغی
ویولی قوطلو اولدی . عبدالعزیز خان کبی بر اولو پادشاهی مغلوب
ایتدك » دیدی . اوروش کوننده اوغولنك کوردیکی ایشلری تحسین
ایتدی . بویوک بر ضیافت ویردی . اوغولونه توغ و عسکر و یروب
هزار اسبی هدیه ایتدی .

ابوالغازی خانك وردانه سفری . — خان ایت ییلنده (هجری
۱۰۶۹-۱۰۶۸ ، میلادی ۱۶۵۸ ده) آتلانوب وردانزى چاپدی .
نهایتسز براولچه ایله قایتدی .

ابوالغازی خانك بخارابه صوک سفری . — بارس ییلنده (هجری
۱۰۷۲ ، میلادی ۱۶۶۱ ده) آتلانوب بخارانك اطرافنی چاپدی .
تا نمازگاه قاپسینه قادار واردی . اون کون متماًدیاً اورالری چاپدی .
قلعه یه کیرمدی . سببی عبدالعزیز خانك سمرقنده اولوب بخارانك
ایچنده آنجق برایکی داجیق وبرقاج قادین قالمش اولماسی ایدی . خان

عسکرینہ دیدی کہ: « بز شیمدی بخارایہ کیرسہک عالم بزہ طعن ایدوب
ابوالغازی خان بخارای قادینلرک الندن آلدی دیرلر . اکر تا کری
بویورورسہ عبدالعزیز خان قلعهک ایچندہ ایکن کلر ، اونک الندن
آلیرز . » نہایتسز مال واسیر ایله خوارزم طرفنہ یوزلہندی (توجہ
ایتدی) و مظفریت ایچندہ خیومیہ کیردیلر . « یاشم آلتمشہ یتدی .
شیمدین صوکرہ مسلمانہ دوقونمہک معناسی یوقدر . بر سبیلہ غوغا
ظہور ایدوب اوروشدقہ تا کری دائما غالب ایتدی . آرتق قالان
عمری تا کری یہ عبادتلہ ، قیزیلباش وقالمقلہ غزایہ صرف ایدہ حکم . »
دیوب پادشاہلغی اوغلونہ ترک ایله توبہ ایتدی و ماوراءالنہرہ ایلجی
کوندروب عبدالعزیز خانلہدہ باریشدی .

ابوالغازی خان ہجری ۱۰۷۴ ، میلادی ۱۶۶۳ دہ ، طاوشان ییلندہ
ورمضان ایچندہ وفات ایتدی . پادشاہلغی مدتی ۲۳ ییلدر .

شجرۂ تورک ۱۰۷۶ دہ ، ییلان ییلندہ (میلادی ۱۶۶۵) خوق
ولایتندہ (شہرندہ) یتلدی (یازلدی) . آدمدن بو وقتہ قادار ہیچ
بر پادشاہ ویا تورہ اوز تاریخی کنندی یازما مشدی . بونک سببی
اورکنج آہالیسنک جاہلکیدر . (داهل نسخہ سی ہجری ۱۲۳۴
ومیلادی ۱۸۱۵ دہ قویہ ایدلشدہ) .

۲

[محمود ہزارہ سلطان]

باشلانغیج

برنجی باب آدمدن موغول خانہ قدر

ایک نئی جی باب

اوغوز خان
آی خان
ییلدیز خان
منگلی خان
دکیز خان
ایلیخان

4250

11

4 V

۱۸

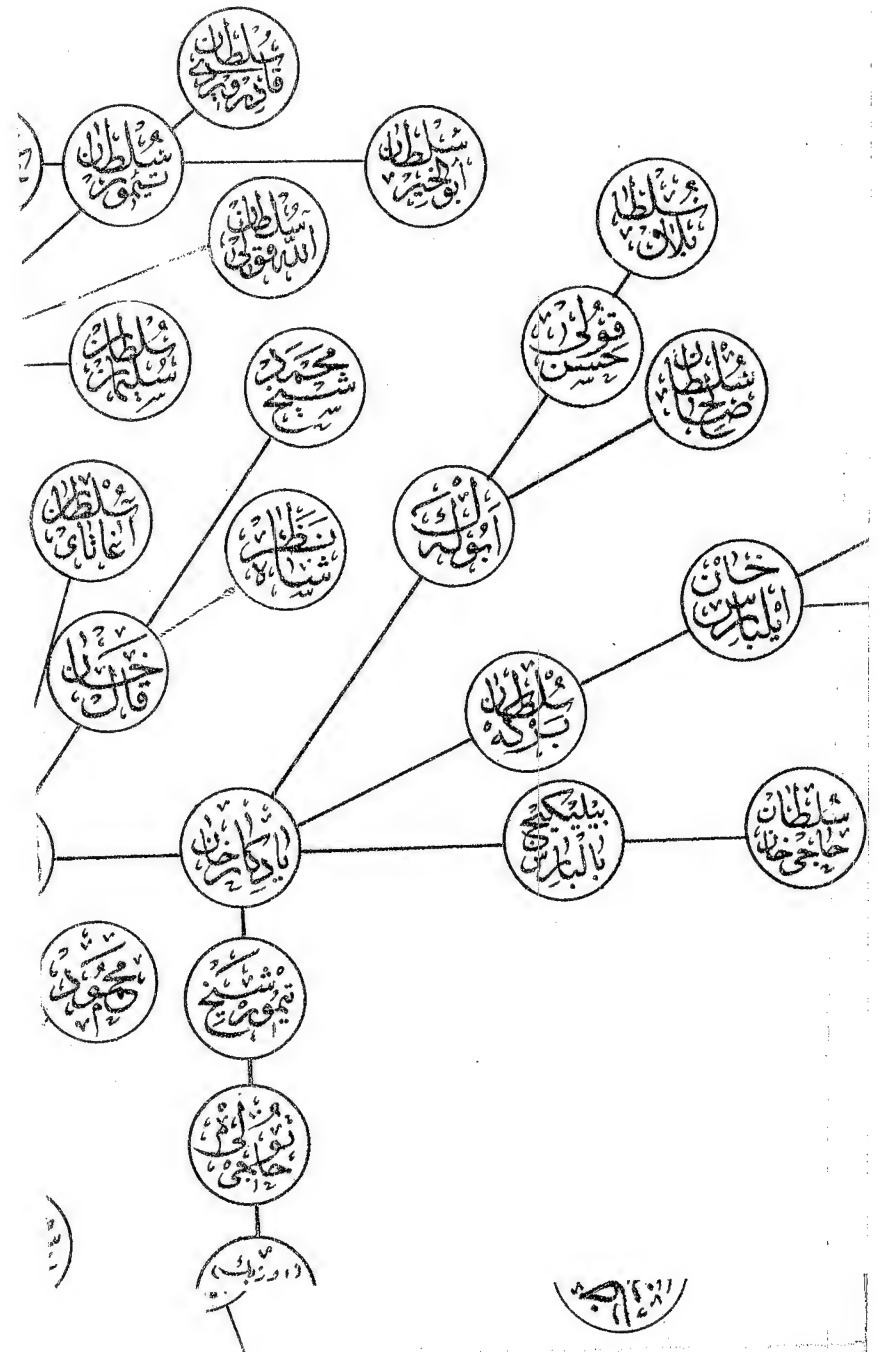
۴۴

۴۴

١٢٢

444

1345

قیان ونوکوزك ارکنه قونه چکیلوب یرلشمه لری

۳۵

موغول وساثر تورک لک اصل ، سم ولقب لری

۳۹

موغول پادشاه لری

۶۲

آلانقووا حکایه سی

۶۳

اوچنجی باب

چینگیز خانک دوغوشندن اولوشنه قدر ۷۱

دوردونجو باب

چینگیزک اوغلو اوکهدای قان واونک ۱۴۲
اوغوللرو چینگیزک نسلی

بشنجی باب

چینگیزک اوغلو چاغاتای خان و اوغوللری ۱۵۳

آلتنجی باب

چینگیزک اوغلو ثرلو خان اوغوللرندن ۱۶۹
ایراند حکم سورنلر

یدنجی باب

چینگیزک اوغلو جوجی خان اوغوللرندن ۱۷۵
قیپچاقده حکم سورنلر

سکزنجی باب

شیان خان اولادنده توراند ،
قازاقده ، قریمده و ماوراءالنهرده ۱۸۳
حکم سورنلر

سکزودوقوزنجی باب

۱۸۷

دوقوزنجی باب

شیان خان اولادندن خوارزمده ۱۹۳
حکم سورنلر

مؤلفات اثر لری

طبی اثرلر :

۱ — فن ختان . رسملی ، تورکجه ، آلمانجه اول نشر ایدیلن بواثرده
[مشروطیتدن اول نشر ایدیلن بواثرده
کله سی سانسور ایدوب چیقارمشدر] .

۲ — ثربک وزم کاذب التهایسی . رسملی ، تورکجه ، آلمانجه .

۳ — جرح عنق . تورکجه ، آلمانجه ، فرانسزجه .

۴ — ختان و امراض زهرویه . تورکجه ، فرانسزجه .

۵ — یکی اصول عملیه ختان . رسملی ، تورکجه ، فرانسزجه .

۶ — ختانیک حس تناسلی اوزرینه تاثیر . فرانسزجه .

۷ — فن جراحیء اوتوپدی . رسملی . معارف نظارتندن نقدی
مکافات آلمشدر .

۸ — سنتجیلر و دوقتورلر .

۹ — صحنی ، طبی مقاله لر .

۱۰ — بل صووقلنی ایله فرنکی به یاقالانماق چاره سی . رسم
ویلانثلی . ایکنجی طبع .

۱۱ — ختاند قان کله سی .

۱۲ — ختاند ابطال حس .

۱۳ — صنعی نبات و حیاتیک حکمی اساسلری . رسملی .

سیاسی ، ادبی ، تاریخی و علمی اثرلر :

۱۴ — ثروت شاهانه و حق ملت .

۱۵ — مجلس مبعوثانده فرقه لر .

- ۱۶ — طیبیه حیاتندن [حرطیبیهلی]. تیاترو اولوب چوق زمان صحنهیه قونمشدر .
- ۱۷ — جمعیت خفیه . رسملی .
- ۱۸ — غربت داغرچنی .
- ۱۹ — حریت وائتلاف فرقهسی ناصل دوغدی ، ناصل اولدی .
- ۲۰ — صامسون ایله دلیله . اوپهرا . فرانسزجه دن بسته سنه خلل کلمه مک اوزره ترجمه ایدلشددر .
- ۲۱ — ژانه تک دوکونی . کولوملو — اوپرا [اوپرا — قومیق] . فرانسزجه دن بسته سنه خلل کلمه مک اوزره ترجمه ایدلشددر .
- ۲۲ — تورکیه نك صحنه ، اجتماعی جوغرافیایی . رسملی وخریطه لی . صحیه و معاونت اجتماعی وکالتنده بولوندیغ وقت وکالت نامه نشر ایتدیردم . زمانده دوکوز ولایت نشر ایدلشددر .
- ۲۳ — صحیه و معاونت اجتماعی وکالتنه راپور . بو وکالتدن استعقام اوزرینه ویرلشددر .
- ۲۴ — تورک تاریخچی . ۸ جلد رسملی و خریطه لی .
- ۲۵ — شجره تورک . ابوالغازی بهادر خانک اثرینک چاغاتایجه دن بزم شیویه چویریلیشی .

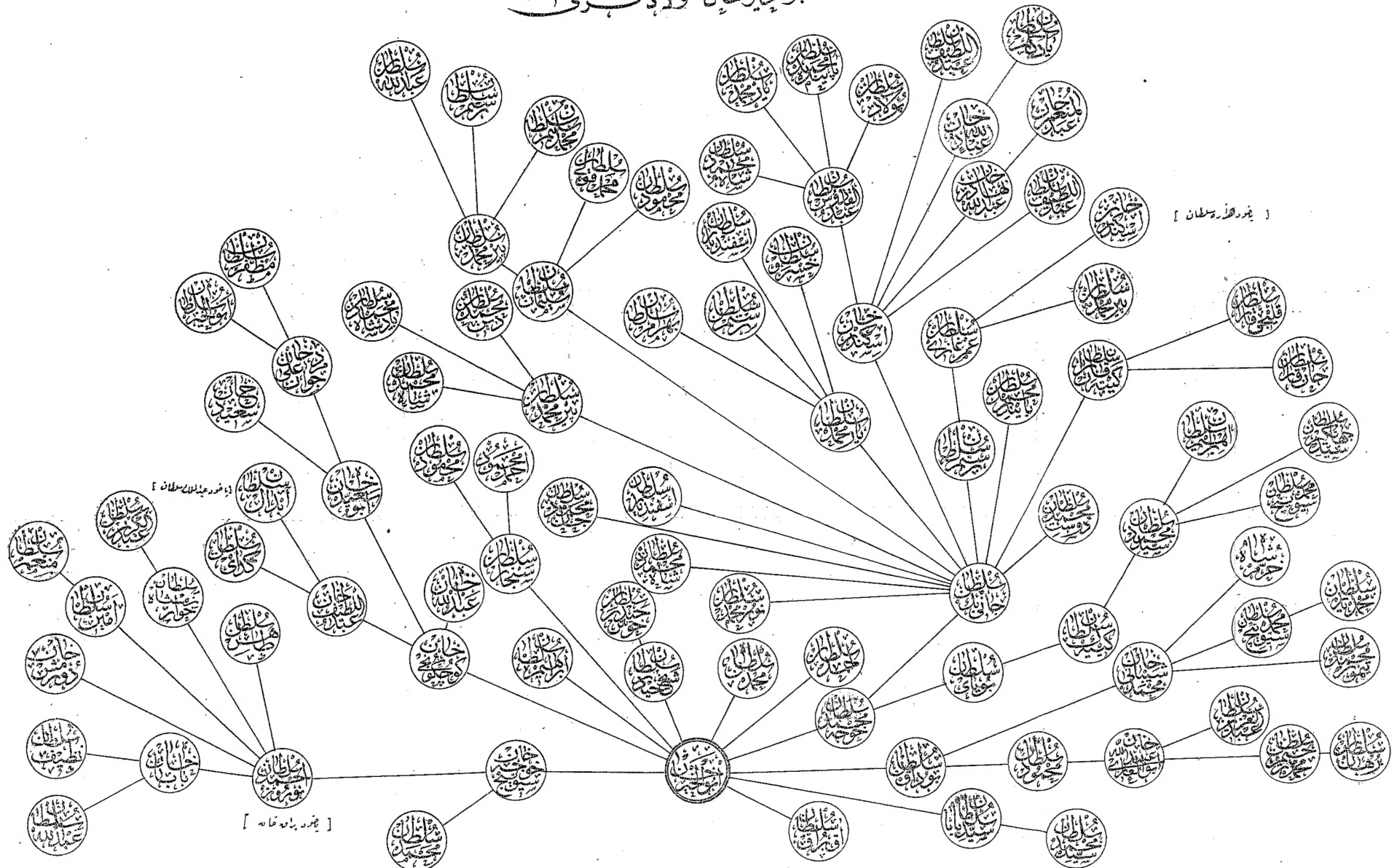
هنوز باصیلمه یین اثرلر :

- ۱ — ارمنی تاریخچی . رسملی و خریطه لی .
- ۲ — مصر تاریخی و مصر تورکلری . ایلك فرعونلردن مسوک کونه قادار .
- ۳ — تورکجه الفبه . حرف و املا مسئله سی .

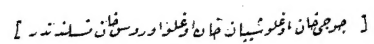
- ۴ — تورک شعر بیلیکی .
- ۵ — عرب شعر بیلیکی [العروض] .
- ۶ — فرانسز شعر بیلیکی [Versification française] .
- ۷ — فاووست . اوپهرا . فرانسزجه دن بسته سنه خلل کلمه مک اوزره ترجمه ایدلشددر .
- ۸ — مینیون . کولوملو — اوپهرا . فرانسزجه دن بسته سنه خلل کلمه مک اوزره ترجمه ایدلشددر .
- ۹ — لاقه . کولوملو — اوپهرا . فرانسزجه دن بسته سنه خلل کلمه مک اوزره ترجمه ایدلشددر .
- ۱۰ — قارمه ن . کولوملو — اوپهرا . فرانسزجه دن بسته سنه خلل کلمه مک اوزره ترجمه ایدلشددر .
- ۱۱ — بللیچی خورخور . کولوملو — اوپهرا . اورینتال ، تورکجه و بسته لیدر .
- ۱۲ — اوز دمیرله دولون . کولوملو — اوپهرا . ملی اولوب بزم موسیق ایله بسته لئک اوزره یازلشددر .
- ۱۳ — هکیم مائل افندی . کولوملو — اوپهرا . ملی اولوب بزم موسیق ایله بسته لئک اوزره یازلشددر .
- ۱۴ — الاجزاجی الناصح [اوسته اجزاجی] . کولوملو — اوپهرا . مصر عادت لرینی کوسستیر . مصر هوالریله بسته لئکیدر .
- ۱۵ — الاجزاجی الناصح حقنده ایضاحات .
- ۱۶ — ژانه تک دوکونی نوطه سی . بو اوپهرا قومیکک پارتیسیونه نوطلره توافقی ایدن تورکجه کفته سی یازیلیدر .

شجره - ۱

آ- ابوالخیر خان اولاد بکری

ب۔ آسٹراغان شعبہ سی،

شجره - ۲

ابوالغازی برادر خان عاقل

